

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu

Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

ul. Lubelska 4, 35-242 Rzeszów

e-mail: sekretariat@pbpp.pl

Wykonawca:

Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

p.o. DYREKTORA

Ewelina Leszczak

zastępcą Dyrektora

Renata Drązek

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Lucyna Zymyn – Kierownik Zespołu

Agata Buwała

Dariusz Gierlak

Anna Hawaj

Monika Jastrzębska

Paweł Kocur

Sylwia Łukawska-Sudoł

Beata Majchrowska

Piotr Moroń

Paweł Paż

Grzegorz Rajdek

Małgorzata Słupczyńska

Irena Steciak

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

Bartłomiej Głowacki

Paweł Przybyła

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

I.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	6
II.	Informacje wstępne.....	12
	1. Podstawa prawna opracowania Prognozy	12
	2. Cel i zakres Prognozy	12
	3. Metodyka opracowania Prognozy	14
III.	Informacja o zawartości, głównych celach projektu FEP 2021-2027 oraz o powiązaniach z innymi dokumentami	15
	1. Zawartość projektu FEP 2021-2027	15
	2. Główne cele projektu FEP 2021-2027.....	16
	3. Powiązania projektu FEP 2021-2027 z dokumentami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym	56
	4. Informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko przyjętych już dokumentów powiązanych z projektem FEP 2021-2027	62
IV.	Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027	65
	1. Istniejący stan środowiska	65
	1.1. Położenie, rzeźba terenu, klimat	65
	1.2. Wody powierzchniowe i podziemne.....	67
	1.2.1. Identyfikacja jednolitych części wód powierzchniowych ze wskazaniem ustalonych dla nich celów środowiskowych.....	68
	1.2.2. Identyfikacja jednolitych części wód podziemnych ze wskazaniem ustalonych dla nich celów środowiskowych	69
	1.2.3. Ujęcia wód, ich strefy ochronne oraz zakazy i nakazy obowiązujące w tych strefach.....	70
	1.2.4. Główne zbiorniki wód podziemnych	72
	1.3. Gleby.....	74
	1.4. Surowce mineralne	77
	1.5. Powietrze	81
	1.6. Klimat akustyczny	82
	1.7. Promieniowanie elektromagnetyczne	82
	1.8. Dane przyrodnicze	83
	1.8.1. Opis szaty roślinnej.....	83
	1.8.2. Opis siedlisk przyrodniczych.....	85
	1.8.3. Opis fauny.....	90
	1.9. Waloryzacja przyrodnicza	91
	1.10. Krajobraz, zabytki i dobra kultury współczesnej	93
	2. Ocena stanu środowiska	95
	2.1. Stan czystości jednolitych części wód podziemnych.....	95
	2.2. Stan czystości jednolitych części wód podziemnych.....	96
	2.3. Stan gleb	98
	2.4. Stan czystości powietrza	100
	2.5. Jakość klimatu akustycznego	101
	2.6. Poziom promieniowania elektromagnetycznego	103
	3. Zagrożenia środowiska	105
	3.1. Tereny szczególnego zagrożenia powodzią (ze wskazaniem, że założenia projektu FEP 2021-2027 są zgodne z warunkami korzystania z tych obszarów).....	105
	3.2. Zagrożenie suszą.....	107
	4.2. Poważne awarie	109
	4. Analizy specyficzne.....	110
	4.1. Ludzie (warunki życia, zachowania społeczne).....	110
	4.3. Edukacja.....	111

4.4. Ochrona zdrowia.....	111
4.5. Gospodarka.....	112
4.6. Transport.....	114
4.7. Energetyka.....	116
5. Potencjalne zmiany istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027.....	118
V. Analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody.....	123
1. Obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody.....	123
2. Problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027.....	126
VI. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027 oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.....	129
VII. Planowane rozwiązania związane z gospodarką wodną a realizacja projektu FEP 2021-2027 względem zbiorników wód podziemnych, ujęć wody i ich stref oraz terenów zagrożonych zalewaniem wodami powodziowymi.....	134
1. Planowane rozwiązania związane z gospodarką wodną.....	134
2. Realizacja projektu FEP 2021-2027 względem zbiorników wód podziemnych.....	135
3. Realizacja projektu FEP 2021-2027 względem ujęć wody i stref ochronnych ujęć wody.....	136
4. Realizacja projektu FEP 2021-2027 względem terenów zagrożonych zalewaniem wodami powodziowymi.....	138
5. Realizacja projektu FEP 2021-2027 a jednolite części wód powierzchniowych.....	139
6. Realizacja projektu FEP 2021-2027 a jednolite części wód podziemnych.....	140
VIII. Ocena oddziaływania realizacji FEP 2021-2027 na stan jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych objętych postanowieniami projektu FEP 2021-2027.....	141
1. Identyfikacja i ocena oddziaływania projektu FEP 2021-2027 na cele środowiskowe jednolitych części wód.....	141
2. Określenie czy realizacja projektu FEP 2021-2027 przyczyni się do zmniejszenia lub zwiększenia poziomu ochrony wód.....	145
3. Wskazanie środków minimalizujących negatywne oddziaływanie realizacji projektu FEP 2021-2027 na cele środowiskowe określone dla jednolitych części wód.....	146
IX. Określenie, analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych oraz pozytywnych i negatywnych.....	147
1. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko.....	147
2. Identyfikacja, analiza i ocena oddziaływań generowanych ustaleniami projektu FEP 2021-2027 na zasoby, twory, składniki przyrody i cele ochrony przyrody wymienione w art. 2 ustawy o ochronie przyrody oraz zapewnienie utrzymania właściwego stanu ochrony zasobów przyrodniczych.....	242
3. Analiza i ocena oddziaływań generowanych ustaleniami projektu FEP 2021-2027 na cele ochrony przyrody obszarów chronionych, parków krajobrazowych oraz cele i przedmiot ochrony rezerwatów przyrody.....	244
4. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów.....	255
5. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na zachowanie korytarzy ekologicznych.....	258
6. Określenie zasięgu znaczących oddziaływań generowanych ustaleniami projektu FEP 2021-2027.....	262

7. Wnioskowanie czy ustalenia projektu FEP 2021-2027 nie spowodują działań wymienionych w art. 33, ust 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody oraz czy nie zachodzą przesłanki zawarte w art. 34 ww. ustawy	263
X. Analiza, czy i w jaki sposób wskazane założenia projektu FEP 2021-2027 wpłyną na dotrzymanie norm akustycznych	266
XI. Analiza, czy i jaki sposób wskazane założenia projektu FEP 2021-2027 będą wpływać na zmianę klimatu oraz strukturę krajobrazu	267
XII. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu FEP 2021-2027, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów	269
XIII. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie FEP 2021-2027	272
XIV. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektu FEP 2021-2027 oraz częstotliwości jej przeprowadzania	273
1. Instrumenty realizacji projektu FEP 2021-2027	274
2. Monitoring i ocena realizacji projektu FEP 2021-2027	275
XV. Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	275
XVI. Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy	276
XVII. Wnioski	276

I. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu FEP 2021-2027, została opracowana zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 2373 ze zm.). Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie został uzgodniony z Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Rzeszowie oraz Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Celem opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko jest m.in.: identyfikacja możliwych do określenia skutków środowiskowych (pozytywnych i negatywnych) realizacji rodzajów działań określonych w poszczególnych celach szczegółowych w ramach ustalonych priorytetów, ustalenie czy realizacja rodzajów działań określonych w ramach celów szczegółowych sprzyja ochronie środowiska przyrodniczego i zrównoważonemu rozwojowi województwa podkarpackiego.

Prace nad Prognozą zostały podzielone na następujące etapy:

Etap I – analiza projektu programu i podstawowych dokumentów z nim powiązanych, oraz ocena stanu środowiska.

Etap II – przeprowadzenie analiz i ocen oddziaływania na środowisko, formułowanie wniosków.

Etap III – przygotowanie pełnego tekstu Prognozy.

Podczas prac nad Prognozą przyjęto, że wszystkie realizowane w ramach projektu FEP 2021-2027 cele i rodzaje działań wskazane do wsparcia oraz przedsięwzięcia realizowane w ramach rodzajów działań, będą spełniały wszelkie, określone obowiązującym prawem wymagania, a podczas ich realizacji będą zastosowane najnowsze technologie i techniki.

Projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem określającym kierunki wsparcia przewidziane dla nowej perspektywy finansowej, które wynikają z dokumentów rangi europejskiej, krajowej i regionalnej. Wskazuje dziedziny – priorytety, dla których w nowej perspektywie finansowej przewidziane jest wsparcie.

Realizacja działań w ramach wyodrębnionych celów szczegółowych ma służyć, w dłuższej perspektywie, osiągnięciu przełomu rozwojowo-cywilizacyjnego w województwie. Kierowane z unijnego budżetu środki mają wpłynąć na rozwój regionu, który powinien bazować na nowoczesnym przemyśle i kapitale wiedzy oraz być odpornym na zagrożenia wynikające z globalizacji i zmian klimatycznych.

Założenia przyjęte w projekcie FEP 2021-2027 są zgodne z kierunkami działań zawartymi w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 oraz spójne ze Strategią „Europa 2020”.

Głównym celem, zawartym w projekcie FEP 2021-2027 jest założenie, że planowany rozwój społeczno-gospodarczy regionu będzie zrównoważony, czyli realizowany z poszanowaniem zasad ochrony środowiska.

Rezygnacja z uchwalenia projektu FEP 2021-2027 spowoduje brak finansowego wsparcia dla planowanych działań/projektów, co w konsekwencji może spowodować brak koordynacji i stymulacji działań w zakresie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa oraz budowania

potencjału rozwojowego regionu i konkurencyjności krajowej czy nawet międzynarodowej, jak również wspierania innowacyjności. Mogłoby to spowodować negatywne skutki, zarówno dla rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i dla środowiska, co w efekcie skutkowałoby brakiem poprawy jakości życia mieszkańców.

Głównym celem Prognozy oddziaływania na środowisko projektu FEP 2021-2027 jest zidentyfikowanie i ocena procesów mogących zachodzić w środowisku w wyniku realizacji określonych rodzajów działań służących osiągnięciu celów szczegółowych. Bardzo istotne jest przedstawienie sposobów na zminimalizowanie lub całkowitą eliminację negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym zdrowie ludzi.

Biorąc pod uwagę przeprowadzone w Prognozie analizy, niekorzystne zmiany w aspekcie skutków środowiskowych przewiduje się w przypadku odstąpienia od realizacji celów sformułowanych dla priorytetu 2 – Energia i środowisko, priorytetu 3 – Mobilność miejska oraz priorytetu 4 – Mobilność i łączność. Odstąpienie od realizacji nadrzędnych celów określonych dla tych priorytetów, oznaczałoby zaniechanie obowiązku realizacji globalnej, wspólnotowej i krajowej polityki ekologicznej oraz prowadziłoby do braku poprawy stanu obecnego i powstania tendencji zmian negatywnych w odniesieniu do całokształtu środowiska obszaru województwa oraz jego mieszkańców. Jest to szczególnie ważne zwłaszcza w zakresie: zagrożenia powodzią, osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód, stanu jakości powietrza, braku redukcji emisji CO₂, braku rozwoju transportu niskoemisyjnego, wzrostu zatłoczenia pojazdów na aktualnie dostępnych układach komunikacyjnych oraz spadku płynności ruchu, zagrożenia związanego z emisją ponadnormatywnego hałasu na terenach zurbanizowanych, zanieczyszczenia gleb i degradacji powierzchni ziemi, zagrożenia środowiska odpadami, niskiego poziomu recyklingu, procesu odzysku i selektywnego zbierania odpadów, przeciwdziałania zmianom klimatu, ochrony lasów, ochrony bioróżnorodności i krajobrazu oraz obszarów przyrodniczo cennych.

Do wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych, może również przyczynić się brak realizacji celów szczegółowych określonych w priorytecie 6 – Rozwój zrównoważony terytorialnie. W celach tych, główny nacisk skierowany jest na działania dotyczące ochrony, rozwoju i promowania publicznych walorów i usług turystycznych, dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000 oraz fizyczną odnowę i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych.

Negatywnych skutków środowiskowych można spodziewać się przy również braku realizacji priorytetu 1 – Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka. W ramach realizacji celów określonych w ww. priorytecie, przewiduje się bowiem m.in. wsparcie działalności badawczo-rozwojowej oraz proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw, zwiększenie zaawansowania cyfrowego, wsparcie produktywności i konkurencyjności MŚP, wdrożenie innowacji, rozwój nowych firm oraz wsparcie JST, identyfikację nowych kierunków badań naukowych i prac prorozwojowych, rozwój klastrów regionalnych a także wzmocnienie potencjałów ośrodków innowacji.

Przyjęte cele szczegółowe dla priorytetu 5 – Infrastruktura bliżej ludzi, priorytetu 7 – Kapitał ludzki gotowy do zmian oraz priorytetu 8 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność oraz działania związane z ich realizacją bądź też ich brakiem, nie powinny mieć istotnego wpływu na stan środowiska przyrodniczego.

W projekcie FEP 2021-2027 przewidziano inwestycje ukierunkowane na lepsze skomunikowanie województwa z siecią TEN-T oraz siecią dróg krajowych, budowę obwodnic obszarów zurbanizowanych w ciągach o największym natężeniu ruchu oraz poprawę dostępności obszarów najbardziej oddalonych. Niezrealizowanie projektu FEP 2021-2027 w zakresie inwestycji komunikacyjnych nie spowoduje poprawy klimatu akustycznego i poprawy jakości powietrza w terenach zurbanizowanych, a tym samym nie uniknie się negatywnego wpływu na zdrowie i życie mieszkańców. Prawdopodobne natomiast będzie potęgowanie obciążeń środowiska w obszarach zagrożonych poprzez stale rosnący ruch komunikacyjny. Tych samych negatywnych skutków należy spodziewać się przy braku realizacji projektów dotyczących przebudowy transportu publicznego wraz z wymianą taboru na niskoemisyjny oraz przy braku wsparcia dla rozwiązań z zakresu organizacji ruchu. Negatywne skutki dla środowiska mogą również wystąpić przy odstąpieniu od wsparcia projektów związanych z modernizacją taboru kolejowego dla połączeń regionalnych oraz modernizacją regionalnej infrastruktury kolejowej.

Podsumowując należy stwierdzić, iż brak realizacji projektu FEP 2021-2027 przyniesie przede wszystkim negatywne zmiany w odniesieniu do aktualnego stanu środowiska. Natomiast potencjalne negatywne oddziaływania, jakie mogą wynikać z realizacji zamierzeń inwestycyjnych w ramach działań określonych dla poszczególnych priorytetów, mogą zostać wyeliminowane na etapie wyboru projektów, gdzie o wyborze projektu winny decydować aspekty środowiskowe.

W przypadku braku realizacji FEP 2021-2027 nie będą rozwiązane problemy środowiska (np. dotyczące niezadowalającego stanu infrastruktury przeciwpowodziowej, niskiego stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii we wszystkich sektorach gospodarki, zanieczyszczenia powietrza spowodowanego m.in. przekroczeniem standardów emisyjnych pyłów PM10 i PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10).

Analizując projekt FEP 2021-2027 nie zidentyfikowano działań, które w sposób znacząco negatywny ingerowałyby w ochronę przyrody. Projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem ogólnym, strategicznym, deklaracyjnym i nie definiuje dokładnej lokalizacji poszczególnych rodzajów działań, nie można więc precyzyjnie określić oddziaływania na przyrodę rezerwatów, parków krajobrazowych czy obszarów chronionego krajobrazu. Jest to dokument o długim horyzoncie czasowym (2021-2027), brak jest listy projektów, które będą objęte wsparciem finansowym, trudno jest więc wskazać, które inwestycje mogą ingerować w przestrzeń form ochrony przyrody województwa podkarpackiego, niemniej możliwe jest, że jeżeli działania będą realizowane w obrębie obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody mogą pojawić się kolizje pomiędzy realizacją tych działań, a celami ochrony przyrody obszarów chronionych.

Dla dokumentu o takim charakterze ogólności nie ma możliwości przeprowadzenia jednoznacznej i ilościowej oceny wpływu na obszary Natura 2000 ze wskazaniem oddziaływania na chronione siedliska czy gatunki, niemniej nieuniknione mogą być kolizje przestrzenne z obszarami Natura 2000 głównie w przypadkach przebiegu nowych inwestycji liniowych przez obszary Natura 2000. Może wówczas dojść do oddziaływań negatywnych, a skala tych oddziaływań zależna będzie od skali realizowanego przedsięwzięcia. Realizacja przedsięwzięć dotyczących m.in. budowy urządzeń wodnych, inwestycji dróg wojewódzkich oraz inwestycji kolejowych wiąże się z zajęciem terenu, niszczeniem siedlisk przyrodniczych na trasie ich przebiegu, czasowym zajęciem terenu czy czasowym zniszczeniem siedlisk w ich najbliższym sąsiedztwie.

Nie można w sposób jednoznaczny wykluczyć negatywnego wpływu realizacji niektórych projektów na obszary Natura 2000, ale wpływ negatywny nie oznacza wpływu znaczącego. Należy zaznaczyć, że obowiązujące prawo wyklucza realizację przedsięwzięć mogących w sposób znaczący oddziaływać na obszary Natura 2000, ale dopuszcza odstępstwa od tej reguły (art. 34. Ustawy o ochronie przyrody), a dla przedsięwzięć ustawodawca przewidział odpowiednie procedury ocen, które przeprowadza się na etapie ich realizacji.

Potencjalne niekorzystne oddziaływania na obszary Natura 2000, spowodowane realizacją projektu programu FEP 2021-2027, mogą dotyczyć: fragmentacji siedlisk przyrodniczych, zmniejszenia powierzchni tych siedlisk, ich jakościowych zmian, powstawania nowych barier dla funkcjonowania układów przyrodniczych, emisji hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych, zakłóceń funkcjonowania korytarzy ekologicznych (np. na odcinkach przejść przedsięwzięć infrastrukturalnych przez doliny cieków) oraz wyłączania terenów rolnych z systemu przyrodniczego.

Rozwiązaniem minimalizującym niekorzystne oddziaływanie może być przedstawienie rozwiązań alternatywnych (np. przebiegów tras komunikacyjnych, kanalizacyjnych, wodociągowych, sieci gazowych) lub technicznych rozwiązań. Przewiduje się, że oddziaływania niekorzystne będą najbardziej nasilone na etapie realizacji konkretnych inwestycji.

Realizacja projektu programu FEP 2021-2027 będzie też w sposób pozytywny oddziaływać na środowisko.

Pozytywne oddziaływanie na klimat w największym stopniu będą związane z realizacją projektów inwestycyjnych przedstawionych głównie w ramach: priorytetu 2 – Energia i Środowisko, priorytetu 3 – Mobilność Miejska oraz priorytetu 4 – Mobilność i Łączność.

Realizacja celów priorytetu 2 – Energia i Środowisko znacząco przyczyni się do ograniczania niskiej emisji. Kompleksowa modernizacja budynków, zarówno użyteczności publicznej jak i mieszkalnych w kierunku budownictwa energooszczędnego z jednoczesnym ograniczeniem niskiej emisji, pozwoli zredukować ilość zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, jak również w sposób efektywny wykorzystywać energię. Podobne, pozytywne oddziaływanie związane będzie z realizacją przebudowy i modernizacji systemów ciepłowniczych, chłodniczych oraz zastępowanie źródeł konwencjonalnych Odnawialnymi Źródłami Energii (OZE).

Stan środowiska naturalnego jest nie bez znaczenia dla ograniczania zmian klimatycznych. Realizacja działań zaproponowanych w priorytecie 2 będzie skutkować polepszeniem jakości środowiska poprzez minimalizację zanieczyszczeń wynikającą m.in. ze wspierania gospodarki odpadami i wodno-ściekowej oraz ich transformacji w gospodarkę o obiegu zamkniętym (GOZ). W priorytecie tym zawartych jest szereg działań, których realizacja będzie sprzyjać zachowaniu i ochronie różnorodności biologicznej.

Działania na rzecz klimatu wymagają także zmian w dziedzinie mobilności. W projekcie FEP 2021-2027 w priorytetach 3 – Mobilność Miejska oraz 4 – Mobilność i Łączność przedstawione zostały działania dotyczące rozwoju transportu. Dotyczą one m.in. redukcji zanieczyszczeń do powietrza poprzez minimalizację transportu indywidualnego osób i towarów na rzecz transportu multi- i intermodalnego wykorzystującego tabor nisko- lub zeroemisyjny czy alternatywnie zasilany paliwami gazowymi. Podejmowane będą również działania mające na celu przeciwdziałanie zagęszczeniu ruchu w obszarach zurbanizowanych poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej.

Realizacja powyższych działań korzystnie wpłynie na klimat województwa przy jednoczesnym wzroście jego bezpieczeństwa energetycznego. Zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu przyczyni się do obniżenia niskiej emisji i zahamowania negatywnych zmian klimatycznych. Wpływ zamierzonych inwestycji na stan klimatu nie zawsze będzie bezpośredni i natychmiastowy, ale w dłuższym okresie czasu przyniesie pozytywne efekty.

Realizacja działań w ramach priorytetu 6 – Rozwój Zrównoważony Terytorialnie, wspierających rozwój kultury, turystyki oraz ochronę dziedzictwa naturalnego przyczyni się do lepszego wyeksponowania walorów kulturowych i krajobrazowych.

Realizacja projektu FEP 2021-2027 nie spowoduje daleko idących, negatywnych zmian w krajobrazie województwa, a realizacja części działań doprowadzi do poprawy walorów krajobrazowych. Należy podkreślić, że przedsięwzięcia trwałe takie jak m.in. infrastruktura komunikacyjna, obiekty wielkokubaturowe powinny powstawać zgodnie z zasadami formowania ładu przestrzennego oraz z poszanowaniem dla krajobrazów obszarów chronionych i cennych przyrodniczo, co pozwoli na ograniczenie ewentualnego niekorzystnego oddziaływania na krajobraz.

W odniesieniu do projektu FEP 2021-2027, jako dokumentu o dużym stopniu ogólności, trudno jest zaproponować konkretne rozwiązania kompensujące negatywne oddziaływania na środowisko. W przypadkach braku możliwości całkowitego uniknięcia negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i pojawienia się niebezpieczeństwa nieodwracalnego zniszczenia bioróżnorodności (dotyczy przede wszystkim nowych przedsięwzięć transportowych oraz zbiorników małej retencji), konieczne może okazać się podjęcie działań kompensacyjnych, które będą dotyczyć zapewnienia odtworzenia zniszczonych siedlisk, sztucznego zasilania osłabionych populacji, tworzenia alternatywnych połączeń przyrodniczych.

Projekt FEP 2021-2027 ma charakter dokumentu operacyjnego, definiującego cele i działania, nie zachodzi więc potrzeba przedstawiania rozwiązań alternatywnych do ogólnych założeń FEP 2021-2027, które są zgodne z dokumentami nadrzędnymi, dlatego w Prognozie nie przedstawia się propozycji konkretnych rozwiązań alternatywnych. Na etapie konkursowym zaistnieje możliwość wyboru najmniej kolizyjnej lokalizacji przedsięwzięć oraz wyboru projektu stosującego rozwiązania minimalizujące potencjalny negatywny wpływ, w szczególności w odniesieniu do obszarów Natura 2000.

Proponuje się, aby rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji niektórych zamierzeń/działania zawartych w projekcie FEP 2021-2027 polegały na:

- Unikaniu kolizyjnych przebiegów liniowych elementów infrastrukturalnych z obszarami cennymi przyrodniczo;
- Realizacji rozwoju i modernizacji przedsięwzięć drogowych, z uwzględnieniem ochrony ludzi przed negatywnym oddziaływaniem zanieczyszczeń komunikacyjnych;
- Stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie infrastruktury komunikacyjnej na ludzi, w tym pozwalających na dotrzymanie standardów akustycznych;
- Stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko wodne i środowisko biotyczne;
- Unikaniu kolizyjnej lokalizacji zamierzeń inwestycyjnych energetyki, która wykorzystuje odnawialne źródła energii (OZE) z obszarami prawnej ochrony przyrody, przede wszystkim

- z chronionymi siedliskami przyrodniczymi, żerowiskami, miejscami odpoczynku ptaków w czasie migracji;
- Stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie OZE (energetyki wodnej) na faunę wodną;
 - Unikaniu realizacji zamierzeń inwestycyjnych technicznej ochrony przed zagrożeniami powodziowymi na terenach cennych przyrodniczo i ważnych dla zachowania bioróżnorodności;
 - Dbłości o najmniejszą kolizyjność rozwoju infrastruktury turystycznej z obszarami cennymi pod względem przyrodniczym;
 - Stosowaniu zasady wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego przy realizacji wszystkich zamierzeń inwestycyjnych, pozwalającej na wybór wariantu optymalnego z punktu widzenia ochrony środowiska, przede wszystkim ochrony przyrody.

Biorąc pod uwagę analizy przeprowadzone w prognozie należy stwierdzić, że nie zachodzi potrzeba uruchamiania procedury oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.

II. Informacje wstępne

1. Podstawa prawna opracowania Prognozy

Zgodnie z art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 2373 ze zm.) projekt Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wymaga przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w ramach, której sporządza się prognozę oddziaływania na środowisko.

W ww. ustawie wdrożone zostały przepisy Wspólnoty Europejskiej dotyczące postępowania w sprawie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko), oraz udziale społeczeństwa w sporządzaniu niektórych planów i programów w zakresie środowiska (Dyrektywa 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. przewidującej udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWG i 96/61/WE).

2. Cel i zakres Prognozy

Celem opracowania prognozy oddziaływania na środowisko projektu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 zwanego dalej projektem FEP 2021-2027, jest:

- Identyfikacja możliwych do określenia skutków środowiskowych (pozytywnych i negatywnych) realizacji rodzajów działań określonych w poszczególnych celach szczegółowych w ramach ustalonych priorytetów;
- Ustalenie czy realizacja rodzajów działań określonych w ramach celów szczegółowych sprzyja ochronie środowiska przyrodniczego i zrównoważonemu rozwojowi województwa podkarpackiego;
- Identyfikacja i eliminacja takich działań, których negatywne skutki środowiskowe pozostają w sprzeczności z wymogami prawa,
- Wskazanie, jeżeli jest to zasadne, rozwiązań alternatywnych przyczyniających się do zmniejszenia ewentualnych obciążeń środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko została opracowana zgodnie z zakresem określonym w art. 51 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i zgodnie z zakresem i stopniem szczegółowości uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Rzeszowie (pismo z dnia 04 stycznia 2022 r., znak: WOOŚ.411.2.5.2021.AP.5) i Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Rzeszowie (pismo z dnia 06 grudnia 2021 r., znak: SZN.9020.2.25.2021.AL).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu FEP 2021-2027 uwzględnia zagadnienia określone w art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji

o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, oraz dodatkowo zawiera m.in.:

- Dane przyrodnicze, w tym opis szaty roślinnej, siedlisk przyrodniczych, fauny i flory oraz waloryzację przyrodniczą;
- Identyfikację jednolitych części wód powierzchniowych;
- Ocenę oddziaływania skutków realizacji projektu FEP 2021-2027 na stan jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych;
- Identyfikację, analizę i ocenę oddziaływań generowanych zapisami projektu FEP 2021-2027 na zasoby, twory, składniki przyrody i cele ochrony przyrody wymienione w art. 2 ustawy o ochronie przyrody oraz cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, ochronę przyrody obszarów chronionego krajobrazu, parków krajobrazowych oraz cele i przedmioty ochrony rezerwatów przyrody;
- Wnioskowanie czy ustalenia zawarte w projekcie FEP 2021-2027 nie spowodują działań wymienionych w art. 33, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody;
- Wnioskowanie czy nie zachodzą przesłanki zawarte w art. 34 ustawy o ochronie przyrody;
- Wnioskowanie czy ustalenia zawarte w projekcie FEP 2021-2027 nie wpłyną negatywnie na ochronę przyrody obszarów chronionego oraz czy zapewnią realizację celów ochrony przyrody wymienionych w art. 2 o ochronie przyrody;
- Analizę, czy i w jaki sposób realizacja działań określonych w poszczególnych celach szczegółowych w ramach ustalonych priorytetów wpłynie na dotrzymanie norm akustycznych;
- Analizę, czy i w jaki sposób wskazane działania w poszczególnych celach szczegółowych w ramach priorytetów będą oddziaływać na zmianę klimatu ewentualnie adoptować do zmian klimatu, a także oddziaływać na strukturę krajobrazu;
- Analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na zachowanie drożności korytarzy ekologicznych;
- Analizę i ocenę zapewnienia utrzymania właściwego stanu ochrony zasobów przyrodniczych oraz spójności i integralności obszarów Natura 2000.

Zgodnie z art. 54 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko organ opracowujący projekt dokumentu (w tym przypadku projekt FEP 2021-2027) poddaje go wraz z prognozą oddziaływania na środowisko opiniowaniu przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska oraz przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego, a także zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Ze względu na to, że projekt FEP 2021-2027 odznacza się dużym stopniem ogólności, bez szczegółowego określania miejsca realizacji poszczególnych działań służących do osiągnięcia założonych celów ustalono, że szczegółowość Prognozy będzie adekwatna do stopnia szczegółowości analizowanego dokumentu. Prognoza oddziaływania na środowisko odnosi się, więc do działań określonych w ramach celów szczegółowych zdefiniowanych w poszczególnych priorytetach.

W Prognozie starano się zwrócić uwagę przede wszystkim na potencjalne, możliwe do zidentyfikowania, zagrożenia dla wszystkich elementów środowiska, w tym szczególnie na zdrowie ludzi, drożność korytarzy ekologicznych, spójność i integralność sieci Natura 2000.

Podkreślenia wymaga fakt, że realizacja działań wyszczególnionych w projekcie FEP 2021-2027, w myśl art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, powinna uwzględniać wymogi ochrony środowiska, co zapewni zrównoważony rozwój, a tym samym będzie zgodne z racjonalnym gospodarowaniem zasobami środowiska.

Działania wyszczególnione w projekcie FEP 2021-2027 będą współfinansowane ze środków UE. Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. wspierane powinny być tylko te działania, które nie czynią poważnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu przepisów art. 17 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2020/852 i zapewniają transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w ramach dążenia do neutralności klimatycznej. Głównym celem stosowania zasady „nie czyn poważnej szkody” jest przeciwdziałanie zmianom klimatycznym poprzez zagwarantowanie, że działania powodujące w środowisku więcej szkód niż korzyści nie będą uznawane za zrównoważone środowiskowo i nie będą się kwalifikowały do finansowania ze środków UE.

3. Metodyka opracowania Prognozy

Podczas opracowania Prognozy analizowano cele i rodzaje działań wskazane w ramach celów z dużą wnikliwością, niemniej z taką szczegółowością, na jaką pozwolił ogólny, kierunkowy i deklaracyjny charakter projektu FEP 2021-2027. W Prognozie starano się wskazać na możliwe do określenia potencjalnie oddziaływania na środowisko, negatywne jak i pozytywne, wynikające z realizacji poszczególnych rodzajów działań określonych w projekcie FEP 2021-2027.

W ramach prac nad Prognozą starano się oszacować potencjalne oddziaływania na środowisko w stopniu, na jaki pozwalały informacje dostępne w czasie przeprowadzania analiz. Podczas analiz określano potencjalne kolizje z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, korytarzami ekologicznymi oraz potencjalne oddziaływania na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, w tym zachowanie spójności i integralności sieci obszarów Natura 2000. W Prognozie wskazano charakter oddziaływań (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane), czas trwania oddziaływań (krótkoterminowe, średnioterminowe, długoterminowe) i częstotliwość ich występowania (stałe, chwilowe).

Podczas prac nad Prognozą przyjęto, że wszystkie realizowane w ramach projektu FEP 2021-2027 cele i rodzaje działań wskazane do wsparcia, oraz przedsięwzięcia realizowane w ramach rodzajów działań będą spełniały wszelkie, określone obowiązującym prawem wymagania, a podczas ich realizacji będą zastosowane najnowsze technologie i techniki. Podczas analiz posłużono się metodą ekspercką oraz metodą analogii, czyli podobieństwa zjawisk.

Prace nad Prognozą zostały podzielone na następujące etapy:

Etap I – przeanalizowano zapisy projektu FEP 2021-2027, dokumentów z nim powiązanych oraz prognoz oddziaływania na środowisko, sporządzonych dla przyjętych już dokumentów powiązanych z projektem FEP 2021-2027. Przeprowadzono również ocenę stanu poszczególnych elementów środowiska dla terenu województwa podkarpackiego.

Etap II – przeprowadzono analizy i ocenę oddziaływania na środowisko realizacji celów i poszczególnych rodzajów działań wymagających wsparcia. Oceniano wpływ realizacji

i funkcjonowania każdego rodzaju działań na jakość powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych (jednolite części wód), jakość klimatu akustycznego, zasoby surowców mineralnych, powierzchnię ziemi łącznie z glebą, różnorodność biologiczną, obszary prawnie chronione, w tym na: obszary Natura 2000, korytarze ekologiczne, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zabytki oraz zdrowie ludzi. Jako kryterium oceny przyjęto oddziaływanie zdefiniowane jako: pozytywne, negatywne, bezpośrednie, pośrednie, długookresowe, lokalne, regionalne, ponadregionalne, skumulowane. Wyniki szczegółowych analiz zostały przedstawione w Tabeli 10. Przeprowadzono także analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów. Wskazano obszary potencjalnie kolizyjne i przedstawiono je na Rysunkach 23-29. Za obszary potencjalnie kolizyjne uznano obszary potencjalnej realizacji działań w obrębie obszarów chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz korytarzy ekologicznych. Przyjęto, że obszary kolizyjne stanowią wspólną część obszarów realizacji przedsięwzięć wyszczególnionych w projekcie FEP 2021-2027 i obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody, a także korytarzy ekologicznych. Dokonano oceny potencjalnych zmian w środowisku w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027. Podczas analiz skupiono się przede wszystkim na tych celach i rodzajach działań/przedsięwzięciach, których realizacja może w sposób bezpośredni lub pośredni oddziaływać na środowisko.

Etap III – przygotowano tekst Prognozy. Podstawową trudność podczas jej sporządzania stanowił ogólny, deklaracyjny charakter projektu FEP 2021-2027. W przypadku dokumentów deklaracyjnych, konkursowych, oceny i sformułowania często mają charakter warunkowy i mogą być zmienne w zależności od warunków lokalizacyjnych, sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć, zastosowanych technik, technologii i materiałów, jak i ilości przedsięwzięć realizowanych w danym obszarze.

Należy zaznaczyć, że wyszczególnione w projekcie FEP 2021-2027 działania będą podlegały procedurze konkursowej, a przedsięwzięcia budowlane procedurze oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. W przypadku realizacji przedsięwzięć liniowych ich przebieg zostanie określony na etapie opracowania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Poza tym projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem deklaracyjnym, konkursowym, który będzie realizowany w długiej perspektywie czasowej (do roku 2027) i nie przesądza ani o lokalizacji przedsięwzięć punktowych ani o przebiegu przedsięwzięć liniowych.

III. Informacja o zawartości, głównych celach projektu FEP 2021-2027 oraz o powiązaniach z innymi dokumentami

1. Zawartość projektu FEP 2021-2027

Projekt dokumentu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 jest najważniejszym instrumentem polityki rozwoju regionu dla nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Stanowi narzędzie służące do realizacji zapisów zawartych w Umowie Partnerstwa, przygotowanej przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, określa kontekst strategiczny krajowych i regionalnych programów w wymiarze tematycznym i terytorialnym, wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe, łączy ze sobą oczekiwania Komisji Europejskiej z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów, takich jak

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i strategie sektorowe, które ją realizują. Potrzeby i wyzwania zidentyfikowane w dokumentach strategicznych są punktem wyjścia do planowania nowego okresu polityki spójności. Dotyczą one kształtowania rozwoju gospodarczego i społecznego w kontekście zmian związanych z demografią, klimatem, cyfryzacją i rozwojem nowych technologii, które nie szkodzą środowisku naturalnemu.

Projekt FEP 2021-2027 nawiązuje bezpośrednio do celów strategicznych, priorytetów i kierunków działań określonych w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030.

Projekt FEP 2021-2027 zatwierdzony został Uchwałą nr 363/7277/22 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 1 marca 2022 r.

W projekcie FEP 2021-2027 przedstawiono charakterystykę głównych wyzwań w zakresie rozwoju oraz rozwiązania polityczne, cele polityki spójności wraz z uzasadnieniem potrzeby konieczności podejmowanych działań. Zaprezentowano szczegółowy opis priorytetów oraz przedstawiono plan finansowy i informacje techniczne związane z zarządzaniem i wydatkowaniem funduszy. Zamieszczono również informacje o instytucjach zarządzających i audytowych, wskazano podmiot otrzymujący płatności od Komisji Europejskiej. Wskazano, że realizacja projektu FEP 2021-2027 odbywać się będzie z poszanowaniem zasady partnerstwa oraz pełnej komunikacji o FEP 2021-2027. Działania komunikacyjne będą podlegać stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych. Do projektu FEP 2021-2027 dołączono łącznie 7 załączników: Obszary Strategicznej Interwencji, słownik definicji i wykaz skrótów oraz 4 załączniki dotyczące zagadnień finansowych.

2. Główne cele projektu FEP 2021-2027

W projekcie FEP 2021-2027 określono obszary wsparcia i instrumenty realizacji przewidziane dla nowej perspektywy finansowej UE. Według projektu FEP 2021-2027 w latach 2021-2027 Województwo Podkarpackie będzie realizować działania z zakresu pięciu celów polityki spójności (CP) oraz związanych z nimi celów szczegółowych (CS) dla poszczególnych obszarów.

Cele polityki spójności wraz z głównymi wyzwaniami w poszczególnych obszarach, zdefiniowane w projekcie FEP 2021-2027:

CP 1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej.

CS 1 (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii m.in. poprzez wspieranie inwestycji przedsiębiorstw w B+R, ułatwianie wdrażania inicjatyw i projektów opartych o współpracę nauki i biznesu, działania w zakresie rozwoju infrastruktury B+R oraz prowadzenia samej działalności badawczo-naukowej, umożliwienie podnoszenia kwalifikacji kadry naukowej.

CS 1 (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych m.in. poprzez ochronę poufności informacji, ciągłości działania systemów informatycznych, zwiększenie dostępu społeczeństwa do cyfrowych zasobów i usług publicznych, wsparcie infrastruktury danych przestrzennych oraz racjonalnego gospodarowania zasobami geoinformacyjnymi.

CS 1 (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne, czyli m.in. wspieranie działań zwiększających wydajność małych i średnich przedsiębiorstw, ukierunkowanie wsparcia w obszarze MŚP na wdrożenia prac B+R oraz innowacji, rozwój współpracy międzynarodowej, promocja gospodarki regionalnej.

CS 1 (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości m.in. poprzez identyfikację nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych, zawiązanie inicjatywy klastrowej w celu zwiększenia ich produktywności i konkurencyjności, rozwijanie umiejętności w obszarach inteligentnej specjalizacji, innowacyjnych modeli biznesowych, transferu technologii i zarządzania innowacjami, wzmocnienie uczenia się w miejscu pracy w obszarach inteligentnej specjalizacji.

CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej.

CS 2 (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych m.in. poprzez ograniczanie energochłonności gospodarki regionu; promowanie ciepła systemowego i zastępowanie nim indywidualnych źródeł ciepła; wsparcie gmin przy realizacji Programu STOP SMOG, zwiększenie wykorzystania czystych źródeł energii, modernizacja termiczna budynków oraz inwestycje w lokalne systemy ciepłownicze.

CS 2 (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju poprzez ukierunkowanie inwestycyjnej polityki gospodarczej m.in. na infrastrukturę energetyczną oraz czystszą energię, z uwzględnieniem różnic regionalnych.

CS 2 (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego m.in. poprzez wprowadzenie elementów błękitnej i zielonej infrastruktury, inwestycje w zakresie ochrony przed klęskami żywiołowymi i zapobieganiem im, wykorzystując rozwiązania oparte na ekosystemach.

CS 2 (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej m.in. poprzez inwestycje w aglomeracjach z przedziału od 2 do 10 tys. RLM, obejmujących rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, zagospodarowanie osadów ściekowych, a także wdrażanie inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi, zapewnienie dostępu do właściwej ilości i odpowiedniej jakości wody do spożycia.

CS 2 (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej m.in. poprzez wspieranie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, podejmowanie działań na rzecz ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów oraz maksymalnego ich odzysku (w tym recyklingu) oraz działań w zakresie wspierania ograniczenia odpadów deponowanych na składowiskach, promujących wtórne użycie produktów, a także wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki odpadów, modernizację zakładów zagospodarowania i przetwarzania odpadów komunalnych oraz rekultywację składowisk.

CS 2 (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia poprzez zachowanie pełnej różnorodności biologicznej i krajobrazu województwa jako elementu budowania marki regionu.

CS 2 (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej m.in. poprzez promowanie zintegrowanego, czystego i bezpiecznego transportu publicznego oraz aktywnych form mobilności, inwestycje w nowoczesny tabor komunikacji miejskiej, rozbudowę infrastruktury komunikacji miejskiej oraz działania poprawiające funkcjonowanie transportu, wdrażanie nowoczesnych systemów zarządzania ruchem oraz inteligentnych technologii.

CP 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności.

CS 3 (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmiany klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności m.in. poprzez zwiększenie konkurencyjności transportu kolejowego w stosunku do transportu drogowego w ruchu pasażerskim, przywrócenie usług transportu publicznego na obszarach wiejskich, stworzenie zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej, poprzez wypełnienie luk inwestycyjnych, rozwój form alternatywnych, w tym transportu niezmotywowanego.

CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych.

CS 4 (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online. Główne wyzwania to m.in.: poprawa dostępności do placówek na obszarach wiejskich oraz eliminowaniu dysproporcji popytowo-podażowych na usługi przedszkolne na obszarach miejskich, rozwój szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy, stymulowanie współpracy między szkołami zawodowymi a pracodawcami, stworzenie oferty edukacyjnej pozwalającej osobom dorosłym na podnoszenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych, dostosowywania się do postępu technologicznego oraz do zmian w zapotrzebowaniu na pracowników przez pracodawców, zapewnienie możliwości uczestnictwa osobom ze szczególnymi potrzebami.

CS 4 (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne m.in. poprzez przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, zapewnienie dostępu do usług społecznych z uwzględnieniem zasady deinstytucjonalizacji, potrzebę kierowania funduszy na organizację różnych form sprawowania pieczy zastępczej, inwestycje w zakresie mieszkalnictwa wspomagane i chronione.

CS 4 (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej m.in. poprzez zwiększanie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych, podniesienie liczebności kadr medycznych, zmniejszenie migracji międzyregionalnych, wzrost usług w zakresie eliminowania zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy i zapewnienie rehabilitacji przyczyniającej się do powrotu osób w wieku produkcyjnym na rynek pracy.

CS 4 (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych m.in. poprzez odbudowę sektorów kultury i turystyki najmocniej dotkniętymi skutkami pandemii COVID-19, efektywne wykorzystanie potencjału kulturalno-turystycznego, konieczność większego udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, wspieranie regionalnej kultury w rozumieniu długofalowym.

CS 4 (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej. Główne wyzwania to m.in.: wsparcie osób w trudnej sytuacji na rynku pracy, poprawa funkcjonowania oraz wzmacnianie potencjałów instytucji rynku pracy i ich pracowników, dostęp do profilaktyki usług zdrowotnych w miejscu pracy, rozwój technologii przemysłu 4.0, wsparcie aktywizacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa, osób ubogich pracujących zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, wsparcie samozatrudnienia i rozwój przedsiębiorczości.

CS 4 (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy m.in. poprzez ukierunkowanie na realizowanie aktywnej polityki rynku pracy, nastawionej szczególnie na osoby bezrobotne i osoby długotrwale bezrobotne, o niskich kwalifikacjach, kobiety, osoby starsze i z niepełnosprawnościami.

CS 4 (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia m.in. poprzez wsparcie w zakresie profilaktyki oraz rehabilitacji zdrowotnej, pozwalające ograniczyć absencję w pracy, wyeliminować ryzyko jej utraty i wspomóc w aktywnym i zdrowym starzeniu się, wspieranie przedsiębiorców tworzących nowe i innowacyjne miejsca pracy, wsparcie ułatwiające wprowadzanie elastycznych form czasu pracy, lepsze wykorzystanie potencjału pracowników przez pracodawców.

CS 4 (e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego m.in. poprzez poszerzanie kompetencji nauczycieli w zakresie nauczania programowania, potrzebę przeprowadzenia profesjonalnych szkoleń dla nauczycieli oraz dostarczenia im niezbędnego wsparcia merytorycznego jak również dostępu do wysokiej jakości obudowy metodycznej.

CS 4 (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami m.in. poprzez wsparcie edukacji ponadpodstawowej, działania służące mocniejszemu powiązaniu potrzeb pracodawców z ofertą szkół zawodowych, przede wszystkim w zakresie organizacji wysokiej jakości staży i szkoleń pozwalających uczniom na praktyczną naukę zawodu w środowisku miejsca pracy.

CS 4 (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej m.in. poprzez potrzebę aktualizacji i podnoszenia kwalifikacji, kompetencji i doskonalenia umiejętności, zwiększenia dostępu osób dorosłych do różnych form edukacji oraz o niskich kompetencjach podstawowych, poszerzenia działań w zakresie systemowego rozwijania kompetencji cyfrowych wszystkich grup społecznych.

CS 4 (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji m.in. poprzez kompleksowe działania związane z aktywizacją społeczną, zawodową, edukacyjną i zdrowotną osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, wspieranie podmiotów reintegracyjnych, które pomagają osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy poradzić sobie z problemami, uwierzyć w siebie, zdobyć umiejętności i pracę.

CS 4 (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów poprzez otwarcie się na obywateli państw trzecich, którzy chcą przyjechać w ten rejon Polski i tutaj się osiedlić.

CS 4 (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej m.in. poprzez motywowanie seniorów do działań na rzecz samopomocy oraz wolontariatu na rzecz innych, działania w zakresie dostępności i poszerzenia oferty związanej ze świadczeniem wysokiej jakości zindywidualizowanych usług zdrowotnych.

CS 4 (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci m.in. poprzez wzmocnienie systemu wsparcia rodziny oraz przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji, w szczególności w odniesieniu do dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, działania gwarantujące zwiększenie dostępu do podstawowych usług dla rodzin (w tym również wielodzietnym, niepełnym, dysfunkcyjnym), działań z zakresu łagodzenia skutków wykluczenia osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym oraz innych grup wymagających szczególnego wsparcia.

CP 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

CS 5 (i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

W ramach **CS (i)**, w oparciu o zintegrowane strategie i zaangażowanie lokalne, będą wspierane działania, umożliwiające szybszy rozwój obszarów znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej, dzięki wykorzystaniu ich potencjałów endogenicznych związanych m.in. z warunkami naturalnymi i przyrodniczymi, dziedzictwem kulturowym oraz zwiększeniem zaangażowania społeczności lokalnych w procesy rozwojowe. Interwencje w ramach tego celu będą

realizowane w oparciu o projekty zintegrowane wynikające ze strategii terytorialnych/ponadlokalnych opracowanych przez władze lokalne przy zastosowaniu zasady partnerstwa i współpracy.

CS 5 (ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie:

CS (ii) pozwala na realizację zintegrowanych projektów zdefiniowanych w przygotowanych przez władze lokalne – z udziałem społeczności lokalnych (przy zastosowaniu zasady partnerstwa i współpracy) – strategiach terytorialnych i programach rozwoju. Wśród rodzajów potencjałów, które mogą być wykorzystywane w rozwoju lokalnym – obok gospodarczych, edukacyjnych czy przyrodniczych - znajdują się dziedzictwo kulturowe i walory turystyczne. W obszarze adaptacji do zmian klimatu priorytetowym kierunkiem wsparcia w perspektywie finansowej 2021-2027 powinny być działania nakierowane na zatrzymanie i zagospodarowanie wód opadowych w obrębie zlewni – w miejscu opadu, w szczególności na terenach rolniczych i leśnych, przyrodniczo cennych, a także na obszarach miejskich

Najobszerniejszą część projektu FEP 2021-2027 stanowi opis priorytetów. Zgodnie z jego zapisami fundusze będą rozdysponowywane w ramach 10 priorytetów: 8 tematycznych i 2 pomocy technicznej. W ramach każdego z priorytetów wskazano cele szczegółowe. Każdy z celów szczegółowych zawiera opis rodzajów działań możliwych do realizacji w ramach funduszy (Tabela 1), wskazuje beneficjentów, główne grupy docelowe oraz wymienia wskaźniki, które w wyniku jego realizacji powinny zostać osiągnięte, a także przedstawia podział zaprogramowanych środków. Obszary wsparcia zostały przedstawione na Rysunkach od 1 do 9.

Na realizację FEP 2021-2027 przeznaczone zostanie 2 566 312 973 euro.

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Tabela 1. Cele szczegółowe wskazane w ramach priorytetów oraz rodzaje działań określone w projekcie FEP 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
PRIORYTET 1 KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA	CS 1(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wzrost konkurencyjności gospodarki regionu oparty na innowacyjności i wdrażaniu zaawansowanych technologii	<ul style="list-style-type: none"> — Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi. — Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw (w tym dla MŚP inkubowanych w ramach ESA BIC Poland). Usługi dla przedsiębiorstw świadczone przez OI akredytowane na poziomie kraju lub IOB, w tym OI, na poziomie regionalnym (w uproszczonej formie wsparcia z zachowaniem formuły popytowej np. w formie bonów). — Rozwój infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej oraz spoza Sieci Badawczej Łukasiewicz (o wysokim potencjale badawczym) niezbędnej do prowadzenia prac badawczo- rozwojowych. Kompetencje jako możliwy element projektu. Projekty z tego zakresu powinny mieć charakter kompleksowy i stanowić uzupełnienie posiadanych zasobów. — Budowa potencjału ośrodków innowacji.
PRIORYTET 1 KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA	CS 1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Zapewnienia świadczenia e-usług publicznych o wysokim poziomie jakości i dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Platformy e-usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego (wsparcie obejmować będzie cyfryzację procesów administracji publicznej i rozwój e-usług na terenie województwa podkarpackiego, poprzez tworzenie i rozwój e-usług, zakup narzędzi informatycznych niezbędnych do skutecznego funkcjonowania administracji i świadczenia usług publicznych). ▪ Cyberbezpieczeństwo (projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym). ▪ Rozwój infrastruktury danych przestrzennych. ▪ Usługi w zakresie e-zdrowia. Warunkiem wsparcia będzie posiadanie przez wnioskodawcę pozytywnej opinii ministra właściwego ds. zdrowia ▪ Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego). ▪ Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych (działania digitalizacyjne)
PRIORYTET 1 KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA	CS 1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje	Wzrost konkurencyjności i innowacyjności MŚP	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości. ▪ Promocja gospodarki regionalnej. ▪ Internacjonalizacja MŚP (doradztwo jako element projektu). ▪ Wdrożenia prac B+R, innowacji przez MŚP (w tym jako możliwy element kompleksowego projektu: doradztwo, wdrożenie technologii TIK

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	produkcyjne		<p>w przedsiębiorstwach, rozwiązania z zakresu GOZ oraz Przemysłu 4.0 komplementarne do interwencji w ramach FEPW 2021-2027).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzbrojenie terenów inwestycyjnych. ▪ Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP.
PRIORYTET 1 KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA	CS 1(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Wzrost umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych oraz budowa potencjału regionalnych systemów innowacji w ramach PPO (RIS). ▪ Wsparcie potencjału regionalnych klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) i wzrostowych w związku z nową usługą. ▪ Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw poprzez usługi świadczone przez klastry (w uproszczonej formie, np. bonów).
PRIORYTET 2 ENERGIA I ŚRODOWISKO	CS 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Efektywne wykorzystanie energii. Ograniczona energochłonność gospodarki. Zwiększona efektywność energetyczna oraz energooszczędność.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej. ▪ Poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej ▪ Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach - poprzez odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, modernizację energetyczną budynków, wraz z instalacją urządzeń OZE. ▪ Budowa/modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła. ▪ Wsparcie Gmin przy realizacji Programu STOP SMOG. ▪ Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne.
PRIORYTET 2 ENERGIA I ŚRODOWISKO	CS 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Zwiększony udział energetyki opartej na OZE w ogólnym bilansie energetycznym województwa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa i rozbudowa instalacji do produkcji energii z OZE wraz z przyłączami do sieci lub inwestycje w magazyny energii działające na potrzeby OZE, w zakresie wytwarzania: <ul style="list-style-type: none"> – energii elektrycznej, – energii cieplnej, – wodoru niskoemisyjnego.
PRIORYTET 2 ENERGIA I ŚRODOWISKO	CS 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami	Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompleksowe działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu niebieskiej lub zielonej infrastruktury, takich jak np. zastosowanie elementów zieleni w kształtowaniu miejskich przestrzeni publicznych, m.in. parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, parklety, ogrody

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	żywiłowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		<p>wertykalne, wykorzystanie i powiększanie istniejących systemów naturalnego odprowadzania wód deszczowych i roztopowych (np. rowy i niecki infiltracyjne, muldy trawiaste, studnie chłonne, zbiorniki infiltracyjne) oraz naturalnego retencjonowania wody opadowej poprzez np. muldy chłonne, zielone ściany, zielone przystanki, ogrody deszczowe.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Projekty dotyczące retencjonowania wód w naturalnych lub seminaturalnych ekosystemach (tereny podmokłe, naturalne zbiorniki wodne zagrożone dużymi wahaniami poziomu zwierciadła wody z powodu wadliwie działających systemów melioracyjnych oraz zjawiska suszy). ▪ Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu /zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, takich jak zbiorniki suche, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, jeśli naturalne mechanizmy ekosystemowe są niewystarczające, a podjęcie tych działań nie zwiększy zagrożenia w sytuacjach nadzwyczajnych ▪ Rozwój małej retencji przede wszystkim w ekosystemach oraz zlewniach elementarnych, w tym naturalnych ekosystemach na obszarach cennych przyrodniczo oraz ekosystemach przekształconych, wykorzystywanych na potrzeby produkcji rolnej. ▪ Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego. ▪ Rozwijanie systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu oraz pojazdów do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych). ▪ Edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.
PRIORYTET 2 ENERGIA I ŚRODOWISKO	CS 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej w województwie podkarpackim	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w ramach Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach 2-15 tys. RLM, które nie spełniają wymogów Dyrektywy Ściekowej, w tym przygotowanie osadów ściekowych do ostatecznego zagospodarowania. ▪ Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, m.in. działania dotyczące poprawy jakości systemów zaopatrzenia w wodę oraz likwidowania strat wody, poprawy efektywności wykorzystania wody, w tym w sytuacji zmniejszenia dostępnej ilości wody lub obniżenia jakości wody, w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach.
PRIORYTET 2 ENERGIA	CS 2(vi) Wspieranie transformacji	Zapewnienie zrównoważonej gospodarki zasobami	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projekty przedsiębiorstw mające na celu zwiększenie ponownego wykorzystania surowców, recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
I ŚRODOWISKO	w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	w województwie podkarpackim	<p>w kierunku priorytetowych procesów określonych w hierarchii sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie, minimalizacja, sortowanie, ponowne użycie, recykling), w tym m.in. zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny, gospodarowanie wodą w zakładach przemysłowych (projekty mające na celu zmniejszenie zużycia wody, zamknięcie jej w obiegu zamkniętym, a także powtórne jej wykorzystanie).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwijanie recyklingu odpadów, w szczególności odpadów komunalnych (projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej) – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii. ▪ Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK). ▪ Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych.
PRIORYTET 2 ENERGIA I ŚRODOWISKO	CS 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu w województwie podkarpackim	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poszerzanie i dbałość o obszary i obiekty objęte/obejmowane prawnymi formami ochrony przyrody, w tym projekty służące ochronie tych obszarów poprzez dywersyfikację ruchu turystycznego. ▪ Opracowanie i aktualizacja dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych. ▪ Projekty dotyczące ochrony czynnej, m.in.: ograniczaniu gatunków inwazyjnych, ochrony zagrożonych gatunków (ex-situ i in-situ) i siedlisk, restytucji gatunków ginących, zachowaniu i odnowie różnorodności biologicznej. ▪ Projekty w zakresie tworzenia miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime podlegające ochronie (m.in. banki genowe, parki, ogrody botaniczne, projekty z zakresu zielonej lub niebieskiej infrastruktury). ▪ Rekultywacja, w tym remediacja terenów zdegradowanych (w tym składowisk odpadów) oraz przywrócenie ich funkcjonalności środowiskowej i nadanie funkcji przyrodniczych lub społecznych. ▪ Wsparcie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę na obszarach cennych przyrodniczo. ▪ Edukacja w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.
PRIORYTET 3 MOBILNOŚĆ MIEJSKA	CS 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku	Rozwój mobilności miejskiej w kierunku neutralnym klimatycznie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa/rozwój zintegrowanego i efektywnego systemu publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – infrastruktura transportu publicznego, w tym ograniczająca zmotoryzowany ruch indywidualny lub integrująca różne formy transportu oraz działania

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	gospodarki zeroemisyjnej		<p>towarzyszące rozwojowi transportu publicznego (rozwiązania z zakresu organizacji ruchu, ułatwiające płynne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej, np. pętle, zatoki, dworce lub wydzielone pasy ruchu dla autobusów komunikacji zbiorowej; parkingi P&R zlokalizowane poza centrami miast, w miejscach zapewniających integrację z publicznym transportem zbiorowym, obiekty typu B&R, węzły przesiadkowe, infrastruktura paliw alternatywnych, systemy i urządzenia do liczenia rowerów w ruchu mieszanym),</p> <ul style="list-style-type: none"> – bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor autobusowy, spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej Dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego (z priorytetem dla pojazdów zeroemisyjnych), – mikromobilność i aktywne formy mobilności (drogi/pasy/ścieżki/trasy rowerowe z infrastrukturą towarzyszącą, systemy roweru miejskiego, systemy i urządzenia do zliczania rowerzystów, bike-sharing, hulajnogi, urządzenia transportu osobistego itp.), – infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego (np. strefowe uspokojenie ruchu, likwidacja utrudnień i zagrożeń w ruchu pieszym i rowerowym, tworzenie bezkolizyjnych, ciągłych i bezpośrednich tras pieszych oraz rowerowych), – rozwój nowych rodzajów transportu zbiorowego (systemów współdzielenia środków transportu lub innowacyjnych środków transportu, np. transport na żądanie), – inne środki transportu publicznego – autobusy i samochody w systemie car-sharing spełniające wymogi Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej Dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego, – infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania dla pojazdów o zerowej emisji, w tym dla pojazdów indywidualnych), spełniająca wymogi Dyrektywy 2014/94/UE oraz zapewniająca niedyskryminacyjny dostęp dla wszystkich użytkowników – jeżeli nie ma możliwości finansowania inwestycji ze źródeł prywatnych lub z pomocy zwrotnej, a inwestycja uzasadniona jest odpowiednią analizą popytu, – rozwiązania cyfrowe w transporcie miejskim (ITS, systemy organizacji

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<p>przewozów, systemy informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, zakupu biletów, rozwiązania cyfrowe wykorzystywane dla aktywnych form mobilności i mikromobilności, itp.),</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”), – działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi, – inwestycje drogowe służące poprawie bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych lub zmniejszeniu ruchu samochodowego w centrach miast.
PRIORYTET 4 MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ	CS 3(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej	Poprawa dostępności transportowej województwa i wzrost bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Wzrost dostępności województwa w transporcie kolejowym. Wzrost dostępności publicznego transportu pozamiejskiego i alternatywnych form transportu	<ul style="list-style-type: none"> ■ Inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich (zgodnie z regionalnym planem transportowym), stanowiące: <ul style="list-style-type: none"> – bezpośrednie lub pośrednie połączenia do autostrady/drogi ekspresowej, – bezpośrednie połączenia do dróg krajowych, przejść granicznych, portów lotniczych, istniejących lub nowych terenów inwestycyjnych i miejsc koncentracji działalności gospodarczej, terminali intermodalnych/centrów lub platform logistycznych/stacji kolejowych – bezpośrednie połączenia do innych węzłów transportowych/gałęzi transportu, – obwodnice, – mosty, – inwestycje niezbędne do zapewnienia/wykonywania usług publicznego transportu zbiorowego na zasadach użyteczności publicznej, – inwestycje ukierunkowane na poprawę dostępności obszarów o utrudnionej dostępności (obszary o najniższej dostępności lub najbardziej oddalone) oraz obszarów atrakcyjnych turystycznie z ośrodkami koncentracji funkcji gospodarczych, – brakujące połączenia w sieci dróg pomiędzy miastami subregionalnymi lub ośrodkiem wojewódzkim, – inwestycje ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego (np. likwidacja miejsc niebezpiecznych), – inwestycje ukierunkowane na zmniejszenie ruchu samochodowego

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<p>(tranzytowego) w miastach (np. obwodnice),</p> <ul style="list-style-type: none"> – systemy/narzędzia cyfrowe (np. ITS), – infrastrukturę wykorzystującą alternatywne źródła energii (np. oświetlenie dróg, podświetlane znaki drogowe, urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego wykorzystujące OZE). <ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwestycje kolejowe (zgodnie z regionalnym planem transportowym): <ul style="list-style-type: none"> – bezemisyjny tabor kolejowy wyposażony w odpowiednie urządzenia ERTMS - wykorzystywany w przewozach pasażerskich o charakterze regionalnym (elektryczny lub wodorowy) z możliwością obsługi połączeń wychodzących poza obszar województwa, – baza utrzymaniowa – naprawcza taboru kolejowego, – rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów, biletomaty, systemy informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów). ▪ Budowa i rozwój spójnego i efektywnego publicznego systemu pozamiejskich (subregionalnych - powiat-powiat, miasto-wieś) przewozów pasażerskich, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – infrastruktura liniowa i punktowa publicznego transportu zbiorowego (m.in. węzły / miejsca przesiadkowe, parkingi, dworce, przystanki, zajezdnie i pętle autobusowe, stacje obsługi, infrastruktura ładowania / tankowania paliw alternatywnych, inna infrastruktura towarzysząca), w tym dostosowanie do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i z niepełnosprawnościami, – tabor autobusowy wykorzystywany w publicznym transporcie zbiorowym (na zasadzie użyteczności publicznej), spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej Dyrektywę 2009/33/WE, przy czym zakup taboru innego niż bezemisyjny będzie możliwy tylko w przypadku, gdy zakup taboru bezemisyjnego nie będzie uzasadniony z przyczyn eksploatacyjnych lub technicznych; – połączenia pierwszej/ostatniej mili (infrastruktura dla niezmotoryzowanych – drogi/pasy/ścieżki/trasy rowerowe oraz promocja ruchu pieszego i rowerowego zarówno w celach przejazdów i dojazdów codziennych, jak i turystycznych, systemy bike-sharing, parkingi P&R, ciągi pieszo-rowerowe, urządzenia transportu osobistego, innowacyjne formy transportu, np. transport na żądanie itp.), – sieci tras rowerowych o ustalonych standardach technicznych zgodnie

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<p>z założeniami Regionalnej Polityki Rowerowej Województwa Podkarpackiego,</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów/połączeń, informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów, bazy rozkładów jazdy, rozwiązania cyfrowe wykorzystywane dla aktywnych form mobilności i mikromobilności, itp.), – działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”).
PRIORYTET 5 INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI	CS 4(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji oraz dostępności dla OzN	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Infrastruktura przedszkoli: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem gwarantującym wysoką jakość edukacji przedszkolnej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszczalna będzie budowa nowego obiektu. ▪ Infrastruktura szkolnictwa ogólnego: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną istniejących budynków szkolnych wraz z wyposażeniem w nowoczesny sprzęt ICT i materiały dydaktyczne oraz obiektów służących wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów. Budowa wielofunkcyjnych obiektów sportowych. ▪ Infrastruktura szkolnictwa zawodowego: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w istniejącą bazę dydaktyczną szkół zawodowych, wyposażenie pracowni/warsztatów w urządzenia i sprzęt niezbędny do kształcenia a także ukierunkowane wyposażenie/doposażenie na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS oraz obiektów służących wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów. ▪ Infrastruktura szkolnictwa wyższego: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w istniejącą infrastrukturę uczelni (obejmujących sale dydaktyczne/ wykładowe oraz obiekty służące wzmocnieniu sprawności fizycznej studentów/słuchaczy) wraz z zakupem wyposażenia do zajęć oraz dostosowaniem stanu technicznego istniejącej infrastruktury do wymogów nowego wyposażenia, <p>Inwestycje w infrastrukturę placówek realizujących kształcenie specjalne wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia.</p>

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu).
PRIORYTET 5 INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI	CS 4(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	Zapewnienie dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych z wykorzystaniem nowoczesnej i szeroko dostępnej infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> ▪ W zakresie infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług: <ul style="list-style-type: none"> – wzmacnianie integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną powiązaną z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług m.in. ośrodków wsparcia, rodzinnych domów pomocy, placówek wsparcia dziennego, placówek reintegracyjnych, realizujących usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (CIS, ZAZ, KIS, WTZ), w przypadku CIS, ZAZ, KIS, WTZ np. zakup dzierżawionych/wynajmowanych nieruchomości oraz remont, rozbudowa budynków do których organy prowadzące CIS, ZAZ, KIS, WTZ posiadają tytuł prawny, związanych ze wsparciem pieczy zastępczej, rodzinnej (rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka) w tym przyjmujących dzieci z niepełnosprawnościami jak i liczne rodzeństwa i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjny ośrodek preadopcyjny), noclegowni i domów dla osób w kryzysie bezdomności, w tym tworzenie mieszkań zgodnie z modelem „Najpierw Mieszkanie”. ▪ W zakresie zapewnienia zintegrowanego wsparcia obejmującego mieszkanie i usługi społeczne: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w celu adaptacji, najmu lub dzierżawy budynków lub lokalu do wykorzystania jako mieszkania chronione treningowe, chronione wspierane i realizowane w oparciu o istniejącą infrastrukturę i/lub wyposażenia powiązane z procesem integracji społecznej i aktywizacji społeczno – zawodowej, mieszkania w ramach najmu społecznego, w tym wynajmowane przez społeczne agencje najmu skierowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społeczno - zawodowej, w tym osób opuszczających instytucjonalne, a także rodzinne formy pieczy zastępczej, – wsparcie działań w zakresie tworzenia mieszkań na wynajem, szczególnie dla migrantów, rodzin i osób w kryzysie bezdomności; – inwestycje w mieszkania adaptowalne. <p>Dopuszczalne będzie wsparcie wykraczające poza części wspólne budynków</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			mieszkalnych. Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane (np. instalacja wind), w tym zakup niezbędnego wyposażenia, (jako element projektu).
PRIORYTET 5 INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI	CS 4(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia, w szczególności świadczących usługi medyczne a także służących opiece długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej. ▪ Zakup nowoczesnego/ innowacyjnego sprzętu medycznego oraz wyposażenia niezbędnego do świadczenia usług medycznych, a także służących opiece długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej w zakresie zgodności z zasadami deinstytucjonalizacji. ▪ Rozwiązania w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt) – wyłącznie, jako element szerszego projektu wymienionego w tiret 1 i 2. ▪ Budowa klinicznego szpitala uniwersyteckiego (uzależnione od otrzymania pozytywnej opinii o celowości inwestycji oraz przyjęcia interwencji na forum Komitetu Sterującego). ▪ Budowa Podkarpackiego Centrum Zdrowia Dziecka (uzależnione od otrzymania pozytywnej opinii o celowości inwestycji oraz przyjęcia interwencji na forum Komitetu Sterującego). ▪ Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu).
PRIORYTET 5 INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI	CS 4(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Podniesienie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej regionu. Poprawa dostępności do infrastruktury publicznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Infrastruktura kultury: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w infrastrukturę zabytków i instytucji kultury, – inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu). ▪ Infrastruktura szlaków turystycznych: <ul style="list-style-type: none"> – przedsięwzięcia dotyczące istniejących i nowoprojektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym (w tym szlaków rowerowych, pieszych, wodnych/kajakowych/pontonowych) wraz z budową/rozbudową lub modernizacją infrastruktury towarzyszącej, – inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu).

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<ul style="list-style-type: none"> Podkarpackie bez barier: <ul style="list-style-type: none"> inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania obiektów użyteczności publicznej, do potrzeb OzN - poprzez budowę, przebudowę i modernizację obiektów i urządzeń służących OzN, w tym także zakup niezbędnego wyposażenia i oprogramowania - zgodnie ze standardami dostępności (załącznikiem nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027).
PRIORYTET 6 ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	CS 5(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Zrównoważony rozwój terytorialny obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych, w tym, ochrona walorów i dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz rozwój powiązanych usług turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. <p>Obiekty, przestrzenie i usługi (w tym e-usługi) objęte ww. projektami obligatoryjnie będą musiały być dostosowane do osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Elementy infrastruktury drogowej i parkingi dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego będą mogły uzyskać wsparcie tylko w obszarze turystyki, pod warunkiem, że są niezbędnym elementem dla zapewnienia dostępu do obiektu/atrakcji w ramach większej inwestycji w obszarze turystyki, nie zaś jako samodzielne projekty drogowe.</p>
PRIORYTET 6 ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	CS 5(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	Zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich, w tym, ochrona walorów i dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz rozwój powiązanych usług turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. <p>Obiekty, przestrzenie i usługi (w tym e-usługi) objęte ww. projektami obligatoryjnie będą musiały być dostosowane do osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Elementy infrastruktury drogowej i parkingi dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego będą mogły uzyskać wsparcie tylko w obszarze turystyki, pod warunkiem, że są niezbędnym elementem dla zapewnienia dostępu do obiektu/atrakcji w ramach większej inwestycji w obszarze turystyki, nie zaś jako samodzielne projekty</p>

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			drogowe.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(a) (EFS+) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	1. Kompleksowa aktywizacja osób bezrobotnych w tym długotrwale bezrobotnych mająca na celu zwiększenie ich szans na znalezienie zatrudnienia oraz zapewnienie większego dostępu do stabilnych miejsc pracy, w tym dotacje na samozatrudnienie realizowane w projektach powiatowych urzędów pracy. 2. Kompleksowa aktywizacja młodych bezrobotnych mająca na celu zwiększenie ich szans na znalezienie zatrudnienia oraz zapewnienie większego dostępu do stabilnej pracy. 3. Kompleksowa aktywizacja młodych bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, z wykorzystaniem dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. 4. Przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy poprzez pełniejszy dostęp do stabilnego zatrudnienia i lepsze wykorzystanie potencjału kapitału ludzkiego, głównie osób ubogich pracujących	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy –projekty Powiatowych Urzędów Pracy: <ul style="list-style-type: none"> – instrumenty i usługi aktywnej polityki rynku pracy, wymienione w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizowane przez PUP. ▪ Aktywizacja młodzieży w szczególnie trudnej sytuacji – projekty Ochotniczych Hufców Pracy: <ul style="list-style-type: none"> – instrumenty i usługi aktywnej polityki rynku pracy, wymienione w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizowane przez OHP. ▪ Aktywizacja zawodowa osób młodych pozostających bez pracy/ wsparcie rozwoju przedsiębiorczości – projekt Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie: <ul style="list-style-type: none"> – kompleksowe wsparcie dotacyjne dla osób młodych bezrobotnych do 30 r.ż., realizowane zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy co do formy i zasad świadczenia. ▪ Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących, zatrudnionych na umowach krótkoterminowych i cywilno-prawnych oraz odchodzących z rolnictwa: <ul style="list-style-type: none"> – instrumenty i usługi aktywnej polityki rynku pracy, z wyłączeniem dotacji na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(b) (EFS+) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na	Wzmacnianie potencjału Publicznych Służb Zatrudnienia i Instytucji rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ) oraz innych instytucji rynków pracy: <ul style="list-style-type: none"> – rozwój kompetencji pracowników PSZ oraz innych Instytucji rynku pracy wynikających z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy, w zakresie

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy		<p>m.in. dostosowania usług do zmieniającego się rynku pracy, w tym do potrzeb OzN i specjalnymi potrzebami,</p> <ul style="list-style-type: none"> – doskonalenie mechanizmów i instrumentów umożliwiających szybkie dostosowanie podaży do zmian popytu na rynku pracy w zakresie kwalifikacji, umiejętności i terytorialnej mobilności.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(d) (EFS+) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	<p>1. Realizacja regionalnych programów zdrowotnych.</p> <p>2. Adaptacja i wsparcie rozwiązań poprawiających warunki pracy oraz upowszechnianie zachowań proekologicznych.</p> <p>3. Outplacement dla osób zagrożonych zwolnieniem, zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.</p> <p>4. Wsparcie usług rozwojowych w ramach systemu popytowego realizowanego w BUR</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Aktywizacja zdrowotna pracowników – regionalne programy zdrowotne (RPZ), obejmujące m.in. profilaktykę chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu lub rehabilitację medyczną ułatwiającą powroty do pracy, w tym również kształcenie/przekwalifikowanie/szkolenia specjalistyczne kadry, niezbędne do realizacji RPZ – eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, poprzez m.in.: – wdrażanie w zakładach pracy programów przyczyniających się do minimalizowania negatywnych czynników narażających pracowników na utratę zdrowia, w tym działania ukierunkowane na wdrożenie rozwiązań organizacyjnych w pracy, przyczyniających się do eliminowania zidentyfikowanych czynników wpływających negatywnie na zdrowie pracowników. – Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych pracowników oraz przedsiębiorców – adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, w tym upowszechnianie zachowań proekologicznych np. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ✓ audyt pracodawcy pod kątem wdrożenia elastycznego systemu pracy (w tym pracy zdalnej) oraz wsparcie we wdrażaniu wyników audytu, <p>Brak możliwości finansowania działań związanych z rozwojem pracy zdalnej, które będą realizowane w KPO.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ rozwój i adaptacje środowiska pracy w tym miejsc pracy chronionej,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<ul style="list-style-type: none"> ✓ wsparcie pracodawców w obszarze zarządzania wiekiem i kompetencjami pracowników z uwzględnieniem preferencji w rozwoju talentów przywódczych kobiet, ✓ dostosowanie miejsc pracy do potrzeb osób starszych. – wsparcie wszystkich pracodawców i pracowników we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, – wsparcie i zaangażowanie partnerów społecznych i przedsiębiorstw w rozwiązywaniu problemów związanych z segregacją płci i niwelowaniem różnic w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn, – wsparcie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. – outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa, w tym poprzez m.in. współpracę z firmami poszukującymi pracowników ze spersonalizowanymi umiejętnościami lub możliwością przebranżowienia, – tworzenie elastycznych ścieżek kariery, miejsc office sharing ze szczególnymi preferencjami dla kobiet, osób młodych i starszych, z możliwością zaangażowania w tych obszarach organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów lokalnych. ▪ Rozwój kwalifikacji i kompetencji kadr <ul style="list-style-type: none"> – usługi rozwojowe w PSF dla pracodawców i ich pracowników, pracowników oraz przedsiębiorstw społecznych za pośrednictwem BUR, w zakresie rozwoju kwalifikacji i kompetencji zawodowych pracowników zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami, w tym m. in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ✓ ogólne i specjalistyczne szkolenia i/lub doradztwo związane ze szkoleniami m.in. dla kadr zarządzających i pracowników, podmiotów w zakresie zgodnym ze zdiagnozowanymi potrzebami i formie odpowiadającej możliwościom organizacyjno – technicznym podmiotu, w tym również wymagające zaktualizowania kompetencji i uwzględniające transformację ekologiczną i cyfrową.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(e) (EFS+) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego	Rozwój u uczniów szkół podstawowych ważnych na rynku pracy kompetencji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kształtowanie kompetencji w zakresie robotyki, programowania oraz myślenia komputacyjnego u uczniów szkół podstawowych: <ul style="list-style-type: none"> – szkolenie nauczycieli z zakresu nauczania robotyki i programowania,

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego	w zakresie robotyki, programowania oraz myślenia komputacyjnego poprzez wdrożenie innowacji technologicznej w postaci pracowni robotyki i programowania	<ul style="list-style-type: none"> – zajęcia dla uczniów (również w formie zajęć dodatkowych realizowanych w szkole) a także warsztaty, obozy kształtujące umiejętności uczniów w zakresie robotyki i programowania, – wyposażenie pracowni robotyki i nauki programowania w szkołach w zestawy robotów, niezbędne oprzyrządowanie techniczne, oprogramowanie oraz materiały metodyczno-dydaktyczne dla nauczycieli i uczniów, – merytoryczne i techniczne wsparcie nauczycieli i uczniów, – powołanie sieci wsparcia i współpracy nauczycieli zajmujących się robotyką, – organizacja wydarzeń pikników naukowych promujących robotykę, naukę programowania, nauczanie STEAM, konkursów/zawodów dla uczniów z programowania i robotyki.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(f) (EFS+) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	1. Upowszechnianie i podnoszenie jakości edukacji przedszkolnej 2. Poprawa jakości kształcenia ogólnego 3. Poprawa jakości kształcenia zawodowego 4. Poprawa dostępności i jakości kształcenia w Ośrodkach Rewalidacyjno-Wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> ■ Poprawa dostępności i jakości usług świadczonych w ośrodkach wychowania przedszkolnego: <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie nowych miejsc przedszkolnych i dostosowywanie istniejącej bazy lokalowej tylko tam, gdzie występują rzeczywiste deficyty i potrzeby, wydłużenie pracy OWP, – rozszerzenie oferty OWP o dodatkowe zajęcia, – wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności dzieci, – podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych kadry OWP, – zakup pomocy dydaktycznych, wyposażenia, – preorientacja zawodowa dla dzieci. ■ Wsparcie szkół prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe w zakresie dostosowania do wymagań rynku pracy - Kompleksowe programy rozwojowe, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji m.in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie założeń systemu nauczania i programów nauczania w zakresie dostosowania ich do wymagań rynku pracy poprzez m.in.: współpracę z pracodawcami i otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły, szkolenia i kursy dla uczniów prowadzące m.in. do nabywania, potwierdzania kompetencji i kwalifikacji, staże i praktyki uczniowskie, – wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej (z wykorzystaniem Modelu dostępnej szkoły), – wsparcie uczniów w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych,

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<p>społecznych i społeczno-emocjonalnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie kwalifikacji/kompetencji zawodowych nauczycieli, pracowników dydaktycznych i kadry zarządzającej szkół, – innowacyjne rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne oraz eksperymenty pedagogiczne, – wizyty studyjne, – wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów i nauczycieli, – upowszechnienie korzystania z doradztwa zawodowego i edukacyjnego, profesjonalizacja doradztwa m.in. poprzez współpracę z PSZ – projekt w trybie niekonkurencyjnym – WUP, – utworzenie systemu wyszukiwania i wspierania uczniów zdolnych oraz wsparcie m.in. uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, osiągających wysokie wyniki w nauce i/lub współzawodnictwie sportowym np. poprzez programy stypendialne – projekty w trybie niekonkurencyjnym – UMWP, – włączenie rodziców w działalność szkoły, – wdrażanie programów dotyczących przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w szkole. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości i dostępności kształcenia w ORW <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie nowych miejsc i dostosowanie istniejącej bazy lokalowej, – rozszerzenie oferty o dodatkowe zajęcia, – wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności dzieci i młodzieży, – podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych kadry, – zakup pomocy dydaktycznych, wyposażenia.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(g) (EFS+) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian	Upowszechnianie kształcenia ustawicznego osób dorosłych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu i uzupełnianiu kwalifikacji i kompetencji <ul style="list-style-type: none"> – usługi rozwojowe, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych, w ramach PSF dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy chcą podnieść swoje umiejętności/kompetencje lub nabyć kwalifikacje (w tym włączone do ZRK) w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych za pośrednictwem BUR poprzez m.in.: kwalifikacyjne kursy zawodowe, kursy umiejętności zawodowych, inne kursy niż ww., umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, w tym ich odnawianie, jeżeli jest to wymagane właściwymi przepisami, walidację i certyfikację kwalifikacji i kompetencji, w tym ich odnawianie, jeżeli jest to

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		<p>wymagane właściwymi przepisami, promowanie form kształcenia ustawicznego,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE), np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, – wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach i kompetencjach, w tym cyfrowych (realizowane poza systemem BUR i PSF umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways - ścieżki poprawy umiejętności), w tym poprzez docieranie do grup docelowych.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(h) (EFS+) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	<p>1. Aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie oraz osób biernych zawodowo zwiększająca ich szanse na zatrudnienie.</p> <p>2. Zwiększenie dostępności do usług dla PES oraz wzrost zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aktywna integracja <ul style="list-style-type: none"> – kompleksowe programy aktywizacji społeczno-zawodowej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym m.in. osób z niepełnosprawnościami (z wyłączeniem osób odbywających karę pozbawienia wolności) realizowane w nowoutworzonych i istniejących jednostkach reintegracyjnych (CIS), (KIS), (ZAZ) oraz (WTZ), – kompleksowe programy aktywnej integracji dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej, w szczególności usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych oraz kompetencji spędzania czasu wolnego i udziału w kulturze (dzieci lub dzieci z rodzinami/opiekunami), – aktywizacja osób biernych zawodowo, – kompleksowa aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna i zdrowotna społeczności romskiej. ■ Ekonomia społeczna <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie na utrzymanie istniejących miejsc pracy w PS oraz utworzenie nowych miejsc pracy w PS oferujących stabilne zatrudnienie m.in. poprzez bezzwrotne wsparcie finansowe, usługi animacyjne i inkubacyjne, które będą realizowane w systemie popytowym wykonanej usługi, – usługi wsparcia dla rozwoju ekonomii społecznej dla PES i PS, w tym wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji w PS, – usługi wspierające rozwój PES/PS poprzez podnoszenie potencjału, kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników PES/ PS w ramach

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			procesów biznesowych i/lub reintegracyjnych realizowane w szczególności za pośrednictwem BUR.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(i) (EFS+) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	Integracja społeczno – zawodowa obywateli państw trzecich oraz ich otoczenia zwiększająca szanse na zatrudnienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktywna integracja migracyjna <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie dotyczące doradztwa dla obywateli państw trzecich poprzez działania zmierzające do lepszego wykorzystania struktur publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji i organizacji z regionu działających na rzecz cudzoziemców, – wsparcie wzmacniające pozycję obywateli państw trzecich w ich relacji z pracodawcami i pośrednikami, zwiększające ich bezpieczeństwo, chroniące przed nadużyciami związanymi z pracą i pozwalające na znalezienie wsparcia w przypadku doświadczenia nadużycia lub wyzysku ze strony pracodawcy lub pośredników, – działania szkoleniowe oraz działania ukierunkowane na kształcenie obywateli państw trzecich, – działania szkoleniowe i doradcze dla osób pracujących z cudzoziemcami w celu wzmocnienia procesu integracji na rynku pracy oraz pracodawców zainteresowanych zatrudnieniem obywateli państw trzecich, – badania, ekspertyzy oraz opracowanie strategii identyfikacji potrzeb zgłaszanych przez pracodawców, z uwzględnieniem uwarunkowań regionalnych rynków pracy w kontekście problemów migracyjnych, – budowanie potencjału instytucjonalnego i wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji obywateli państw trzecich, np. poprzez tworzenie Centrów Integracji Cudzoziemców.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(k) (EFS+) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony	Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usługi społeczne i zdrowotne świadczone w społeczności lokalnej <ul style="list-style-type: none"> – kompleksowe działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami, w tym wsparcie działań zapobiegających umieszczaniu w placówkach całodobowych poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym w szczególności rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, rozwój usług asystenckich, wsparcie, w tym wychnieniowe, opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zakresie niezbędnym do opieki nad w/w osobą itp.,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie procesu deinstytucjonalizacji placówek całodobowych polegające na realizowaniu (w oparciu o posiadane zasoby) działań poza dotychczasowymi zadaniami, – wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomaganych lub rozwój mieszkalnictwa adoptowalnego, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe, – wsparcie, procesu usamodzielniania osób przebywających i opuszczających placówki całodobowe – wsparcie w zakresie finansowania (tworzenie/funkcjonowanie) wypożyczalni sprzętu wspomagającego, pielęgnacyjnego i rehabilitacyjnego wraz z doradztwem i treningami w zakresie obsługi w warunkach domowych, – wsparcie osób starszych poprzez działania na rzecz zwiększenia ich zaangażowania w życie społeczności lokalnych, – inne działania wspierające proces deinstytucjonalizacji usług w obszarze włączenia społecznego, – tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług, – podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym, – regionalne programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu kierowane do grup docelowych innych niż w RPZ w celu (d), w tym również kształcenie / przekwalifikowanie / szkolenia specjalistyczne kadry niezbędne do realizacji RPZ, – wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym m.in. upowszechnienie modelu wsparcia na rzecz poprawy stanu zdrowia psychicznego dorosłych, Dienne Domy Opieki Medycznej (DDOM), opieka długoterminowa, hospicyjna i paliatywna, w tym zakup sprzętu, poradnictwo dla opiekunów faktycznych nad osobami starszymi, potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, z niepełnosprawnościami oraz chorobami przewlekłymi.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych, w tym przede wszystkim w POZ i szpitalach. ▪ Wdrażanie rozwiązań w zakresie koordynacji opieki zdrowotnej. ▪ Rozwój rozwiązań regionalnych z zakresu telemedycyny, które otrzymały pozytywną opinię w procesie oceny MZ.
PRIORYTET 7 KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN	CS 4(I) (EFS+) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	Integracja społeczna oraz zwiększenie dostępności do usług dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym najbardziej potrzebujących i dzieci służących aktywizacji społecznej i zwiększeniu samodzielności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Integracja społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci <ul style="list-style-type: none"> – działania mające na celu aktywizację społeczną osób najbardziej zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, – usługi dla dzieci i młodzieży wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych np. ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych itp., – wsparcie rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu oraz otoczenia ww. osób / rodzin (w zakresie jaki jest niezbędny dla udzielanego wsparcia), – wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz innych instytucji opieki całodobowych, m.in. poprzez promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych oraz kandydatów, tworzenie rodzinnych form opieki zastępczej, – upowszechnienie idei rodzicielstwa adopcyjnego, wsparcie preadopcyjne i postadopcyjne oraz wsparcie kandydatów na rodziców adopcyjnych, – kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą lub inne instytucje opieki całodobowej, – wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe (wsparcie na rzecz osób usamodzielnianych i rodzin), – wsparcie dla osób w sytuacjach kryzysowych poprzez dostęp do usług interwencji kryzysowej, – usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy domowej, – stworzenie i wsparcie punktów poradnictwa specjalistycznego dotyczących diagnostyki i terapii dzieci i młodzieży dot. m.in. FAS/FASD, spektrum autyzmu, – usługi w zakresie profilaktyki uzależnień, w tym przeciwdziałanie

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<p>uzależnieniom behawioralnym, od alkoholu i od substancji psychoaktywnych oraz działania na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień,</p> <ul style="list-style-type: none"> – kompleksowe usługi dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym usługi środowiskowe i wsparcie mieszkaniowe (m.in. przez wdrażanie modelu Najpierw mieszkanie), – podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych na poziomie lokalnym, w tym szkolenia kadr na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz pieczy zastępczej.
PRIORYTET 8 ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ	<p>CS 4(f) (EFS+)</p> <p>Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>1. Upowszechnienie udziału uczniów w zajęciach poza edukacją formalną. Rozwój kompetencji społecznych uczniów.</p> <p>2. Poprawa jakości kształcenia ogólnego w małych szkołach na terenach wiejskich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie różnych form rozwijających kompetencje, uzdolnienia, umiejętności, wiedzę oraz zainteresowania uczniów (np. poprzez zajęcia realizowane w obszarze bezpośrednio związanym z tematem rozwijanych kompetencji umiejętności, uzdolnień i wiedzy; korepetycje, szkolenia, warsztaty, wyjazdy studyjne i szkoleniowe, półkolonie tematyczne), – wsparcie działań służących pomocy uczniom w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach, rozwiązywaniu problemów (np. związanych z pandemią COVID-19; stresem, wymaganiami i obowiązkami, presją społeczną i medialną), – zajęcia dydaktyczno-wychowawcze skierowane do uczniów z trudnościami edukacyjnymi. ▪ Wsparcie szkół na terenach wiejskich - Kompleksowe programy rozwojowe, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji m.in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie założeń systemu nauczania i programów nauczania w zakresie dostosowania ich do wymagań rynku pracy poprzez m.in.: współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły, szkolenia i kursy dla uczniów prowadzące m.in. do nabywania, potwierdzania kompetencji i kwalifikacji, – wsparcie uczniów w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych, – wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej (z wykorzystaniem modeli wypracowanych w projekcie Przestrzeń dostępnej szkoły), – podnoszenie kwalifikacji/kompetencji zawodowych nauczycieli, pracowników dydaktycznych i kadry zarządzającej szkół, – wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów i nauczycieli,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<ul style="list-style-type: none"> – włączenie rodziców w działalność szkoły, – wdrażanie programów dotyczących przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w szkole.
PRIORYTET 8 ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ	CS 4(g) (EFS+) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Upowszechnianie kształcenia ustawicznego osób dorosłych o niskich umiejętnościach lub kompetencjach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu kompetencji <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie dla osób dorosłych o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways - ścieżki poprawy umiejętności, w tym poprzez docieranie do grup docelowych.
PRIORYTET 8 ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ	CS 4(k) (EFS+) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla	Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji na obszarach objętych realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalne <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie skierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym w szczególności rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystenckich, wsparcie, w tym wytchnieniowe, opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zakresie niezbędnym do opieki nad w/w osobą itp., – wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomaganym lub rozwój mieszkalnictwa adoptowalnego, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe, – wsparcie skierowane do osób starszych poprzez działania na rzecz zwiększenia ich zaangażowania w życie społeczności lokalnych, w tym w szczególności działania na rzecz samopomocy, tworzenie lub wsparcie już istniejących placówek wsparcia seniorów,

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie w zakresie finansowania (tworzenie/funkcjonowanie) wypożyczalni sprzętu wspomagającego, pielęgnacyjnego i rehabilitacyjnego wraz z doradztwem i treningami w zakresie obsługi w warunkach domowych, – podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym, w tym szczególnie pracowników pomocy społecznej.
PRIORYTET 8 ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ	CS 4(I) (EFS+) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	Integracja społeczna oraz zwiększenie dostępności do usług dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym najbardziej potrzebujących i dzieci służących aktywizacji społecznej i zwiększeniu samodzielności na obszarach objętych realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Integracja społeczna na obszarach wiejskich <ul style="list-style-type: none"> – działania skierowane do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych, – działania skierowane do rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu oraz otoczenia ww. osób / rodzin (w zakresie, w jaki jest niezbędny dla udzielanego wsparcia), – podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych na poziomie lokalnym, w tym szkolenia kadr na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny.
PRIORYTET 9 – POMOC TECHNICZNA (EFRR) Celem głównym priorytetu jest zapewnienie sprawnej i efektywnej realizacji programu regionalnego FEP 2021-2027	<p>CS 1: Zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego i administracyjnego oraz warunków dla sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania FEP</p> <p>CS 2: Wzmocnienie kompetencji beneficjentów m.in. poprzez działania szkoleniowe i przygotowanie dokumentacji</p> <p>CS 3: Zagwarantowanie właściwej informacji i promocji FEP</p>		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie i utrzymanie wykwalifikowanej kadry poprzez finansowanie kosztów wynagrodzeń oraz wsparcie działań pozapłatowych. ▪ Organizowanie i finansowanie udziału w szkoleniach, kursach językowych, warsztatach, konferencjach, studiach podyplomowych, wizytach studyjnych i innych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w realizację Programu. ▪ Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych umożliwiających prawidłowe i sprawne wykonywanie powierzonych zadań. ▪ Finansowanie kosztów dotyczących procesu kontroli realizacji projektów wspieranych z Programu. ▪ Finansowanie systemów informatycznych dla celów realizacji Programu. ▪ Wsparcie eksperckie i prawne poprzez zakup specjalistycznych usług eksperckich, w tym koszty ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych w obszarze prowadzonych polityk regionalnych, w tym również związanych z działalnością Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego. ▪ Zapewnienie właściwej obsługi procesu oceny projektu, rozpatrywania

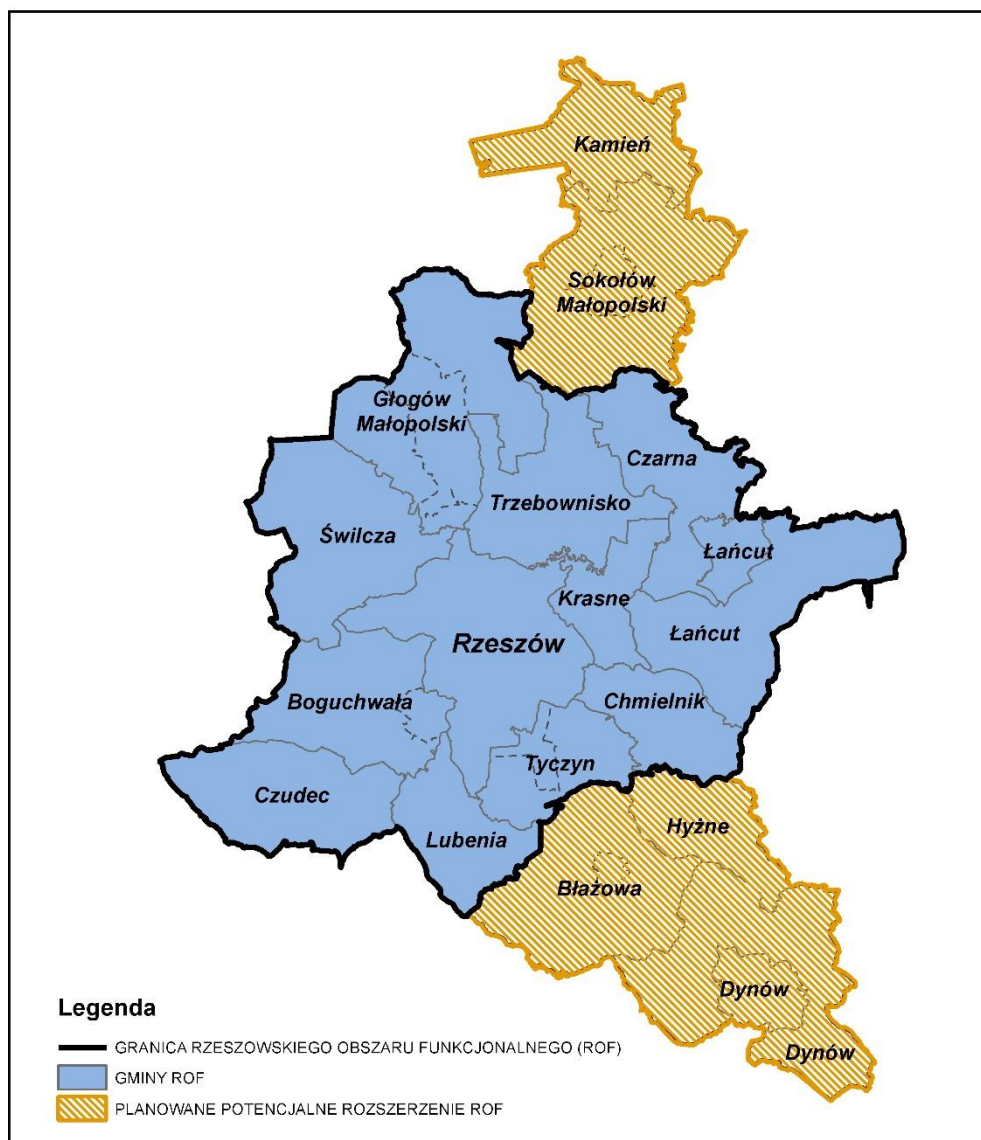
Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
			<p>wniesionych środków odwoławczych, w tym kosztów oceny eksperckiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Finansowanie usług zleconych w ramach zadań IZ/IP. ▪ Finansowanie wydatków ponoszonych na odzyskiwanie od beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, naruszeniem procedur, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych. ▪ Wsparcie funkcjonowania prac komitetów, komisji oceny projektów, grup roboczych, partnerów oraz innych ciał opiniotwórczych uczestniczących w systemie wdrażania Programu. ▪ Rozwój kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu poprzez organizowanie szkoleń, spotkań informacyjnych, warsztatów, konferencji, seminariów i innych działań edukacyjno – informacyjnych. ▪ Wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów. ▪ Wsparcie przygotowania i realizacji projektów (formuła project pipeline). ▪ Informacja, promocja, komunikacja. ▪ Wydatki związane z zamknięciem programów realizowanych w perspektywie finansowej 2014-2020. ▪ Wydatki związane z opracowaniem oraz przygotowaniem do realizacji nowych projektów i programów przewidzianych na kolejną perspektywę finansową. ▪ Inne wydatki zgodne z katalogiem wydatków kwalifikowalnych w pomocy technicznej (m.in. w obszarach szkoleń/podnoszenia kwalifikacji oraz informacji i promocji) realizowane będą działania ukierunkowane na podniesienie wiedzy nt. przestrzegania zapisów Karty Praw Podstawowych oraz horyzontalnych zasad niedyskryminacji.
<p>PRIORYTET 10 – POMOC TECHNICZNA (EFS+) Celem głównym priorytetu jest zapewnienie sprawnej i efektywnej realizacji programu regionalnego FEP 2021-2027</p>	<p>CS 1: Zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego i administracyjnego oraz warunków dla sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania FEP CS 2: Wzmocnienie kompetencji beneficjentów m.in. poprzez działania</p>		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie i utrzymanie wykwalifikowanej kadry poprzez finansowanie kosztów wynagrodzeń oraz wsparcie działań pozapłacowych. ▪ Organizowanie i finansowanie udziału w szkoleniach, kursach językowych, warsztatach, konferencjach, studiach podyplomowych, wizytach studyjnych i innych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w realizację Programu. ▪ Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych umożliwiających prawidłowe i sprawne wykonywanie powierzonych zadań. ▪ Finansowanie kosztów dotyczących procesu kontroli realizacji projektów wspieranych z Programu.

Proгноza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

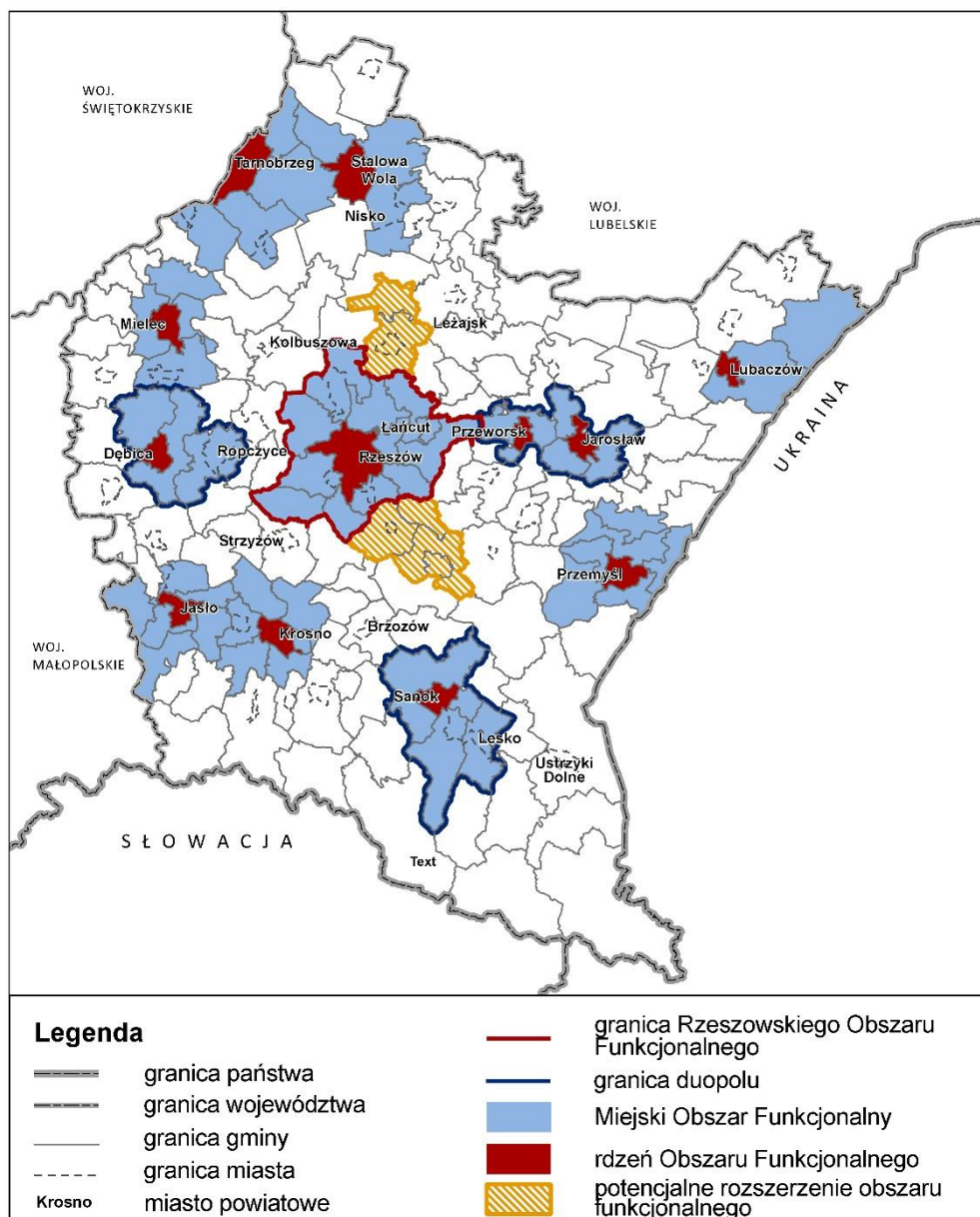
PRIORYTETY	CEL SZCZEGÓŁOWY	CEL	RODZAJE DZIAŁAŃ
	szkoleniowe i przygotowanie dokumentacji CS 3: Zagwarantowanie właściwej informacji i promocji FEP		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Finansowanie systemów informatycznych dla celów realizacji Programu. ▪ Wsparcie eksperckie i prawne poprzez zakup specjalistycznych usług eksperckich, w tym koszty ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych w obszarze prowadzonych polityk regionalnych, w tym również związanych z działalnością Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego. ▪ Zapewnienie właściwej obsługi procesu oceny projektu, rozpatrywania wniesionych środków odwoławczych, w tym kosztów oceny eksperckiej. ▪ Finansowanie usług zleconych w ramach zadań IZ/IP. ▪ Finansowanie wydatków ponoszonych na odzyskiwanie od beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, naruszeniem procedur, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych. ▪ Wsparcie funkcjonowania prac komitetów, komisji oceny projektów, grup roboczych, partnerów oraz innych ciał opiniotwórczych uczestniczących w systemie wdrażania Programu. ▪ Rozwój kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu poprzez organizowanie szkoleń, spotkań informacyjnych, warsztatów, konferencji, seminariów i innych działań edukacyjno – informacyjnych. ▪ Wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów. ▪ Wsparcie przygotowania i realizacji projektów (formuła project pipeline). ▪ Informacja, promocja, komunikacja. ▪ Wydatki związane z zamknięciem programów realizowanych w perspektywie finansowej 2014-2020. ▪ Wydatki związane z opracowaniem oraz przygotowaniem do realizacji nowych projektów i programów przewidzianych na kolejną perspektywę finansową. ▪ Inne wydatki zgodne z katalogiem wydatków kwalifikowalnych w pomocy technicznej (m.in. w obszarach szkoleń/podnoszenia kwalifikacji oraz informacji i promocji) realizowane będą działania ukierunkowane na podniesienie wiedzy nt. przestrzegania zapisów Karty Praw Podstawowych oraz horyzontalnych zasad niedyskryminacji.

Rysunek 1. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny

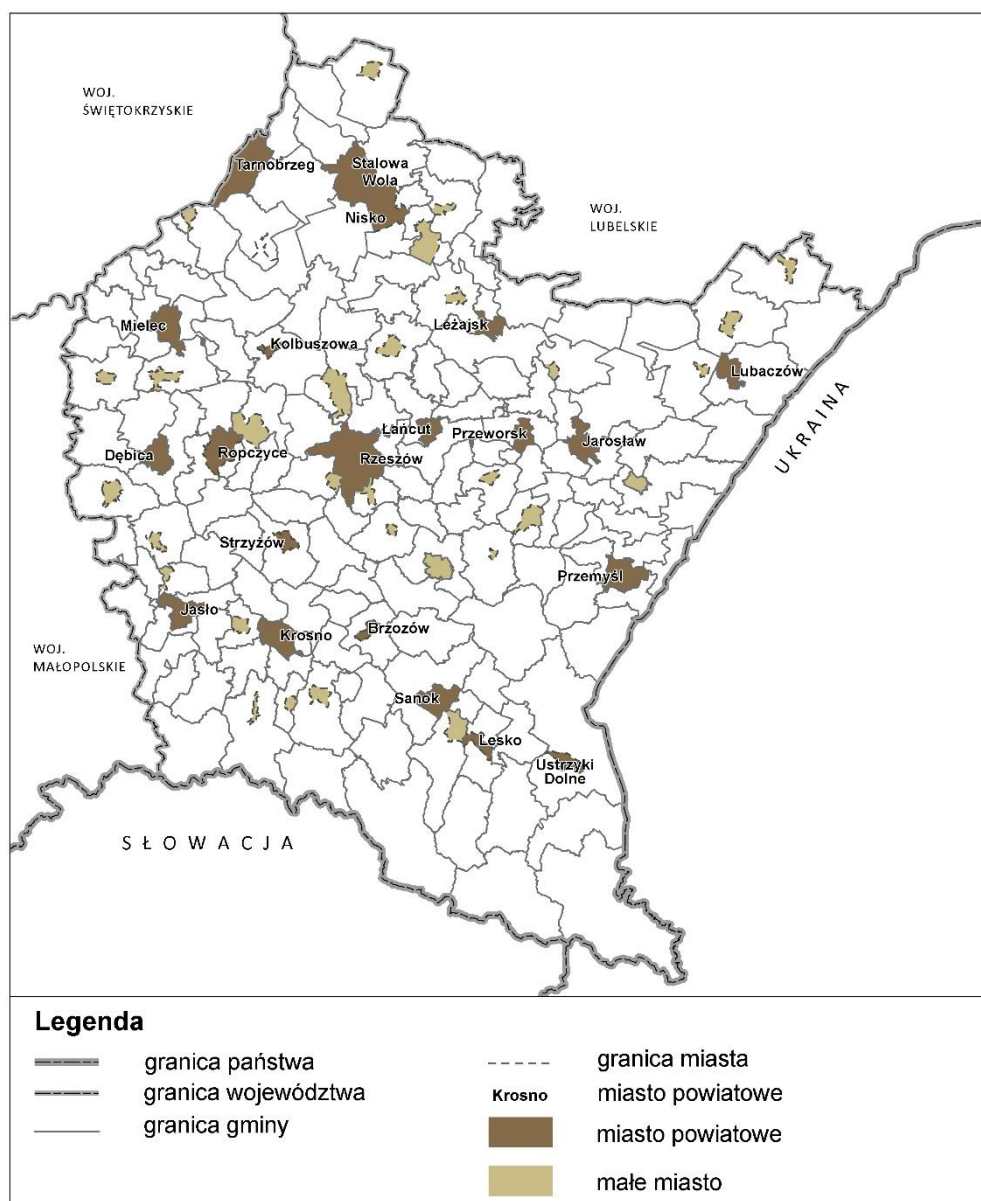
Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 2. Regionalne bieguny wzrostu

Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 3. Miasta powiatowe i miasta małe

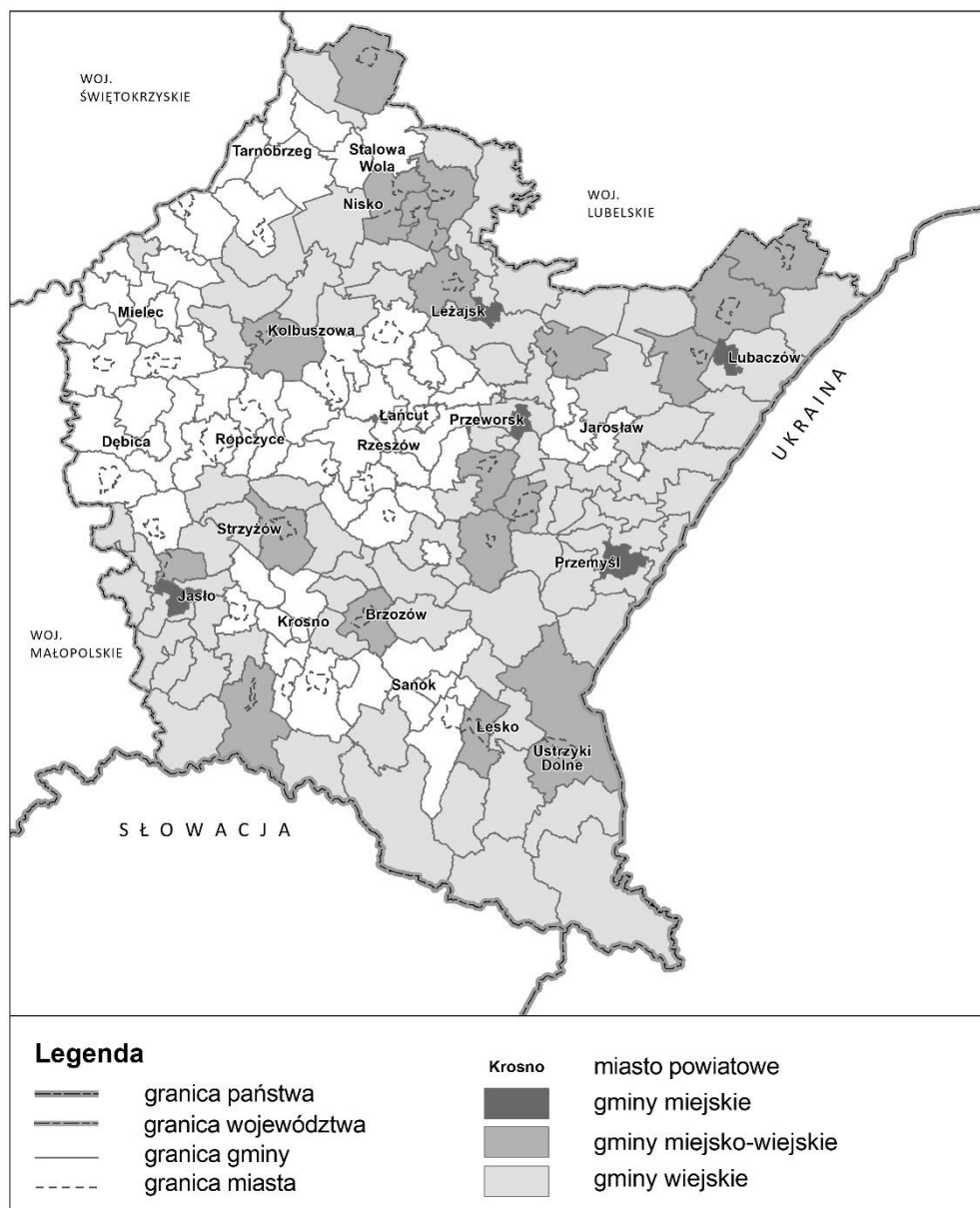
Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 4. Obszary wiejskie

Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 5. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

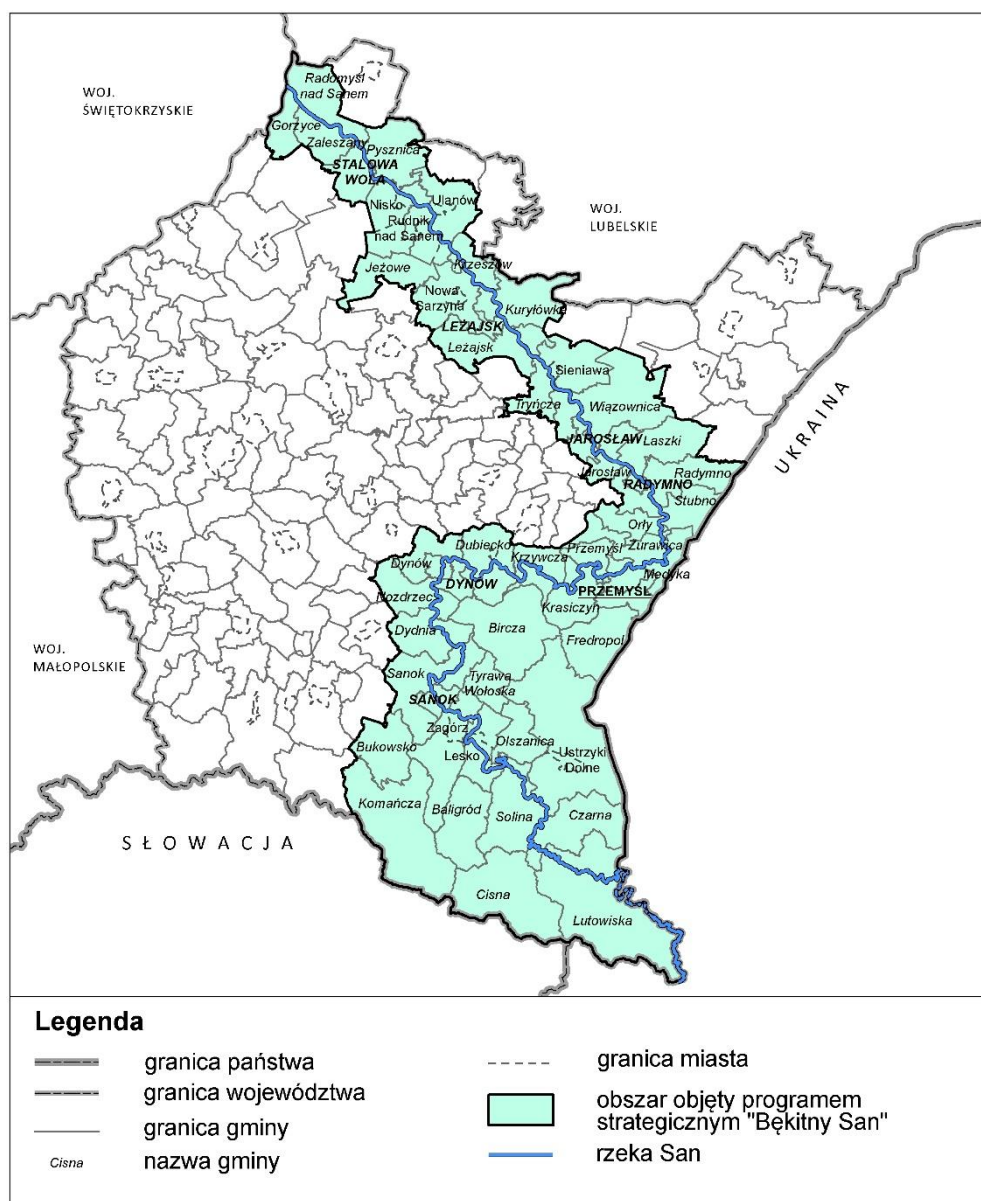
Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 6. Obszar Bieszczad

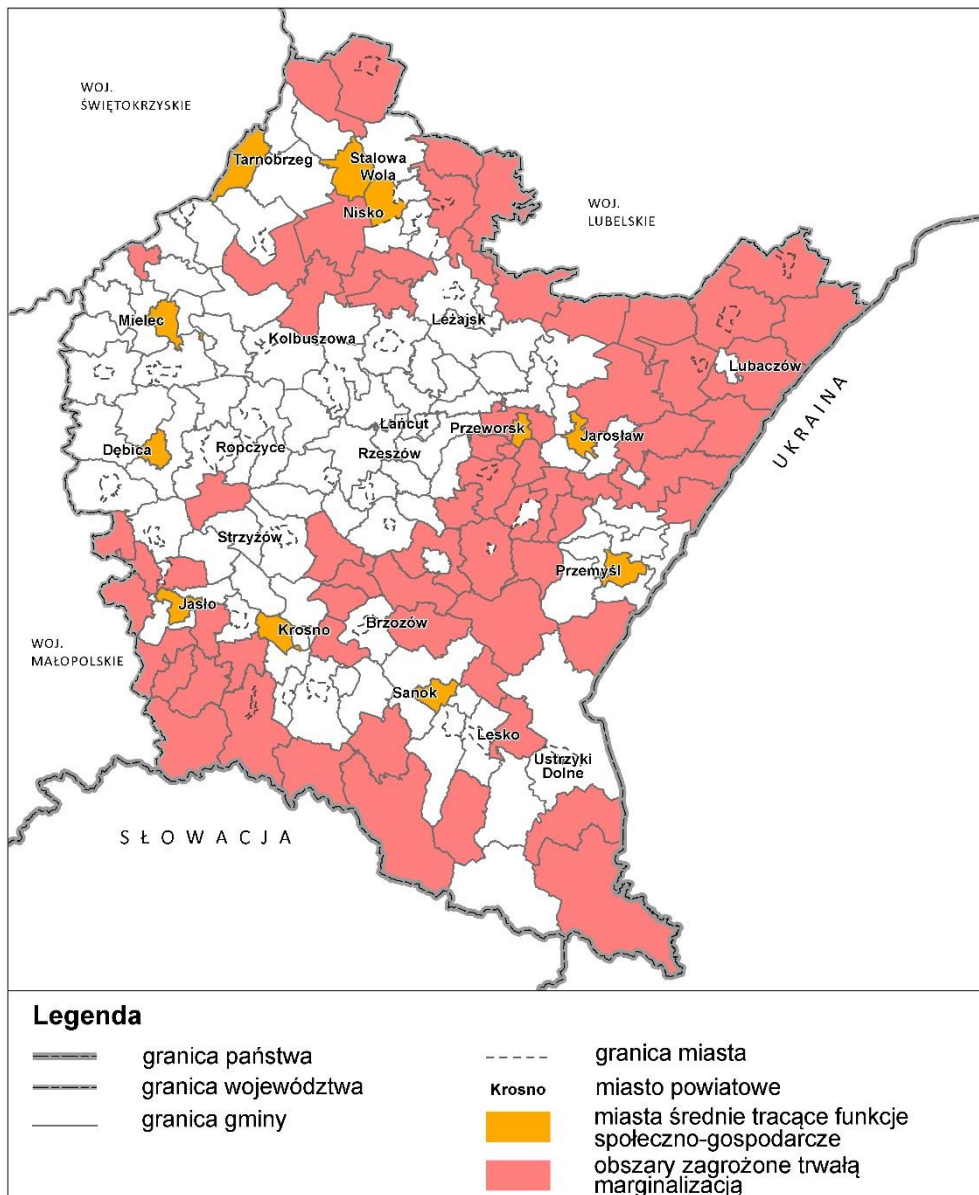
Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 7. Obszar gmin „Błękitnego Sanu”

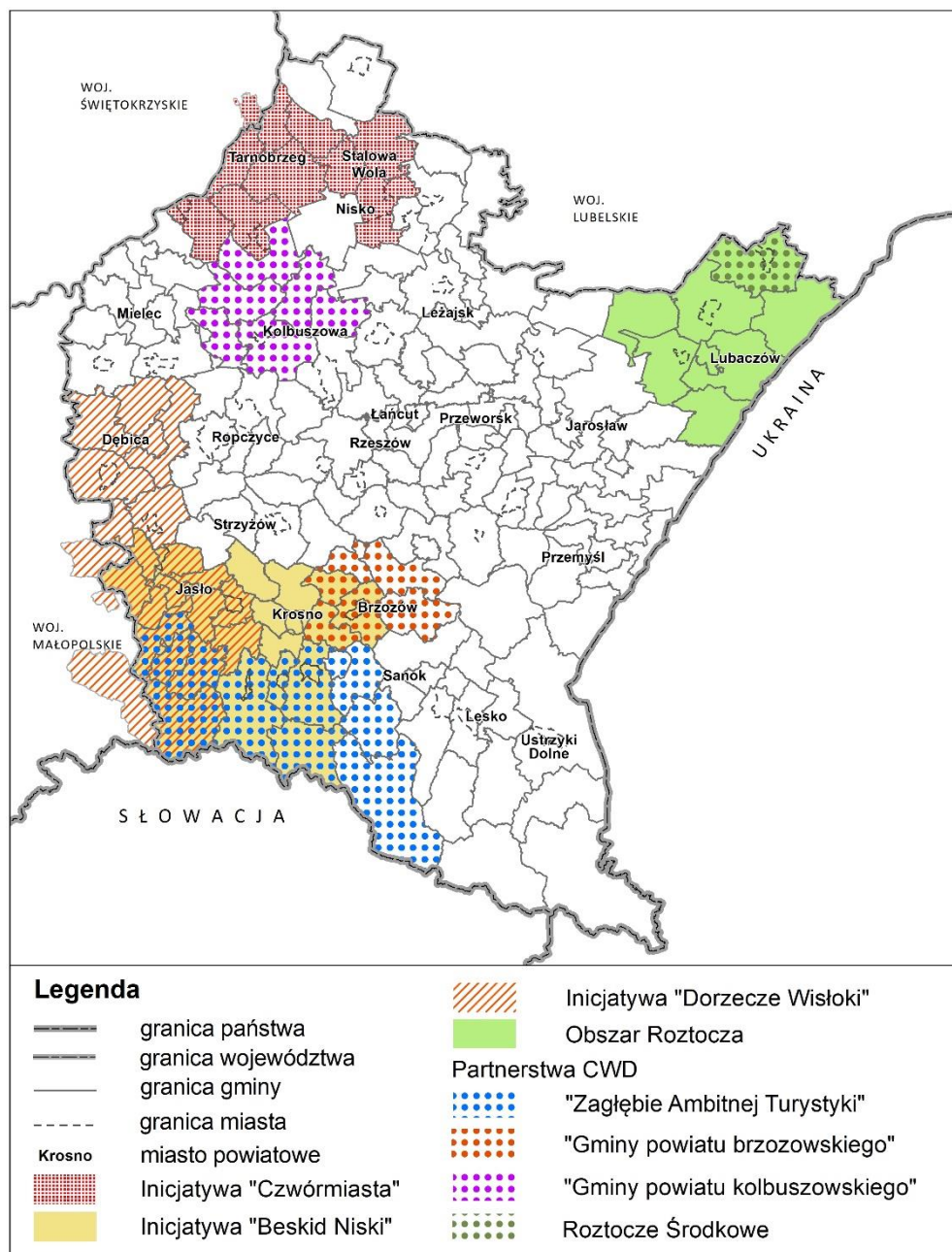
Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 8. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom krajowy

Źródło: Projekt FEP 2021-2027

Rysunek 9. Porozumienie terytorialne /kontrakt sektorowy/kontrakt programowy

Źródło: Projekt FEP 2021-2027

3. Powiązania projektu FEP 2021-2027 z dokumentami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym

Projekt FEP 2021-2027 został opracowany zgodnie z zapisami dokumentów rangi europejskiej, krajowej i regionalnej. Autorzy projektu FEP 2021-2027 wskazują na jego spójność i zgodność m.in. z dokumentami międzynarodowymi takimi jak:

- **Strategia „Europa 2020”** – dokument, w którym podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw, czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Podstawowym instrumentem realizacji strategii „Europa 2020” na szczeblu państwowym są Krajowe Programy Reform (KPR), uwzględniające uwarunkowania oraz kierunki działań wytyczone w dokumentach strategicznych.
- **Agenda terytorialna 2030** – dokument, w którym podkreślono znaczenie strategicznego planowania przestrzennego, a także wezwano do wzmocnienia wymiaru terytorialnego polityk sektorowych na wszystkich szczeblach sprawowania rządów. Jej celem jest promowanie zrównoważonej przyszłości sprzyjającej włączeniu społecznemu dla wszystkich obszarów oraz przyczynienie się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju w Europie.
- **Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 i Polska 2020** – dokumenty analityczne Komisji Europejskiej, podsumowujące sytuację gospodarczą w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej, wskazujące na konieczność podjęcia działań m.in. w obszarze sytuacji na rynku pracy: kobiet, osób z niepełnosprawnością, osób starszych i o niskich kwalifikacjach oraz niedoborów na rynku pracy, nakładów na publiczną opiekę zdrowotną, systemu opieki długoterminowej, programu szkolnictwa zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku pracy, poziomu nakładów na B+R, infrastruktury energetycznej.
- **„Europejski Zielony Ład”** – unijna strategia wzrostu gospodarczego, która ma przekształcić Unię Europejską w obszar neutralny klimatycznie. Jest odpowiedzią na kryzys klimatyczny i silne procesy degradacji środowiska.
- **Unijna Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030** – wszechstronny, długoterminowy plan mający na celu ochronę przyrody i odwrócenie procesu degradacji ekosystemów. Celem strategii jest odbudowa bioróżnorodności w Europie do 2030 r. poprzez zastosowanie konkretnych działań i wypełnienie zobowiązań.
- **Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030** – dokument określający plan służący transformacji w pięciu dziedzinach mających kluczowe znaczenie dla ludzkości: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo. Ma ona na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu we wszystkich postaciach i wymiarach, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu, tak aby mogła ona służyć potrzebom obecnych i przyszłych pokoleń, zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia, dołożenie wszelkich starań, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą, wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli.

- **Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy** – plan działania, stanowiący zorientowany na przyszłość program na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, współtworzony z podmiotami gospodarczymi, konsumentami, obywatelami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Celem jest przyspieszenie zmiany transformacyjnej wymaganej przez Europejski Zielony Ład, przy jednoczesnym wykorzystaniu działań w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym realizowanych od 2015 r. Plan ten zapewni usprawnienie i dostosowanie ram regulacyjnych do zrównoważonej przyszłości i maksymalizację nowych możliwości wynikających z transformacji, przy jednoczesnym ograniczeniu do minimum obciążeń dla obywateli i przedsiębiorstw.
- **Nowy europejski program na rzecz kultury** – dokument powstały w odpowiedzi na konieczność poszerzania dostępu do kultury, a przez to zacieśniania relacji między społeczeństwami państw członkowskich. Program określa trzy cele strategiczne o wymiarach: społecznym, tj. wykorzystanie wagi kultury i różnorodności kulturowej do celów spójności społecznej i dobrostanu, gospodarczym, tj. wspieranie kreatywności opartej na kulturze w obszarze edukacji i innowacji oraz w zakresie miejsc pracy i wzrostu gospodarczego i zewnętrznym, tj. wzmacnianie międzynarodowych stosunków kulturalnych.
- **Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej** – odnowiona polityka turystyczna, której głównym celem jest wkład w „podniesienie konkurencyjności europejskiego przemysłu turystycznego oraz stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy poprzez zrównoważony wzrost turystyki w Europie i na świecie”.
- **Europejski Filar Praw Socjalnych** – dokument przewiduje zarówno nowe prawa dla obywateli Unii, jak i zmierza do ułatwienia im bardziej skutecznego egzekwowania tych, które już im przysługują. Opiera się na dwudziestu podstawowych zasadach uporządkowanych według trzech kategorii: równe szanse i dostęp do zatrudnienia, uczciwe warunki pracy, ochrona socjalna i integracja społeczna.
- **Strategiczne ramy UE dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2021–2027**
Bezpieczeństwo i higiena pracy w zmieniającym się świecie pracy – dokument, w którym określono najważniejsze priorytety i działania mające na celu poprawę zdrowia i bezpieczeństwa pracowników, zarządzenie szybkim zmianom sytuacji gospodarczej, demograficznej oraz sytuacji związanej z modelami pracy.
- **Europejska agenda cyfrowa** – jeden z siedmiu projektów przewodnich strategii „Europa 2020”. Jej zadaniem jest określenie głównej roli, jaką muszą odegrać technologie informacyjno-komunikacyjne, jeżeli Europa chce osiągnąć swoje ambitne cele. Celem agendy jest nakreślenie drogi pozwalającej na maksymalne wykorzystanie ekonomicznego i społecznego potencjału technologii informacyjno-komunikacyjnych, w szczególności Internetu, który stanowi ważny środek działalności gospodarczej i społecznej.
- **Europejski program na rzecz umiejętności służących zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności** – pakiet na rzecz odbudowy, służący budowaniu bardziej zrównoważonej, odpornej i sprawiedliwej Europy dla kolejnego pokolenia, zapewniający odbudowę po społeczno-gospodarczych skutkach pandemii COVID-19, a także mający na celu: wspieranie zrównoważonej konkurencyjności, zapewnienie sprawiedliwości społecznej, budowanie odporności.
- **Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności** – wytyczne w zakresie wdrażania i wspierania trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań

rodziny i opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w przypadku dzieci, osób niepełnosprawnych, osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym oraz osób starszych w Europie.

- **Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2020 r.** – dokument, w którym wskazano 4 zalecenia dla Polski w latach 2020 i 2021, tj. podjęcie wszelkich działań do skutecznego zaradzenia pandemii COVID-19 i do wspomożenia gospodarki, a następnie wsparcia jej odbudowy, łagodzenie wpływu kryzysu na zatrudnienie, kontynuowanie wysiłków na rzecz zapewnienia przedsiębiorstwom dostępu do finansowania i płynności, poprawę klimatu inwestycyjnego.
- **Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem** – dokument, w którym wskazano, aby państwa członkowskie UE m.in. poprawiły dostęp do wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, pracowały na rzecz zapewnienia, aby usługi wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem były łatwo dostępne, przystępne cenowo i włączające, wspierały profesjonalizację personelu świadczącego usługi wczesnej edukacji i opieki, usprawniały opracowywanie programów nauczania we wczesnej edukacji, promowały przejrzystość i spójność monitorowania i oceny usług wczesnej edukacji i opieki, dążyły do zapewnienia odpowiedniego finansowania i ram prawnych świadczenia usług wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem.
- **Zalecenie Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych** – dokument, w którym wskazano, aby państwa członkowskie UE m.in. zaoferowały osobom dorosłym o niskich umiejętnościach, wiedzy i kompetencjach dostęp do ścieżek poprawy umiejętności oraz podejmowały działania dotyczące oceny umiejętności, dopasowania i elastycznej oferty, a także przeprowadzały walidację i uznawanie umiejętności.
- **Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.** - plan UE, którego celem jest poprawienie dostępu do wysokiej jakości edukacji i szkoleń, umożliwienie osobom uczącym się łatwe przemieszczanie się między systemami edukacji w różnych krajach i pomoc w utworzeniu kultury uczenia się przez całe życie. Powstanie Europejskiego Obszaru Edukacji ma obejmować działania w 6 wymiarach, w tym m.in. rozwój kompetencji cyfrowych, a także kompetencji przekrojowych – niezbędnych na rynku pracy w czasie pandemii COVID-19 i w przyszłości.
- **Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych** – Konwencja ma przyczynić się do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami. Konwencja zawiera przepisy zakazujące dyskryminowania osób niepełnosprawnych, nakazujące tworzenie warunków korzystania z praw na zasadzie równości z innymi osobami, nakazujące wprowadzenie rozwiązań specjalnie adresowanych do osób niepełnosprawnych, odpowiednio do rodzaju zagrożenia.

z dokumentami krajowymi, takimi jak:

- **Umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce** – umowa, w której określone są strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego i efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),

Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r.

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**
– instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w Polsce. Przedstawia nowy model rozwoju (rozwój odpowiedzialny), czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników rozwojowych, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym. Jednocześnie w nowym modelu potrzeby obecnego pokolenia będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń. Oczekiwanym efektem realizacji Strategii będzie wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030** – podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa, w którym wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów.
- **Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030** – przedstawia założenia i cele oraz polityki i działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej tj. bezpieczeństwa energetycznego, wewnętrznego rynku energii, efektywności energetycznej, obniżenia emisyjności oraz badań naukowych, innowacji i konkurencyjności.
- **Polityka ekologiczna państwa 2030** – celem głównym jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który odpowiada wprost celowi z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Dokument doprecyzowuje zapisy ww. Strategii i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji.
- **Polityka energetyczna Polski do 2040 r.** – jedna z dziewięciu strategii zintegrowanych wynikających ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. W dokumencie podejmowane są strategiczne decyzje inwestycyjne, mające na celu wykorzystanie krajowego potencjału gospodarczego, surowcowego, technologicznego i kadrowego oraz stworzenie poprzez sektor energii dźwigni rozwoju gospodarki, sprzyjającej sprawiedliwej transformacji.
- **Plan przeciwdziałania skutkom suszy** – studium zjawiska suszy w Polsce, zawiera m.in. informacje o zagrożeniu suszą, ustalone w oparciu o dane pomiarowe oraz analizy eksperckie. Dokument obejmuje również katalog działań, których celem jest obniżenie wielkości strat spowodowanych przez suszę i zapewnienie skutecznego monitorowania zasobów wodnych oraz gospodarowania wodą.
- **Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym** – głównym celem jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te prowadzić będą m.in. do obniżenia strat powodziowych.
- **Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych** – podstawowy instrument wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG (tzw. dyrektywy ściekowej) w Polsce. Celem tego Programu jest realizacja inwestycji mających ograniczyć zrzuty niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed zanieczyszczeniem.
- **Mapa drogowa transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym** – podstawą koncepcji jest założenie, że wszystkie elementy łańcucha produkcyjnego: produkty, materiały oraz surowce pozostają w obiegu tak długo, jak jest to możliwe. Jest to dokument zawierający

zestaw narzędzi, nie tylko legislacyjnych, które mają na celu stworzenie warunków do wdrożenia w Polsce nowego modelu gospodarczego. Proponowane działania dotyczą przede wszystkim prac analityczno-koncepcyjnych, informacyjno-promocyjnych oraz koordynacyjnych w obszarach znajdujących się we właściwości poszczególnych resortów.

- **Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022** – obejmuje zakres zadań koniecznych do podjęcia w celu zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju. Głównym celem realizacji ustaleń dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej m.in. z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.
- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku** – głównym celem krajowej polityki transportowej przedstawionej w Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Osiągnięcie tego celu pozwoli na rozwijanie dogodnych warunków, sprzyjających stabilnemu rozwojowi gospodarczemu kraju.
- **Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa)** – zapisy stanowią zarówno podstawę określenia planów zagospodarowania funduszy krajowych i europejskich na rzecz rozwoju umiejętności, jak i wspólny układ odniesienia umożliwiający najkorzystniejsze planowanie projektów i programów przez dysponentów poszczególnych części budżetu państwa, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty publiczne i prywatne.
- **Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030** – dokument jest realizacją wizji przyjaznego, nowoczesnego i efektywnego systemu ochrony zdrowia przyczyniającego się do poprawy dobrostanu społeczeństwa. Celem przedstawionych w nim działań jest zapewnienie obywatelom równego i adekwatnego do potrzeb zdrowotnych dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez przyjazny, nowoczesny i efektywny system.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** – cel główny Strategii stanowi wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odnosi się do zagadnień jednego z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR: Kapitał ludzki i społeczny.
- **Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** – dokument określa ramy strategiczne na najbliższe lata dla działań służących dalszemu ograniczaniu ubóstwa, rozwijaniu usług społecznych oraz wspieraniu integracji społecznej. Głównym celem jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
- **Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność** – dokument przewiduje realizację szeregu działań wobec ogółu osób starszych, w tym m.in.: uczestnictwo w życiu społecznym, promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji.
- **Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030** – dokument uwzględnia postulaty środowiska osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami i zakłada kompleksowe, horyzontalne, ponadsektorowe podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego.
- **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej** – Program, w którym określono nowe szanse na zatrudnienie osób zagrożonych

wykluczeniem społecznym oraz większą dostępność lepiej zaplanowanych usług społecznych, które będą świadczone bliżej odbiorców. Ponadto wzmocni się konkurencyjność podmiotów nastawionych na realizowanie celów społecznych.

z dokumentami regionalnymi, takimi jak:

- **Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030** – kluczowy dokument dla samorządu województwa, który określa trendy rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia w określonym horyzoncie czasowym. Formułuje cztery obszary tematyczne z zaplanowanymi w nich kierunkami działań tj.: gospodarka i nauka, kapitał ludzki i społeczny, infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska, dostępność usług.
- **Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023** – obejmuje obszary związane między innymi z problematyką zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego, bezdomności, pomocy udzielonej osobom starszym, dzieciom i młodzieży.
- **Podkarpacki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej 2021-2024** – dokumentem wyznaczający kierunki rozwoju ekonomii społecznej dla województwa podkarpackiego. Celem głównym jest: Zwiększenie roli podmiotów ekonomii społecznej we wzmacnianiu spójności społecznej i zrównoważonym wzroście województwa podkarpackiego.
- **Diagnoza obszaru zdrowia w województwie podkarpackim - edycja 2020** – analiza obszaru zdrowia w województwie podkarpackim została przygotowana na potrzeby programowania środków europejskich w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2027.
- **Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027 r.** – dokument opracowany w celu realizacji polityki ochrony środowiska zbieżnej z celami określonymi w strategiach i programach rozwoju, oraz programach operacyjno-wdrożeniowych, o których mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Cele, kierunki interwencji oraz realizujące je zadania określone w Programie zorientowane są m.in. na zapewnienie dobrego stanu środowiska, w tym jakości powietrza, oraz adaptację do zmian klimatu, poprawę klimatu akustycznego, ochronę ludności i środowiska przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym, równoważone gospodarowanie wodami dla zapewnienia zapotrzebowania na wodę dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcia dobrego stanu wód.

Ponadto, Autorzy projektu FEP 2021-2027 wskazują na jego spójność i zgodność z projektami dokumentów będącymi na etapie uzgodnień, konsultacji społecznych i opiniowania. Są to: Krajowa Polityka Miejska 2030, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 i Strategia rozwoju usług społecznych.

4. Informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko przyjętych już dokumentów powiązanych z projektem FEP 2021-2027

Przedstawiając informacje o prognozach oddziaływania na środowisko skoncentrowano się głównie na przedstawieniu informacji zawartych w prognozach przyjętych dokumentów krajowych i regionalnych powiązanych z analizowanym projektem FEP 2021-2027. Dokumenty powiązane z projektem FEP 2021-2027 dla których sporządzone zostały prognozy oddziaływania na środowisko to m.in.:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Polityka ekologiczna państwa 2030;
- Polityka energetyczna Polski do 2040 r.;
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy;
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku.

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

W Prognozie przeanalizowano zgodność celów SOR z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ocena wykazała, iż projekt SOR na poziomie celu głównego nie identyfikuje kwestii środowiskowych i kapitału naturalnego, jako szczególnego obszaru strategicznego. Brak uwzględnienia kapitału środowiskowego jako podstawy rozwojowej kraju stanowi odstępstwo od propozycji europejskich w tym zakresie.

Przeprowadzone w Prognozie analizy pozwoliły stwierdzić, że mimo tego, iż w celu głównym nie odniesiono się bezpośrednio do wymiaru środowiskowego, to zamierzenia SOR w celach szczegółowych oraz obszarach wpływających na realizację strategii pozwalają wnioskować o uwzględnieniu celów środowiskowych oraz o wystarczającym poziomie integrowania ochrony środowiska do założeń SOR.

W Prognozie wykazano także zgodność w zakresie ochrony środowiska z dokumentami wyższego szczebla, z których SOR wynika.

W toku przeprowadzonych analiz stwierdzono, że z uwagi na wysoką ogólność zapisów SOR, na tym etapie oceny nie jest możliwe określenie w jednoznaczny sposób transgranicznego charakteru oddziaływań. Tym samym stwierdzono brak podstaw do przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko Polityki ekologicznej państwa 2030

Analiza zawartości dokumentu, w tym w szczególności celów szczegółowych, kierunków interwencji, działań, zadań i projektów strategicznych, wskazuje, że odniesienie do poszanowania i ochrony środowiska przyrodniczego znalazło w nim istotne miejsce. Dokument z zasady ma charakter jednoznacznie prośrodowiskowy, a sposób gospodarowania w nim ujęty jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju i skłania do ochrony środowiska. Polityka ekologiczna państwa 2030 wypełnia zadania, które można postawić przed tego rodzaju dokumentem, realizując działania postawione w prawie ochrony środowiska, a odnoszące się do pojęcia ochrona środowiska, polegające na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą

zrównoważonego rozwoju oraz przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom i przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego. Negatywnie na środowisko wpłynie zaniechanie realizacji Polityki ekologicznej państwa 2030.

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, przeprowadzono analizę w zakresie zasadności przeprowadzenia transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko. W jej wyniku nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu Polityki energetycznej Polski do 2040 r.

W ramach analiz oceniono możliwe oddziaływania wszystkich kierunków objętych Polityką na poszczególne elementy środowiska, w tym na: różnorodność biologiczną, integralność obszarów chronionych, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne. Ogólnie, w wyniku analiz, stwierdzono, że realizacja Polityki, przyczyni się do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko i redukcji emisji gazów cieplarnianych z sektora energetycznego, a przez to będzie miała pozytywny wpływ m.in. na jakość powietrza, zdrowie ludzi i ogólnie na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy. Niemniej szereg działań przewidzianych w niej do realizacji będzie oddziaływało negatywnie. Oddziaływania te będą różnicowane i uzależnione od zastosowanej technologii oraz nośnika energii. Według analiz, z punktu widzenia środowiska, najmniej negatywne oddziaływania związane będą z rozwojem energetyki odnawialnej i jądrowej, a najbardziej oddziałujące będą przedsięwzięcia związane z wykorzystaniem węgla, jeżeli nie będzie przełomu technologicznego w zakresie czystych technologii węglowych.

Korzystne dla środowiska będą wszystkie działania w kierunku podniesienia efektywności energetycznej, modernizacji źródeł energii, sieci przesyłowych, inteligentnych sieci i energetyki odnawialnej, choć też, wybrane z tych działań, pomimo, że generalnie oddziaływać będą pozytywnie mogą w indywidualnych przypadkach oddziaływać negatywnie na niektóre elementy środowiska.

Przeanalizowano możliwości wystąpienia znaczących, transgranicznych oddziaływań na środowisko. Analizy wykazały brak takich oddziaływań, choć ich nie można wykluczyć, co może się okazać na etapie projektowania poszczególnych przedsięwzięć.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy

W projekcie Prognozy przeanalizowano poszczególne działania katalogowe oraz zadania inwestycyjne identyfikując możliwy wpływ na poszczególne elementy środowiska naturalnego, a także na zdrowie ludzi.

W efekcie wykonanych analiz dla niektórych inwestycji określono możliwy potencjalny wpływ na cele obszarów Natura 2000. Dla zadań dotyczących budowy zbiorników wodnych wskazano potencjalny wpływ na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych przez poszczególne jednolite części wód podziemnych, objęte planowanym działaniem.

Analizy wykazały również szereg oddziaływań o charakterze pozytywnym, które przyczyniać się będą do poprawy retencyjności obszarów, ograniczania odpływu wód ze zlewni, poprawy różnorodności biologicznej i ograniczania nadmiernego rozdysponowania zasobów wodnych. Ponadto, przeprowadzona analiza możliwości wystąpienia oddziaływań o zasięgu transgranicznym nie

wykazała jakiegokolwiek ryzyka wystąpienia znaczących oddziaływań na środowisko na terenie państw sąsiednich.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

Zarówno cele programu jak i proponowane działania wiążą się z szeregiem istotnych kwestii dotyczących ochrony wód i różnorodności biologicznej, także w obrębie obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Niezmiernie istotna jest realizacja wskazanych w projekcie działań, z uwagi na istniejące problemy eutrofizacji wód, w tym wody Morza Bałtyckiego. Nadmiar związków azotu i fosforu przyczynia się do pogarszania stanu wód i spadku różnorodności biologicznej. Odprowadzanie ścieków komunalnych i bytowych jest jedną z głównych przyczyn zanieczyszczenia wód powierzchniowych, a w konsekwencji elementów środowiska przyrodniczego powiązanych z jakością wód.

Planowane prace modernizacyjne istniejących oczyszczalni ścieków, mają kluczowe znaczenie w redukcji awaryjności tych obiektów, co przełoży się na ograniczenie przedostawania się do środowiska wodnego zanieczyszczeń i degradacji wód oraz gatunków zależnych od wód. Realizacja inwestycji z zakresu budowy i modernizacji systemów kanalizacji ściekowej pozwoli na zbieranie oraz odprowadzenie zanieczyszczeń do oczyszczalni, gdzie poddane zostaną właściwemu oczyszczeniu.

Na etapie realizacji poszczególnych inwestycji mogą wystąpić negatywne oddziaływania związane z etapem prac budowlanych. Oddziaływania związane z etapem budowy będą źródłem emisji hałasu, emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz mogą stanowić pewien dyskomfort dla lokalnej społeczności w trakcie prowadzenia tych prac.

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do roku 2030

Autorzy Prognozy po przeanalizowaniu dokumentu SRT2030 stwierdzili, że zamieszczona w niej diagnoza stanu polskiego transportu uwzględnia aspekty środowiskowe, w tym oddziaływanie transportu na środowisko, a w celu głównym zawarto dążenie do poprawy efektywności systemu transportowego oraz jego zrównoważonego charakteru, co przekłada się na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko całego sektora transportu.

W ramach analiz przeprowadzonych w Prognozie stwierdzono, iż pozytywnym aspektem jest odciążenie istniejącej sieci dróg, która już w chwili obecnej powoduje zagrożenia zarówno dla człowieka, jak i przyrody ożywionej, a zagrożenia te będą się tylko nasilać w czasie, wraz ze wzrostem natężenia ruchu, który jest nieunikniony.

Oceniono, że zastosowanie działań minimalizujących w odpowiednim zakresie zapewni skuteczne ograniczenie negatywnego oddziaływania poszczególnych inwestycji na środowisko.

Podkreślono także, że realizacja Strategii, jako całości, nie wpłynie znacząco na obszary Natura 2000, choć nie można uniknąć pewnych kolizji konkretnych inwestycji. Autorzy Prognozy zwrócili uwagę, iż niektóre zaplanowane inwestycje mogą wpływać na część obszarów Natura 2000, stąd też zasadne jest podejmowanie działań minimalizujących ten wpływ, np. poprzez wybór najmniej uciążliwych przyrodniczo wariantów rozwiązań lub inny, właściwy dla danej sytuacji pakiet działań.

W Prognozie wskazano, iż poszczególne projekty strategiczne oraz działania należy realizować w sposób jak najmniej szkodzący w środowisku – sposób ten musi każdorazowo być wnikliwie przeanalizowany na etapie raportu o oddziaływania na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023, z perspektywą do 2027 r.

Prognoza w ogólny, strategiczny sposób rozważa korzyści i zagrożenia wynikające z realizacji projektu Programu oraz wskazuje obszary, w obrębie których mogą wystąpić potencjalne kolizje wynikające z realizacji zadań inwestycyjnych, a ochroną przyrody. Realizacja poszczególnych typów zadań powinna uwzględniać szczególnie cenne przyrodnicze i środowiskowe walory województwa i być poprzedzona szczegółowym, przyrodniczym rozpoznaniem oraz wyborem do realizacji wariantu najbardziej korzystnego dla środowiska.

Przeprowadzone analizy wykazują, że realizacja i funkcjonowanie wyszczególnionych w projekcie Programu typów zadań w ramach kierunków interwencji nie będzie miało znaczącego wpływu na środowisko. Prognozowane oddziaływanie negatywne, pomimo różnej skali i intensywności, nie wykazuje znaczącego oddziaływania na środowisko. Mogą jednak pojawić się kolizje związane z realizacją inwestycyjnych typów zadań, a ochroną zasobów przyrodniczych w obrębie obszarów chronionych.

Na podstawie przeprowadzonych analiz stwierdzono, że nie zachodzi potrzeba uruchamiania procedury oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.

IV. Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027

1. Istniejący stan środowiska

1.1. Położenie, rzeźba terenu, klimat

Województwo podkarpackie leży w południowo-wschodniej części Polski. Od północy graniczy z województwem lubelskim, od północnego zachodu – ze świętokrzyskim, a od zachodu z województwem małopolskim. Na południu i wschodzie granica województwa pokrywa się z granicą państwową, odpowiednio ze Słowacją i Ukrainą.

W obrębie województwa podkarpackiego znajdują się trzy odrębne krainy fizjograficzne. Sprzyja to różnorodności flory i fauny oraz przyczynia się do dużego zróżnicowania klimatycznego. Północ województwa zajmują nizinne tereny Kotliny Sandomierskiej z wyrównanym terenem, lekko pofałdowanym, gdzie wzniesienia nie przekraczają kilkunastu metrów n.p.m. Część środkowa to Pogórze Środkowobeskidzkie, które tworzy zespół niewysokich wzniesień o wysokości od 350 do 600 m n.p.m., natomiast na południu występują pasma gór Beskidu Niskiego i Bieszczadów. Charakterystyczną cechą Beskidu Niskiego są niewysokie pasma górskie o wysokości do 850 m n.p.m. oraz śródgórskie obniżenia. Bieszczady tworzą głównie pasma wzgórz i gór. W północno-wschodniej części województwa położony jest niewielki fragment Rostocza.

Cechą charakterystyczną morfologii terenu województwa jest wyraźnie zauważalny układ pasmowy, o ogólnym przebiegu z północnego zachodu na południowy wschód.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski opracowanego przez J. Kondrackiego województwo podkarpackie położone jest w obrębie makroregionów:

- Roztocze (północno-wschodnia część województwa);
- Wyżyna Lubelska (część północna);
- Kotlina Sandomierska (część północna i środkowa);
- Pogórze Środkowobeskidzkie (część środkowa i południowa);
- Beskidy Środkowe (południowo-zachodnia);
- Płaskowyż Sańsko-Dniestrzański (część południowo-wschodnia);
- Beskidy Lesiste (część południowo-wschodnia)¹.

Województwo podkarpackie leży na styku klimatu morskiego Europy północno-zachodniej i wschodnioeuropejskiego klimatu kontynentalnego. Wpływ na klimat województwa ma nie tylko ukształtowanie powierzchni, lecz również podział fizjograficzny. Ze względu na to wyróżnione zostały tutaj trzy strefy klimatyczne:

- W północnej części województwa (Kotlina Sandomierska) panuje klimat nizinny, który charakteryzuje się długim upalnym latem, ciepłą zimą i stosunkowo niedużą roczną sumą opadów – od 565 mm w okolicach Tarnobrzega do 700 mm na Płaskowyżu Kolbuszowskim, występują tutaj głównie wiatry zachodnie;
- W środkowej części (Pogórze Karpackie) panuje klimat podgórski o charakterze przejściowym między nizinym, a górskim. Średnia opadów wynosi w części zachodniej 700-750 mm, w części wschodniej 750-800 mm, na tych obszarach przeważają wiatry południowo-zachodnie;
- Południe województwa (Beskid Niski oraz Bieszczady) to tereny o klimacie górskim z dużą ilością opadów wynoszącą 800-1000 mm w ciągu roku. W niektórych partiach Bieszczad suma ta wzrasta nawet do 1150-1200 mm, w tej części województwa dominują wiatry południowe.

Na obszarze województwa występują głównie wiatry południowe, nawiązujące do układu dolin głównych rzek województwa.

Według W. Okołowicza i R. Gumińskiego w województwie podkarpackim w ramach klimatu przejściowego strefy umiarkowanej cieplej, występuje 5 dzielnic klimatycznych tj.:

- Dzielnic Lubelska, obejmująca Roztocze. Klimat tej dzielnicy kształtuje się w warunkach silnego oddziaływania wyżyn i modyfikowany jest przez wpływy mas kontynentalnych. Posiada najwyższą w Polsce liczbę dni pogodnych, długą mroźną zimę i długie, ciepłe lato. Czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 80–85 dni, suma opadów rocznych 700 mm, okres wegetacji 200–210 dni, średnia roczna temperatura około 7°C.
- Dzielnic Sandomiersko-Rzeszowska, obejmująca Kotlinę Sandomierską. Klimat, o przewadze wpływów kontynentalnych, charakteryzuje się dużą liczbą dni pogodnych i długim, ciepłym latem. Czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi od 80 do 90 dni, suma

¹ J. Kondracki, Geografia regionalna Polski, Warszawa 2000 r.

opadów rocznych od 600 do 700 mm, okres wegetacji od 210 do 220 dni, średnia roczna temperatura około 8°C.

- Dzielnica Tarnowska, obejmująca niewielki obszar w zachodniej części województwa. Klimat wykazuje cechy pośrednie między wpływami kontynentalnymi i oceanicznymi. Czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 50–60 dni, suma rocznych opadów 700–750 mm, okres wegetacji trwa ponad 220 dni, średnia roczna temperatura wynosi około 8,8°C.
- Dzielnica Podkarpacka, obejmująca Pogórze Środkowobeskidzkie. Jej klimat kształtuje się pod wpływem wyżyn. Czas trwania pokrywy śnieżnej wynosi od 80 do 90 dni, suma opadów rocznych 600–800 mm, okres wegetacji w zależności od wysokości nad poziomem morza 200–220 dni, średnia roczna temperatura około 7,2°C.
- Dzielnica Karpacka, w której występuje zarówno klimat podgórski jak i klimat górski. Klimat podgórski, kształtuje się pod wpływem wysokich pogórzy i gór. Modyfikowany jest przez wpływy kontynentalne. Pokrywa śnieżna utrzymuje się około 100 dni, suma opadów rocznych powyżej 800 mm, średnia roczna temperatura około 6,3°C. Klimat górski, o dominującym wpływie gór, obfituje w opady, przy czym ilość opadów związana jest z wysokością nad poziomem morza. Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez 100–130 dni, suma opadów rocznych 900–1200 mm, średnia roczna temperatura poniżej 6°C. Klimat ten charakteryzuje się znaczną amplitudą w skali roku, wynoszącą 21–22°C.

1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Województwo podkarpackie położone jest w dorzeczu Wisły, w zlewisku Morza Bałtyckiego (98,7% powierzchni) i dorzeczu Dniestru, w zlewisku Morza Czarnego (1,3% powierzchni). Sieć rzeczna liczy ponad 4,8 tys. km, a wody powierzchniowe (rzeki i zbiorniki zaporowe) zajmują 21,29 tys. ha, co stanowi 1,2% powierzchni województwa.

Zgodnie z podziałem obowiązującym od 2018 roku, obszar województwa podkarpackiego leżący w dorzeczu Wisły należy do 3 regionów wodnych: Górnej – Zachodniej Wisły, Górnej – Wschodniej Wisły i Bugu, a położony w dorzeczu Dniestru należy do regionu wodnego Dniestru.

Podstawową sieć rzeczną w województwie tworzy Wisła oraz jej dwa duże dopływy karpackie: Wisłoka i San. Inne większe rzeki o powierzchni zlewni powyżej 500 km² to Jasiołka, Trześniówka, Łęg, Osława, Lubaczówka, Wisłok, Mleczka i Tanew.

Zasoby wodne rzek województwa są duże, cechują się jednak dużą zmiennością w czasie. Ze względu na duże spadki rzek, słabo przepuszczalne podłoże i niewielkie zdolności retencyjne zlewni, w suchych okresach obserwuje się małe przepływy, natomiast przy dużych opadach atmosferycznych gwałtowne i duże wezbrania. Najzasobniejszą rzeką jest San, a jej średni roczny przepływ w profilu ujścia do Wisły (San – Radomyśl) wynosi 160 m³/s. Mniej zasobne są pozostałe duże rzeki: Wisłoka (średni roczny przepływ w profilu ujściowym Wisłoka – Mielec wynosi 45,2 m³/s), Wisłok (średni roczny przepływ w profilu ujściowym Wisłok – Tryńcza wynosi 34,4 m³/s) i Tanew (średni roczny przepływ w profilu ujściowym Tanew – Harasiuki wynosi 13,1 m³/s)². Średnie roczne odpływy

² Prezentacja wyników klasyfikacji stanu ekologicznego i stanu chemicznego oraz oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych za rok 2018, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska- Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, Rzeszów 2019.

z podkarpackich rzek są zazwyczaj wyższe od przeciętnego spływu z terytorium Polski, który wynosi $5,6 \text{ dm}^3/\text{s km}^2$. W zlewniach województwa podkarpackiego spływy jednostkowe wynoszą ponad $8,5 \text{ dm}^3/\text{skm}^2$. Zlewnie rzek Mleczki (dopływ Wisłoka) i Lubaczówki zaliczane są do najbardziej ubogich w wodę³.

Naturalne jeziora nie występują na terenie województwa podkarpackiego. Aktualnie większość wód powierzchniowych jest retencjonowana w trzech dużych zbiornikach zaporowych tj. Solina ($472,4 \text{ hm}^3$), Myczkowce ($10,9 \text{ hm}^3$) i Besko ($14,6 \text{ hm}^3$) oraz kilkadziesiąt innych mniejszych. Oprócz naturalnych wód płynących i sztucznych zbiorników wodnych występują stawy rybne, wyrobiska poźwirowe, glinianki oraz liczne sieci rowów melioracyjnych, kanałów. Znajdują się one głównie w północnej części województwa.

Zasoby wód podziemnych województwa rozmieszczone są nierównomiernie (80% zasobów znajduje się w północnej części województwa) i w porównaniu z zasobami innych regionów kraju należą do niewielkich. Zasoby te występują głównie w utworach czwartorzędowych, w niewielkich ilościach w utworach trzeciorzędowych i kredowych, a śladowo w utworach starszych. Suma zasobów dyspozycyjnych i perspektywicznych wód podziemnych dla województwa podkarpackiego, wg danych Państwowego Instytutu Geologicznego na koniec 2019 roku, wynosiła $2257,1 \text{ m}^3/24\text{h/km}^2$. Rezerwy zasobów dyspozycyjnych można ocenić, jako wysokie, a stopień ich wykorzystania mieści się w przedziale 0-20%⁴. Zasoby eksploatacyjne możliwe do wykorzystania dla celów gospodarczych w roku 2020 wynosiły $535,9 \text{ hm}^3$, co stanowiło ok. 2,9% zasobów krajowych. W skali kraju mniejsze zasoby wód podziemnych odnotowano jedynie w województwie opolskim.

1.2.1. Identyfikacja jednolitych części wód powierzchniowych ze wskazaniem ustalonych dla nich celów środowiskowych

Na obszarze województwa podkarpackiego występuje łącznie 342. jednolite części wód powierzchniowych. W obowiązujących planach gospodarowania wodami⁵, została przedstawiona typologia cieków uwzględniająca następujące parametry: wielkość powierzchni zlewni cieków, wysokość n.p.m. oraz typ podłoża. Największą grupę stanowią cieki typu 12. „potok fliszowy” (34,5% JCWP), następnie typu 17. „potok nizinny piaszczysty” (prawie 30% JCWP). Znaczny udział mają również cieki typu: 16. „potok nizinny lessowy lub gliniasty” (13% JCWP), 19. „rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta” (7,2% JCWP), 6. „potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni” (5,2% JCWP), 14. „mała rzeka fliszowa” (4% JCWP). Najmniej liczną grupę stanowią cieki typu: 0. „kanały i zbiorniki zaporowe”, 9. „mała rzeka wyżynna węglanowa”, 15. „średnia rzeka wyżynna – wschodnia”, 21. „wielka rzeka nizinna” oraz 26. „cieki w dolinach wielkich rzek nizinnych” stanowiące łącznie 6,1% JCWP. Status „naturalnej części wód” posiada 78% JCWP. Jest on

³ Galina Kalda, Analiza stanu energetyki wodnej W Polsce, Czasopismo Inżynierii Lądowej, Środowiska i Architektury, tom XXXI, zeszyt 61, (nr 4/2014), Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej.

⁴ Plan przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. (Dz. U. z 2021 r., poz. 1615).

⁵ Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przyjęty przez RM 18 października 2016 r. jako załącznik do rozporządzenia (Dz. U. z 2016 r., poz. 1911), Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Dniestru przyjęty przez RM 18 października 2016 r., jako załącznik do rozporządzenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1917).

charakterystyczny dla jednolitych części wód ukształtowanych przez przyrodę, w odróżnieniu od przekształconych przez człowieka (silnie zmienionych części wód stanowiących 19,4% JCWP) lub przez niego utworzonych (sztucznych części wód stanowiących 2,6% JCWP).

Cele środowiskowe dla jednolitych części wód powierzchniowych zostały opracowane zgodnie z art. 4 RDW i uwzględniają wartości graniczne wskaźników biologicznych, hydromorfologicznych i fizykochemicznych określających stan ekologiczny oraz wskaźników chemicznych określających stan chemiczny, odpowiadające warunkom osiągnięcia dobrego stanu. Celem środowiskowym dla wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona, poprawa oraz przywracanie stanu JCWP tak, aby osiągnąć co najmniej dobry stan chemiczny wód oraz co najmniej dobry stan ekologiczny, a dla części wód silnie zmienionych oraz sztucznych – co najmniej dobry potencjał ekologiczny. Przy określaniu celów środowiskowych przyjmuje się również warunek nie pogorszenia obecnego stanu wód. Dla obszarów chronionych występujących na terenie jednolitych części wód powierzchniowych celem środowiskowym jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych, na podstawie których zostały one utworzone.

Według planów gospodarowania wodami, w województwie podkarpackim 54% jednolitych części wód powierzchniowych nie jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, dla 46% istnieje ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych. Wszystkie JCWP zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych mają określone derogacje czasowe. Znaczna część z nich powinna osiągnąć dobry stan wód do roku 2021, pozostałe do roku 2027. W większości przypadków powodem zastosowania odstępstw była niska wiarygodność oceny, co uniemożliwiło wskazanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu wód oraz zaplanowanie racjonalnych działań naprawczych.

1.2.2. Identyfikacja jednolitych części wód podziemnych ze wskazaniem ustalonych dla nich celów środowiskowych

Według podziału obszaru Polski na 172. jednolite części wód podziemnych (JCWPd) w granicach administracyjnych województwa podkarpackiego zlokalizowanych jest (w całości lub w części) czternaście o numerach: 115, 118, 119, 120, 121, 133, 134, 135, 136, 151, 152, 153, 154, 168, znajdujących się w obszarze dorzecza Wisły oraz jedna o numerze 169 w obszarze dorzecza Dniestru.

Dla jednolitych części wód podziemnych głównym celem środowiskowym jest osiągnięcie dobrego stanu poprzez uzyskanie co najmniej dobrego stanu ilościowego i dobrego stanu chemicznego danej części wód oraz:

- Zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń;
- Zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu;
- Ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód tak, aby osiągnąć ich dobry stan.

Spośród 15. JCWPd wyznaczonych w województwie podkarpackim dwie (115 i 135), są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Dla JCWPd o nr 115 został przedłużony termin osiągnięcia celów środowiskowych do roku 2027, ze względu na nieuporządkowaną gospodarkę wodno-ściekową (zanieczyszczenie wód podziemnych związkami NH_4), a dla JCWPd 135 nie wyznaczono derogacji czasowych.

1.2.3. Ujęcia wód, ich strefy ochronne oraz zakazy i nakazy obowiązujące w tych strefach

W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochrony zasobów wodnych ustanawiane są strefy ochronne ujęć wody (ochrony bezpośredniej lub pośredniej).

Na obszarach stref ochronnych ujęć wód obowiązują nakazy, zakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wód wskazane w Dziale III rozdział 6 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne oraz określone szczegółowo w aktach prawa ustanawiających poszczególne strefy.

Na terenie województwa podkarpackiego znajdują się 3 ujęcia wód powierzchniowych oraz 35 ujęć wód podziemnych z wyznaczonymi strefami ochronnymi obejmującymi tereny ochrony bezpośredniej i pośredniej. Nazwy ujęć wód oraz wykaz gmin, na terenie których znajdują się tereny ochrony pośredniej wyszczególnione zostały w Tabeli 2 (dla wód powierzchniowych) oraz w Tabeli 3 (dla wód podziemnych).

Tabela 2. Strefy ochronne ujęć wód powierzchniowych z ustanowionymi terenami ochrony bezpośredniej i pośredniej

Nazwa ujęcia/ Miejscowość	Powierzchnia terenu ochrony bezpośredniej [ha]	Powierzchnia terenu ochrony pośredniej [ha]	Gminy na terenie, których znajduje się teren ochrony pośredniej ujęcia wód
Zwięczyca/Rzeszów/Wisłok	1,5	10 500	Rzeszów, Boguchwała, Lubenia, Świlcza, Tyczyn, Iwierzyce, Czudec
Dębica (m.)/Wisłoka	0,14	41 100	Miasto Dębica, Dębica, Pilzno, Czarna, Brzostek, Jodłowa, Brzyska, Ropczyce, Wielopole Skrzyńskie, Frysztak
Wojśław/Mielec(m.)/ Wisłoka	0,35	12 000	Miasto Mielec, Mielec, Przecław, Żyraków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń ustanawiających poszczególne strefy.

Tabela 3. Strefy ochronne ujęć wód podziemnych z ustanowionymi terenami ochrony bezpośredniej i pośredniej

Nazwa ujęcia/ Miejscowość	Powierzchnia terenu ochrony bezpośredniej [ha]	Powierzchnia terenu ochrony pośredniej [ha]	Gminy na terenie, których znajduje się teren ochrony pośredniej ujęcia wód
Studzieniec I/Stale	b.d.	900	Grębów, Nowa Dęba
Studzieniec II – Bukie/Stale	b.d.	4 720	Grębów, Nowa Dęba
Baranów Sandomierski	b.d.	365	Baranów Sandomierski
Nowa Dęba	b.d.	874	Nowa Dęba
Huta Komorowska	b.d.	380	Majdan Królewski
Cmolas, Poręby Dymarskie	b.d.	279	Cmolas
Widelka	0,14	64	Kolbuszowa
Strzegocice, Pilzno	b.d.	119	Pilzno

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Nazwa ujęcia/ Miejscowość	Powierzchnia terenu ochrony bezpośredniej [ha]	Powierzchnia terenu ochrony pośredniej [ha]	Gminy na terenie, których znajduje się teren ochrony pośredniej ujęcia wód
Kotowa Wola	0,07	101	Zaleszany
Krzyżowe Drogi/Stalowa Wola	b.d.	899	Stalowa Wola
Stare Ujęcie/Stalowa Wola	b.d.	265	Stalowa Wola
Rudnik nad Sanem	b.d.	218	Rudnik n/Sanem
Nowa Sarzyna	b.d.	147	Nowa Sarzyna
Nad Stojadłem/Stare Miasto	0,12	296	Miasto Leżajsk, Leżajsk
Stare Miasto	0,19	362	Miasto Leżajsk, Leżajsk
Hortino/Leżajsk	0,27	472	Miasto Leżajsk, Leżajsk, Nowa Sarzyna
Brzoza Królewska	0,06	70	Leżajsk
Przychojec	0,08	69	Leżajsk
Giedlarowa	0,1	240	Leżajsk, Grodzisko Dolne
Dębno	0,55	116	Leżajsk
Dąbrówki	15,35	476	Czarna (pow. łańcucki), Rakszawa
Czarna	b.d.	152	Czarna (pow. łańcucki)
Pogwizdów	0,07	110	Czarna (pow. łańcucki), Trzebownisko
Kraczkowa	0,1	79	Łańcut
Albigowa	0,07	185	Łańcut
Głuchów	0,14	247	Łańcut, Białobrzegi
Kosina	0,13	126	Łańcut, Białobrzegi
Świętoniowa	0,19	468	Przeworsk, Tryńcza
Urzejowice	1,8	1 200	Przeworsk, Zarzecze
Tapin	b.d.	202	Rokietnica, Chłopice, Orły, Żurawica
Piwoda, Szówsko	b.d.	574	Wiązownica, Jarosław
Stary Dzików	b.d.	194	Stary Dzików
Łukawiec	0,29	13	Wielkie Oczy
Kobylnica Rуска	b.d.	82	Wielkie Oczy, Radymno
Lutoryż	0,28	246,65	Boguchwała

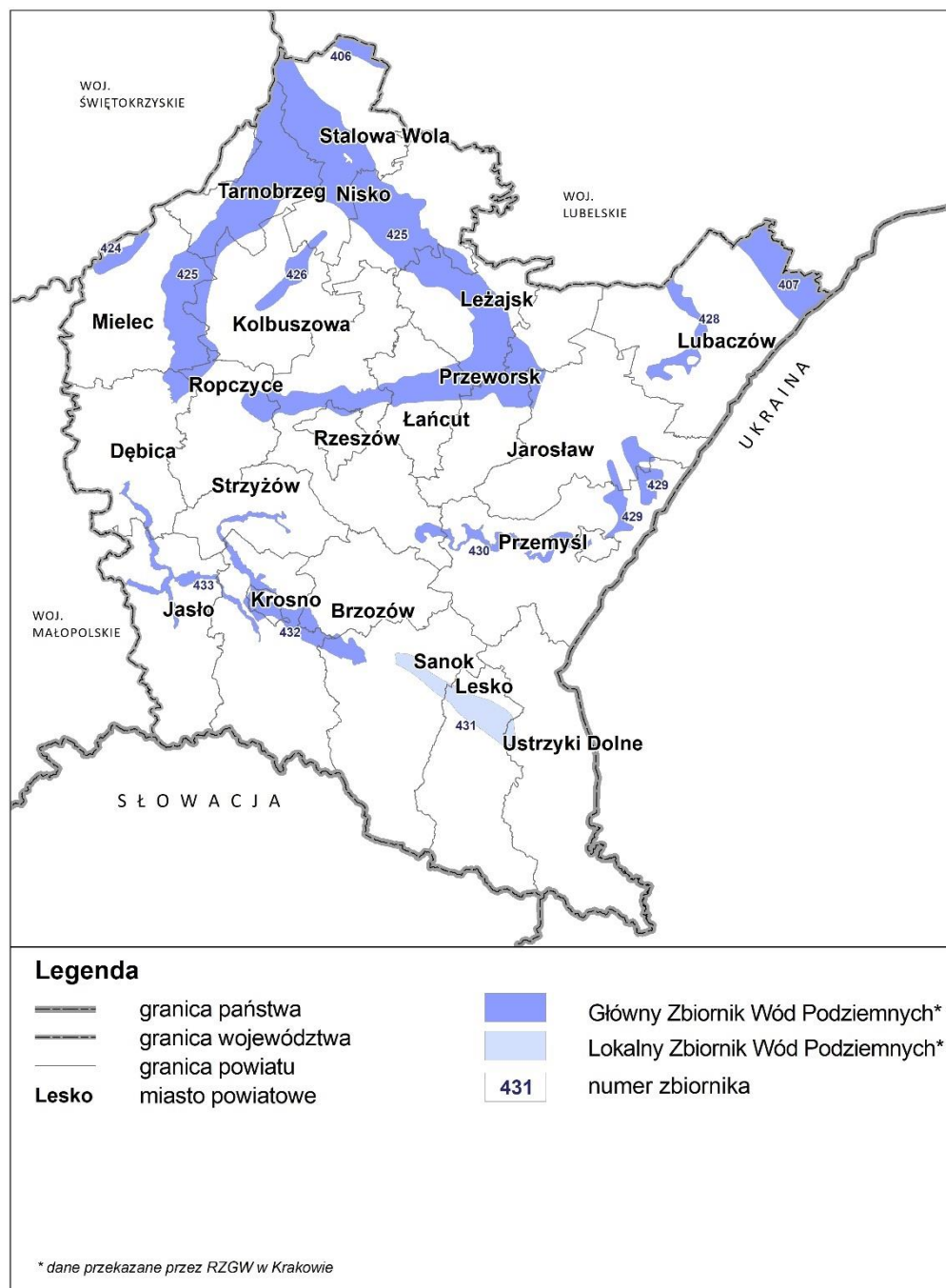
Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń ustanawiających poszczególne strefy.

1.2.4. Główne zbiorniki wód podziemnych

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) są to struktury geologiczne zasobne w wodę, które stanowią lub mogą stanowić w przyszłości strategiczne zasoby wód podziemnych do zaopatrzenia ludności i podstawowych gałęzi gospodarki wymagających wody wysokiej jakości. Ze względu na wysoką jakość wód, zasobność i potencjalną produktywność GZWP stanowią najcenniejsze fragmenty jednostek hydrostrukturalnych i systemów wodonośnych. Wymagają one szczególnej ochrony w zakresie stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych oraz kontroli zarządzania zasobami z zachowaniem priorytetu dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia i zaspokojenia niezbędnych potrzeb gospodarczych. Oprócz GZWP wyznaczone są także Lokalne Zbiorniki Wód Podziemnych (LZWP), które są strukturami geologicznymi o mniejszych zasobach wody niespełniających kryteriów ilościowych dla GZWP.

Na terenie województwa podkarpackiego zlokalizowanych jest, w całości bądź w części, 10 GZWP tj.: Nr 406 Zbiornik Niecka lubelska (Lublin), Nr 407 Niecka lubelska (Chełm - Zamość), Nr 424 Dolina Borowa, Nr 425 Zbiornik Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów, Nr 426 Dolina kopalna Kolbuszowa, Nr 428 Dolina kopalna Biłgoraj-Lubaczów, Nr 429 Dolina Przemyśl, Nr 430 Dolina rzeki San, Nr 432 Dolina rzeki Wisłok, Nr 433 Dolina rzeki Wisłoka oraz jeden LZWP Nr 431 Zbiornik warstw krośnieńskich (Sanok - Lesko). Rozmieszczenie ww. zbiorników wód podziemnych przedstawia Rysunek 10.

Rysunek 10. Rozmieszczenie zbiorników wód podziemnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PIG-PIB.

Zgodnie z ustawą Prawo wodne w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochrony zasobów wodnych ustanawiane są obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych. Na obszarach tych obowiązują zakazy oraz ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów lub korzystania z wód, w celu ochrony zasobów tych wód przed degradacją.

Obszar ochronny, na wniosek Wód Polskich, w drodze aktu prawa miejscowego ustanawia wojewoda wskazując ograniczenia lub zakazy dotyczące użytkowania gruntów, korzystania z wód oraz granice tego obszaru.

Obecnie żaden z ww. zbiorników wód podziemnych nie posiada ustanowionych obszarów ochronnych wód podziemnych. W ramach sporządzanych, przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, dokumentacji hydrogeologicznych określających warunki hydrogeologiczne wyznaczone zostały projektowane obszary ochronne na podstawie, których ustanawiane będą docelowe obszary ochronne w trybie aktów prawa miejscowego.

1.3. Gleby

Gleby województwa podkarpackiego charakteryzuje zmienność typologiczna związana z budową geologiczną, morfologią terenu, stosunkami wodnymi, charakterem szaty roślinnej oraz działalnością człowieka. Gleba jest układem dynamicznym, a związki w niej zawarte ulegają ciągłym przemianom wpływając na jej żyzność bądź zubożenie.

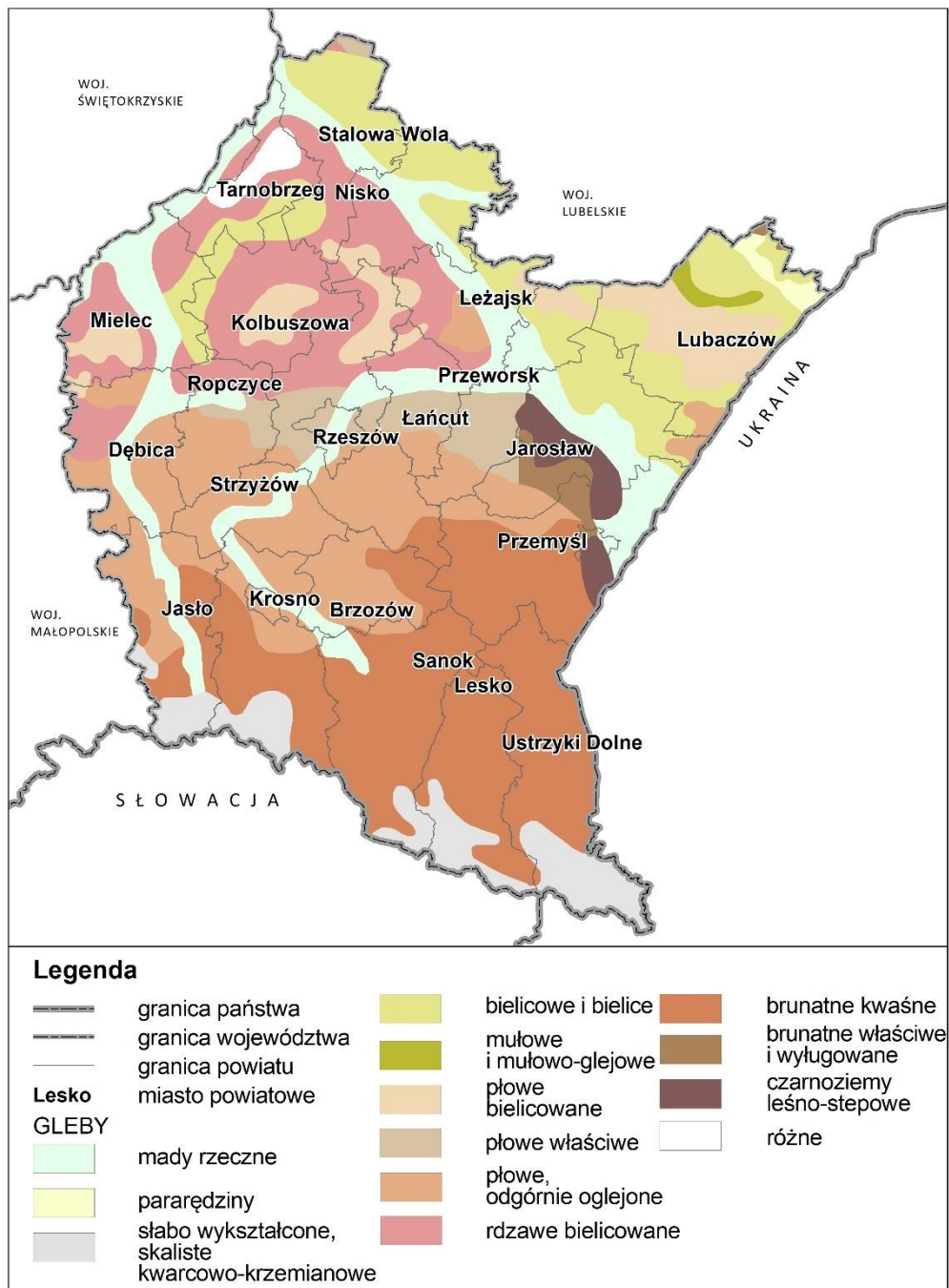
Na terenach nizinnych województwa dominują gleby płowe i brunatne (Rysunek 11), wytworzone z piasków, glin, ilów i utworów pyłowych. Część północno-wschodnią województwa tj. Płaskowyż Tarnogrodzki, część Równiny Biłgorajskiej oraz Rostocze, pokrywają gleby brunatne i bielice. W obniżeniach terenu występują gleby rdzawe i bielcowe. W dolinach rzek: Wisła, San, Wisłok i Wisłoka oraz ich dopływów wytworzyły się mady (gleby pyłowe gliniaste i pyłowe, zaliczane są do III klasy bonitacyjnej, lecz ich znaczenie gospodarcze jest znikome z uwagi na ich niewielką ilość). W rejonie Jarosławia, Przemyśla i Przeworska występują czarnoziemy. Są to gleby zaliczane do najlepszych w województwie, pomimo, iż często są zdegradowane i częściowo zakwaszone. Na obszarach wyżynnych i górskich przeważają gleby brunatne wytworzone ze skał fliszowych. Gleby te podlegają procesom erozyjnym oraz ruchom masowym, często o dużej intensywności.

W obrębie województwa największą powierzchnię użytków rolnych zajmują gleby IV, III i V klasy bonitacyjnej (ok. 87% użytków rolnych). Udział gleb bardzo słabych (VI klasa), nadających się pod zalesienia, wynosi około 8%, natomiast udział gleb najlepszych (klasa I) i bardzo dobrych (klasa II) jest niewielki i wynosi około 5%.

Większość gleb zaliczana jest do kompleksów żtytnich z dużym udziałem kompleksu żtytniego bardzo dobrego. W południowej części przeważają gleby kompleksu zbożowego górskiego, kompleksu owsiano-ziemniaczanego i owsiano-pastewnego górskiego. Północną część województwa i pasma pogórzy zajmują gleby zaliczane do kompleksu pszennego bardzo dobrego i dobrego (Rysunek 12). Grunty orne klasy VI kwalifikują się przede wszystkim do zalesienia, zaś grunty klasy

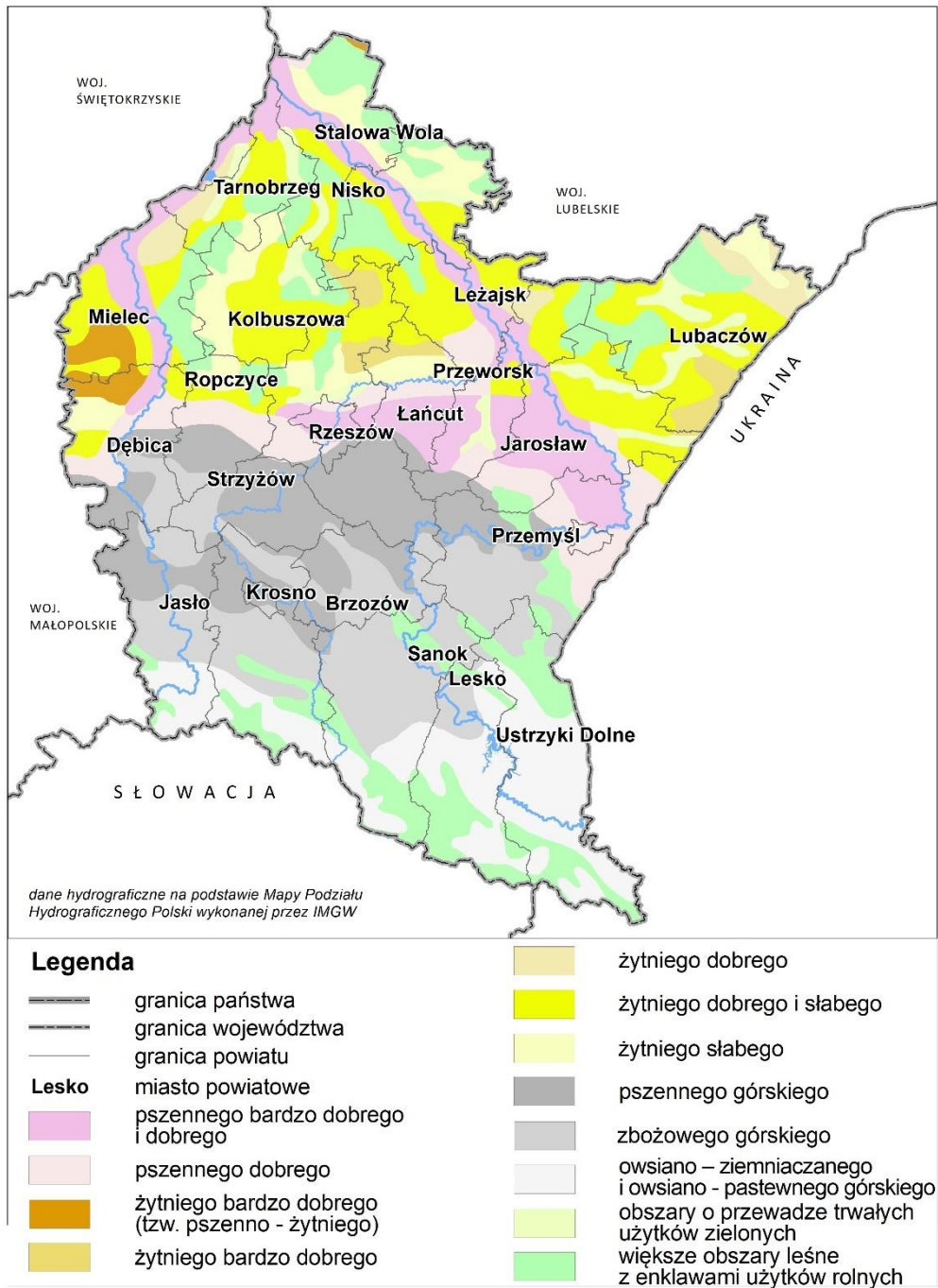
V znajdujące się na pograniczu klasy VI, powinny zostać zalesiane ze względu na małą produktywność i dużą podatność na degradację.

Rysunek 11. Typy gleb

Źródło: Kryteria wyróżniania i przestrzenne ujęcie gleb wg klasyfikacji FAO, 1984 r. – opracowanie własne

Rysunek 12. Rolnicza przydatność gleb

Źródło: Narodowy Atlas Polski, 1973–1978 r. – opracowanie własne

1.4. Surowce mineralne

Województwo podkarpackie należy do średnio zasobnych w kopaliny. Ich występowanie wiąże się bezpośrednio z budową geologiczną danego rejonu. Ilość złóż i wielkość zasobów większości surowców od wielu lat nie uległa znaczącym zmianom, co wynika ze stosunkowo dobrego rozpoznania geologicznego obszaru województwa. W roku 2020⁶ liczba udokumentowanych złóż kopalin wynosiła 1156.

Złoża kopalin występujących na terenie województwa obejmują cztery zasadnicze grupy surowców, wydzielane w zależności od głównego przeznaczenia i możliwości zastosowania. Są to:

- **Surowce energetyczne** – gaz ziemny występuje głównie na terenie powiatów: rzeszowskiego, leżajskiego, przemyskiego, przeworskiego, łańcuckiego, jarosławskiego, krośnieńskiego, lubaczowskiego, ropczycko-sędziszowskiego i dębickiego, tworząc samodzielne złoża lub współwystępując z ropą naftową. Zasoby gazu udokumentowane w 102. złożach stanowią 20,20% zasobów krajowych. Złoża ropy naftowej koncentrują się w rejonie Jasła, Krosna, Sanoka oraz Dębicy, Lubaczowa i Rzeszowa. Złoża ropy naftowej i złoża gazu ziemnego często współwystępują. Udokumentowane w 28. złożach zasoby ropy naftowej stanowią 3,66% zasobów krajowych;
- **Surowce chemiczne** – udokumentowane złoża siarki rodzimej zlokalizowane są w rejonie Tarnobrzega i Lubaczowa (8 złóż, ich zasoby to 86,42% zasobów krajowych) oraz diatomity (skała diatomitowa) na terenie gminy Bircza, są to 4 złoża, których zasoby stanowią 100% zasobów krajowych;
- **Surowce skalne i inne:**
 - **kamienie łamane i bloczne** – reprezentowane przez piaskowce, wapienie i łupki menilitowe występują na terenie powiatów: leskiego, bieszczadzkiego, brzozowskiego, krośnieńskiego, strzyżowskiego, sanockiego i przemyskiego. Łącznie udokumentowano 56 złóż, których zasoby stanowią 6,09% zasobów krajowych. Zdecydowanie przeważają złoża piaskowców - 43 udokumentowane złoża;
 - **wapienie i margle dla przemysłu wapienniczego i cementowego** – występują w powiatach: lubaczowskim, rzeszowskim i stalowowolskim. Udokumentowane zasoby 8. złóż to 2,37% zasobów krajowych;
 - **piaski i żwir** – największe zasoby niezagospodarowane oraz podlegające eksploatacji znajdują się głównie w powiatach: rzeszowskim, leskim, dębickim, mieleckim, przemyskim, jarosławskim, łańcuckim, przeworskim, brzozowskim i stalowowolskim. Na terenie województwa znajduje się 769 złóż piasków i żwirów. W ogólnej ich liczbie zdecydowanie przeważają złoża niewielkie, udokumentowane w ciągu ostatnich kilku lat, na potrzeby eksploatacji. Łączne zasoby kruszyw naturalnych stanowią 6,68% zasobów krajowych;
 - **piaski szklarskie** – występują w rejonie Lubaczowa. Jest to pojedyncze złożo, którego zasoby stanowią 0,38% zasobów krajowych;

⁶ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce - wg stanu na 31.XII.2020 r. - Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2021 r.

- **piaski kwarcowe** – udokumentowano w powiatach: stalowowolskim, leżajskim, rzeszowskim i lubaczowskim. Zasoby udokumentowanych 9. złóż to 4,87% zasobów krajowych;
- **piaski formierskie** – zasoby udokumentowanego w rejonie Horyńca-Zdroju pojedynczego złoża stanowią 5,16% zasobów krajowych;
- **surowce ilaste ceramiki budowlanej** – największe zasoby występują w powiatach: kolbuszowskim, mieleckim, przeworskim, rzeszowskim, stalowowolskim i jasielskim. Udokumentowano 157 złóż, w tym 3 złoża surowców ilastych dla przemysłu cementowego, których łączne zasoby stanowią 10,06% zasobów krajowych;
- **gipsy** – udokumentowane 2 złoża znajdują się na terenie gmin: Kańczuga i Lubenia, a ich zasoby to 1,61% zasobów krajowych;
- **surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego** – udokumentowane 3 złoża znajdują się w powiatach: rzeszowskim, mieleckim i jarosławskim. Ich zasoby to 11,36% zasobów krajowych;
- **surowce ilaste do produkcji cementu** – udokumentowane zostały w powiatach lubaczowskim i stalowowolskim. Są to 3 złoża, a ich zasoby stanowią 25,61% zasobów krajowych;
- **torfy** – występują praktycznie na terenie całego województwa, lecz udokumentowane złoża są nieliczne (5 złóż), a ich zasoby niewielkie, stanowiące 0,65% zasobów krajowych;
- **torfy lecznicze (borowiny)** – udokumentowane w jednym złożu są stosowane w lecznictwie uzdrowiskowym w Horyńcu-Zdroju;
- **Wody lecznicze, mineralne i termalne:** rozpoznano i częściowo udokumentowano zasoby wód mineralnych i zmineralizowanych w następujących powiatach: leskim (Lesko w gm. Lesko, Polańczyk w gm. Solina, Rabe w gm. Baligród), brzozowskim (Brzozów – Humniska w gm. Brzozów), dębickim (Latoszyn w gm. Dębica), krośnieńskim (Iwonicz-Zdrój i Lubatówka w gm. Iwonicz-Zdrój, Krościenko Wyżne w gm. Krościenko Wyżne, Rudawka Rymanowska i Rymanów Zdrój w gm. Rymanów), sanockim (Komańcza w gm. Komańcza, Poraz w gm. Zagórz), stalowowolskim (Lipa w gm. Zaklików), rzeszowskim (Borek Stary i Tyczyn w gm. Tyczyn, Chmielnik, Lubenia i Straszędzie w gm. Lubenia, Rudna Wielka w gm. Świlcza, Hyżne, Szklary i Nieborów w gm. Hyżne, Rzeszów-Staromieście), jasielskim (Folusz w gm. Dębowiec). Według stanu na koniec 2020 r. na terenie województwa znajduje się 12 udokumentowanych złóż wód leczniczych, których zasoby stanowią 0,42% zasobów krajowych. Są to: udokumentowane zasoby wód leczniczych (wody zmineralizowane i o słabej mineralizacji) wykorzystywane w lecznictwie uzdrowiskowym w: Horyńcu-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju, Rymanowie Zdroju i Polańczyku, wody lecznicze w Lipie (gm. Zaklików) oraz w Latoszynie (gm. Dębica). Wody lecznicze wykorzystywane w uzdrowisku Iwonicz-Zdrój (odwierty Lubatówka 12 i 14 w złożu Iwonicz-Lubatówka) posiadają dodatkowo właściwości wód termalnych. Udokumentowane wody mineralne w miejscowościach: Czarna Górna (gm. Czarna), Komańcza, Lesko, Nieborów (gm. Hyżne), Rabe 1 (gm. Baligród), Rzeszów S-1, S-2 są od lat eksploatowane na podstawie pozwoleń wodno-prawnych. Zasoby wymienionych sześciu ujęć zostały zaliczone do kopalin – wód leczniczych z chwilą wejścia w życie (01.01.2012 r.) znowelizowanej ustawy Prawo geologiczne i górnicze⁷. Liczne

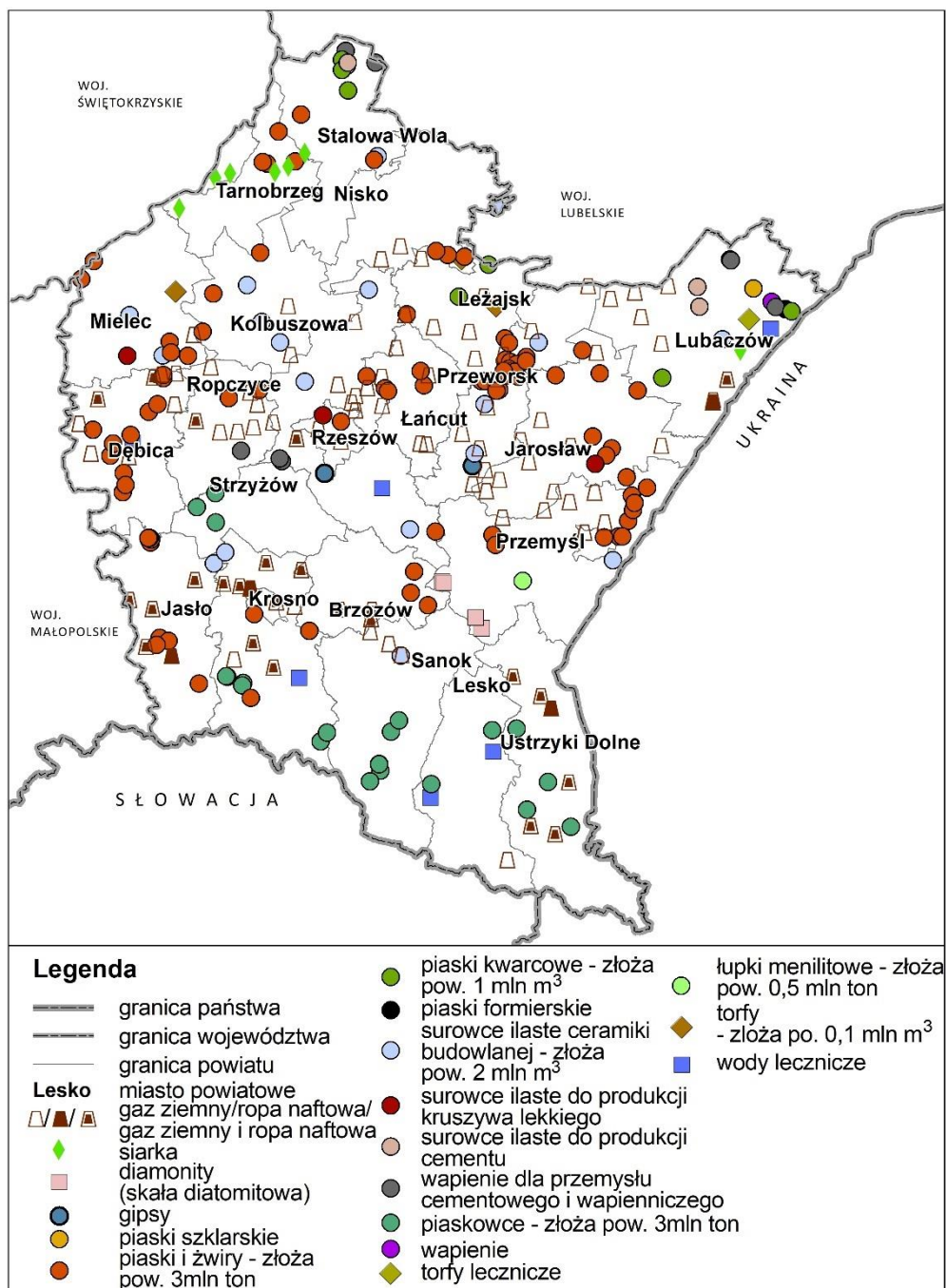
⁷Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2021 r. poz. 1420 ze zm.) stanowi, iż do kopalin – wód leczniczych, zalicza się udokumentowane zasoby wód podziemnych spełniające określone kryteria dotyczące właściwości wód.

poziomy występowania wód termalnych o temperaturze od 35⁰C do ponad 120⁰C na wypływie, zostały stwierdzone podczas poszukiwań oraz eksploatacji gazu i ropy naftowej. Występowanie wód termalnych, mineralnych stwierdzono w rejonie Wiśniowej i Rudawki Rymanowskiej. Jedynie w rejonie Lubatówki udokumentowane wody lecznicze są wodami leczniczymi termalnymi, o temperaturze powyżej 20⁰C na wypływie. Zasoby wód termalnych są słabo rozpoznane (zostały stwierdzone punktowo otworami naftowymi i gazowymi). Ilość tych wód nie jest dokładnie określona, a część otworów została zlikwidowana.

Istotne znaczenie dla gospodarki regionalnej i krajowej mają przede wszystkim dość bogate zasoby gazu ziemnego, cechującego się dobrymi parametrami jakościowymi. Zasoby surowców skalnych są stosunkowo bogate, dosyć równomiernie rozmieszczone na obszarze województwa, charakteryzują się dobrą dostępnością oraz dobrymi parametrami jakościowymi, decydującymi o ich przydatności. Udokumentowane zasoby kopalin (Rysunek 13) zaspokajają lokalne i regionalne zapotrzebowanie. Stanowią także cenne rezerwy surowcowe, jednak część złóż, ze względu na położenie w obrębie obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody, ma ograniczone możliwości ich wykorzystania.

Słabo rozpoznane są zasoby wód mineralnych i termalnych, których obecność została stwierdzona przy okazji poszukiwania i eksploatacji węglowodorów.

Rysunek 13. Udokumentowane złoża kopalin

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce - wg stanu na 31.XII.2020 r. - Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2021 r.

1.5. Powietrze

Zanieczyszczenie powietrza na obszarze województwa pochodzi głównie z emisji antropogenicznej, przede wszystkim z procesów energetycznego spalania paliw w sektorze produkcji energii i przemyśle oraz przemysłowych procesów technologicznych (tzw. emisja punktowa), ze środków transportu, głównie komunikacji samochodowej (tzw. emisja liniowa) oraz z indywidualnego i komunalnego ogrzewnictwa (tzw. emisja powierzchniowa).

Ocenę jakości powietrza w województwie podkarpackim prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Według oceny jakości powietrza przeprowadzonej w latach 2019-2020, zanieczyszczenia gazowe objęte programem badań tj. dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen i ozon (w kryterium ochrony zdrowia) oraz dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon (w kryterium ochrony roślin) osiągały na terenie województwa stężenia nieprzekraczające obowiązujących, dla tych substancji wartości kryterialnych, zarówno ze względu na ochronę zdrowia, jak i ochronę roślin, co pozwoliło na zakwalifikowanie strefy miasto Rzeszów i strefy podkarpackiej do klasy A.

W ostatnich latach dotrzymany został średnioroczny poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM₁₀, w związku z czym strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zakwalifikowane zostały do klasy A.

Wartości średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2020 r. zawierały się w zakresie 8-31 µg/m³ (20-78% normy), a najwyższe stężenia, powyżej 68% dopuszczalnej normy, odnotowane zostały w gminach: m. Mielec, Mielec, Stalowa Wola, Nisko, m. Dębica, Dębica, Czarna (dębicka), Żyraków, m. Jarosław, Jarosław. W roku 2019 średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ zawierały się w zakresie 15-34 µg/m³ (38-85% normy), a najwyższe stężenia, powyżej 70% normy wskazane zostały w Rzeszowie oraz gminach: m. Mielec, Borowa, Stalowa Wola, Nisko, m. Dębica, Dębica, Czarna (dębicka), Pilzno, Żyraków, m. Jarosław, m. Sanok, Sanok.

Wyniki badań stężeń metali w pyłe zawieszonym PM₁₀ (arsen, kadm, nikiel, ołów) wykazały, że wartości odniesienia zostały dotrzymane na obszarze całego województwa, w związku z czym strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zaliczone zostały do klasy A.

Wyniki pomiarów benzo(a)pirenu (B(a)P) wykazały przekroczenie poziomu docelowego dla stężenia średniorocznego w kryterium ochrony zdrowia na obszarze województwa podkarpackiego, w związku z czym strefy miasto Rzeszów oraz podkarpacka zakwalifikowane zostały do klasy C. Najwyższe średnioroczne stężenie B(a)P w 2020 r. wynoszące 4 ng/m³ (400% poziomu docelowego) odnotowano w Dębicy, a w Rzeszowie zawierały się w przedziale 0,8-3 ng/m³ (80-300% normy). Najwyższe wartości stężeń średniorocznych B(a)P wskazano na obszarze obrębów ewidencyjnych: Nowe Miasto, Zalesie, Biała, Pogwizdów.

Podlegające ocenie za rok 2020, w kryterium ochrony roślin, zanieczyszczenia gazowe, tj. dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon, osiągały na terenie strefy podkarpackiej stężenia nieprzekraczające obowiązujących wartości kryterialnych. Badań takich nie prowadzono w obrębie strefy miasto Rzeszów. Ponadto badania prowadzone w kryterium ochrony roślin wykazały niedotrzymanie poziomu celu długoterminowego ozonu, w związku z tym strefa podkarpacka zaliczona została do klasy D2. Wyznaczony został obszar przekroczenia, który objął ponad 70%

obszaru strefy podkarpackiej, w tym 11 815,6 km² powierzchni ekosystemów roślinnych wrażliwych na wysokie stężenia ozonu.

1.6. Klimat akustyczny

Klimat akustyczny województwa podkarpackiego kształtowany jest przede wszystkim przez hałas komunikacyjny oraz hałas przemysłowy. Głównym generatorem hałasu jest ruch drogowy, przy czym natężenie ruchu pojazdów osobowych koncentruje się przede wszystkim na drogach dojazdowych do głównych miast.

Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie w 2020 roku realizował zadania związane z pomiarami i oceną hałasu, które zostały zawarte w „Programie Państwowego Monitoringu Środowiska województwa podkarpackiego na lata 2016-2020”.

Pomiary poziomów długookresowych hałasu komunikacyjnego L_{DWN} i L_N przeprowadzono w trzech punktach pomiarowych (Polańczyk, Dębica, Przeworsk) oraz w 18 punktach pomiaru równoważnego poziomu hałasu L_{AeqD} i L_{AeqN} (Dębica-5 pkt., Ropczyce-4 pkt., Przeworsk-4pkt., Ruda Różaniecka- 1pkt, Polańczyk-1pkt, Rymanów Zdrój-1 pkt, Iwonicz Zdrój-1pkt, Dukla-1pkt), łącznie badaniami monitoringowymi objęto 8 miejscowości (w tym 3 posiadające status uzdrowiska), w obrębie których zlokalizowano sieć punktów pomiarowych. Na badanych terenach nie stwierdzono przekroczeń emisji hałasu komunikacyjnego powyżej 10 dB.

Hałas przemysłowy na terenie województwa podkarpackiego ma charakter lokalny i występuje głównie na terenach sąsiadujących z zakładami przemysłowymi. W 2019 r., w zakresie hałasu przemysłowego, kontroli poddano 21 zakładów. Badania przeprowadzono w 55 punktach pomiarowych. Większość wyników badań osiągnęła wartość <50 dB zarówno w ciągu dnia, jak i w ciągu nocy. Wykazano jednak naruszenia dopuszczalnych norm hałasu zarówno dla pory dziennej (w ponad 22% punktów pomiarowych), jak i dla pory nocnej (w 55% punktów pomiarowych).

Poprawie stanu klimatu akustycznego na terenie województwa podkarpackiego służą opracowane i realizowane programy ochrony środowiska przed hałasem, w których wskazane zostały działania, jakie należy podjąć, aby ograniczyć poziom hałasu w środowisku.

1.7. Promieniowanie elektromagnetyczne

Monitoring pól elektromagnetycznych w środowisku, do 2019 roku prowadzony był przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w sposób ujednolicony dla całego kraju. Obecnie badania okresowe, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ), wykonuje Generalny Inspektor Ochrony Środowiska.

W roku 2020 badania zostały przeprowadzone w 45 punktach pomiarowych, zlokalizowanych w miejscach dostępnych dla ludności w obrębie następujących rodzajów obszarów:

- W centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców większej od 50 tys. (15 punktów pomiarowych);
- W pozostałych miastach (15 punktów pomiarowych);
- Na terenach wiejskich (15 punktów pomiarowych).

Najwyższe poziomy pól elektromagnetycznych zarejestrowano w następujących miejscowościach: Lubaczów (osiedle Jagiellonów), Jarosław (ul. Traugutta), Mielec (ul. Pisarska), Rzeszów (ul. Zamkowa), niemniej ich poziom nie przekroczył wartości dopuszczalnych.

1.8. Dane przyrodnicze

1.8.1 Opis szaty roślinnej

Szata roślinna na terenie województwa odznacza się wielkim bogactwem i różnorodnością. Występują tu niemal wszystkie gatunki chronionych grzybów, porostów, paprotników, widłaków czy roślin naczyniowych. Strukturę roślinności województwa tworzą: lasy, tereny rolne, wyspy leśne w postaci małych fragmentów lasów, kompleksów zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych oraz tereny wzdłuż cieków wodnych.

Lasy na terenie województwa rozmieszczone są nierównomiernie. W rejonie Kotliny Sandomierskiej przeważają bory sosnowe. Spotyka się tam również dość często lasy mieszane i liściaste, w których przeważają takie gatunki, jak: sosna, jodła, świerk, modrzew, a z drzew liściastych – buk, dąb, brzoza oraz grab. Duże kompleksy leśne zachowały się w rejonie głównego pasma Pogórza Ciężkowickiego oraz na Pogórzu Przemyskim. W szczytowych partiach wzniesień występują głównie lasy mieszane bukowo-jodłowe, w terenach niżej położonych najczęściej spotykanymi gatunkami są: dąb, grab, brzoza i sosna, a w wyższych częściach – buk, jodła oraz świerk. Górzysta, południowa i południowo-wschodnia część województwa posiada najbogatszą i najbardziej zróżnicowaną szatę roślinną. Rejon Beskidu Niskiego porastają lasy mieszane jodłowo-bukowe, w których można spotkać także jawor, jesion, brzozę i wiąz. Występują tu także skupiska cisów i modrzewia. W terenach wyżej położonych występują w głównej mierze lasy bukowe. W Bieszczadach występują trzy piętra roślinności:

- Piętro pogórza sięgające do ok. 500 m n.p.m., w którym występują wielogatunkowe lasy liściaste z przewagą dębu, lipy i grądu;
- Piętro regła dolnego sięgające do ok. 1200 m n. p. m., gdzie spotkać można lasy bukowo-jodłowe, bukowo-jaworowe, jaworowe, olszowe i świerkowo-jodłowe;
- Piętro połonin rozciąga się powyżej 1200 m n.p.m. i porośnięte jest przez niskie krzewy i murawy, można także znaleźć tutaj zarośla olchy kosej.

Gatunkami, które przeważają w Bieszczadach są buk i jodła. Lasy jodłowe i mieszane występują głównie w terenach niżej położonych, zaś wyższe partie porośnięte są wyłącznie lasami bukowymi.

Tereny rolne, głównie łąki i pastwiska mają istotne znaczenie dla zachowania wysokiej różnorodności gatunkowej i biocenotycznej. Położone w najbliższym sąsiedztwie lasów pełnią rolę stref ekotonowych. W obrębie Kotliny Sandomierskiej znajdują się zbiorowiska pól uprawnych,

a także zbiorowiska łąkowe, torfowe, bagienne i wodne. Roztocze jest terenem, na którym występują rośliny południowo-wschodnie – kłokoczka południowa (*Staphylea pinnata*), północne – zimozioł północny (*Linnaea borealis*) oraz górskie, które charakterystyczne są dla terenów o zimniejszym klimacie, np.: widłak wroniec (*Lycopodium selago*). Na Pogórzu wykształciły się zbiorowiska kserotermiczne, a z gatunków chronionych występują tutaj m. in. barwinek pospolity (*Vinca minor*) i bluszcz pospolity (*Hedera helix*). W Bieszczadach występują jedyne w Polsce, połoninowe, wschodniokarpackie zbiorowiska roślinne, tj.: bliźniaczyska, borowczyska, traworośla, ziołorośla, zarośla jarzębinowe z paprocią, zespoły pastwiskowe, kwieciste łąki połoninowe.

Wyspy leśne, m.in. lasy o małych powierzchniach, większe kompleksy zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, to ekosystemy o bogatych, zróżnicowanych zbiorowiskach roślinności. Wraz z roślinnością towarzyszącą ciekom wodnym wchodzi w system lokalnych korytarzy ekologicznych.

Na różnorodność gatunkową roślinności na obszarze województwa wpływa jego zróżnicowanie fizjograficzne.

Na terenie województwa występują rośliny chronione i rzadkie, z czego co najmniej 60 wpisanych jest do Polskiej Czerwonej Księgi roślin, a 12 z nich ma tutaj swoje naturalne środowiska, m. in. szachownica kostkowata (*Fritillaria meleagris*), chaber Kotschygo (*Centaurea kotschyana*), ostrożeń siedmiogrodzki (*Cirsium decussatum*), różanecznik żółty (*Rhododendron luteum*), turzyca dacka (*Carex dacica*), turzyca skalna (*Carex rupestris*), tojad wiechowaty (*Aconitum denegii*).

Występuje tu również około 200 gatunków roślin chronionych prawem polskim, z których przeważająca większość objęta jest ochroną ścisłą. Przykłady tych gatunków, to: śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*), starodub łąkowy (*Ostericum palustre*), dziewięsiś bezłodygowy (*Carlina acaulis*), grązel żółty (*Nuphar lutea*), ciemniężca biała (*Veratrum album*), rukiew wodna (*Nasturtium officinale*), zimozioł północny (*Linnaea borealis*), goździk piaskowy (*Dianthus arenarius*), sasanka łąkowa (*Pulsatilla pratensis*), długosz królewski (*Osmunda regalis*), storczyk błotny (*Orchis palustris*), storczyk męski (*Orchis mascula*), zawilec narcyzowaty (*Anemone narcissifolia*) i wiele innych. Ochrona częściowa obejmuje między innymi: czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*), kalinę koralową (*Viburnum opulus*), konwalię majową (*Convallaria majalis*) czy grzybienie białe (*Nymphaea alba*).

W Tabeli 4 wyszczególniono gatunki roślin chronionych na mocy Dyrektywy Siedliskowej oraz siedliska przyrodnicze, z jakimi są one związane.

Tabela 4. Gatunki roślin chronionych na mocy Dyrektywy Siedliskowej oraz siedliska przyrodnicze, z jakimi są one związane

Lp.	Nazwa	Siedliska przyrodnicze, z jakimi jest związany gatunek
1.	1393 Sierpowiec błyszczący, Haczykowiec błyszczący (<i>Drepanocladus vernicosus</i>).	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>), 7210 Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>), 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.
2.	*4070 Dzwonek piłkowany, dzwonek lancetowaty (<i>Campanula serrata</i>) – występuje w Bieszczadach BdPN.	4060 Wysokogórskie borowczyska bżynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>), 6230-1 Bieszczadzkie murawy bliźniczkowe, 6230-2 Zachodniokarpackie murawy bliźniczkowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Lp.	Nazwa	Siedliska przyrodnicze, z jakimi jest związany gatunek
		6430-1 Zilorośla subalpejskie i reglaowe.
3.	4068 Dzwonecznik wonny (<i>Adrenophora lillifolia</i>).	9110 Ciepłolubna dąbrowa
4.	4068 Dzwonecznik wonny (<i>Adrenophora lillifolia</i>).	6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>), 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulose-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>), 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>), 9170-2 Grąd subkontynentalny – lasy liściaste o bogatej strukturze, 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>).
5.	4093 Różanecznik żółty (<i>Azalia pontyjska</i>) (<i>Rhododendron luteum</i>).	Siedliska nie zostały wyszczególnione w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej.
6.	1939 Rzepik szczeciński (<i>Agrimonia pilosa</i>) rośnie w okolicach Ustrzyk, Wołosatego – BdPN.	9170-2 Grąd subkontynentalny – lasy liściaste o bogatej strukturze.
7.	1617 Starodub łukowy (<i>Ostericum palustre</i>).	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 7230-2 Torfowiska zasadowe Polski południowej (z wyłączeniem gór) i części środkowej.
8.	1898 Ponikło kraińskie (<i>Eleocharis carniolica</i>) występuje m.in. na południe od miejscowości Moszczaniec w Beskidzie Niskim, nieopodal rezerwatu „Źródlika Jasiołki”, w miejscowości Czerniawka w powiecie jarosławskim.	3130 Brzegi lub osuszane dna oligotroficznych lub mezotroficznych zbiorników wód stojących, z roślinnością z klas <i>Littorelletea uniflorae</i>.
9.	4116 Tocza alpejska, karpacka (<i>Tozzia alpina</i>) – BdPN.	6430-1 Ziolorośla subalpejskie i reglaowe, 91E0-6 Nadrzeczna olszyna górską (<i>Alnetum incanae</i>), 91E0-7 Bagienna olszyna górską (<i>Caltho laetae-Alnetum</i>).

Źródło: Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, 2004 r. – opracowanie własne.

Czynnikiem warunkującym zachowanie różnorodności poszczególnych zespołów roślinnych jest utrzymanie niezmiennych stosunków wodnych. Dotyczy to całego kompleksu zbiorowisk, zarówno leśnych, jak i łąkowo-szuwarowych pozostających we wspólnej, ścisłej zależności od poziomu wód gruntowych. Zaznaczyć należy, że w celu zachowania bogactwa fauny i flory występującej na obszarze całego województwa, niezbędne jest utrzymanie pełnej gamy różnorodnych siedlisk na odpowiednio dużym terenie.

Należy podkreślić, że najcenniejsze przyrodniczo obszary w obrębie całego województwa podkarpackiego, zostały już objęte różnymi formami ochrony przyrody.

1.8.2 Opis siedlisk przyrodniczych

Województwo podkarpackie charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem siedlisk przyrodniczych. Najlepiej rozpoznany terenami pod względem przyrodniczym są obszary południowe, wschodnie i północne województwa. Znaczna część tych terenów została objęta ochroną w postaci parków narodowych, parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu. Wyznaczone zostały także obszary Natura 2000, tj. Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

i Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk. Na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, ponad 44% województwa zostało objęte ochroną w postaci przestrzennych form ochrony przyrody.

W Tabelach 5, 6, 7 przedstawiono leśne i nieleśne siedliska przyrodnicze, wody słodkie i torfowiska oraz ściany, piargi, rumowiska skalne i jaskinie występujące na terenie województwa podkarpackiego.

Tabela 5. Leśne siedliska przyrodnicze występujące w województwie podkarpackim chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej

Lp.	Siedlisko leśne	Występowanie
1.	91D0 - Bory i lasy bagienne.	Pradolina Podkarpacka, Dolina Dolnej Wisłoki, Równina Tarnobrzeska, Dolina Dolnego Sanu, Płaskowyż Tarnogrodzki, Płaskowyż Kolbuszowski, Równina Biłgorajska.
2.	91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe).	Kotlina Sandomierska, Pogórze Środkowobeskidzkie, Beskidy Środkowe, Beskidy Lesiste, Pogórze Przemyskie, Kotlina Jasielsko – Krośnieńska, Pogórze Jasielskie, Beskid Niski, Pogórze Bukowskie, Góry Sanocko – Turczańskie, Bieszczady Zachodnie.
3.	91F0 – Łęgowe lasy dębowo- wiązowo-jesionowe (<i>Ficario Ulmetum</i>).	Dolina Dolnego Sanu, Pogórze Przemyskie, Pogórze Dynowskie, Pogórze Strzyżowskie, Dolina Dolnej Wisłoki, Pradolina Podkarpacka, Płaskowyż Tarnogrodzki, Płaskowyż Kolbuszowski, Równina Tarnobrzeska.
4.	91P0 – Jodłowy bór świętokrzyski (<i>Abietetum polonicum</i>).	Północna część Równiny Tarnobrzeskiej.
5.	9110 – Kwaśne buczyny (<i>Luzulo – Fagetum</i>).	Równina Tarnobrzeska, Dolina Dolnej Wisłoki, Płaskowyż Kolbuszowski, Pradolina Podkarpacka, Pogórze: Rzeszowskie, Strzyżowskie, Dynowskie, Przemyskie, Bukowskie, Płaskowyż Chyrowski, Kotlina Jasielsko-Krośnieńska, Beskid Niski, Góry Sanocko – Turczańskie, Bieszczady Zachodnie, Beskid Niski.
6.	9130 – Żyzne buczyny (<i>Asperulo – Fagetum</i>).	Płaskowyż Kolbuszowski, Pogórze Dynowskie, Pogórze Strzyżowskie, Pogórze Jasielskie, Kotlina Jasielsko-Krośnieńska, Pogórze Przemyskie, Beskid Niski, Pogórze Bukowskie, Góry Sanocko-Turczańskie, Bieszczady Zachodnie.
7.	9140 – Środkowo-europejskie, subalpejskie i górskie lasy bukowe z jaworem oraz szczawiem górskim (górskie jaworzyny zioloroślowe).	Bieszczady Zachodnie.
8.	9170 – Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio Carpinetum</i>).	Góry Sanocko – Turczańskie, Pogórze Przemyskie, tereny położone na północ od Pogórze Jasielskiego i Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej.
9.	9180 – Jaworzyny i lasy klonowo- lipowe na stromych stokach i zboczach (<i>Tilio platyphyllis- Acerion pseudoplatani</i>).	Beskidy Środkowe, Beskidy Lesiste, Pogórze Środkowobeskidzkie, Bieszczady Zachodnie, Beskid Niski.
10.	9410 – Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i>).	Góry Sanocko – Turczańskie, Bieszczady Zachodnie.

Źródło: Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, 2004 r. – opracowanie własne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Tabela 6. Murawy, łąki, ziołorośla, wrzosowiska, zarośla występujące w województwie podkarpackim chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej

Lp.	Rodzaj	Podtypy	Występowanie
1.	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylon</i>)	4030-1 Wrzosowiska janowcowe (<i>Calluno-Genistetum</i>)	Północne rejony województwa – pogórza, Kotlina Sandomierska.
2.	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylon</i>)	4030-2 Wrzosowiska knotnikowe (<i>Pohlio-Callunetum</i>)	Północne rejony województwa.
3.	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylon</i>)	4030-3 Wrzosowiska mącznicowe (<i>Arctostaphylo-Callunetum</i>)	Północne rejony województwa.
4.	4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>)	4060-1 Wysokogórskie borówczyska bażynowe	Tereny BdPN – grzbiety połonin: Tarnica, Krzemień, Bukowe Berdo, Rozsypaniec, Połonina Wetlińska, Szeroki Wierch.
5.	4080 Subalpejskie zarośla wierzby lapońskiej lub śląskiej (<i>Salicetum lapponum, Salicetum silesiacae</i>)	4080-2 Subalejskie zarośla wierzby śląskiej w Karpatach	Bieszczady – tereny BdPN – Tarnica.
6.	*6120 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	*6120-1 Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe	Dolina Wisły, Kotlina Sandomierska, rejon pogórzy.
7.	6150 Wysokogórskie murawy acydofilne (<i>Juncion trifidi</i>) i bezwapienne wyleżyska śnieżne (<i>Salicion herbaceae</i>)	6150-1 Wysokogórskie murawy acydofilne hal i połonin w Karpatach	Bieszczady – BdPN: Tarnica, Halicz, Krzemień, Rozsypaniec, Szeroki Wierch, Bukowe Berdo, Kińczyk Bukowski, Kopa Bukowska, Połonina Caryńska i Połonina Wetlińska.
8.	*6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>)	*6210-3 Kwietne murawy kserotermiczne (priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków)	Góry Pieprzowe, w postaci kadłubowej zbiorowisko rozpowszechnione jest w całym pasie wyżynnym i w pasie pogórzy.
9.	*6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	*6230-1 Bieszczadzkie murawy bliźniczkowe (priorytetowe są tylko płaty bogate florystycznie)	Bieszczady – BdPN, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy (Obszar Natura 2000 Bieszczady).
10.	*6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	*6230-2 Zachodniokarpackie murawy bliźniczkowe (priorytetowe są tylko płaty bogate florystycznie)	Beskid Niski – MPN.
11.	*6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	*6230-4 Niżowe murawy bliźniczkowe (priorytetowe są tylko płaty bogate florystycznie)	Środkowa i północna część województwa.
12.	6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410-1 Zmienneowilgotne łąki olszewnikowo – trzęślicowe (<i>Selino carvifoliae-Molinietum</i>)	Środkowa i północna część województwa.
13.	6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410-2 Łąki sitowo-trzęślicowe (<i>Junco-Molinietum</i>)	Północna część województwa.
14.	6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia</i>)	6430-1 Ziołorośla subalpejskie i reglowe	Południe województwa (Beskid Niski, Bieszczady).

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Lp.	Rodzaj	Podtypy	Występowanie
	<i>sepium</i>)		
15.	6430 Ziolorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	6430-2 Górskie, nadpotokowe ziolorośla lepiężnikowi	Występują pospolicie w całych Karpatach.
16.	6430 Ziolorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	6430-3 Nizowe, nadrzeczne zbiorowiska okrajkowe	Północna część województwa.
17.	6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>)	6440-1 Łąki fiołkowo-selernicowe (<i>Violo-Cnidietum dubii</i>)	Puszcza Sandomierska, Dolina Wisły, Dolina Dolnego Sanu.
18.	6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510-1 Łąka rajgrasowa (owsicowa) (<i>Arrhenatheretum elatioris</i>)	Cały teren województwa z wyjątkiem wysokich gór (powyżej 600m n.p.m.).
19.	6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510-2 Łąka z wiechliną łąkową i kostrzewą czerwoną (zbiorowisko <i>Poa pratensis-Festuca rubra</i>)	Cały teren województwa z wyjątkiem wysokich gór (powyżej 600m n.p.m.).

Źródło: Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, 2004 r. – opracowanie własne

* znaczenie priorytetowe

Tabela 7. Wody słodkie, torfowiska oraz ściany, piargi, rumowiska skalne i jaskinie występujące w województwie podkarpackim chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej

Lp.	Rodzaj	Podtypy	Występowanie
1.	3130 Brzegi lub osuszone dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z <i>Littorelletea</i> , <i>Lesoto-Nanojuncetea</i>	3130-2 Roślinność mezotroficznych zbiorników wodnych należąca do związku <i>Elantini-Eleochari</i>	Środkowa i północna część województwa.
2.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic <i>Charetea</i>	3140-1 Zbiorowiska ramienic ze związku <i>Charion fragilis</i> w silnie zmineralizowanych zasadowych wodach oligo- i mezotroficznych	Występują w wodach różnego typu na terenie całego województwa.
3.	3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	3150-2 Eutroficzne starorzecza i drobne zbiorniki wodne	Teren całego województwa – doliny rzeczne wszystkich rzek.
4.	3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków	3220-1 Kamieńce górskich potoków z trzcinnikiem szuwarowym i kostrzewą czerwoną	Południowa część województwa – Beskid Niski, Bieszczady.
5.	3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków	3220-2 Zarośla wrześni pobrażnej	Południowa część województwa – Beskid Niski, Bieszczady.
6.	3230 Zarośla wrześni na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków (<i>Salici-Myricarietum</i> – część z przewagą wrześni)	3230-1 Zarośla wrześniowo-wierzbowe	Południowa część województwa – Beskid Niski, Bieszczady.
7.	3240 Zarośla wierzbowe na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków (<i>Salici-Myricarietum</i> – część z przewagą wierzb)	3240-1 Zarośla wierzbowo-wrześniowe	Południowa część województwa – Beskid Niski, Bieszczady.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Lp.	Rodzaj	Podtypy	Występowanie
8.	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	3260-1 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	Obszar pogórzy.
9.	3270 Zalewane muliste brzegi rzek	3270-1 Naturalna eutroficzna roślinność związków: <i>Chenopodium fluviatile</i> , <i>bidention tripartitae</i> p.p., <i>Elation Eleocharition ovatae</i>	Praktycznie cały teren województwa aż po wys. 600 m n.p.m.
10.	*7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	*7110-3 Karpackie torfowiska wysokie	Bieszczady – głównie BdPN, dolina Sanu.
11.	7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	7120-1 Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	Kotlina Sandomierska.
12.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria</i> - <i>Caricetea nigrae</i>)	7140-1 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska na niżu	Kotlina Sandomierska, Roztocze.
13.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria</i> - <i>Caricetea nigrae</i>)	7140-2 Górskie torfowiska przejściowe i trzęsawiska	Bieszczady.
14.	7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku <i>Rhynchosporion</i>	7150-1 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku <i>Rhynchosporion albae</i>	Kotlina Sandomierska.
15.	*7210 Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>)	*7210-1 Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>)	Pojedyncze stanowiska mogą występować na terenie całego województwa, szczególnie jednak na południu.
16.	*7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i> – siedlisko priorytetowe	*7220 Petryfikujące źródła z utworami tufowymi (<i>Cratoneurion</i>)	Pojedyncze stanowiska mogą występować na terenie całego województwa, szczególnie jednak na południu.
17.	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	7230-1 Młaki górskie	Południe województwa (na południe od linii Przemyśl – Strzyżów) głównie Bieszczady.
18.	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	7230-2 Torfowiska zasadowe Polski południowej (z wyłączeniem gór) i środkowej części województwa	Północna część województwa (na północ od linii Przemyśl – Strzyżów).
19.	8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	8210-2 Szczelinowe zbiorowiska paproci	Środkowa część województwa (pasmo pogórzy na południe od linii Przemyśl – Strzyżów).
20.	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacetalia vandellii</i>	8220-3 Mszysto-paprociowe zbiorowiska zacienionych skał kwaśnych i obojętnych	Południowa część województwa (na południe od Strzyżowa).
21.	8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania	8310-1 Jaskinie niedostępne do zwiedzania	Głównie południowa część województwa (Beskid Niski, Bieszczady).

Źródło: Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, 2004 r. – opracowanie własne

* znaczenie priorytetowe

1.8.3. Opis fauny

Województwo podkarpackie charakteryzuje bogactwo przyrodnicze fauny. Największą różnorodnością gatunków fauny charakteryzują się Bieszczady, Beskid Niski, a także rejon Pogórzy. Stwierdzono tam obecność gatunków puszczańskich i drapieżników. Najcenniejsze z nich to m.in.: żubr (*Bison bonasus*), niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), wilk (*Canis lupus*), ryś (*Felis lynx*). W obrębie województwa rozmnaża się co najmniej 57 gatunków kręgowców, które ujęte są w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Najliczniej występującymi populacjami bezkręgowców są: niepylak mnemozyna (*Parnassius mnemosyne*), nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*), modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa*).

Na terenie województwa występuje kilkanaście schronień i zimowisk nietoperzy liczących po kilkadziesiąt sztuk. Najcenniejsze z nich zostały objęte ochroną w ramach obszarów Natura 2000. Awifaunę województwa reprezentują takie gatunki, jak: skowronek (*Alauda arvensis*), zięba (*Fringilla coelebs*), szczygieł (*Carduelis carduelis*), trznadel (*Emberiza citrinella*), gil (*Pyrrhula pyrrhula*), gawron (*Corvus frugilegus*), kawka (*Coloeus monedula*), sroka (*Pica pica*), kukułka (*Cuculus canorus*). Doliny rzek, zwłaszcza Sanu, są szlakami migracyjnymi wielu gatunków zwierząt, a także szlakami przelotów ptaków. Przejściowo można zauważyć tu gatunki południowe, tj.: kaczka helmiasta (*Netta rufina*) oraz północne – kwokacz (*Tringa nebularia*), brodziec śniady (*Tringa erythropus*), gęś białoczelna (*Anser albifrons*). Największa kolonia bociana białego w województwie podkarpackim znajduje się w miejscowości Stubno.

Ciekawym zjawiskiem jest występowanie gatunków wschodnich i południowych, a czasem również podzwrotnikowych, takich jak modliszka (*Mantis religiosa*) czy żaba dalmatyńska (*Rana dalmatina*).

Na terenie województwa podkarpackiego występuje około 70 gatunków ssaków chronionych polskim prawem. Gatunki ssaków, które objęte są ochroną ścisłą, to: gacek szary (*Plecotus austriacus*), gacek wielkouch (*Plecotus auritus*), gronostaj (*Mustela erminea*), jeż wschodni (*Erinaceus concolor*), karlik malutki (*Pipistrellus pipistrellus*), karlik większy (*Pipistrellus nathusii*), mroczek posrebrzany (*Vespertilio murinus*), mroczek późny (*Myotis serotinus*), nocek Bechsteina (*Myotis bechsteini*), nocek Brandta (*Myotis brandtii*), nocek duży (*Myotis myotis*), nocek Natterera (*Myotis nattereri*), orzesznica (*Muscardinus avellanarius*), popielica (*Glis glis*), ryjówka aksamitna (*Sorex araneus*), ryjówka malutka (*Sorex minutus*), rzęsorek rzeczek (*Neomys fodiens*), rzęsorek mniejszy (*Neomys anomalus*), smużka leśna (*Sicista betulina*), zębielek białawy (*Crocidura leucodon*), zębielek karliczek (*Crocidura suaveolens*). Wiele gatunków objętych jest ochroną częściową, niektóre z nich, to: mysz zaroślowa (*Apodemus sylvaticus*), mopek (*Barbastella barbastellus*), kret (*Talpa europaea*) i inne.

Bardzo cennymi, chronionymi gatunkami gadów i płazów, są m.in.: wąż eskulapa (*Zamenis longissimus*), gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), salamandra plamista (*Salamandra salamandra*), żaba dalmatyńska (*Rana dalmatina*).

Na terenie województwa znajdują się również gatunki zwierząt chronione prawem międzynarodowym – Dyrektywą Siedliskową. Należą do nich m.in.:

- **Bezkręgowce:** 1032 skójka gruboskorupowa (*Unio crassus*), 1081 pływak szerokobrzeżek (*Dytiscus latissimus*), 1083 jelonek rogacz (*Lucanus cervus*), 1087 nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*), 1084 pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), 4026 zagłębek bruzdkowany

- (*Rhysodes sulcatus*), 1787 biegacz urozmaicony (*Carabus variolosus*), 1060 czerwńczyk nieparek (*Lycaena dispar*),
- **Plazy i gady:** 1166 traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), 1193 kumak górski (*Bombina variegata*), 2001 traszka karpacka (*Triturus montandoni*), 1188 kumak nizinny (*Bombina bombina*),
 - **Ryby:** 1101 jesiotr bałtycki (*Acipenser oxyrinchus oxyrinchus*), 1106 łosoś (*Salmo salar*), 1134 różanka (*Rhodeus sericeus*), 2503 brzanka (*Barbus peloponnesius*), 1163 głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*), 1096 minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*),
 - **Ptaki:** A429 dzięcioł białoszyi (*Dendrocopos syriacus*), A338 gąsiorek (*Lanius collurio*), A321 muchołówka białoszysja (*Ficedula albicollis*), A241 dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*), A236 dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), A229 zimorodek (*Alcedo atthis*), A224 lelek (*Caprimulgus europaeus*), A215 puchacz (*Bubo bubo*), A220 puszczyk uralski (*Strix uralensis*), A127 żuraw (*Grus grus*), A091 orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), A075 bielik (*Haliaeetus albicilla*), A030 bocian czarny (*Ciconia nigra*), A031 bocian biały (*Ciconia ciconia*), A217 sóweczka (*Glaucidium passerinum*), A197 rybitwa czarna (*Chlidonias niger*), A089 orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), A307 jarzębatka (*Sylvia nisoria*), A122 derkacz (*Crex crex*), A028 czapla siwa (*Ardea cinerea*), A195 rybitwa błoczelna (*Sterna albifrons*),
 - **Ssaki:** 1303 podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*), 1321 nocek orzęsiony (*Myotis emarginatus*), 1361 ryś euroazjatycki (*Lynx lynx*), 1363 żbik (*Felis silvestris*), 1355 wydra (*Lutra lutra*), *1352 wilk (*Canis lupus*)⁸, 1337 bóbr europejski (*Castor fiber*), *1354 niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), *2647 żubr (*Bison bonasus*).

1.9. Waloryzacja przyrodnicza

Projekt FEP 2021-2027 ma charakter ogólny, dlatego przyjęto, że szczegółowość waloryzacji przyrodniczej obszaru województwa będzie dostosowana do stopnia szczegółowości analizowanego dokumentu.

Waloryzacji przyrodniczej dokonano w oparciu o dostępne materiały i informacje o środowisku przyrodniczym. Wnikliwej analizie poddano stan środowiska przyrodniczego, główne struktury przyrodnicze i powiązania ekologiczne.

Podczas waloryzacji przyrodniczej wskazano obszary o różnej randze wartości przyrodniczej, a przede wszystkim te najcenniejsze, objęte systemem ochrony przyrody. Dysponując zgromadzoną wiedzą, dokonano waloryzacji obszaru województwa wyróżniając podstawowe struktury przyrodnicze mające znaczenie w zachowaniu równowagi ekologicznej i różnorodności biologicznej w skali regionalnej.

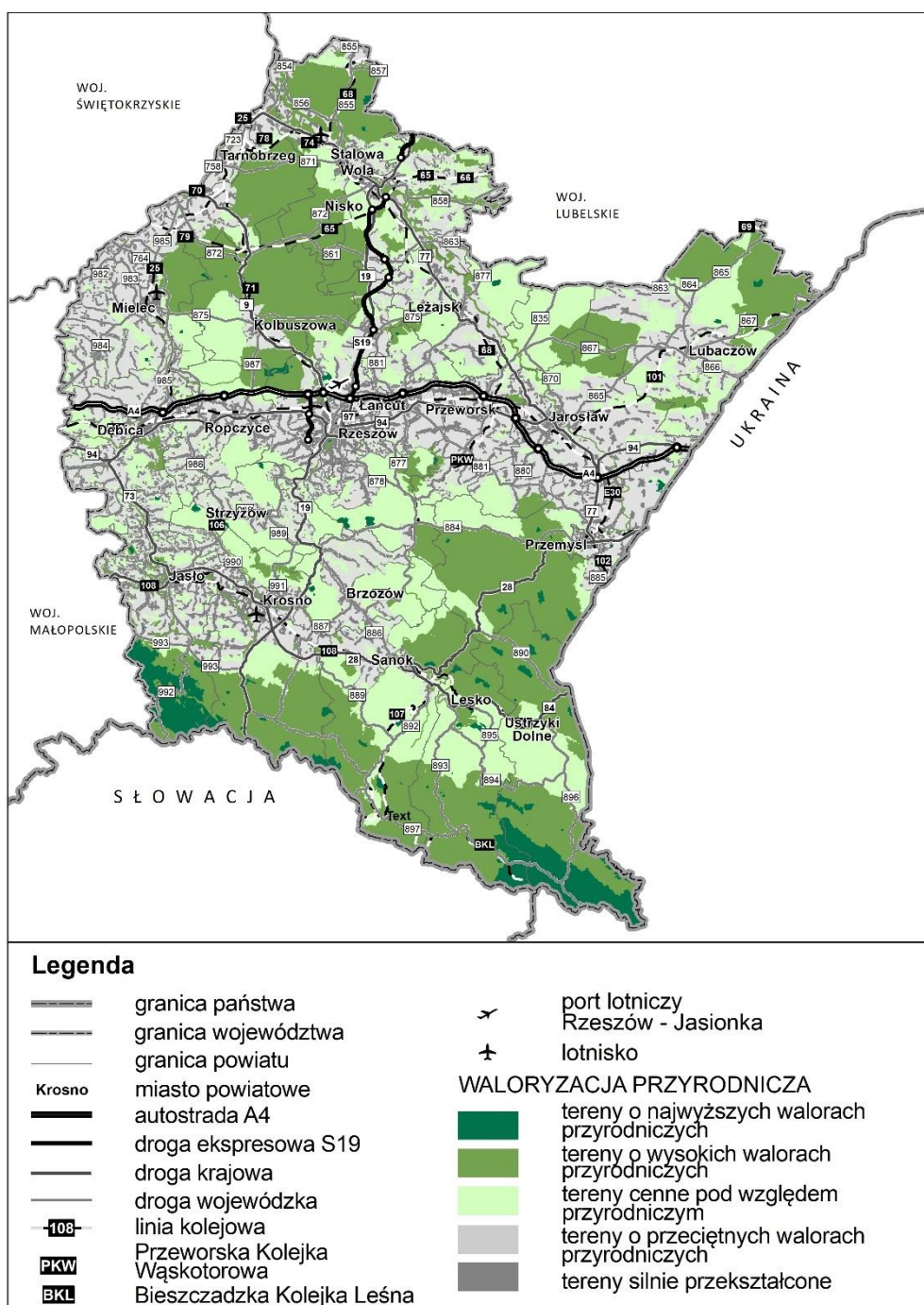
Rysunek 14 przedstawia waloryzację terenu województwa z podziałem na następujące kategorie terenów:

- **Tereny o najwyższych walorach przyrodniczych:** tereny objęte ochroną rezerwatową oraz obszary parków narodowych;

⁸ * Gatunek priorytetowy.

- **Tereny o wysokich walorach przyrodniczych:** obszary Natura 2000, obejmujące tereny znajdujące się poza ww. obszarami;
- **Tereny cenne pod względem przyrodniczym:** tereny objęte takimi formami ochrony jak: parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu;
- **Tereny o przeciętnych walorach przyrodniczych:** tereny rolnicze (pola uprawne, łąki, pastwiska) i leśne, które nie są objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody;
- **Tereny silnie przekształcone:** tereny zurbanizowane, w tym zabudowane oraz główne ciągi komunikacyjne.

Rysunek 14. Waloryzacja przyrodnicza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Programu

1.10. Krajobraz, zabytki i dobra kultury współczesnej

Województwo podkarpackie ze względu na położenie, zróżnicowaną rzeźbę terenu, rozbudowaną sieć rzeczną oraz bogate zasoby przyrodnicze i kulturowe, należy do najatrakcyjniejszych krajobrazowo regionów Polski.

Najcenniejsze i niejednokrotnie unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe zajmujące 44,9% obszaru województwa, zostały objęte różnymi formami ochrony prawnej w postaci: 2. parków narodowych, 10. parków krajobrazowych, 97. rezerwatów przyrody, 63. obszarów Natura 2000 oraz 13. obszarów chronionego krajobrazu.

Ze względu na ukształtowanie terenu, na obszarze województwa występują następujące typy krajobrazu: górski (na południu), pogórzy, kotlin oraz dolin podgórskich (w środkowej części) oraz wyżynny, kotlin podgórskich i dolin rzecznych (na północny województwa).

Do szczególnych atrakcji naturalnych województwa należą tereny górskie, w tym wyróżniające się krajobrazy Bieszczadów wraz z Jeziolem Solińskim, największym sztucznym zbiornikiem wodnym w Polsce. Najcenniejsze, pod względem przyrodniczo-krajobrazowym tereny Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz Parków Krajobrazowych: Ciśniańsko-Wetlińskiego i Doliny Sanu wraz z przygranicznymi, chronionymi prawnie obszarami Słowacji i Ukrainy tworzą Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”, wpisany na listę światowego dziedzictwa przyrody UNESCO. Bieszczady to najwyższe góry w województwie i najdziksze z polskich gór, to także obszar o niezwyklej przyrodzie i historii, gdzie w największym stopniu zachował się naturalny charakter krajobrazu Polski. Znaczące zmiany w krajobrazie Bieszczadów spowodowane zostały przez powojenne wyludnienie ludności oraz sukcesję naturalną.

Obszarami o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych są również: Beskid Niski z Magurskim Parkiem Narodowym oraz Roztocze, w obrębie którego utworzono Transgraniczny Rezerwat Biosfery UNESCO „Roztocze”, obejmujący również tereny Ukrainy. Krajobraz Beskidu Niskiego tworzą pasma niewysokich gór i wzgórz, podzielonych obniżeniami i poprzecinanych poprzecznie dolinami rzek, a krajobraz Roztocza masywy leśne poprzecinane pasmami pól, rozległe wzniesienia oraz liczne strumienie i źródła.

Atrakcyjność krajobrazową województwa podkreśla wysoka lesistość obszaru wynosząca 38%, z bogatą różnorodnością gatunkową drzewostanów oraz urozmaicona mozaika pól uprawnych, a także występujące zasoby wód mineralnych, torfów leczniczych i specyficzne cechy mikroklimatu. Na terenie województwa od wielu lat funkcjonują 4 uzdrowiska: w Iwoniczu-Zdroju, Rymanowie Zdroju, Polańczyku i Horyńcu-Zdroju oraz od 2011 roku Obszar Ochrony Uzdrawiskowej Latoszyn w gminie Dębica.

Teren województwa podkarpackiego ze względu na położenie przy granicy ze Słowacją i Ukrainą oraz swoją przeszłość, którą przez wieki cechowała różnorodność etniczna, wyznaniowa oraz kulturowa, charakteryzuje duża ilość i różnorodność obiektów zabytkowych.

Charakterystycznymi elementami krajobrazu kulturowego województwa świadczącymi o wielokulturowości i wielowyznaniowości są licznie występujące budowle sakralne: kościoły i klasztory rzymskokatolickie, cerkwie greckokatolickie i prawosławne oraz synagogi.

Niezaprzeczalnym atutem atrakcyjności krajobrazowej i fenomenem na skalę kraju są zabytkowe drewniane kościoły i cerkwie, z których 6 zostało wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Są to kościoły w Bliznem i Haczowie oraz cerkwie w Chotyńcu, Radrużu, Smolniku nad Sanem i Turzańsku.

Według informacji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Przemyśle, na terenie województwa znajduje się siedem obiektów uznanych za pomnik historii, są to: zespoły zamkowo-parkowe w Krasiczynie i w Łąncucie, kopalnia ropy naftowej w Bóbrce, zespół klasztorny oo. Bernardynów w Leżajsku, zespół zabytków Twierdzy Przemyśl, układ przestrzenny i zespół zabytkowy Przemyśla, zespół cerkiewny w Radrużu.

W Jarosławiu funkcjonuje jedyny w województwie Park Kulturowy Zespołu Staromiejskiego i Zespołu Klasztorного oo. Dominikanów.

Zachowało się też wiele cennych zabytkowych zespołów zabudowy miejskiej oraz historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, architektura sakralna, rezydencjonalna, obronna, użyteczności publicznej, mieszkalna, budownictwo przemysłowe oraz zabytkowe założenia zieleni i cmentarze, a także mała architektura (liczne kapliczki, figury i krzyże przydrożne). Najcenniejsze zabytkowe zespoły zabudowy zachowały się m.in. w Rzeszowie, Przemyśle, Krośnie, Sanoku, Jarosławiu, Łąncucie, Pilźnie i Przeworsku. Drewniana zabudowa małomiasteczkowa przetrwała m.in. w Jaśliskach, Kalwarii Pałacowskiej, Mrzygłodzie, Pruchniku i Ulanowie, a zabudowa charakterystyczna dla uzdrowisk w Rymanowie Zdroju i Iwoniczu-Zdroju.

Istotne znaczenie dla tożsamości kulturowej województwa mają układy przestrzenne związane z powstaniem Centralnego Okręgu Przemysłowego, rozwijane w ramach industrializacji po II wojnie światowej, m.in. w Stalowej Woli, Nowej Dębie, Mielcu czy Rzeszowie.

Wartości krajobrazu kulturowego podnoszą też takie zabytki województwa jak: obiekty, zespoły i założenia rezydencjonalne (zamkowe, pałacowe) m.in. w Łąncucie, Krasiczynie, Baranowie Sandomierskim, Narolu oraz dworskie np. w Dzikowie.

Znaczącym elementem krajobrazu wiejskiego jest tradycyjne budownictwo drewniane, niestety reprezentowane w coraz mniejszym zakresie. Jego najcenniejsze przykłady zgromadzono w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku oraz Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, a także w mniejszych obiektach, takich jak m.in. Zagroda Gancarska w Medyni Głogowskiej, czy Skansen – muzeum wsi Markowa czy Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej.

Wśród założeń architektury obronnej wymienić należy unikalny kompleks Twierdzy Przemyśl, jak również kompleks schronów kolejowych niemieckiego stanowiska dowodzenia z II Wojny Światowej w Stępinie-Cieszynie oraz Strzyżowie, zespół obiektów Przemyskiego Rejonu Umocnionego, tzw. „Linii Mołotowa” oraz sąsiadujących z nimi niemieckich umocnień granicznych, tzw. Pozycji Granicznej „Galicja”.

Zabytki przemysłu i techniki w województwie reprezentowane są przez pierwszą na świecie kopalnię ropy naftowej w Bóbrce, na miejscu której obecnie znajduje się Muzeum Przemysłu Naftowego im. I. Łukaszevicza oraz funkcjonujące kolejki wąskotorowe: tzw. Bieszczadzka Kolejka Leśna i Przeworska Kolej Dojazdowa (PKD, pierwotnie „Wąskotorowa Kolej Lokalna Przeworsk-Dynów”).

Świadectwem wielokulturowości województwa są cmentarze rzymsko- i greckokatolickie, częściowo zachowane cmentarze żydowskie i nieliczne cmentarze ewangelickie.

Wartościowymi elementami dziedzictwa kulturowego są też licznie występujące zabytki archeologiczne, będące świadectwem bogatych dziejów województwa od epoki kamienia po epokę nowożytną. Na terenie województwa podkarpackiego zlokalizowanych jest ok. 20 tysięcy stanowisk archeologicznych, z czego tylko 482 wpisane są do rejestru zabytków⁹, z tego najwięcej (stan na 1.12.2017 r.) jest w powiecie łańcuckim (60), krośnieńskim (54), przemyskim (39) oraz rzeszowskim i lubaczowskim (po 34). W miejscu jednego z najważniejszych stanowisk archeologicznych w Polsce powstał w 2011 r. Skansen Archeologiczny „Karpacka Troja” w Trzcinicy. W ochronie zabytków archeologicznych ważnym jest fakt, iż bez względu na stan zachowania podlegają one ochronie prawnej, a odkryte przypadkowo lub pozyskane w wyniku badań archeologicznych należą do Skarbu Państwa.

Ochrona dziedzictwa archeologicznego polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie. W ostatnich latach na terenie województwa podkarpackiego obserwuje się wzrost liczby prowadzonych prac archeologicznych, związanych w głównej mierze z planowanymi dużymi inwestycjami transportowymi, jak budowy: autostrady A4, drogi ekspresowej S19, obwodnic miast czy przebudowy i budowy linii kolejowych.

Do zasobów kulturowych województwa podkarpackiego zaliczyć należy również liczne współczesne (powojenne), niebędące zabytkami obiekty, detale, zespoły bądź założenia przestrzenne, charakteryzujące się wysoką wartością artystyczną lub historyczną, tzw. dobra kultury współczesnej. Jako przykłady należy wskazać, m. in. obiekty architektury sakralnej (kościół p.w. Matki Bożej Saletyńskiej w Rzeszowie, kościół p.w. św. Józefa Robotnika w Ustrzykach Dolnych), obiekty użyteczności publicznej (gmach Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, Hala Widowiskowo-Sportowa im. Jana Strzelczyka w Rzeszowie), pomniki i obiekty małej architektury (fontanna z postacią niedźwiedzi w Przemyśle, rzeźba Józefa Szajny „Przejście 2001” w Rzeszowie), obiekty techniki (elektrownia z zaporą wodną w Solinie), cmentarze (żołnierzy Wehrmachtu w Przemyśle, żołnierzy poległych podczas II Wojny Światowej w Dukli), czy osiedla mieszkaniowe („Przywiśle” w Tarnobrzegu, dawne osiedle WSK w Mielcu).

Obok ocalonych materialnych świadectw, na tożsamość kulturową składają się też wartości niematerialne, np.: różnorodne zwyczaje, obrzędy, język (gwara), nazwy miejscowe oraz tradycja kultywowanych wierzeń i zachowań.

2. Ocena stanu środowiska

2.1. Stan czystości jednolitych części wód podziemnych

W roku 2019 spośród 342 JCWP, których zlewnie w całości lub w części położone są w granicach administracyjnych województwa, ocenę stanu wód wykonano dla wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych¹⁰. Tylko dwie z nich charakteryzowało się stanem dobrym (Rysunek 15). Wykonanie oceny stanu JCWP monitorowanych w 2020 r. planowane jest na rok 2022.

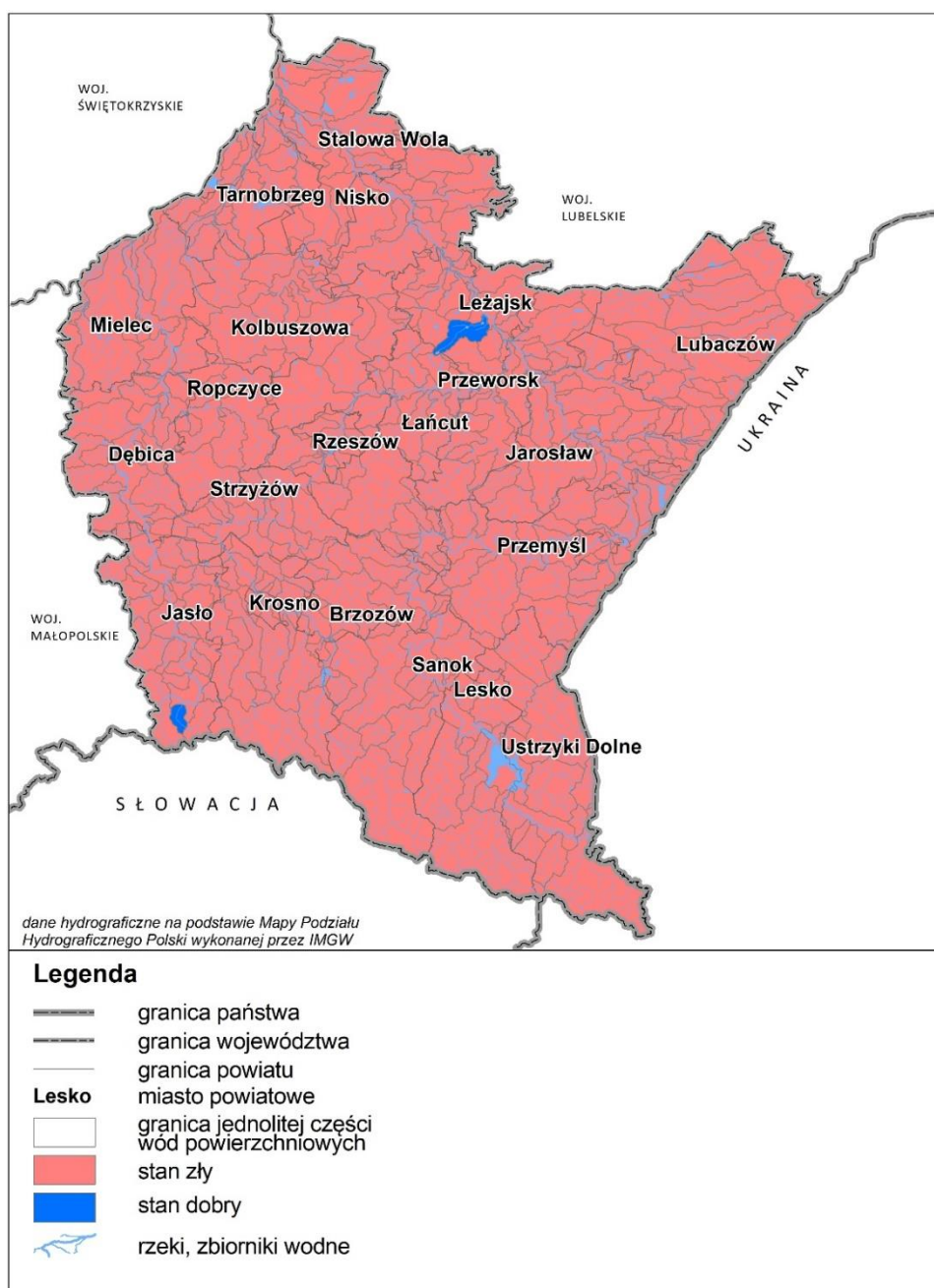
⁹ „Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie podkarpackim na lata 2018-2021”, Rzeszów 2018, załącznik do uchwały Nr LXI/966/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 24 września 2018 r.

¹⁰ Dane Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska

2.2. Stan czystości jednolitych części wód podziemnych

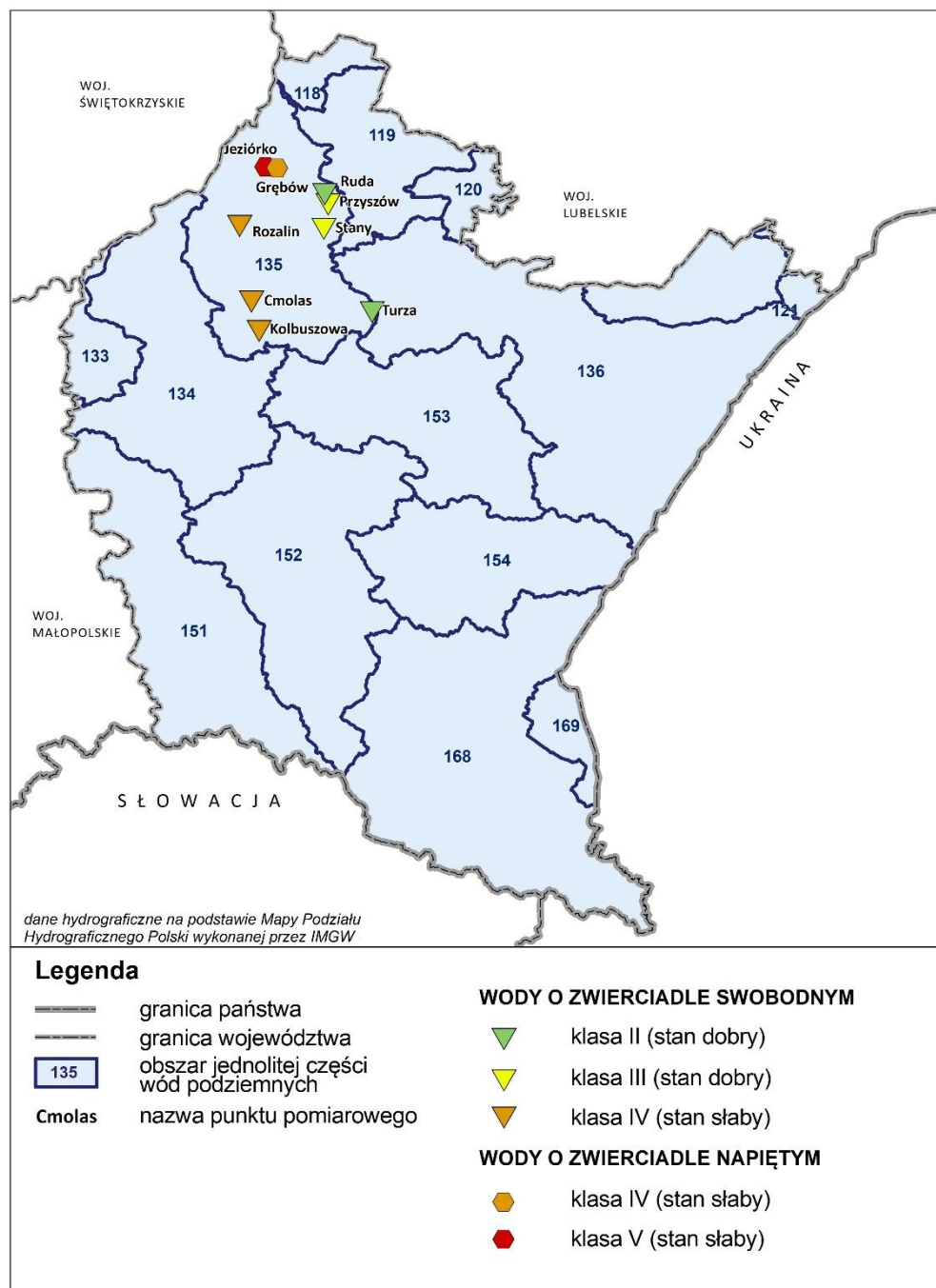
W roku 2021 Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring operacyjny stanu chemicznego wybranych jednolitych części wód podziemnych. Z obszaru województwa podkarpackiego badaniami objęto jedną JCWPd o nr 135. Ocena wykazała słaby stan chemiczny w 55,5 % punktów pomiarowych (wody o klasie jakości IV i V).

Rysunek 15. Stan jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne PBPP w Rzeszowie, na podstawie danych Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska

Rysunek 16. Jakość wód podziemnych w województwie podkarpackim w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne PBPP w Rzeszowie, na podstawie danych Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

2.3. Stan gleb

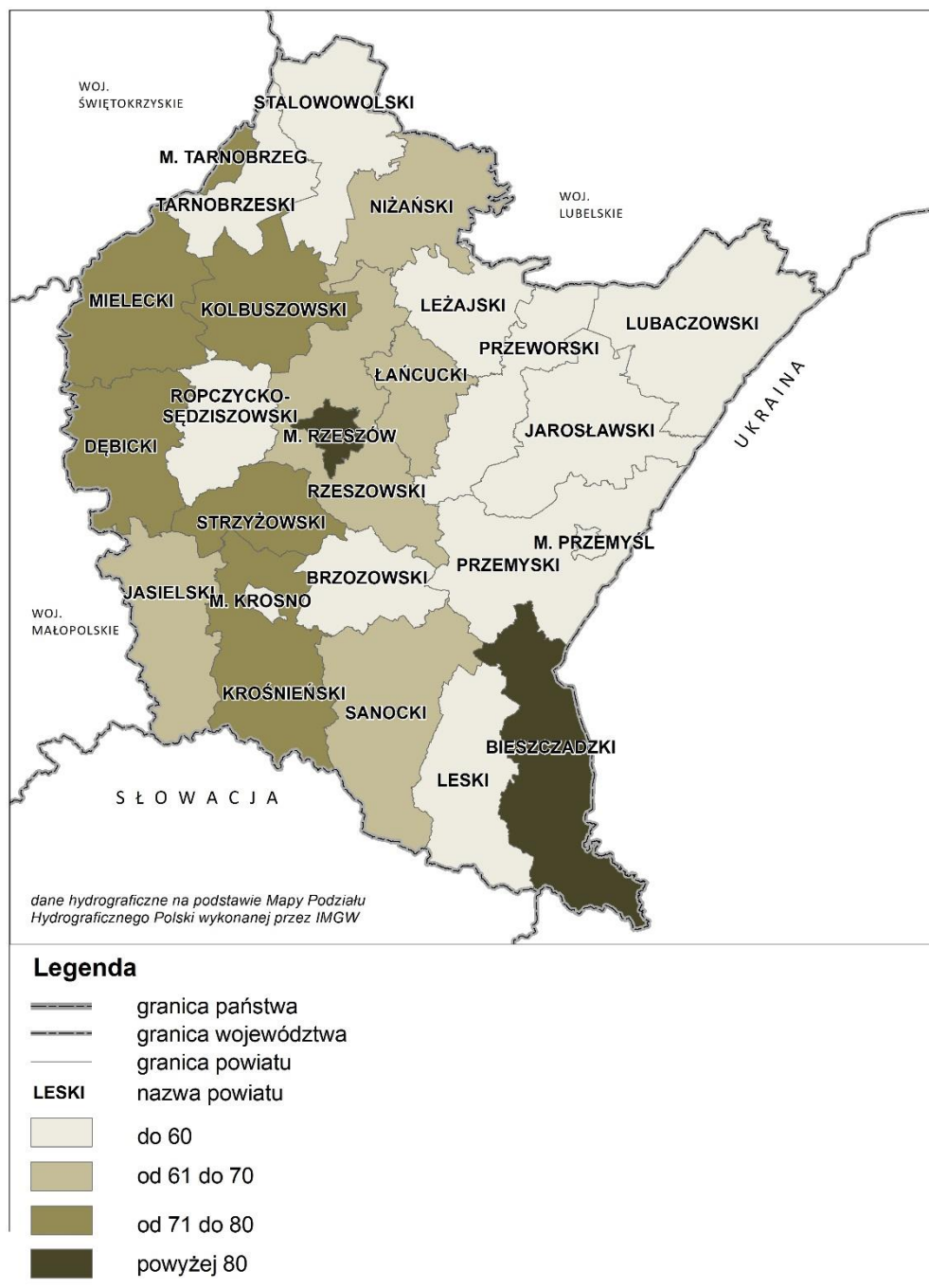
Stan gleb województwa jest na ogół dobry. Podstawowymi czynnikami degradacji gleb są: zakwaszenie, zjawiska erozyjne (w tym osuwiska), zanieczyszczenie substancjami chemicznymi i eksploatacja surowców. Badania stanu gleb prowadzone przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Rzeszowie za rok 2020 wykazały, że ponad 62% gleb użytkowanych rolniczo stanowią gleby bardzo kwaśne i kwaśne (<5,5%). Udział tych gleb w poszczególnych powiatach waha się od 21% do 90% (Rysunek 17). Udział gleb o odczynie obojętnym i zasadowym nie przekracza 16%. Udział gleb koniecznie wymagających wapnowania w przebadanej przez stacje powierzchni, wynosił w 51%. W przypadku 27% gleb wapnowanie jest potrzebne lub wskazane. Na wysoki poziom zakwaszenia gleb w województwie mają wpływ czynniki naturalne (skała macierzysta), zaniedbania w sferze wapniowania i działalność gospodarcza człowieka (kwaśne nawozy, środki ochrony roślin, przemysł).

Na mocno zakwaszonych kompleksach użytków rolnych, przy występującym jednoczesnym bardzo dużym deficycie podstawowych składników pokarmowych roślin, mogą pojawić się symptomy chemicznej degradacji, skutkujące załamaniem wysokości plonów.

Stopień zanieczyszczenia chemicznego gleb w województwie na ogół jest niewielki i ma charakter punktowy (okolice dużych zakładów przemysłowych oraz wysypisk śmieci) i liniowy (wzdłuż szlaków komunikacyjnych o znacznym natężeniu ruchu).

Badania chemizmu gleb ornych przeprowadzane są w cyklach 5. letnich przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska), a ostatnia seria poboru prób gleb miała miejsce w roku 2015. W województwie podkarpackim pobrano wówczas próbki w 14 punktach pomiarowo-kontrolnych. Stan zanieczyszczenia gleb określony został na podstawie wyników pomiarów zawartości siarki, wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) oraz metali ciężkich.

Rysunek 17. Poziom zakwaszenia gleb wg powiatów w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne PBPP na podstawie danych OSChR w Rzeszowie

Gleby województwa w przeważającej ilości nie są zanieczyszczone WWA. Tylko w jednym punkcie pomiarowym (w miejscowości Góra Ropczycka – gmina Sędziszów Małopolski, powiat ropczycko-sędziszowski) stwierdzono 3 stopień zanieczyszczenia. Prawdopodobnie ma to związek z bliskością tego punktu z drogą krajową nr 94 oraz autostradą A4.

Radioaktywność gleb rolniczych w województwie była na poziomie typowym dla nieskażonych gleb.

Województwo podkarpackie dysponuje gruntami o dobrym potencjalnie produkcyjnym i posiada wyższy od średniego krajowego współczynnik bonitacyjny. Istotnym problemem jest zakwaszenie gleb, które ogranicza ich niewadliwy potencjał i stosunkowo duża ilość gleb wykazujących deficyt przyswajalnego fosforu i potasu. Województwo posiada ogólnie korzystne warunki przyrodnicze dla produkcji rolniczej. Uśredniony wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (uwzględniający jakość gleb, warunki klimatyczne i wodne oraz rzeźbę terenu) wynosi 70,4 pkt. (Polska – 66,6 pkt.).

Rolnicza przestrzeń produkcyjna w województwie stwarza dobre warunki do rozwoju produkcji zdrowej żywności oraz przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym rolnictwa ekologicznego. Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2020 r. wyniosła 12 725 ha (dane publikowane przez IJHARS).

Zgodnie z danymi opublikowanymi przez Wojewódzki Urząd Statystyczny na koniec 2019 r. łączna powierzchnia gruntów, które utraciły całkowicie wartość użytkową (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna zmalała (grunty zdegradowane) wyniosła 1,9 tys. ha. W tym czasie zrehabilitowano 95 ha (o 30,1% mniej niż w 2018 r.), a zagospodarowano 43 ha gruntów (głównie na cele rolnicze – 72,1%). Natomiast w trybie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych, z produkcji rolniczej i leśnej wyłączono 238 ha gruntów, z czego 219 ha stanowiły grunty rolne, a 19 ha grunty leśne. Spośród wyłączonych gruntów rolnych i leśnych, największy odsetek (62,2%) stanowiły grunty przeznaczone pod tereny mieszkaniowe.

2.4 Stan czystości powietrza

Ocena stanu powietrza w roku 2020 została przeprowadzona przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska zgodnie z przepisami dotyczącymi dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu¹¹.

W 2020 r. z terenu województwa podkarpackiego do atmosfery zostało wprowadzone: 10 491 871 kg tlenków siarki (3,7% emisji krajowej); 25 329 208 kg tlenków azotu (4,1% emisji krajowej); 25 130 812 kg zanieczyszczeń pyłowych (4,8% emisji krajowej); 5 784,7 kg benzo(a)pirenu (5,0% emisji krajowej).

Największy udział w emisji ogółem miały źródła powierzchniowe (44%) i liniowe (24%). Źródła punktowe były odpowiedzialne za 12% całkowitej emisji. Emisja zanieczyszczeń z terenu województwa stanowiła 4,2% całkowitej emisji w Polsce.

¹¹ (Dz. U. z 2020 r. poz. 2279).

Badania przeprowadzone w 2020 roku wykazały, że stężenia zanieczyszczeń gazowych nie przekroczyły obowiązujących wartości kryterialnych zarówno ze względu na ochronę zdrowia, jak i ochronę roślin, co pozwoliło na zakwalifikowanie strefy miasto Rzeszów i strefy podkarpackiej do klasy A, ale nie został dotrzymany poziom celu długoterminowego ozonu w kryterium ochrony roślin, w związku z czym strefa podkarpacka zaliczona została do klasy D2.

W roku 2020 wyniki badań wykazały ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM₁₀ mierzonym w kryterium ochrony zdrowia, w związku z czym strefa podkarpacka została zaliczona do klasy C. Przekroczeń nie zanotowano w obrębie strefy miasto Rzeszów i zaliczono ją do klasy A. Wyznaczony został 1 obszar przekroczenia normy dobowej pyłu zawieszonego PM₁₀, który objął swoim zasięgiem 19,9 km² (0,1% regionu) zamieszkałych przez 30 351 mieszkańców. W stosunku do roku 2019 obszar przekroczenia zmniejszył się o 0,1% powierzchni regionu, a liczba mieszkańców regionu narażonych na ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza pyłem PM₁₀ zmalała o 21 561.

W zakresie metali w pyłe zawieszonym PM₁₀ (arsen, kadm, nikiel, ołów) nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnych.

Przekroczony został średnioroczny poziom pyłu PM_{2.5} fazy II, w kryterium ochrony zdrowia, zarówno na terenie strefy miasto Rzeszów jak i strefy podkarpackiej. Obie strefy zaliczono do klasy C1. Na terenie strefy podkarpackiej wyznaczony został 1 obszar przekroczenia w zakresie normy średniorocznej pyłu PM_{2.5}. Objął on swoim zasięgiem 24,9 km² (0,1% strefy) zamieszkałych przez 40 445 mieszkańców.

Badania prowadzone w 2020 roku wykazały, że średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ przekroczyły poziom docelowy we wszystkich punktach pomiarowych na obszarach miejskich, natomiast w uzdrowiskach objętych pomiarami średnioroczny poziom docelowy B(a)P został dotrzymany. Strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zaliczone zostały do klasy C.

Wyznaczone zostały 53 obszary przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, które objęły swoim zasięgiem 1756,4 km² (9,8% województwa) zamieszkałych przez 832 107 mieszkańców. W stosunku do roku 2019 obszar przekroczenia zmniejszył się o 3,7% powierzchni, a liczba mieszkańców zamieszkałych obszar przekroczeń zmniejszyła się o 120 532.

2.5. Jakość klimatu akustycznego

Hałas jest jednym z najbardziej odczuwalnych zagrożeń środowiska, ze względu na powszechność występowania, duży obszar oddziaływania oraz liczbę ludności narażonej na jego oddziaływanie.

Na jakość klimatu akustycznego decydujący wpływ ma rozwój infrastruktury transportowej, ilość eksploatowanych źródeł oraz poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Wzrost liczby pojazdów osobowych i ciężarowych, wzmożony ruch tranzytowy: towarowy i osobowy powodujący ciągły wzrost poziomu hałasu w środowisku oraz zanieczyszczenie atmosfery spalinami i pyłami. Staje się to coraz bardziej uciążliwe dla ludności mieszkającej w otoczeniu dróg krajowych i wojewódzkich o dużym natężeniu ruchu. Miasto Rzeszów stanowi ważny węzeł komunikacyjny, więc negatywne skutki oddziaływania hałasu są szczególnie odczuwalne.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie oraz zmniejszeniu poziomu hałasu co najmniej do poziomu dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Instrumentami zarządzania klimatem akustycznym są m.in. mapy akustyczne oraz programy ochrony przed hałasem. Obecnie na terenie województwa podkarpackiego obowiązują dwa takie programy:

- Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Rzeszowa na lata 2018 – 2022¹²;
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w pobliżu głównych dróg w województwie podkarpackim na lata 2019 – 2023¹³.

Programy ochrony środowiska przed hałasem sporządzone zostały w oparciu o mapy akustyczne, opracowane zgodnie z harmonogramem prac, wynikającym z postanowień dyrektywy 2002/49/WE i przepisów prawa krajowego, w ramach III rundy mapowania (kolejna planowana jest na rok 2022).

Z dotychczas opracowanych map akustycznych wynika, że na terenie województwa podkarpackiego, w otoczeniu badanych dróg, nie występowały tereny, dla których akustyczny stan środowiska można zakwalifikować, jako bardzo zły (>20 dB), natomiast dominują tereny o nie dobrym stanie akustycznym (< 10 dB). Na obszarach aglomeracji o liczbie mieszkańców > 100 tys. (Rzeszów) stan warunków akustycznych środowiska w rejonie mapowanych dróg jest zły ($10-20$ dB) i nie dobry (< 10 dB), a największe przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu drogowego odnotowano w zakresie do 5 dB. Stan akustyczny od dróg krajowych, określany jako zły stwierdzono na terenie Krosna, ale w zdecydowanie niższym zakresie niż w Rzeszowie. W Krośnie, podobnie jak w Przemyślu, w otoczeniu badanych dróg przeważa nie dobry stan akustyczny. Z dostępnych map akustycznych wynika, że na terenie województwa podkarpackiego w warunkach przekroczenia dla $LN > 55$ dB przebywa ok. 50 451 mieszkańców.

W 2020 r. pomiary hałasu drogowego wykonano w trzech punktach pomiarowych poziomów długookresowych hałasu komunikacyjnego L_{DWN} i L_N (Tabela 8) oraz w 18 punktach pomiaru równoważnego poziomu hałasu LA_{eqD} i LA_{eqN} . Łącznie badaniami monitoringowymi objęto 8 miejscowości: Polańczyk, Dębica, Przeworsk, Ropczyce, Ruda Różaniecka, Rymanów Zdrój, Iwonicz Zdrój, Dukla, w obrębie których wyznaczono sieć punktów. Wyniki pomiarów akustycznych wykazały, że w odniesieniu do ww. wskaźników nie zostały przekroczone dopuszczalne standardy akustyczne w stosunku do funkcji spełnianej przez dany teren. Na badanych terenach nie stwierdzono przekroczeń powyżej 10 dB.

¹² Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2018 r. poz. 3370.

¹³ Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2019 r. poz. 3594.

Tabela 8. Wyniki pomiarów hałasu drogowego przeprowadzonego w województwie podkarpackim w 2020 r. (długookresowy poziom hałasu)

Lokalizacja punktu pomiarowego	Dop. poziom L_{DWN} [dB]	Wynik pomiaru L_{DWN} [dB]	Wielkość przekroczenia [dB]	Dop. poziom L_N [dB]	Wynik pomiaru L_N [dB]	Wielkość przekroczenia [dB]
Polańczyk, ul. Zdrojowa	50	61,8	11,8	45	51,2	6,2
Dębica, ul. Kościuszki	68	72,3	4,3	59	63,0	4
Przeworsk, ul. Gorliczyńska	64	68,6	4,6	59	59,2	0,2

Objaśnienia skrótów:

L_{DWN} – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (rozumianej jako przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

L_N – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

Zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska służą instrumenty planowania przestrzennego oraz instrumenty ochrony środowiska takie jak: pozwolenia, programy ochrony środowiska, programy ochrony przed hałasem oraz rozwiązania techniczne ukierunkowane na źródła lub minimalizujące oddziaływanie, np. ekrany akustyczne.

Hałas drogowy związany jest nie tylko z jakością i stanem technicznym samochodów, ale i ze stanem technicznym dróg. Zarządcy źródeł liniowych (dróg, kolei) podjęli już szereg działań w zakresie infrastruktury drogowej oraz ograniczenia zagrożeń związanych z hałasem. Należy zaznaczyć, że do poprawy jakości klimatu akustycznego przyczyniły się zrealizowane inwestycje komunikacyjne.

2.6. Poziom promieniowania elektromagnetycznego

Z oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2020, sporządzonej w oparciu o wyniki pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska wynika, że nastąpił spadek poziomów promieniowania elektromagnetycznego zarówno w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., jak i na terenach pozostałych miast. Generalnie poziom promieniowania elektromagnetycznego w województwie osiąga wartości znacznie niższe niż dopuszczalny wynoszący 7 V/m.

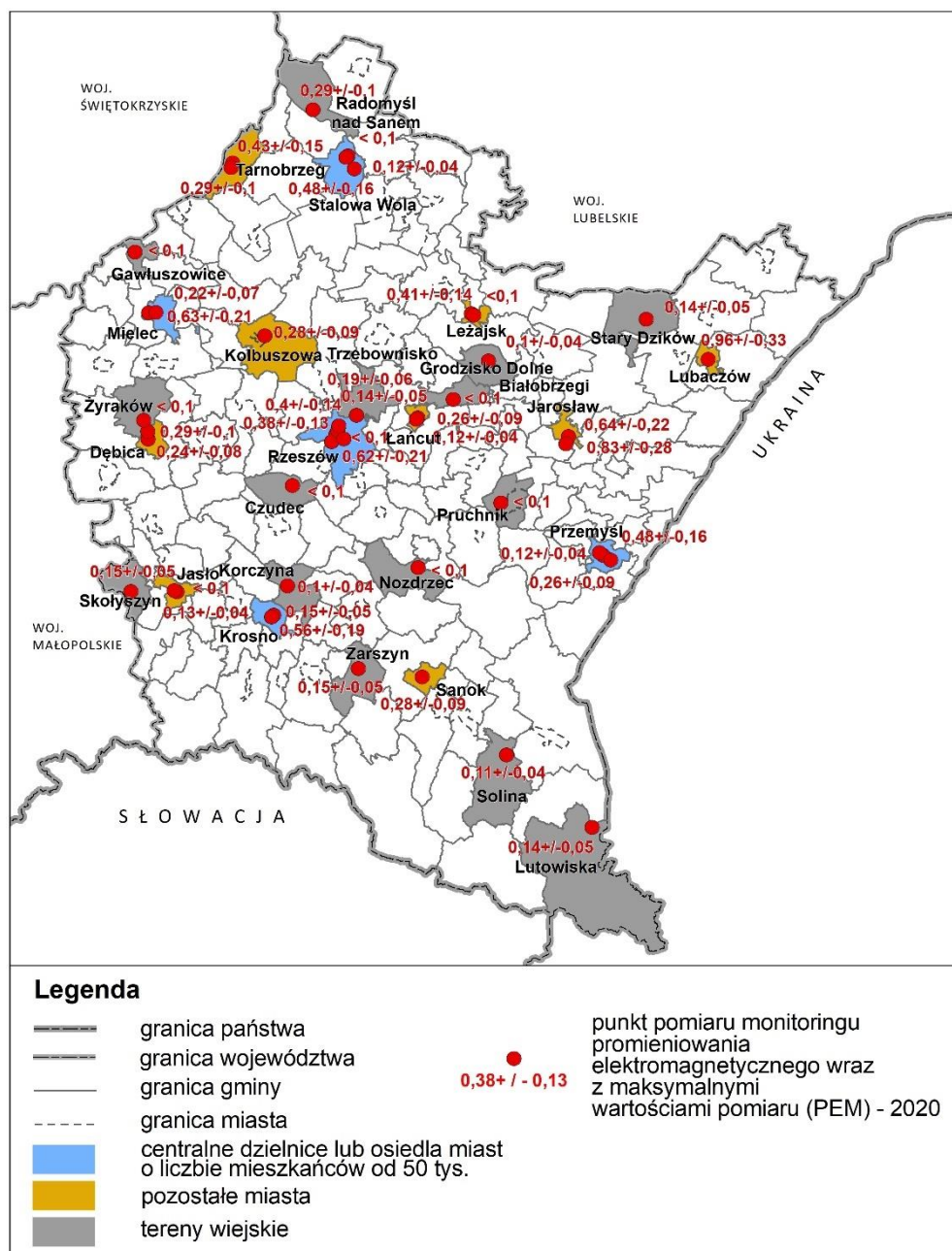
Rozmieszczenie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych oraz wyniki badań poziomów pól elektromagnetycznych w 2020 przedstawiono na Rysunku 18.

Na terenach miejskich w roku 2020 najwyższe wartości natężenia pola elektromagnetycznego odnotowano na osiedlu Jagiellonów w Lubaczowie (0,96V/m), w Jarosławiu na ul. Opolskiej (0,83V/m), w Rzeszowie na ul. Zamkowej (0,62 V/m), w Krośnie na os. Śródmieście (0,56 V/m) oraz

w Przemysłu na os. Bakończyce (0,12 V/m). Najwyższą wartość natężenia pola elektromagnetycznego na obszarach wiejskich odnotowano w Radomyślu nad Sanem (0,29 V/m).

Analiza wyników pomiarów poziomów natężenia pola elektromagnetycznego w latach: 2008, 2011, 2014, 2017 i 2020, dla tych samych lokalizacji, wskazuje na nieznaczne wahania średniej arytmetycznej składowej elektrycznej w poszczególnych latach. Prawdopodobnie ta dotyczy obszarów centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. i terenów wiejskich, a nieznaczną tendencję wzrostową poziomów pola elektromagnetycznego odnotowano na obszarach pozostałych miast (od 0,2 V/m w roku 2008 do 0,35 V/m w 2020 r.).

Rysunek 18. Rozmieszczenie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringu wykonanego przez Inspekcję Ochrony Środowiska

3. Zagrożenia środowiska

3.1. Tereny szczególnego zagrożenia powodzią (ze wskazaniem, że założenia projektu FEP 2021-2027 są zgodne z warunkami korzystania z tych obszarów)

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią (OSZP), zgodnie z art. 16 ust. 34 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne, to obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (1%), wysokie (10%), obszary między linią brzegu, a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnie wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne. Obszary szczególnego zagrożenia powodziowego obejmują ok. 748,6 km², (4,2%) powierzchni województwa podkarpackiego (Rysunek 19).

Na obszarach tych, w myśl art. 77 ust. 3 ww. ustawy, zakazuje się gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania oraz lokalizacji nowych cmentarzy. Przepisy ww. ustawy nie precyzują innych szczegółowych zakazów i nakazów w zakresie możliwości zagospodarowania i zabudowy obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, natomiast obligują do uwzględniania ich w dokumentach planistycznych oraz uzgadniania tych dokumentów z Wodami Polskimi, w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. Dokonując uzgodnień Wody Polskie uwzględniają prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi, poziom zagrożenia powodziowego, proponowany charakter zabudowy i zagospodarowanie terenu położonego na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, a także jego aktualne zagospodarowanie i dotychczasowe przeznaczenie. Natomiast zgodnie z art. 166 ust. 12 nie odmawia się uzgodnienia lokalizacji obiektów mostowych w całości lub w części realizowanych lub planowanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, jeżeli ich realizacja jest konieczna dla zachowania ciągłości istniejących lub projektowanych ciągów komunikacyjnych.

Rysunek 19. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Źródło: Opracowanie własne PBPP w Rzeszowie

Należy również zaznaczyć, że każde przedsięwzięcie realizowane jako inwestycja celu publicznego, w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wymaga uzgodnienia z dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w odniesieniu do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w zakresie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu. Ponadto realizacja inwestycji w trybie tzw. Specustawy, tj. ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych oraz ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym również wymaga uzyskania opinii lub uzgodnienia dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej w zakresie dotyczącym wykonywania obiektów budowlanych lub robót oraz zabudowy i zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

W projekcie FEP 2021-2027 określone zostały priorytety, a poszczególnym priorytetom zostały przypisane cele szczegółowe oraz rodzaje działań, jakie objęte będą finansowaniem. Podkreślenia wymaga fakt, że projekt FEP 2021-2027 nie zawiera szczegółowych danych na temat lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w ramach zdefiniowanych działań, ani rozwiązań technicznych. Analizując działania, które mogą być realizowane w ramach projektu FEP 2021-2027, należy mieć na uwadze, że w przypadku realizacji części z nich może wystąpić kolizja z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Może to dotyczyć w szczególności działań związanych bezpośrednio z ciekami wodnymi obejmujących budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy (Priorytet 2 Energia i Środowisko) oraz inwestycji dotyczących dróg wojewódzkich (Priorytet 4 Mobilność i Łączność).

W zakresie innych grup działań określonych w projekcie FEP 2021-2027 ocenia się, że w większości ich realizacja nie powinna kolidować z OSZP. Niemniej realizacja niektórych działań/typów projektów może wymagać uzyskania wymaganych prawem pozwoleń w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

3.2. Zagrożenie suszą

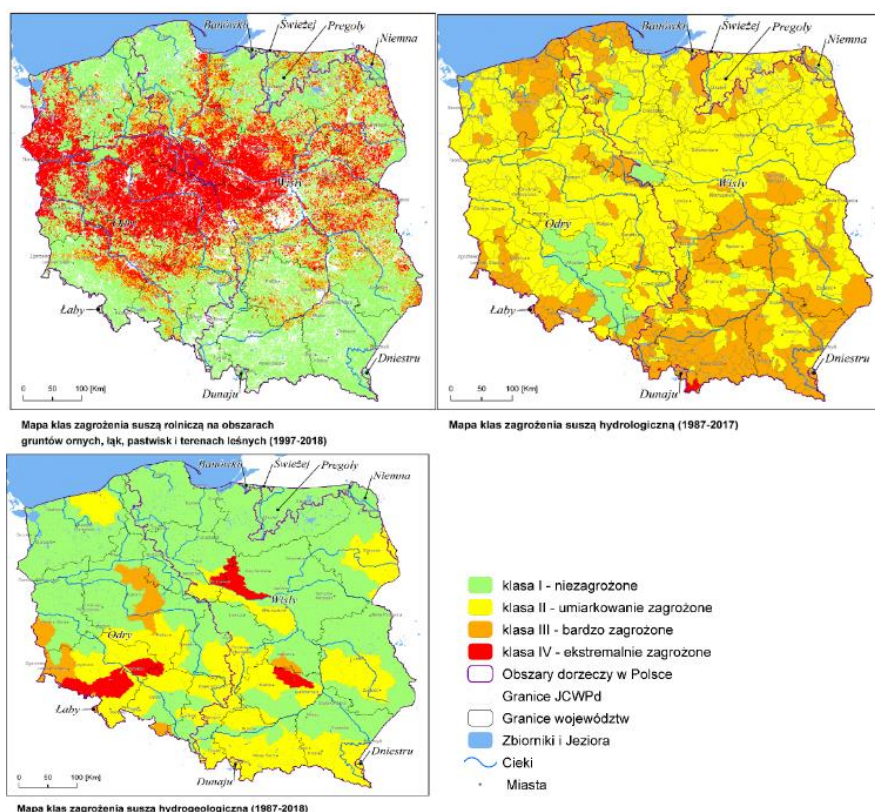
Susza jest zjawiskiem naturalnym, które wynika z warunków klimatycznych oraz niewłaściwej działalności człowieka m.in. w zakresie melioracji, odwodnień czy zalesień. Długotrwały deficyt opadów atmosferycznych powoduje brak wody w środowisku naturalnym skutkujący trudnościami, a nawet zagrożeniem życia dla człowieka oraz organizmów żywych. Wyróżnia się 4 rodzaje suszy, w kolejności występowania, jest to susza atmosferyczna, rolnicza, hydrologiczna i hydrogeologiczna. Susza atmosferyczna i rolnicza są uciążliwe, ale zanikają stosunkowo szybko. Efektem suszy hydrologicznej, trwającej na ogół długo, nawet kilka sezonów, jest obniżenie się poziomu wód powierzchniowych i podziemnych, a odbudowa zasobów wodnych, wymaga obfitych oraz długotrwałych opadów deszczu i śniegu. Następstwem długotrwałej suszy hydrologicznej jest susza hydrogeologiczna, podczas której obniża się zwierciadło wód gruntowych do poziomu uniemożliwiającego korzystanie ze studni (studnie wysychają).

Obszar województwa podkarpackiego najbardziej narażony jest na wystąpienie suszy hydrologicznej, w mniejszym stopniu natomiast suszy rolniczej i hydrogeologicznej. Według map zagrożenia poszczególnymi typami suszy, zagrożenie suszą hydrologiczną określone zostało jako umiarkowane i bardzo duże, suszą hydrogeologiczną jako umiarkowane i niezagrożone¹⁴.

Obszar województwa w większości nie jest zagrożony suszą rolniczą, jedynie tereny wzdłuż rzeki Wisły oraz położone we wschodniej części (głównie powiaty przemyski i jarosławski) zostały wskazane, jako obszary o umiarkowanym, bardzo dużym i ekstremalnym zagrożeniu, co przedstawiono na Rysunku 20.

Według danych IUNG-PIB w ramach Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej w roku 2021 suszą rolniczą, w różnym stopniu, zagrożone były tereny znajdujące się w powiatach: jarosławskim, lubaczowskim, mieleckim, niżańskim, przeworskim, stalowowolskim, tarnobrzesckim oraz w mieście Tarnobrzeg. Pozostałe obszary województwa nie były zagrożone suszą rolniczą.

Rysunek 20. Zagrożenie poszczególnymi typami suszy w skali kraju

Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615).

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przeciwdziałanie skutkom suszy jest zadaniem Wód Polskich oraz organów administracji rządowej i samorządowej. Przeciwdziałanie skutkom suszy prowadzi się zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy.

¹⁴ Mapy zagrożenia poszczególnymi typami suszy opracowane na podstawie analizy jej wystąpień w wieloleciu (1987-2017 dla suszy hydrologicznej i 1987-2018 dla suszy hydrogeologicznej oraz 1997-2018 dla suszy rolniczej). Mapy opublikowane w Planie przeciwdziałania skutkom suszy.

4.2. Poważne awarie

Poważna awaria, w myśl ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁵ to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia, zdrowia ludzi lub środowiska czy też powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem, a poważna awaria przemysłowa to awaria powstała w zakładzie.

Potencjalne źródło zagrożenia poważnymi awariami, na terenie województwa podkarpackiego, stanowią zakłady przemysłowe oraz obiekty przerabiające i magazynujące Toksyczne Środki Przemysłowe zaliczone do grupy zakładów dużego (ZDR) i zwiększonego ryzyka (ZZR) wystąpienia poważnej awarii. Ponadto zagrożenie dla środowiska stanowią obiekty związane z niewłaściwym zagospodarowaniem odpadów poprodukcyjnych tzw. „bomby ekologiczne” oraz zdarzenia o charakterze poważnych awarii związane z transportem substancji niebezpiecznych. Ryzyko wystąpienia poważnych awarii zwiększa się, gdy zakłady ZDR i ZZR są zlokalizowane w bliskiej odległości względem siebie (tzw. efekt domina).

Na koniec 2021 r. w województwie podkarpackim funkcjonowało łącznie 36 zakładów stwarzających ryzyko wystąpienia poważnej awarii (14 ZDR i 22 ZZR). Zakłady funkcjonujące na terenie powiatu dębickiego, jasielskiego oraz leżajskiego są zlokalizowane w niewielkiej odległości względem siebie, w sposób tworzący ww. *efekt domina*.

Na terenie województwa zidentyfikowano także 2 obiekty zaliczone do „bomb ekologicznych”, stanowiące zagrożenie dla wód Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 425 Dębica - Stalowa Wola – Rzeszów, z tego jeden obiekt został zrehabilitowany tj. składowisko odpadów poprodukcyjnych (6 stawów osadowych) Huty Stalowa Wola S.A. Drugi z nich - nierozpoznane źródło zanieczyszczeń chemicznych migrujących do wód podziemnych, stanowiących zasoby wody do spożycia dla ludności miasta i gminy Nowa Dęba, w obrębie ustanowionej strefy ochrony pośredniej ujęcia wody, jest w trakcie prac naprawczych.

W 2021 roku na terenie woj. podkarpackiego nie miała miejsca żadna awaria o znamionach poważnej awarii przemysłowej mającej negatywny wpływ na środowisko.

¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 ze zm.

4. Analizy specyficzne

4.1 Ludzie (warunki życia, zachowania społeczne)

W województwie podkarpackim, podobnie jak ogółem w Polsce, w latach 2014-2020 liczba ludności wykazała tendencję spadkową. Największy ubytek ludności na 1000 mieszkańców wystąpił w 2020 roku, tj. -2,8 (w Polsce -3,1). Tak duża ujemna zmiana w porównaniu z 2019 rokiem (-0,9) spowodowana była zwiększoną umieralnością z powodu pandemii Covid-19. W 2020 roku, w pierwszym roku pandemii z powodu zachorowania na Covid-19 w województwie podkarpackim zmarło 2 362 osoby (w Polsce 41 451).

Gęstość zaludnienia na podkarpaciu w 2020 r. wynosiła 119 os./km² i była niższa niż w Polsce o 3 os./km².

W końcu 2014 r. w województwie podkarpackim mieszkało 2 129,2 tysięcy osób, tj. o 7 tys. więcej niż w 2020 r. (2 121,2 tys.), a struktura ludności wskazała na przewagę ludności zamieszkującej wieś (58,8% ogółu), odmiennie do struktury dla Polski, gdzie na wsi mieszkało 40,1% ogółu ludności. Nie zmieniły się proporcje ludności według płci, w dalszym ciągu kobiety stanowią 51% ogółu ludności. Ponadto w latach 2014-2019 utrzymał się dodatni przyrost naturalny (od 0,27 do 1,22 na 1000 ludności) wpływający na zachowanie na obszarze województwa korzystnej struktury demograficznej. Znaczny spadek przyrostu naturalnego zanotowano w 2020 r. (-2,15 na 1000 ludności) z powodu nadwyżki zgonów ludności chorych na Covid-19 oraz zmniejszeniem liczby urodzeń. W ostatnich latach obserwuje się tendencję spadkową wartości przyrostu naturalnego w województwie, co bez wątpienia jest zjawiskiem niepokojącym. W latach 2014-2020 odnotowano w województwie podkarpackim duże ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały. W wyniku migracji wewnętrznych, liczba ludności województwa zmniejszyła się w 2020 r. o 2 226 osób (kobiet -1316, mężczyzn -910). Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w ciągu omawianego okresu przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. Należy zaznaczyć, że w analizowanym okresie ujemne saldo migracji zagranicznych wystąpiło tylko w 2014 r. (ogółem w Polsce -1575 osób, na podkarpaciu -308 osób). Od 2016 roku saldo migracji zagranicznych dla Polski i województwa podkarpackiego jest dodatnie. W 2020 r. do Polski przyjechało na stałe 4 483 osoby, a do województwa podkarpackiego 270 osób. W 2020 r. w saldzie migracji ogółem (razem saldo migracji wewnętrznych poza województwo podkarpackie i zewnętrznych za granicę) dla Polski jest dodatnie (4 483 osób), a dla województwa podkarpackiego jest ujemne (-1 956 osób).

Frekwencja wyborcza, zarówno w wyborach prezydenckich jak i parlamentarnych, w latach 2014-2020 w województwie była wysoka i wahała się między 50-59%, lecz była tylko nieznacznie niższa niż ogółem w Polsce. Wskazuje to na zaangażowanie mieszkańców województwa w sprawy społeczne, odpowiedzialność za sprawy publiczne oraz chęć wpływania na procesy zachodzące w regionie.

4.3. Edukacja

W województwie podkarpackim najwięcej młodzieży uczy się w liceach ogólnokształcących (41% w 2018 r.), szkołach zawodowych (31%), branżowych szkołach I stopnia (9,3%), szkołach policealnych (4,1%).

Sieć placówek oświaty jest dobrze zlokalizowana w stosunku do sieci osadniczej i adekwatna do potrzeb społecznych. Głównym ośrodkiem szkolnictwa wyższego w województwie jest miasto Rzeszów, w którym funkcjonują największe uczelnie – Uniwersytet Rzeszowski, Politechnika Rzeszowska, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania. Uczelnie te prowadzą działania na rzecz rozwoju innowacji i nowych technologii.

W województwie podkarpackim w 2020 r. znajdowało się 14 uczelni wyższych macierzystych oraz 8 filii. Liczba uczelni macierzystych od 2014 r. nie zmieniła się, natomiast ilość filii spadła z 14 w 2014 r. do 8 w 2020 r.

W układzie przestrzennym najwięcej samodzielnych uczelni ma siedzibę w Rzeszowie, Przemyślu oraz w Stalowej Woli, Jaśle, Krośnie, Tarnobrzegu, Jarosławiu, Przeworsku i Sanoku. Liczba studentów ogółem w 2020 r. w województwie wynosiła 45 804, przy czym znacznie więcej studiowało kobiet (ponad 57%) niż mężczyzn (43%). Do cech wyróżniających uczelnie regionu na tle kraju, należy wysoki odsetek studentów zagranicznych, wśród których najliczniejszą grupę stanowią studenci z Ukrainy.

Liczba absolwentów uczelni wyższych przypadająca na 10 tys. ludności spadła od 2014 r. z 91 osób do 63 w roku 2020 r. W każdym roku analizowanego okresu ilość absolwentów uczelni wyższych w województwie była mniejsza, o kilkanaście procent niż w średnia Polsce.

Interesującym zjawiskiem jest działalność „uniwersytetów trzeciego wieku” prowadzona przy niektórych uczelniach województwa, co wskazuje na dużą aktywność intelektualną osób starszych.

4.4. Ochrona zdrowia

Stan zdrowia mieszkańców województwa kształtuje się na poziomie przeciętnym, ale znacznie lepszym od stanu zdrowia ogółu Polaków. Wskazuje na to współczynnik umieralności ogółem, utrzymujący się od lat znacznie poniżej średniej dla Polski. Wynika to głównie ze struktury wiekowej ludności. Najczęstszymi przyczynami zgonów w województwie, podobnie jak w całym kraju, pozostają choroby układu krążenia i nowotwory. Za korzystny należy uznać fakt, że w województwie śmiertelność z powodu chorób układu krążenia pozostaje poniżej poziomu ogólnopolskiego i systematycznie obniża się. Stopniowo wzrasta natomiast wskaźnik śmiertelności z powodu chorób nowotworowych. Pod tym względem sytuacja w województwie jest lepsza od przeciętnej w Polsce, ale tak jak i w całym kraju ulega pogorszeniu.

Dostępność opieki ambulatoryjnej w województwie pogorszyła się od 2014 r. Ilość łóżek w szpitalach ogólnych przypadająca na 10 tys. mieszkańców zmniejszyła się z 48,3 (2014 r.) do 42,6 (2020 r.). Liczba samych szpitali nie zmieniła się w latach 2014-2020 i wynosi 41 obiektów. Przybyło natomiast szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów uzdrowiskowych (z 24 obiektów w 2014 r., do 26 w 2020 r.). Zmniejszyła się ilość aptek ogólnodostępnych i ich liczba w 2020 r. wynosiła 3 299 obiektów.

Liczba osób przypadająca na lekarza posiadającego prawo wykonywania zawodu medycznego na 10 tys. ludności wynosiła w 2020 r. 30 osób, a w Polsce 40,1. Od 2014 r. do 2020 r. liczba potencjalnych pacjentów przypadająca na lekarza zwiększyła się o około 18%.

Niewątpliwym i cennym potencjałem województwa podkarpackiego są liczne zasoby wód mineralnych, których obecność stwierdzono w 150 miejscowościach, ale tylko w czterech z nich: Horyńcu-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju, Polańczyku i Rymanowie Zdroju, są one wykorzystywane do celów leczniczych.

Przeprowadzona analiza pokazuje niekorzystne tendencje dotyczące aktywności fizycznej mieszkańców województwa. Mimo stale rosnącej liczby klubów sportowych, liczba ćwiczących w nich osób zmniejsza się, co prawdopodobnie wynika z braku świadomości dobroczynnego wpływu aktywności fizycznej na zdrowie, jak i z długoletnich zaniedbań na poziomie szkolnego wychowania fizycznego.

4.5. Gospodarka

W przeprowadzonej diagnozie gospodarczej dla województwa podkarpackiego w 2021 r. wskazano, że najlepszym wyposażeniem w poszczególne typy kapitału cechuje się podregion rzeszowski, gdzie jednocześnie występuje najwięcej skupisk branż innowacyjnych, zaawansowanych technologicznie i generalnie jest najsilniejsza kumulacja kapitału intelektualnego. We wszystkich kapitałach, poza naturalnym i administracyjnym, pozostałe podregiony bardzo odstają od rzeszowskiego. Jedynie jeszcze dość dobrze, w porównaniu z rzeszowskim, wypada podregion tarnobrzeski w ujęciu kapitału fizycznego.

Szacowany PKB na poziomie województwa podkarpackiego w 2020 roku wyniósł 89,2 mld zł (w cenach bieżących). W porównaniu z 2019 rokiem PKB spadł o 0,8%. Spadek odnotowało również województwo śląskie (o 2,2%) i województwo pomorskie (o 0,5%). Natomiast najwyższy wzrost PKB wystąpił w województwie łódzkim (4,2%)¹⁶.

Przeprowadzona przez IBERiS analiza danych o PKB w powiatach województwa podkarpackiego pokazała postępującą suburbanizację, czyli wyprowadzanie się ludności w bliskie okolice miast. Mimo, że w miastach PKB na 1 mieszkańca jest wyższe w porównaniu ze średnią krajową, to spadek PKB w stosunku do średniej krajowej nastąpił w miastach na prawach powiatu, a wzrósł we wszystkich powiatach ziemskich poza sanockim, stalowowolskim i leżajskim. Najsilniej wzrosło PKB na 1 mieszkańca w stosunku do średniej ogólnopolskiej w powiecie mieleckim (o 9 punktów procentowych), a także w graniczących z powiatem rzeszowskim powiatach:

¹⁶ GUS Wstępny szacunek PKB na Podkarpaciu 2022 r.

strzyżowskim (8 punktów procentowych) i kolbuszowskim (o 7,4 punktów procentowych), a także w tarnobrzescim (o 6,4 punktu procentowego) sąsiadującym z Tarnobrzegiem. Silny wzrost nastąpił również w powiatach rzeszowskim i łańcuckim, a więc w okolicy Rzeszowa (odpowiednio o 6,2 i 5,5 punktów procentowego) oraz w powiecie ropczycko-sędziszowskim, także graniczącym z powiatem rzeszowskim. Wzrósł też PKB na 1 mieszkańca w powiecie przemyskim i krośnieńskim. Wokół Rzeszowa widać, oprócz suburbanizacji, także rozlewanie się wzrostu gospodarczego, sięgające poza powiat rzeszowski.

Według rejestru REGON w końcu 2021 r. wpisanych, z terenu województwa podkarpackiego, było 196,5 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W stosunku do roku ubiegłego był to wzrost o 8,2 tys., czyli o 4,3%. Podmioty te stanowiły 4,1% ogółu podmiotów zarejestrowanych w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej REGON. Większość z nich, tj. 96,0% (188,6 tys.), należała do sektora prywatnego, natomiast podmioty sektora publicznego stanowiły 2,7% (5,3 tys.).

Wśród podmiotów sektora prywatnego 78,1% (147,3 tys.) – stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Było ich w porównaniu z rokiem 2020 o 4,7% więcej.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było 45,7 tys. kobiet, co stanowiło 31,0% ogółu. W porównaniu z 2020 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów prowadzonych przez kobiety o 1902, tj. o 4,3%, natomiast w przypadku mężczyzn odnotowano wzrost o 4,8%.

Zgodnie z danymi GUS¹⁷ na terenie województwa podkarpackiego funkcjonuje:

- 17,5 tys. spółek handlowych (w porównaniu z 2020 r. wzrost o 7,3%), w tym: 2,3 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego (wzrost o 2,9%), 14,5 tys. spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (wzrost o 9,0%), 1,5 tys. spółek jawnych (wzrost o 2,0%), 1043 spółki komandytowe (spadek o 4,1%), 233 spółki akcyjne (wzrost o 3,1%), 110 spółek partnerskich (spadek o 3,5%);
- 10,7 tys. spółek cywilnych (bez zmian);
- 7,4 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych (wzrost o 1,8%);
- 3,1 tys. wspólnot mieszkaniowych (wzrost o 3,4%);
- 851 fundacji (wzrost o 11,8%);
- 545 spółdzielni (spadek o 1,3%);
- 396 stowarzyszeń zwykłych (wzrost o 24,1%).

Zarejestrowane podmioty deklarowały przewidywane zatrudnienie na poziomie do 9 osób, stanowiło to 96,2% ogółu zarejestrowanych jednostek. Natomiast procent podmiotów małych (o przewidywanej liczbie pracujących od 10 do 49 osób) wyniósł 3,0%, zaś podmiotów średnich (od 50 do 249 pracujących) – 0,7%, a dużych (250 pracujących i więcej) – 0,1%.

W celu uszczegółowienia danych gospodarczych z terenu województwa podkarpackiego przeprowadzono w 2021 roku badania „Gospodarka Obiegu Zamkniętego W Przedsiębiorstwach Województwa Podkarpackiego” odbyły się 2 panele ekspertów. Badania dotyczyły zachodzących procesów w gospodarce i przedsiębiorstwach w zakresie GOZ, opracowano wnioski i rekomendacje w zakresie dostosowania regionu do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej. Zwrócono

¹⁷ Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podkarpackim. Stan na koniec 2021 r.

uwagę, że należy wspierać inicjatywy i projekty innowacyjne podejmowane w obszarze gospodarki obiegu zamkniętego. Za sztandarowy przykład wskazano utworzenie Podkarpackiej Doliny Wodorowej. W projekcie pokładane są duże nadzieje na stymulację rozwoju różnych sektorów gospodarki, a także ze względu na wyróżnienie regionu na tle innych województw. Wskazano na wspieranie, w pierwszej kolejności, rozwoju gospodarki cyrkularnej w wybranych kierunkach, pokrywających się w dużej mierze z inteligentnymi specjalizacjami regionu.

4.6. Transport

Województwo podkarpackie posiada sieć transportową, która jest ściśle powiązana z układem krajowym i transeuropejskim. Głównym elementem umiejscowienia systemu transportu województwa w europejskim systemie transportowym jest jego położenie w ramach paneuropejskiego korytarza transportowego oraz w sieci TEN-T.

Na terenie województwa podkarpackiego znajdują się następujące elementy sieci TEN-T:

Sieć bazowa:

- Autostrada A4;
- Droga ekspresowa S19 – na odcinku Rzeszów – Lublin;
- Linia kolejowa E30;
- Przejście drogowe Korczowa – Krakowiec w ciągu autostrady A4;
- Przejście kolejowe Przemyśl – Mościska w ciągu linii kolejowej E30;

Sieć kompleksowa:

- Odcinki linii kolejowych nr 68,74,25 oraz linia kolejowa nr 78 tworzące połączenie relacji Przeworsk – Stalowa Wola Rozwadów – Sandomierz – Skarżysko Kamienna – Łódź Kaliska;
- Lotnisko Rzeszów – Jasionka;
- Terminal kolejowo-drogowy Medyka – Żurawica;
- Odcinek projektowanej drogi ekspresowej S19 między autostradą A4 a granicą ze Słowacją w Barwinku;
- Odcinek projektowanej drogi ekspresowej S74 między granicą z województwem świętokrzyskim, a projektowaną drogą ekspresową S19.

W województwie podkarpackim drogi krajowe, wojewódzkie oraz drogi powiatowe i gminne tworzą podstawową sieć drogową. Długość sieci dróg publicznych wynosiła w 2018 roku 21 122,9 km, co stanowiło ok. 5% długości sieci dróg publicznych w Polsce.

Gęstość dróg krajowych wynosi 5,2 km/100 km² i jest niższa od średniej krajowej wynoszącej 6,2 km/100 km². Stanowią one ok. 4% sieci dróg województwa.

Według „Raportu o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych na koniec 2018 roku”¹⁸, stan dróg krajowych można uznać za dobry. W latach 2016-2017 ich stan uległ znacznej

¹⁸ Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

poprawie: o ponad 35% zwiększyła się długość sieci dróg, których stan określany jest jako dobry, stan niezadowolający dróg zmniejszył się o ponad 40%, a stan zły o ok. 26%. Pomimo oddania w ostatnim czasie wielu kilometrów nowych dróg krajowych, w 2018 roku ich stan pogorszył się i powrócił do poziomu z lat 2013-2014.

Powiązania komunikacyjne miast powiatowych z ośrodkami regionalnymi i ponadregionalnymi województwa, a także połączenia z sąsiednimi województwami i przejściami granicznymi, zapewniają drogi wojewódzkie. Łączna długość dróg administrowanych przez Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie wynosi 1669,9 km.

Gęstość dróg wojewódzkich wynosi 9,6 km/100 km². Negatywnym zjawiskiem jest znaczny wzrost długości sieci dróg o złym stanie nawierzchni, w 2019 roku o około 21% i jest on najwyższy na przestrzeni lat 2013-2019. Tym samym zmniejszyła się długość dróg o stanie dobrym zadowolającym.

Ważnym elementem sieci transportowej województwa podkarpackiego są drogowe przejścia graniczne na granicy z Ukrainą: Budomierz – Hruszew, Korczowa – Krakowiec (sieć bazowa TEN-T), Medyka – Szeginie i Krościenko – Smolnica (przejście Malhowice – Niżankowice w trakcie realizacji). Według statystyk Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej, najwięcej osób przekracza granicę w miejscowościach Medyka (w 2018 roku – 5 165 348 osób) oraz w Korczowej (w 2018 roku – 3 732 658 osób).

Linie kolejowe przebiegające przez teren województwa podkarpackiego stanowią uzupełnienie sieci transportu drogowego. Długość linii kolejowych normalnotorowych wynosi 978 km, a gęstość 5,2 km/100 km² i jest niższa od średniej krajowej wynoszącej 6,2 km/100 km². Główną osią transportu kolejowego na terenie województwa jest magistrała kolejowa E30, w którą wpisuje się linia kolejowa nr 91 relacji Kraków Główny Osobowy – Medyka – granica państwa. Linia ta rozwijana jest w ramach III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego oraz jako element sieci bazowej transeuropejskiej sieci transportowej. W skład sieci kompleksowej TEN-T wchodzi odcinki linii kolejowych tworzących połączenie relacji Przeworsk – Stalowa Wola Rozwadów – Sandomierz – Skarżysko Kamienna – Łódź Kaliska, tj.

- Linia nr 68 na odcinku Stalowa Wola Rozwadów – Przeworsk;
- Linia nr 74 na odcinku Grębów – Stalowa Wola;
- Linia nr 25 na odcinku Skarżysko Kamienna – Ocice;
- Linia nr 78 Sandomierz – Grębów.

Na terenie województwa podkarpackiego zlokalizowane są dwie linie wąskotorowe o rozstawie szyn równym 750 mm – Przeworska Kolej Dojazdowa „Pogórzanin” i Bieszczadzka Kolejka Leśna. Linie te mają charakter zabytkowy. Obecnie są one wykorzystywane wyłącznie w celach turystycznych.

Dopełnieniem istniejącego systemu transportowego województwa jest transport lotniczy. Najważniejszym międzynarodowym portem lotniczym, jedynym o charakterze publicznym, jest lotnisko Rzeszów – Jasionka. Jako jedyny port w Polsce Wschodniej znajduje się w sieci kompleksowej TEN-T. Posiada jedną z najdłuższych w Polsce drogę startową o długości 3200 m umożliwiającą przyjmowanie każdego typu samolotu. W 2019 roku lotnisko Rzeszów – Jasionka obsłużyło ok. 772 tys. pasażerów – o 19,7% więcej niż w 2015 roku. Oprócz ruchu pasażerskiego lotnisko oferuje obsługę cargo, m.in. przygotowanie towarów do transportu lotniczego, kontrola

bezpieczeństwa ładunków, składowanie towarów i obsługa towarów specjalnych (np. materiałów niebezpiecznych).

Na terenie podkarpacia znajduje się jedno z sześciu w Polsce lotnisk publicznych o ograniczonej certyfikacji – lotnisko Mielec. Jest ono czynne cały rok, posiada dwa pasy startowe, oświetlenie do nocnych lotów, certyfikowaną służbę informacji powietrznej i własną stację meteo. Istnieje również możliwość najmu powierzchni hangarowej. Lotnisko to uznawane jest za jedno z najbezpieczniejszych lotnisk szkoleniowych w Polsce. Lotniskiem publicznym niepodlegającym certyfikacji jest lotnisko Turbia, zlokalizowane ok. 9 km od centrum Stalowej Woli. Dostosowane jest ono do potrzeb stalowowolskiego Aeroklubu, wykorzystywane do lotów szkoleniowych, sportowych i treningowych oraz przez modelarzy. W 2019 roku w Turbii odbyły się mistrzostwa Europy w szybownictwie. Lotniska: Krosno, Rzeszów i Sanok – Baza to lotniska wyłączne, wykorzystywane przez zarządzających, użytkowników wymienionych w dokumentacji rejestracyjnej oraz za zgodą zarządzających przez innych użytkowników lotniska.

Na podstawie przeprowadzonej analizy regionalnych systemów transportowych oraz dostępności transportowej województwa podkarpackiego wskazać można luki w infrastrukturze systemu transportowego województwa. Do najważniejszych należą:

- Niedostateczne powiązanie południowej części regionu infrastrukturą drogową o wysokich parametrach technicznych z Rzeszowem (w szczególności obszarów na osi Rzeszów – Dynów – Bircza – Ustrzyki Dolne);
- Brak powiązania północno-wschodniej części regionu (powiat lubaczowski) drogą wyższego rzędu z autostradą A4, a tym samym z Rzeszowem;
- Niedostateczne powiązanie południowo-zachodniej części regionu infrastrukturą drogową wyższego rzędu z resztą kraju, w tym z autostradą A4, a tym samym z resztą kraju (węzeł Pilzno na A4);
- Niedostateczne powiązanie południowej części regionu infrastrukturą kolejową z Rzeszowem i z resztą kraju;
- Niewystarczająca obsługa transportowa (kolejowa i drogową) północnej i północno-zachodniej części województwa skupiających największą produkcję przemysłową, w tym eksportową;
- Duży odsetek dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych niespełniających normatywność 115 kN/oś, co utrudnia lub uniemożliwia prowadzenie aktywności gospodarczej.

4.7 Energetyka

Przez teren województwa podkarpackiego przebiega pięć linii energetycznych o napięciu 400 kV, które wraz ze stacjami elektroenergetycznymi w Iskrzyni k/Krosna i w Widelce k/Rzeszowa wchodzi w strukturę istniejących transeuropejskich sieci energetycznych TEN-E. Dwie z nich mają połączenie ze stacją elektroenergetyczną Lemešany na Słowacji. Oprócz linii 400 kV przez teren województwa przebiega linia 750 kV relacji Rzeszów (stacja Widelka) - granica państwa z Ukrainą. Obecnie nie jest ona eksploatowana, natomiast realizowane są prace modernizacyjne, a przewidziana budowa sprzęgła prądu stałego, stwarza szansę tranzytu ukraińskiej energii. Ogólny stan techniczny

sieci wysokich napięć i obiektów stacyjnych można ocenić jako dobry, natomiast sieci średnich napięć jest niewystarczający.

W województwie podkarpackim źródłem zasilania są elektrownie systemowe, pracujące w krajowym systemie elektroenergetycznym oraz lokalne źródła energii elektrycznej dużej mocy którymi są: Elektrociepłownia Stalowa Wola S.A Tauron wytwarzanie składająca się z bloku gazowo-parowego (BGP) o mocy cieplnej dostarczonej w paliwie 772, 11 MWt oraz kotłowni pomocniczej o mocy cieplnej dostarczonej w paliwie 136,8 MWt stanowiącej rezerwowe źródło ciepła (RZC), PGE Elektrociepłownia Rzeszów S. A składająca się z bloku gazowo-parowego, bloku gazowo-silnikowy (4 silniki Rolls-Royce) oraz instalacji termicznego przetwarzania z odzyskiem energii (ITPOE) o łączne mocy elektrycznej zainstalowanej 141 MWe.

Operatorzy systemów dystrybucyjnych działający na terenie województwa informują o zadowalającym stanie systemu dystrybucyjnego, który w pełni zapewnia zaopatrzenie w energię elektryczną i bezpieczeństwo dostaw odbiorcom końcowym. Równocześnie zwracają uwagę na rosnące zapotrzebowanie na energię elektryczną wynikające z rozwoju regionu oraz że przez powstające źródła OZE (w tym farmy wiatrowe) system dystrybucyjny wymaga sukcesywnej rozbudowy i modernizacji.

Na terenie województwa funkcjonuje 109 elektrowni fotowoltaicznych o mocy 52,139MW, 25 elektrowni wiatrowych o mocy 152,956MW, 16 biogazowni o mocy 7,5MW i 16 elektrowni wodnych o mocy zainstalowanej 209,314, z których największą i mającą największe znaczenie dla stabilności systemu jest Zespół Elektrowni Wodnych Solina-Myczkowce¹⁹.

Przez teren województwa przebiegają dwie główne magistrale przesyłowe gazu, zasilające obszar kraju w gaz ziemny importowany z Rosji oraz gaz pozyskiwany z eksploatowanych ze złóż znajdujących się na obszarze województwa.

System przesyłu gazu uzupełnia sieć gazociągów wysokiego ciśnienia o znaczeniu regionalnym i o znaczeniu lokalnym, zasilających stacje redukcyjno – pomiarowe (SRP).

Na obszarze województwa występują złoża gazu ziemnego, a jego wydobycie wynosiło około 1,6 mld m³ (brak aktualnych danych). Gaz wydobywany jest na terenie dwóch jednostek geologicznych: „Przedgórze Karpat” i „Obszaru Karpaty”. Złoża są intensywnie eksploatowane. Przez teren województwa eksportowany jest do pozostałych regionów Polski również gaz importowany z Ukrainy i Federacji Rosyjskiej. Województwo podkarpackie ma dobrze rozwiniętą sieć gazową, a pod względem gęstości sieci zajmuje trzecie miejsce w Polsce.

Na terenie województwa wyodrębniono 32 perspektywiczne miejsca występowania wód geotermalnych.

W skali kraju, województwo podkarpackie ma korzystny stopień nasłonecznienia, a w ostatnich latach odnotowano znaczny wzrost sprzedaży kolektorów słonecznych.

¹⁹ Według danych URE instalacje odnawialnego źródła energii - stan na dzień 30 czerwca 2021 r.

5. Potencjalne zmiany istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027

Obligatoryjnym elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest analiza i ocena zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027.

Ocenę potencjalnych zmian w środowisku w przypadku braku realizacji projektu FEP 2021-2027, przeprowadzono analizując szczegółowe cele, opisy działań przewidzianych do finansowania, a także oczekiwane rezultaty, przy uwzględnieniu aktualnego stanu środowiska na terenie województwa, tendencji jego zmian oraz występujących problemów środowiskowych. W toku analiz skupiono się przede wszystkim na tych celach i przyczyniających się do ich osiągnięcia działaniach, których realizacja może w sposób bezpośredni lub pośredni oddziaływać na środowisko.

W projekcie FEP 2021-2027 określono dziesięć priorytetów, dla których wyznaczono poszczególne cele szczegółowe wraz z rodzajami działań:

- PRIORYTET 1 – KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA;
- PRIORYTET 2 – ENERGIA I ŚRODOWISKO;
- PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA;
- PRIORYTET 4 – MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ;
- PRIORYTET 5 – INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI;
- PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE;
- PRIORYTET 7 – KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN;
- PRIORYTET 8 – ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ;
- PRIORYTET 9 – POMOC TECHNICZNA (EFRR);
- PRIORYTET 10 – POMOC TECHNICZNA (EFS+).

Planowana interwencja publiczna w ramach projektu FEP 2021-2027 odpowiada kierunkom określonym w dokumentach nadrzędnych UE oraz strategiach i planach Rzeczypospolitej Polskiej. Projekt FEP 2021-2027 określa cele związane ze zrównoważonym rozwojem województwa, jakie przewidziane zostały do wsparcia ze środków Unii Europejskiej w okresie 2021-2027.

Szczególnie niekorzystne zmiany w aspekcie skutków środowiskowych przewiduje się w przypadku odstąpienia od realizacji celów sformułowanych dla PRIORYTETU 2 – ENERGIA I ŚRODOWISKO, PRIORYTETU 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA oraz PRIORYTETU 4 MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ. Nadrzędnymi celami dla tych priorytetów są: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzeniu zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz zrównoważonej mobilności miejskiej a także: Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności. Odstąpienie od realizacji tak określonych celów oznaczałoby zaniechanie obowiązku realizacji globalnej, wspólnotowej i krajowej polityki ekologicznej oraz prowadziłoby do braku poprawy stanu obecnego i powstania tendencji zmian negatywnych w odniesieniu do całokształtu środowiska obszaru województwa oraz jego mieszkańców, zwłaszcza w zakresie:

- Zagrożenia powodzią;

- Osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód;
- Stanu jakości powietrza (nadmiar stężenia pyłu PM10, pyłu PM2,5 oraz B(a)P), brak redukcji emisji CO₂;
- Braku rozwoju transportu niskoemisyjnego;
- Wzrostu zatłoczenia pojazdów na aktualnie dostępnych układach drogowych oraz spadku płynności ruchu;
- Zagrożenia związanego z emisją ponadnormatywnego hałasu na terenach zurbanizowanych;
- Zanieczyszczenia gleb i degradacji powierzchni ziemi;
- Zagrożenia środowiska odpadami;
- Niskiego poziomu recyklingu, procesu odzysku i selektywnego zbierania odpadów;
- Przeciwdziałania zmianom klimatu;
- Ochrony lasów, ochrony bioróżnorodności i krajobrazu oraz obszarów przyrodniczo cennych.

W ramach PRIORYTETU 2 – ENERGIA I ŚRODOWISKO wyznaczono następujące cele szczegółowe, których brak realizacji może przyczynić się do wystąpienia ww. negatywnych skutków środowiskowych:

- **Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych**, gdzie przewiduje się wsparcie finansowe m.in. dla projektów związanych z kompleksową modernizacją budynków w kierunku budownictwa energooszczędnego, działaniami termomodernizacyjnymi połączonymi z eliminacją przestarzałych indywidualnych źródeł ciepła, wytwarzaniem energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej, budowę/modernizację systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła. Efektem zaplanowanych działań będzie poprawa jakości powietrza, spadek emisji gazów cieplarnianych (głównie CO₂), zmniejszenie zużycia energii w budynkach, spadek liczby gospodarstw domowych wykorzystujących węgiel kamienny do ogrzewania. Szereg inwestycji w tym zakresie ma zbliżyć Polskę do standardu gospodarki zeroemisyjnej.
- **Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju**, gdzie wsparcie przeznaczone będzie na wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej pochodzącej z OZE, przyłączenie do sieci, inwestycje w magazyny energii działające na potrzeby OZE, wytwarzanie energetyki rozproszonej (prosumenckiej) opartej o instalacje o stosunkowo niewielkich mocach. Inwestycje w elektrownie wodne ograniczone będą do działań dotyczących istniejących obiektów. Efektem zaplanowanych działań będzie wzrost udziału OZE w końcowym zużyciu energii, redukcja emisji CO₂, wzrost liczby podmiotów produkujących energię, w tym prosumentów.
- **Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego**, gdzie przewiduje się wsparcie działań adaptacyjnych służących ochronie przed powodzią oraz przeciwdziałaniu skutkom suszy, powstawanie obiektów małej retencji, rozwoju zielonej i niebieskiej infrastruktury, rozwoju systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego. Efektem zaplanowanych działań będzie zwiększenie małej retencji, spadek obszarów z bardzo wysokim i wysokim poziomem ryzyka powodziowego, wzrost zdolności retencyjnej oraz rozwój mikroretencji, a także podniesienie potencjału adaptacyjnego obszarów miejskich do obserwowanych i prognozowanych zmian klimatu.

- **Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej**, gdzie przewidziano alokację środków na rozwój i modernizację infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia. Efektem zaplanowanych działań będzie zrównoważone gospodarowanie wodami, zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, redukcja zużycia (strat) wody, osiągnięcie dobrego stanu wód, poprawa jakości wody do spożycia, redukcja biogenów w ściekach oczyszczonych, poprawa efektywności zagospodarowania ścieków komunalnych, wzrost odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków.
- **Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej**, gdzie przewidziano środki finansowe na projekty przedsiębiorstw mających na celu zwiększenie ponownego wykorzystania surowców, recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami, rozwijanie recyklingu odpadów, w szczególności odpadów komunalnych, systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne ich użycie. Efektem zaplanowanych działań będzie zwiększenie udziału recyklingu, zmniejszenie ilości odpadów zdeponowanych na składowiskach, zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów, poprawa efektywności gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym wzrost masy odpadów selektywnie zbieranych w PSZOK.
- **Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia**, gdzie wsparcie przeznaczone będzie przede wszystkim na zahamowanie spadku różnorodności biologicznej, ochronę siedlisk i gatunków oraz cennych krajobrazów. Efektem zaplanowanych działań będzie ochrona różnorodności biologicznej i trwałe zachowanie jej wszystkich elementów.

W ramach PRIORYTETU 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA wyznaczono następujący cel szczegółowy, którego brak realizacji może przyczynić się do wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych:

- **Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej**, gdzie przewiduje się wsparcie finansowe na budowę/rozwój zintegrowanego i efektywnego systemu publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych. Efektem zamierzonych działań będzie lepsze skomunikowanie miast z obszarami funkcjonalnymi, uniezależnienie mieszkańców od indywidualnego transportu samochodowego i ograniczenie jego stosowania oraz zmniejszenie zatorów komunikacyjnych i liczby wypadków. Dzięki wsparciu niskoemisyjnych systemów transportu publicznego zwiększy się mobilność mieszkańców województwa, ograniczona zostanie również emisja CO₂ i innych zanieczyszczeń pochodzących z transportu, co w rezultacie będzie miało pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców.

W ramach PRIORYTETU 4 – MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ wyznaczono następujący cel szczegółowy, którego brak realizacji może przyczynić się do wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych:

- **Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmiany klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym**

poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej, gdzie przewidziano alokację środków na inwestycje w infrastrukturę dróg wojewódzkich, tabor kolejowy dla połączeń regionalnych, nisko i zeroemisyjny publiczny transport pozamiejski, działania w zakresie bezpieczeństwa ruchu, integracji różnych form transportu i rozwiązania cyfrowe, budowę i rozbudowę infrastruktury typu P&R, B&R, K&R pozwalającą na płynny przebieg ruchu komunikacyjnego oraz rozwój infrastruktury dedykowanej mikromobilności i aktywnym formom mobilności. W zakresie infrastruktury drogowej wsparciu podlegać będą inwestycje mające na celu lepsze skomunikowanie województwa z siecią TEN-T oraz siecią dróg krajowych, budowa obwodnic a także poprawa dostępności obszarów o utrudnionej dostępności/najbardziej oddalonych. Efektem zaplanowanych działań będzie zwiększenie zrównoważonej mobilności mieszkańców, poprawa dostępności oraz warunków przemieszczania się, zwiększenie przepustowości transportowej, zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne (spadek emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń), poprawa bezpieczeństwa użytkowników ruchu, zwiększenie zdolności przewozowych i atrakcyjności transportu kolejowego dla użytkowników, ograniczenie indywidualnego transportu samochodowego, zwiększenie efektywności energetycznej regionalnego systemu transportowego oraz zwiększenie dostępności dla osób o ograniczonej mobilności. Oprócz pozytywnych zmian dla środowiska realizacja tego celu może również przynieść negatywne skutki takie jak: fragmentacja terenów leśnych i polnych, zwiększenie powierzchni nieprzepuszczalnych, powstanie nowych barier dla przemieszczania się zwierząt, zajęcie gruntów mogących mieć istotne znaczenie dla lokalnej fauny i flory.

PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE zawiera dwa cele szczegółowe, których brak realizacji może również przyczynić się do wystąpienia negatywnych skutków środowiskowych:

- Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich;
- Wzmacnianie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Realizacja ww. celów odbywać się będzie poprzez następujące działania:

- Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych;
- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury;
- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000;
- Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych.

Negatywnych skutków środowiskowych można spodziewać się przy braku realizacji PRIORYTETU 1 – KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA. W projekcie FEP 2021-2027 przewidziano wsparcie finansowe dla działań służących realizacji następujących celów szczegółowych przypisanych do powyższego Priorytetu:

- Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii;

- Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych;
- Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne;
- Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.

W ramach realizacji ww. celów przewiduje się wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury organizacji badawczych, zwiększenie zaawansowania cyfrowego, rozszerzenie zakresu i poprawa jakości e-usług publicznych, wsparcie produktywności i konkurencyjności MŚP, wdrożenie innowacji, rozwój nowych firm oraz wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora, identyfikację nowych kierunków badań naukowych i prac prorozwojowych, rozwój klastrów regionalnych a także wzmocnienie potencjałów ośrodków innowacji.

Realizacja wyszczególnionych działań zapewni unowocześnianie i wdrażanie innowacyjności w gospodarce, w tym wdrażanie innowacyjnych technologii w przemyśle i usługach. Jakość sieci przedsiębiorstw jest czynnikiem konkurencyjności, a nowoczesność i innowacyjność przedsiębiorstw jest tożsama ze stosowaniem rozwiązań prośrodowiskowych.

Odstąpienie od realizacji projektu FEP 2021-2027 w tym zakresie skutkowałoby spowolnieniem lub wręcz zaniechaniem wdrażania nowoczesnych i innowacyjnych technologii w gospodarce, czego wynikiem byłoby utrzymywanie się funkcjonowania technologii przestarzałych, często wywierających dużą presję na środowisko. W efekcie nie następowałaby poprawa zagrożonych komponentów środowiska, a pośrednio poprawa warunków życia mieszkańców.

Przyjęte cele szczegółowe dla PRIORYTETU 5 – INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI, PRIORYTETU 7 – KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN oraz PRIORYTETU 8 – ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ oraz działania związane z ich realizacją bądź też ich brakiem, nie powinny mieć istotnego wpływu na stan środowiska przyrodniczego.

W projekcie FEP 2021-2027 przewidziano inwestycje ukierunkowane na lepsze skomunikowanie województwa z siecią TEN-T oraz siecią dróg krajowych, budowę obwodnic obszarów zurbanizowanych w ciągach o największym natężeniu ruchu oraz poprawę dostępności obszarów najbardziej oddalonych. Infrastruktura drogowa jest jednym z najsłabszych elementów gospodarki województwa i kraju, stąd wynika aktualna intensyfikacja jej rozwoju mająca na celu osiągnięcie standardów europejskich. Rezygnacja z realizacji tych zamierzeń z jednej strony pozwoliłaby na uniknięcie kolizji przestrzennych z obszarami cennymi przyrodniczo w przypadku nowych inwestycji liniowych, ale z drugiej nie nastąpiłaby poprawa płynności ruchu, natomiast postępowałaby dalsza dekapitalizacja istniejącej infrastruktury drogowej, co wynika m.in. z intensywnego rozwoju motoryzacji. Poprawa płynności ruchu, dobry stan techniczny dróg, budowa obwodnic wyprowadzających ruch tranzytowy poza tereny zurbanizowane skutkuje zmniejszeniem obciążeń środowiska emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych i emisją hałasu oraz poprawą bezpieczeństwa ruchu. Niezrealizowanie projektu FEP 2021-2027 w zakresie inwestycji komunikacyjnych nie spowoduje poprawy klimatu akustycznego i poprawy jakości powietrza w terenach zurbanizowanych, a tym samym nie uniknie się negatywnego wpływu na zdrowie i życie mieszkańców. Prawdopodobne natomiast będzie potęgowanie obciążeń środowiska w obszarach zagrożonych poprzez stale rosnący ruch komunikacyjny. Tych samych negatywnych skutków należy

spodziewać się przy braku realizacji projektów dotyczących przebudowy transportu publicznego wraz z wymianą taboru na niskoemisyjny oraz przy braku wsparcia dla rozwiązań z zakresu organizacji ruchu. Również brak realizacji projektów z zakresu rozwoju transportu intermodalnego, w tym usprawnienia połączeń komunikacyjnych, skutkować może utrzymywaniem się znaczącego natężenia ruchu w transporcie drogowym wraz z jego negatywnymi skutkami środowiskowymi. Brak wsparcia dla przedsięwzięć zmierzających pośrednio do ograniczenia indywidualnego ruchu samochodowego poprzez zapewnienie sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego dla pasażera transportu zbiorowego w miastach, skutkować będzie brakiem działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń komunikacyjnych, w tym dwutlenku węgla. Negatywne skutki dla środowiska mogą również wystąpić przy odstąpieniu od wsparcia projektów związanych z modernizacją taboru kolejowego dla połączeń regionalnych oraz modernizacją regionalnej infrastruktury kolejowej. Transport kolejowy jest mniej emisyjny od transportu drogowego, również jego wykorzystanie ogranicza indywidualny ruch samochodowy.

Podsumowując należy stwierdzić, iż brak realizacji projektu FEP 2021-2027 przyniesie przede wszystkim negatywne zmiany w odniesieniu do aktualnego stanu środowiska. Natomiast potencjalne negatywne oddziaływania, jakie mogą wynikać z realizacji zamierzeń inwestycyjnych w ramach działań określonych dla poszczególnych priorytetów, mogą zostać wyeliminowane na etapie wyboru projektów, gdzie o wyborze projektu winny decydować aspekty środowiskowe.

V. Analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody

1. Obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody²⁰, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach; zadrzewień.

Województwo podkarpackie jest jednym z najcenniejszych przyrodniczo obszarów Polski, a nawet Europy. O nagromadzeniu cennych walorów przyrodniczych świadczy fakt objęcia około 44,9%²¹ powierzchni województwa, różnymi formami ochrony przyrody na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody (Rysunek 21).

W województwie podkarpackim znajdują się:

²⁰ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. 2021 r. poz. 1098 ze zm.).

²¹ Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl> dane za rok 2020 (data dostępu: 16.02.2022 r.).

- 2 parki narodowe (Bieszczadzki, Magurski);
- 97 rezerwatów przyrody²²;
- 10 parków krajobrazowych;
- 13 obszarów chronionego krajobrazu;
- 28 stanowisk dokumentacyjnych²³;
- 1814 pomników przyrody²⁴;
- 464 użytków ekologicznych²⁵;
- 11 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych²⁶.

Szczególnie cenne obszary zostały włączone do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w postaci:

- 1 obszaru PLC, który jest zarówno obszarem specjalnej ochrony ptaków, jak i specjalnym obszarem ochrony siedlisk;
- 7 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB);
- 55 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (PLH).

²² Rejestr rezerwatów przyrody województwa podkarpackiego – stan na 10 listopada 2021 (data dostępu 17.02.2022 r.).

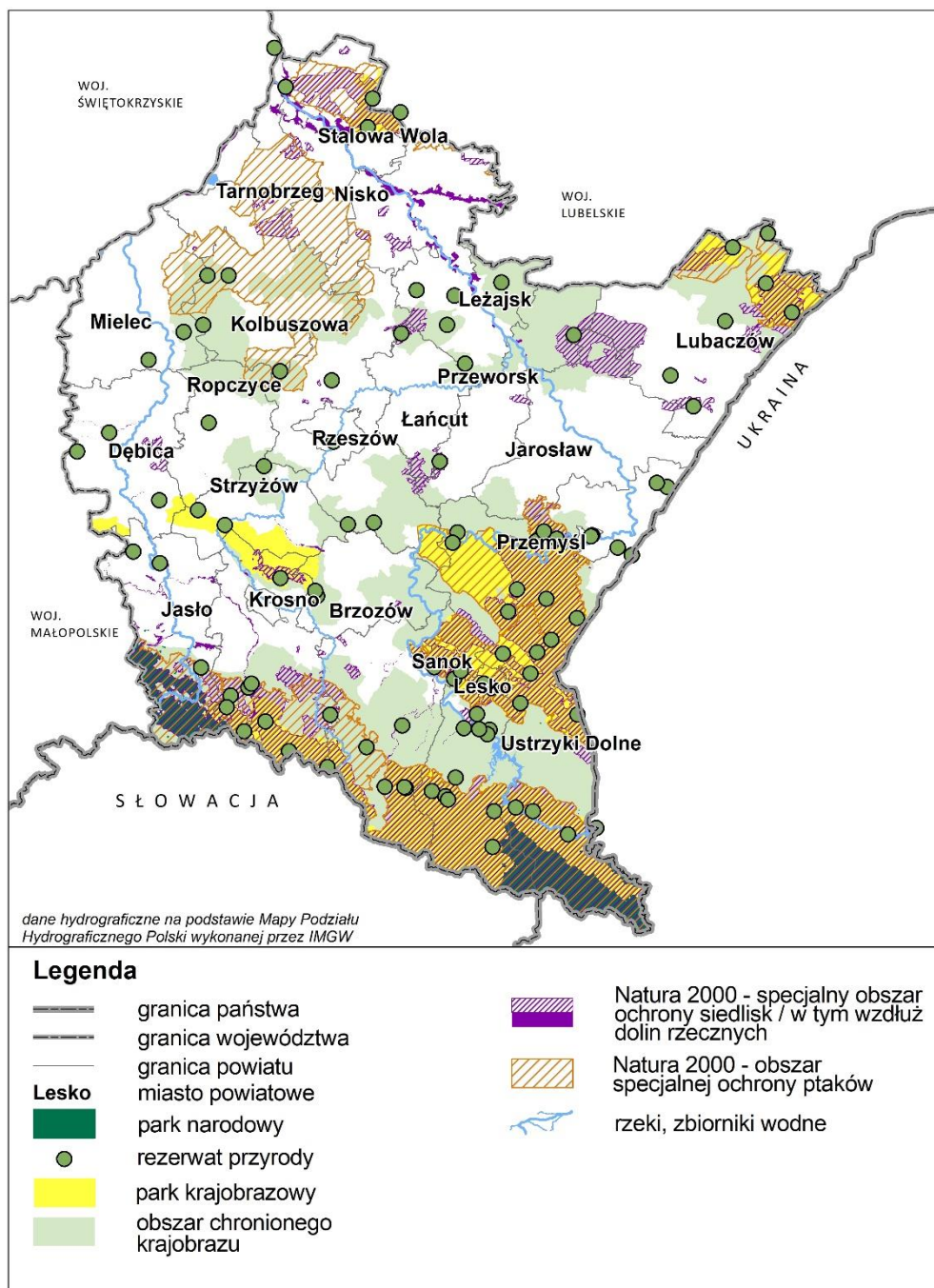
²³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (data dostępu 16.02.2022 r.).

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

Rysunek 21. Obszary chronione w województwie podkarpackim na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Źródło: Opracowanie własne PBPP w Rzeszowie

2. Problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027

W latach 2021-2027 Polska będzie realizować działania w ramach wszystkich pięciu celów polityki spójności oraz celu dodatkowego umożliwiającego obywatelom i regionom łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Neutralność klimatyczna i uniezależnienie wzrostu gospodarczego od zużycia surowców naturalnych to dwa cele wymienione w Europejskim Zielonych Ładzie, czyli unijnej strategii zakładającej, że do 2050 Wspólnota osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych. Plan działań UE dotyczy transformacji takich dziedzin jak sektor żywnościowy, energetyczny, transport, przemysł, budownictwo czy ekosystemy. W związku z powyższym najbardziej oczekiwanymi projektami z punktu widzenia Komisji Europejskiej będą inwestycje wspomagające ochronę środowiska.

W projekcie FEP 2021-2027 właśnie na przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych, ochronę środowiska, efektywność energetyczną oraz odnawialne źródła energii zostało zaplanowane znaczące wsparcie finansowe. Dofinansowaniem objęte zostaną m.in. inwestycje w zakresie: rozwoju OZE, efektywności energetycznej, przystosowania do zmian klimatu, ochrony terenów cennych przyrodniczo, retencji wody, gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej, regionalnej infrastruktury transportowej, taboru oraz mobilności miejskiej, a także inwestycje w kierunku wzmacniania gospodarki o obiegu zamkniętym.

Zgodnie ze Strategią rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, zachowanie bogatych zasobów przyrodniczych regionu jest głównym celem i będzie realizowane m.in. przez spójny system działań ochronnych, zmniejszenie antropopresji, lokalizację przedsięwzięć inwestycyjnych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Priorytetem będzie zachowanie pełnej różnorodności biologicznej i krajobrazu województwa jako elementu budowania marki regionu.

W Tabeli 9 dokonano identyfikacji problemów występujących na terenie województwa podkarpackiego, w tym problemów środowiskowych, istotnych z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027.

Tabela 9. Problemy ochrony środowiska występujące na terenie województwa podkarpackiego, w tym istotne z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027

Lp.	Komponent środowiska	Zidentyfikowane problemy środowiskowe
1.	Ludność	<ul style="list-style-type: none">▪ Zróznicowanie jakości życia pod względem ekonomicznym i dostępu do usług publicznych w układzie miasto – wieś oraz północ – południe województwa.▪ Niższe niż w pozostałych regionach średnie wynagrodzenie.▪ Jeden z najwyższych wskaźników bezrobocia ze wszystkich województw w Polsce, w szczególności kobiet, osób starszych i młodych, które dopiero na rynek pracy wchodzi.▪ Niski stopień efektywnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich oraz dostosowania ich do pojawiających się wyzwań w regionie.▪ Jedna z najwyższych w kraju liczba osób zagrożonych ubóstwem oraz wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.▪ Brak wiedzy pracodawców na temat form wspierania zatrudnienia osób

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Lp.	Komponent środowiska	Zidentyfikowane problemy środowiskowe
		<p>z niepełnosprawnością.</p> <ul style="list-style-type: none"> Niska dostępność do placówek ochrony zdrowia, w szczególności na obszarach peryferyjnych oraz dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. Starzejące się społeczeństwo, spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, rosnąca liczba osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Niska świadomość mieszkańców co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu.
2.	Różnorodność biologiczna/ zwierzęta/ rośliny/ obszary chronione	<ul style="list-style-type: none"> Pogodzenie przebiegu sieci infrastrukturalnych (np. drogi, kolej, linie elektroenergetyczne) czy lokalizacji m.in. polderów, zbiorników retencyjnych z siecią obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Intensywnie postępująca antropogenizacja środowiska przyrodniczego, przejawiająca się zanieczyszczeniami powietrza (szczególnie pyłowymi) oraz postępującą zabudową na terenach zalewowych i osuwiskowych. Agresywna antropopresja na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, m.in.: postępująca urbanizacja i zajmowanie przez ludzi terenów będących naturalnymi siedliskami zwierząt, roślin oraz grzybów, zanieczyszczenie poszczególnych elementów środowiska, niekorzystna zmiana sposobów użytkowania ziemi i przekształcania dolin rzecznych. Niekorzystne oddziaływanie inwestycji o dużej intensywności negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną oraz obszary cenne przyrodniczo. Mała ilość powierzchni zielonych pełniących funkcje ekosystemowe. Przekształcenia i degradacja siedlisk. Rozprzestrzenianie się inwazyjnych obcych gatunków. Degradacja środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku.
3.	Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> Przekroczenie standardów imisyjnych pyłów PM10 i PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10, którego główną przyczyną jest niska emisja, pochodząca ze spalania paliw stałych w piecach lub kotłach domowych. Narastający ruch samochodowy, intensyfikujący liniową emisję zanieczyszczeń do powietrza. Sektor komunalno-bytowy spalający dużą ilość paliw. Wytwarzanie energii cieplnej na potrzeby przemysłowe oraz sektora komunalno-bytowego odbywa się w elektrociepłowniach, ciepłowniach i kotłowniach komunalnych, przemysłowych oraz osiedlowych. Spalanie odpadów w gospodarstwach domowych.
4.	Woda	<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom retencji wód powierzchniowych, brak dużych i małych zbiorników retencyjnych oraz polderów, zły stan zabudowy regulacyjnej rzek. Malejące zasoby wód podziemnych. Niekorzystny układ w gospodarce wodno-ściekowej, polegający na znacznym dostępie ludności do systemu wodociągowego, przy słabym rozwoju sieci kanalizacyjnej. Niedostatek indywidualnych rozwiązań w zakresie oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej. Zły stan infrastruktury melioracyjnej w gospodarstwach rolnych. Niezadowolający stan techniczny infrastruktury przeciwpowodziowej. Nierównomiernie rozłożona infrastruktura sanitarna (wodociągowa i kanalizacyjna oraz oczyszczalnie ścieków).
5.	Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> Występowanie obszarów zdegradowanych w wielu miastach województwa oraz ich obszarach funkcjonalnych, które wymagają rekultywacji i stworzenia warunków do ich ponownego zagospodarowania. Zjawisko niekontrolowanej, chaotycznej suburbanizacji wokół ośrodków miejskich blokujące naturalny rozwój struktur miejskich, stwarzające utrudnienia komunikacyjne, powodujące nieład przestrzenny.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Lp.	Komponent środowiska	Zidentyfikowane problemy środowiskowe
		<ul style="list-style-type: none"> Niekontrolowany proces urbanizacyjny.
6.	Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> Stosunkowo duży procent powierzchni województwa narażony na występowanie powodzi oraz osuwisk. Niewłaściwie planowany proces urbanizacyjny. Istotna potrzeba w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), poprzez zwiększenie stopnia odzysku surowców dobrej jakości ze strumienia odpadów, począwszy od etapu segregacji, poprzez sortowanie, po recykling odpadów. Niski odsetek ilości odpadów poddawanych selektywnej zbiórce (PSZOK). Pozostawianie odpadów na dzikich wysypiskach. Brak wystarczającej ilości instalacji o odpowiednim poziomie technologicznym do zagospodarowania odpadów biodegradowalnych, niektórych surowców wtórnych, energetycznego wykorzystania odpadów w kogeneracji. Występowanie obszarów zdegradowanych w wielu miastach województwa oraz ich obszarach funkcjonalnych, które wymagają rekultywacji i stworzenia warunków do ich ponownego zagospodarowania.
7.	Klimat	<ul style="list-style-type: none"> Nasilanie się ekstremalnych zjawisk pogodowych (wichury, trąby powietrzne, gwałtowne burze, gradobicia, fale upałów, susze oraz samoistne pożary). Problem nadmiaru wody podczas obfitych opadów i śnieżnych roztopów oraz problem jej deficytu w czasie długotrwałej suszy. Duże prawdopodobieństwo wystąpienia bądź nasilenia skutków katastrof naturalnych. Niska świadomość społeczeństwa o zmianach klimatu i wpływu każdej osoby na powstrzymanie negatywnych skutków tych zmian.
8.	Zasoby naturalne/energia	<ul style="list-style-type: none"> Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych. Ubóstwo energetyczne. Wysoki stopień uzależnienia polskiej energetyki od węgla. Niski stopień wykorzystania OZE i paliw alternatywnych we wszystkich sektorach (publicznym, komunalnym, gospodarce i transporcie). Ograniczona świadomość mieszkańców w zakresie wykorzystania zielonej energii w obszarze OZE, wysokie koszty przygotowania inwestycji oraz dług czas zwrotu środków. Niska efektywność źródeł ciepła spalających zarówno paliwa stałe (w tym niewłaściwej jakości) oraz gazowe. Znaczny potencjał do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (energetyka wodna, wiatrowa, wykorzystująca biomasę, przetwarzanie odpadów, biogazownie, energię słoneczną i geotermalną), ale też duża ilość obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody – możliwe konflikty interesów.
9.	Zabytki i dobra materialne/kultura i turystyka	<ul style="list-style-type: none"> Pogłębiający się zanik tradycyjnych krajobrazów kulturowych; różnorodności kulturowej, w tym etnograficznej i architektonicznej. Wiele zabytków wymaga gruntownych prac remontowo-konserwatorskich, m.in. założenia dworskie, zabytki przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej, nieużytkowane cerkwie. Obszary wymagające rewitalizacji w miastach i na terenach wiejskich. Niska aktywność turystyczno-kulturalna, spowodowana pandemią COVID-19; znaczny spadek ruchu turystycznego oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym. Bariery natury technicznej i organizacyjnej, związanej z wprowadzeniem zmian w dotychczasowym funkcjonowaniu placówek kultury (zmiana profilu działalności w kierunku cyfrowym). Niski standard usług i obiektów wobec zwiększających się wymagań i wzrastającej presji konkurencyjnej.
10.	Hałas	<ul style="list-style-type: none"> Wzrastająca emisja hałasu komunikacyjnego. Znaczna potrzeba przejścia na technologie niskoemisyjne, neutralne w zakresie

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Lp.	Komponent środowiska	Zidentyfikowane problemy środowiskowe
		hałasu. ▪ Potrzeba monitoringu poziomu hałasu oraz realizowanie programów mających na celu ograniczanie jego poziomu.

VI. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027 oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, ze względu na ich priorytetowe traktowanie, zawarte są w wielu konwencjach międzynarodowych i podstawowych aktach tworzących Wspólnotę UE. Dokumenty te stanowią ramy dla regulacji prawnych (dyrektywy i rozporządzenia w prawie unijnym oraz ustawy i rozporządzenia w prawie polskim) oraz przesłankę do kształtowania polityki ochrony środowiska w szeregu tworzonych dokumentach o określonej perspektywie czasowej (strategie, polityki, plany, programy).

Cele polityki ochrony środowiska na szczeblu wspólnotowym zostały określone w wielu dokumentach strategicznych, które stanowią podstawę dla dokumentów krajowych i regionalnych. Cechą charakterystyczną tych dokumentów jest obligatoryjna lub zalecana hierarchiczność ich ustaleń i zapisów. Istotne z punktu widzenia projektu FEP 2021-2027 międzynarodowe cele ochrony środowiska zawarte są w ratyfikowanych przez Polskę konwencjach międzynarodowych:

- **Konwencja Ramsarska** (z 1975 r. ze zmianami wprowadzonymi w Paryżu w 1982 r. i Reginie w 1987 r.) o obszarach wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. Celem konwencji jest ochrona i zrównoważone użytkowanie wszystkich mokradł, poprzez działania na szczeblu krajowym i lokalnym oraz współpracę międzynarodową.
- **Konwencja Berneńska** (1979 r.) o ochronie dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, której celem jest ochrona gatunków zagrożonych i ich siedlisk naturalnych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zagrożonych i ginących gatunków wędrownych.
- **Konwencja Genewska** (1979 r.) w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości, mająca na celu ochronę człowieka i jego środowisko przed zanieczyszczeniem powietrza oraz dążenie do ograniczenia i stopniowego zmniejszania i zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza, łącznie z transgranicznym zanieczyszczaniem powietrza na dalekie odległości.
- **Konwencja Bońska** (1979 r.) o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Celem Konwencji jest ochrona dzikich zwierząt migrujących, stanowiących niezastąpiony element środowiska naturalnego.
- **Konwencja o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych** (Bazylea 1989 r.), której przedmiotem jest monitoring transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, według wykazów zawartych w odpowiednich załącznikach do Konwencji oraz minimalizacja wytwarzania odpadów niebezpiecznych i innych, a także zapewnienie dostępu do właściwych, odpowiednio zlokalizowanych urzędów służących do usuwania odpadów, w sposób bezpieczny dla środowiska.

- **Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej z Rio de Janeiro** (1992 r.), wskazuje na konieczność ochrony przyrody w skali globalnej. Główne cele Konwencji to: ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów, uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych.
- **Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu** (Rio de Janeiro 1992 r.), której głównym celem jest przeciwdziałanie globalnemu ociepleniu oraz Protokół z Kioto (1997 r.) stanowiący uzupełnienie Konwencji klimatycznej. Unia Europejska wraz z państwami zrzeszonymi w Europejskim Obszarze Gospodarczym, zobowiązały się przedłużyć swoje zobowiązania wynikające z konwencji do roku 2020.
- **Konwencja o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych** (Helsinki 1992 r.), określająca, jako najważniejsze, następujące cele: zapobieganie, kontrolowanie i zmniejszanie zanieczyszczenia wód, które powoduje oddziaływanie transgraniczne, zapewnienie zachowania ekosystemów i jeśli to niezbędne ich restytuowanie, zapewnienie użytkowania wód transgranicznych zgodnego z ekologicznie uzasadnionym i racjonalnym gospodarowaniem zasobami wodnymi, ich zachowaniem i ochroną środowiska.
- **Konwencja Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych**, zwana Konwencją awaryjną (Helsinki 1992 r.), jako podstawowe cele określa: zapobieganie awariom przemysłowym, zapewnienie gotowości na wypadek awarii o skutkach transgranicznych, likwidację skutków wspomnianych zdarzeń, informowanie o występowaniu poważnych awarii o skutkach transgranicznych, udzielanie pomocy wzajemnej w przypadku wystąpienia poważnych awarii o skutkach transgranicznych.
- **Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustynnienia w państwach dotkniętych poważnymi suszami i/lub pustynnieniem zwłaszcza w Afryce** (Paryż 1994 r.), której celem jest zwalczanie pustynnienia i łagodzenie skutków susz, poprzez efektywne działania na wszystkich poziomach, wspierane przez współpracę międzynarodową i partnerskie organizacje w ramach zintegrowanego podejścia, zgodnego z Agendą 21, w celu przyczynienia się do osiągnięcia trwałego rozwoju na obszarach dotkniętych.
- **Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska** (Aarhus 1998 r.), której celem jest ochrona prawa każdej osoby, obecnego oraz przyszłych pokoleń, do życia w środowisku odpowiednim dla jej zdrowia. Dla osiągnięcia wyznaczonego celu, określono działania w trzech obszarach dotyczących: zapewnienia społeczeństwu przez władze publiczne dostępu do informacji dotyczących środowiska, ułatwienia udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji mających wpływ na środowisko, rozszerzenia warunków dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska.
- **Europejska Konwencja Krajobrazowa** (Florencja 2000 r.), ma na celu ochronę różnorodności krajobrazów europejskich, zarówno naturalnych jak i kulturowych, a także racjonalne zagospodarowanie i planowanie krajobrazu.
- **Konwencja Sztokholmska** (2001 r.) w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych, której celem jest ochrona zdrowia ludzi i środowiska przed substancjami określanymi jako „trwałe zanieczyszczenia organiczne”, poprzez wprowadzenie ograniczeń w produkcji i stosowaniu, eksporcie i imporcie tych substancji, a także przez wprowadzenie zasad gospodarki odpadami je zawierającymi.

- **Konwencja Wiedeńska w sprawie ochrony warstwy ozonowej** (2001 r.), której celami są: ochrona zdrowia ludzkiego i środowiska przed negatywnymi skutkami wynikającymi ze zmian w warstwie ozonowej, regularne prowadzenie pomiarów zawartości ozonu w atmosferze, pomiarów promieniowania ultrafioletowego słońca zakresu UV-B, badania skutków osłabienia warstwy ozonowej w środowisku.
- **Ramowa Konwencja o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat, tzw. konwencja karpacka** (Kijów 2003 r.), określająca jako główne cele m. in.: poprawę jakości życia mieszkańców oraz ochronę walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe, wspólnotowe cele polityki ochrony środowiska zostały określone w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, są to:

- Zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego;
- Ochrona zdrowia człowieka;
- Ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych;
- Promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego, w szczególności zwalczania zmian klimatu.

W Traktacie zostały również określone podstawowe zasady wspólnotowej polityki w dziedzinie ochrony środowiska:

- Zasada wysokiego poziomu ochrony;
- Zasada przezorności (ostrożności);
- Zasada stosowania działań zapobiegawczych (prewencji);
- Zasada naprawiania szkód, przede wszystkim u źródła;
- Zasada „zanieczyszczający płaci”;
- Zasada integracji z innymi politykami Wspólnoty i subsydiarności.

Podstawowym unijnym dokumentem operacyjnym jest Wspólnotowy Program Działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska (ósmy – obecnie przygotowany, nie jest jeszcze przyjęty). 4 października 2019 r. Rada zatwierdziła konkluzje o 8. Programie, a 14 października 2020 r. Komisja przedstawiła projekt decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Programu wyznaczającego ramy polityki i działań środowiskowo-klimatycznych do 2030 r. Przyjęte konkluzje opierają się na programie strategicznym UE zatwierdzonym przez Radę Europejską 20 czerwca 2019 r., w którym podkreśla się pilną potrzebę budowania neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy.

Zaproponowany przez Komisję projekt 8. Programu opiera się na zielonym ładzie i na wykazie opisanych w nim działań, natomiast wyjątkowo nie zawiera własnego wykazu działań. Państwa członkowskie poprosiły Komisję, by w 2024 r. dokonała śródk okresowego przeglądu, a następnie w 2025 r. przedstawiła projekt legislacyjny nowelizujący 8. Program, tak by współprawodawcy mogli dodać niezbędne działania, które trzeba będzie podjąć w latach 2025–2030. Państwa członkowskie doprecyzowały też nowe ramy monitoringu, które powstaną w kontekście 8. Programu do monitorowania postępów w realizacji jego priorytetowych celów.

8. Program, w zakresie środowiska, ma przyspieszyć ekologiczną transformację w sposób sprawiedliwy i inkluzyjny. Jego długofalowy cel „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” był już określony w 7. Programie.

8. Program wskazuje sześć priorytetowych celów tematycznych:

- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;
- Adaptację do zmiany klimatu;
- Model wzrostu przynoszący planecie więcej korzyści niż strat;
- Zerowy poziom emisji zanieczyszczeń;
- Ochronę i przywrócenie bioróżnorodności;
- Ograniczenie największych presji środowiskowych i klimatycznych związanych z produkcją i konsumpcją.

Cele ekologiczne ustanowione na szczeblu krajowym uwzględniające priorytety międzynarodowe i wspólnotowe zawarte są m.in.: w obowiązującym dokumencie „Polityka ekologiczna państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej” (PEP2030)²⁷. Polityka ekologiczna państwa stanowi doprecyzowanie i operacjonalizację zapisów Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju (SOR), dlatego cel główny tj.: **Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców** został przeniesiony wprost z SOR.

Celami środowiskowymi, szczegółowymi są:

- **Środowisko i zdrowie.** Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, w tym 4 kierunki interwencji:
 - zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód;
 - likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania;
 - ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb;
 - przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej.
- **Środowisko i gospodarka.** Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, w tym 5 kierunków interwencji:
 - zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu;
 - wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej;
 - gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym;
 - zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa;
 - wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT.
- **Środowisko i klimat.** Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych, w tym 2 kierunki interwencji:
 - przeciwdziałanie zmianom klimatu;
 - adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.

²⁷ Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej” (M.P. z 2019 r., poz. 794 ze zm.).

Realizacja celów środowiskowych będzie wspierana przez cele horyzontalne:

- **Środowisko i edukacja.** Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa, kierunek interwencji: edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji;
- **Środowisko i administracja.** Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska, kierunek interwencji: usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Globalne, wspólnotowe i krajowe, priorytetowe traktowanie ochrony środowiska, narzuca wymóg uwzględniania celów środowiskowych w dokumentach strategicznych krajowych i regionalnych, w tym w strategiach rozwoju województw.

Analiza projektu FEP 2021-2027 wykazała zgodność z celami określonymi w dokumentach krajowych, w szczególności dotyczącymi ochrony środowiska. Jednym z priorytetów projektu FEP 2021-2027 jest **Energia i środowisko**, w ramach którego realizowane będą cele szczegółowe:

- Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego;
- Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;
- Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;
- Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

Ponadto cele projektu FEP 2021-2027 dotyczące m.in. mobilności miejskiej i rozwiązań intermodalnej mobilności będą miały pozytywny wpływ na środowisko. Zatem można z całą pewnością stwierdzić, że przyjęte na szczeblu międzynarodowym wspólnotowym i krajowym cele ochrony środowiska, zostały uwzględnione w projekcie FEP 2021-2027.

VII. Planowane rozwiązania związane z gospodarką wodną a realizacja projektu FEP 2021-2027 względem zbiorników wód podziemnych, ujęć wody i ich stref oraz terenów zagrożonych zalewaniem wodami powodziowymi

1. Planowane rozwiązania związane z gospodarką wodną

Projekt FEP 2021-2027 przewiduje finansowanie działań związanych bezpośrednio z gospodarką wodną, których celem jest przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi, zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki zasobami w województwie. Są to działania określone w Priorytecie 2 Energia i Środowisko, które obejmują projekty dotyczące:

- Niebieskiej lub zielonej infrastruktury;
- Retencji wód;
- Budowy, przebudowy lub remontów urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy;
- Edukacji w zakresie ochrony zasobów wodnych;
- Rozwoju i modernizacji infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych;
- Budowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia;
- Gospodarowania wodą w zakładach przemysłowych (projekty mające na celu zmniejszenie zużycia wody, zamknięcie jej w obieg zamknięty, a także powtórne jej wykorzystanie).

Pozostałe działania nie są związane bezpośrednio z gospodarką wodną, niemniej realizacja niektórych z nich może oddziaływać na środowisko wodne.

Projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem ogólnym, nakierowanym na wsparcie finansowe różnych rodzajów działań i nie określa szczegółowych rozwiązań lokalizacyjnych i technicznych w zakresie gospodarki wodnej oraz ograniczających potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko wodne związane z realizacją konkretnych działań. Takie rozwiązania będą uszczegóławiane na etapie konkretnych projektów oraz na etapie uzyskiwania zgody na realizację inwestycji.

Realizacja działań, zarówno tych bezpośrednio związanych z gospodarką wodną jak i innych, prowadzona powinna być zgodnie z przepisami w zakresie ochrony wód oraz z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik i technologii ograniczających do minimum potencjalne niekorzystne oddziaływanie na środowisko wodne.

2. Realizacja projektu FEP 2021-2027 względem zbiorników wód podziemnych

Na terenie województwa podkarpackiego zlokalizowanych jest w całości bądź w części 10 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) oraz 1 Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych (Rysunek 10). Zajmują one około 16 % powierzchni województwa.

W związku z tym, że projekt FEP 2021-2027 nie określa lokalizacji przewidzianych do realizacji działań nie można jednoznacznie wskazać, które zbiorniki wód podziemnych mogą być narażone na potencjalne oddziaływanie związane z realizacją projektu FEP 2021-2027. Niemniej jednak, ze względu na swoje rozmiary najbardziej narażony może być GZWP nr 425 „Zbiornik Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów”, który zajmuje największą powierzchnię.

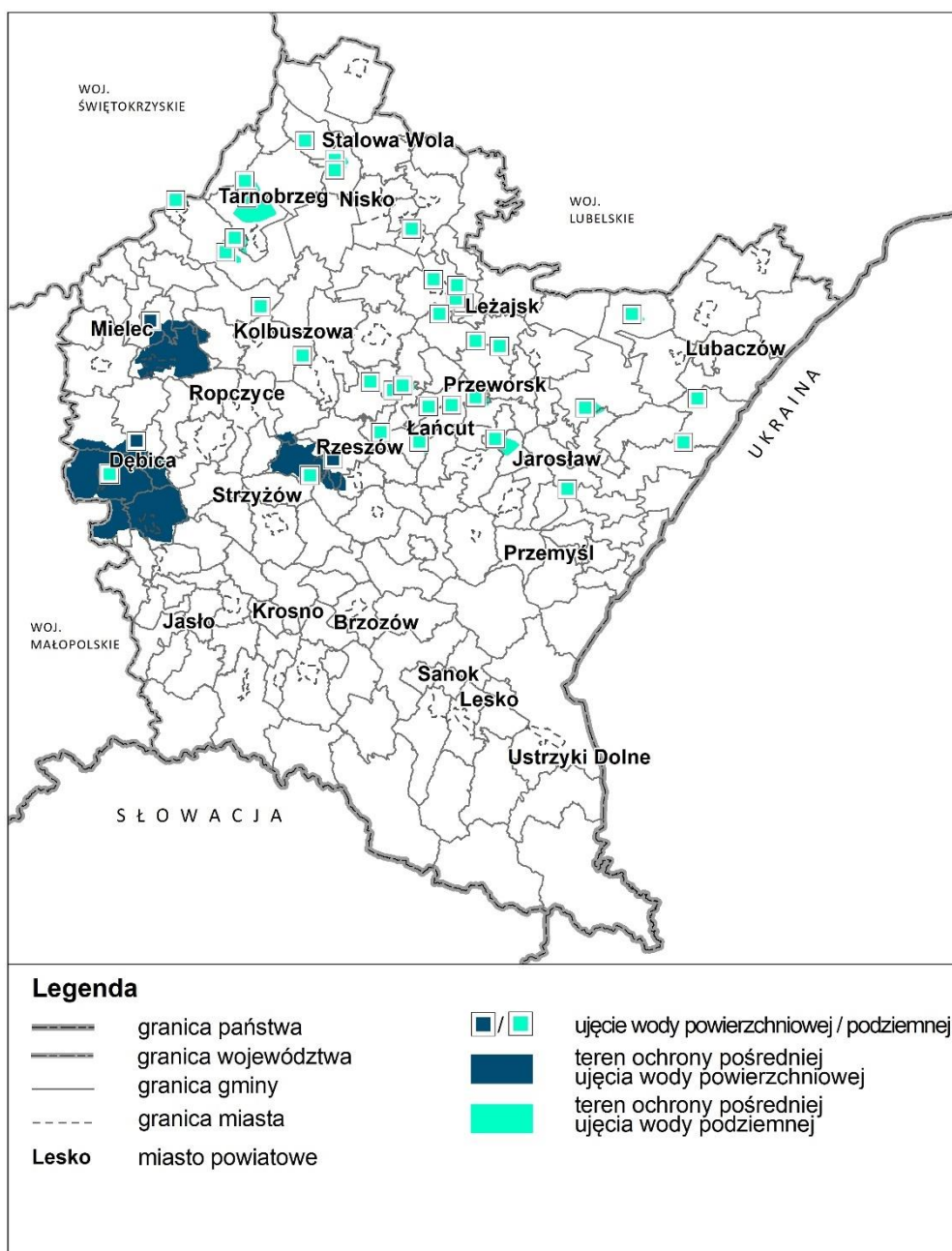
Na zbiorniki wód podziemnych potencjalnie najbardziej mogą oddziaływać działania związane z budową, przebudową lub modernizacją różnego rodzaju infrastruktury ingerujące w powierzchnię ziemi, gdzie możliwa jest emisja ewentualnych zanieczyszczeń do ziemi i wód podziemnych. W szczególności dotyczyć to może inwestycji obejmujących: suche zbiorniki, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, retencje wód, infrastrukturę kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, infrastrukturę niezbędną do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, systemy ciepłownicze (Priorytet 2 Energia i Środowisko), inwestycje drogowe (Priorytet 3 Mobilność miejska, Priorytet 4 Mobilność i Łączność), oraz budowę innych obiektów budowlanych. Niemniej oddziaływanie to ograniczać się powinno tylko do okresu realizacji poszczególnych przedsięwzięć, kiedy konieczne będzie wykonywanie m.in. prac ziemnych. Ponadto część przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 działań z zasady ma przyczyniać się do ochrony środowiska wodnego, w tym wód podziemnych. Są to projekty dotyczące infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków oraz inwestycje dotyczące bezemisyjnego taboru kolejowego oraz bezemisyjnego lub niskoemisyjnego taboru autobusowego. Funkcjonowanie zrealizowanych przedsięwzięć, zwłaszcza oczyszczalni ścieków, będzie miało korzystny wpływ na jakość wód podziemnych. Realizacja działań przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027, a dotyczących tzw. projektów miękkich nie będzie negatywnie oddziaływać na zbiorniki wód podziemnych.

Podsumowując należy założyć, że każdy zbiornik wód podziemnych może być narażony na potencjalne oddziaływanie związane z realizacją działań inwestycyjnych określonych w projekcie FEP 2021-2027. Zakłada się jednak, że wszystkie inwestycje prowadzone będą zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony wód oraz z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik i technologii ograniczających do minimum potencjalne niekorzystne oddziaływanie na wody podziemne. Ocenia się, że zbiorniki wód podziemnych nie powinny stanowić znaczącego ograniczenia w realizacji działań określonych w projekcie FEP 2021-2027. Szczegółowa ocena możliwa będzie jednak, dopiero na etapie wyboru konkretnych projektów, kiedy znana będzie ich lokalizacja, rodzaj i zakres inwestycji oraz zastosowane rozwiązania techniczne i technologiczne.

3. Realizacja projektu FEP 2021-2027 względem ujęć wody i stref ochronnych ujęć wody

Na obszarze województwa podkarpackiego zostały ustanowione strefy ochronne obejmujące tereny ochrony bezpośredniej i pośredniej dla trzech ujęć wód powierzchniowych: dwóch na rzece Wisłocie w Dębicy i w Mielcu (ujęcie „Wojsław”) oraz na rzece Wisłok (ujęcie „Zwierzycza”), a także dla 35 ujęć wód podziemnych (Rysunek 22).

Rysunek 22. Ujęcia wód z ustanowionymi strefami ochronnymi obejmujące tereny ochrony pośredniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń ustanawiających strefy ochronne.

W związku z tym, że projekt FEP 2021-2027 nie określa lokalizacji przewidzianych do realizacji działań, nie można jednoznacznie wskazać, które tereny znajdujące się w strefach ochronnych mogą być narażone na potencjalne niekorzystne oddziaływanie.

Tereny ochrony bezpośredniej ujęć wód powierzchniowych i podziemnych mają niewielką powierzchnię i z reguły obejmują teren samego ujęcia wraz z urządzeniami służącymi ujmowaniu wód. Strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanawia się z urzędu. Są to tereny zamknięte i ściśle chronione. Na terenach tych zakazuje się wszelkich działań niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. W związku z tym, że realizacja działań na terenach stref bezpośrednich będzie właściwa niemożliwa, a ewentualna realizacja projektów może dotyczyć jedynie rozbudowy i modernizacji istniejącej infrastruktury niezbędnej do funkcjonowania ujęcia nie należy spodziewać się znaczącego oddziaływania na funkcjonowanie ujęcia czy jakość ujmowanej wody (Priorytet 2 Energia i Środowisko).

Największe obszarowo tereny ochrony pośredniej posiadają ujęcia wód powierzchniowych w Dębicy i Mielcu na rzece Wisłocy oraz w Rzeszowie na rzece Wisłok. Zajmują one łącznie około 636 km² powierzchni. Tereny ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych są znacznie mniejsze, obejmują teren w bezpośrednim sąsiedztwie strefy bezpośredniej. W sumie dla 35. ujęć wód podziemnych tereny ochrony pośrednie zajmują około 94 km² gruntów.

Podczas realizacji działań ujętych w projekcie FEP 2021-2027 należy uwzględniać zasady obowiązujące w strefach ochrony pośredniej ujęć wód powierzchniowych, w szczególności zapis zabraniający budowy: dróg wojewódzkich, powiatowych oraz mostów na ich ciągach, a także parkingów, bez ujmowania wód opadowych i roztopowych w systemy kanalizacji opadowej zamkniętej lub otwartej w postaci rowów izolowanych oraz bez urządzeń zapewniających oczyszczanie ich przed wprowadzeniem do wód i do ziemi, do poziomu wymaganego przepisami odrębnymi.

Na terenach ochrony pośredniej ujęć wód niekorzystne oddziaływania mogą być związane z realizacją działań związanych z budową, przebudową lub modernizacją różnego rodzaju infrastruktury ingerujących w powierzchnię ziemi, gdzie możliwa jest emisja zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych. W szczególności dotyczyć to może inwestycji obejmujących: suche zbiorniki, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, retencje wód, infrastrukturę kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, infrastrukturę niezbędną do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, systemy ciepłownicze (Priorytet 2 Energia i Środowisko), inwestycje drogowe (Priorytet 3 Mobilność miejska, Priorytet 4 Mobilność i Łączność), oraz budowę innych obiektów budowlanych. Niemniej oddziaływanie to powinno ograniczać się tylko do okresu budowy.

Nie przewiduje się, aby realizacja pozostałych działań przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 powodowała znaczący wpływ na jakość ujmowanych wód, tym bardziej, że część działań możliwych do wsparcia finansowego ma się przyczyniać do ochrony środowiska wodnego. Są to projekty dotyczące infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków oraz inwestycje w bezemisyjny tabor kolejowy, oraz bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor autobusowy.

Na uwadze należy mieć, że na terenach ochrony pośredniej może być zakazane lub ograniczone wykonywanie robót lub czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia. W związku z tym ewentualne działania realizowane na tych terenach, oprócz ogólnych przepisów w zakresie ochrony wód będą musiały uwzględniać zakazy i nakazy wskazane w aktach prawnych ustanawiających strefy ochronne.

Strefy ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych zajmują znacznie mniejsze obszary niż strefy ochrony pośredniej ujęć powierzchniowych, dlatego trudniej jest wykonać analizę dla dokumentów kierunkowych, konkursowych jakim jest projekt FEP 2021-2027, zwłaszcza, że nie są znane lokalizacje realizacji poszczególnych działań. Proponuje się przeprowadzenie dokładnych analiz na etapie projektowania i realizacji konkretnych przedsięwzięć. Należy zaznaczyć, że strefy ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych znajdują się głównie w środkowej i północnej części województwa. Na obszarach wyznaczonych stref ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych zabrania się lokalizowania przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Nie przewiduje się, aby realizacja projektu FEP 2021-2027 powodowała znaczący wpływ na jakość wód w obrębie wyznaczonych stref ochronnych, niemniej w przypadku realizacji przedsięwzięcia w sąsiedztwie ujęć wód na etapie przygotowywania dokumentacji, po stwierdzeniu możliwości wystąpienia potencjalnie negatywnych oddziaływań należy przedstawić i zastosować takie rozwiązania planistyczne i technologiczne, które będą eliminować lub minimalizować negatywne oddziaływanie.

Należy zaznaczyć, że szczegółowa ocena oddziaływania na możliwa będzie jednak, dopiero na etapie wyboru konkretnych projektów, kiedy znana będzie lokalizacja, zakres inwestycji i stosowane rozwiązania techniczne.

4. Realizacja projektu FEP 2021-2027 względem terenów zagrożonych zalewaniem wodami powodziowymi

Obszary zagrożenia powodziowego obejmują około 1757,5 km², co stanowi 9,8% powierzchni województwa (Rysunek 19), w tym 4,2% to obszary szczególnego zagrożenia powodzią. W obrębie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują ograniczenia w zakresie zabudowy i zagospodarowania terenu.

W analizie uwzględniono następujące obszary:

- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmujące tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%) i obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%);
- Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest rzadkie i wynosi raz na 500 lat (Q0,2%);
- Obszary narażone na zalanie w wyniku przerwania wału przeciwpowodziowego.

Analizując rodzaje działań możliwych do wsparcia finansowego i wskazanych w projekcie FEP 2021-2027, należy mieć na uwadze, że w przypadku części z nich może występować kolizja z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Będzie to dotyczyć w szczególności działań związanych bezpośrednio z ciekami wodnymi obejmujących budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy oraz retencje wód (Priorytet 2 Energia i Środowisko). Zwiększone prawdopodobieństwo kolizji z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią może być związane

z realizacją inwestycji drogowych (Priorytet 4 Mobilność i Łączność), w przypadku ich przebiegu przez te obszary. W takim przypadku należy uzyskać wymagane prawem pozwolenia, ale wskazane jest unikanie prowadzenia przedsięwzięć drogowych przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Najlepszym rozwiązaniem będzie realizowanie wszelkich przedsięwzięć dla których przewiduje się wsparcie finansowe poza obszarami szczególnego zagrożenia powodzią, a w przypadku braku takich możliwości, należy bezwzględnie przestrzegać obowiązujących przepisów określonych w ustawie Prawo wodne, w tym zakazu wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa realizację wszelkich przedsięwzięć w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią należy uzgodnić z Wodami Polskimi.

Powódź jest zjawiskiem losowym, trudnym do przewidzenia w czasie oraz do oszacowania wielkości zagrożenia. Ze względu na deklaracyjny i ogólny charakter projektu FEP 2021-2027, nie można przeprowadzić dokładnych, wiarygodnych prognoz, co do sposobu oddziaływania realizacji poszczególnych rodzajów działań na tereny zagrożenia powodziowego, ani wskazać czy oraz jakie straty w infrastrukturze powstaną w wyniku powodzi.

Biorąc powyższe pod uwagę, niezwykle ważnym jest takie poprowadzenie np. wojewódzkich tras komunikacyjnych, ewentualnych przepraw mostowych oraz takie lokalizowanie innych przedsięwzięć, aby maksymalnie zostało ograniczone ryzyko ich podtopienia, podmycia czy zniszczenia. Przedsięwzięcia nie mogą też utrudniać ochrony przed powodzią ani zwiększać zagrożenia powodziowego.

5. Realizacja projektu FEP 2021-2027 a jednolite części wód powierzchniowych

Na obszarze województwa podkarpackiego wyodrębniono 342 jednolite części wód powierzchniowych. Według danych na 2019 rok tylko dwie z nich charakteryzuje się stanem dobrym (Rysunek 15). Zgodnie z ustawą Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. wody jako integralna część środowiska oraz siedlisko dla organizmów, podlegają ochronie, niezależnie od tego, czyją stanowią własność. Celem ochrony JCWP jest osiągnięcie przez nie celów środowiskowych.

W związku z tym, że projekt FEP 2021-2027 nie określa lokalizacji przewidzianych do realizacji działań nie można jednoznacznie wskazać, które JCWP mogą być narażone na potencjalne negatywne oddziaływanie. Zakłada się jednak, że wszystkie inwestycje realizowane będą zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony wód oraz z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik i technologii ograniczających do minimum potencjalne niekorzystne oddziaływanie na JCWP. Szczegółowa ocena oddziaływania możliwa będzie dopiero na etapie wyboru konkretnych projektów, kiedy znana będzie lokalizacja, zakres przedsięwzięcia i zastosowane rozwiązania techniczne.

Działaniami, które mogą potencjalnie niekorzystnie oddziaływać na jakość JCWP są działania związane bezpośrednio z ciekami wodnymi obejmujące budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, a także działania dotyczące retencji wód. W mniejszym stopniu oddziaływać mogą także

działania związane z budową, przebudową lub modernizacją różnego rodzaju infrastruktury. W szczególności dotyczyć to może inwestycji obejmujących infrastrukturę kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, infrastrukturę niezbędną do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, systemy ciepłownicze (Priorytet 2 Energia i Środowisko), inwestycje drogowe (Priorytet 3 Mobilność miejska, Priorytet 4 Mobilność i Łączność) oraz realizację innych obiektów budowlanych, niemniej negatywne oddziaływanie powinno ograniczać się zasadzie tylko do okresu budowy. Realizacja pozostałych działań przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 będzie mieć mniejsze oddziaływanie lub żadnego. Ponadto część przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 działań z zasady ma przyczyniać się do ochrony wód powierzchniowych oraz poprawy jakości wód. Są to projekty dotyczące np. infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków oraz inwestycje w bezemisyjny tabor kolejowy oraz bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor autobusowy.

Jednolite części wód powierzchniowych zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych, wskazane w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Wisły i Dniestru, zajmują około 44,2% powierzchni województwa. Spośród JCWP zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych większość posiada derogacje wyznaczone do 2021 r., a dla 19 JCWP okres został wydłużony do 2027 r., należy więc przy realizacji przedsięwzięć ujętych w projekcie FEP 2021-2027 uwzględnić zapisy dotyczące sposobu i czasu osiągnięcia celów środowiskowych dla JCWP posiadających derogacje oraz realizować je w taki sposób, aby nie został pogorszony stan jakości wód.

6. Realizacja projektu FEP 2021-2027 a jednolite części wód podziemnych

W planach gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły i Dniestru, dwie jednolite części wód podziemnych (115 i 135) zostały przedstawione jako zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Dla JCWPd o nr 115 został przedłużony termin osiągnięcia celów środowiskowych do roku 2027, ze względu na nieuporządkowaną gospodarkę wodno-ściekową (zanieczyszczenie wód podziemnych związkami NH_4), a dla JCWPd 135 nie wyznaczono derogacji czasowych.

Badania GIOŚ, prowadzone w ramach monitoringu diagnostycznego w roku 2019, wykazały słaby stan chemiczny dla JCWPd 135, która następnie została objęta monitoringiem operacyjnym. Ocena jakości wód przeprowadzona w ramach monitoringu operacyjnego 2021 roku wykazała słaby stan chemiczny w 55,5% punktów pomiarowych (Rysunek 16).

Zgodnie z ustawą Prawo wodne wody jako integralna część środowiska oraz siedlisko dla organizmów, podlegają ochronie, niezależnie od tego, czyją stanowią własność.

W związku z tym, że projekt FEP 2021-2027 nie określa lokalizacji przewidzianych do realizacji działań nie można jednoznacznie wskazać, które JCWPd mogą być narażone na potencjalne negatywne oddziaływanie. Potencjalnie niekorzystne oddziaływanie na jakość JCWPd może być związane z budową, przebudową lub modernizacją różnego rodzaju infrastruktury ingerujące w powierzchnię ziemi, gdzie możliwa jest emisja zanieczyszczeń do ziemi i wód podziemnych. W szczególności dotyczyć to może inwestycji obejmujących: suche zbiorniki, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, retencje wód, infrastrukturę kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, infrastrukturę niezbędną do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, systemy ciepłownicze (Priorytet 2 Energia i Środowisko), inwestycje drogowe

(Priorytet 3 Mobilność miejska, Priorytet 4 Mobilność i Łączność), oraz budowę innych obiektów budowlanych, niemniej oddziaływanie to ograniczać się będzie w zasadzie tylko do okresu realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Realizacja pozostałych działań przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 nie powinna powodować zagrożeń dla jakości JCWPd. Ponadto część przewidzianych do wsparcia finansowego działań określonych w projekcie FEP 2021-2027 ma przyczyniać się do ochrony środowiska wodnego w tym JCWPd. Są to projekty dotyczące głównie infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków.

Zakłada się, że wszystkie inwestycje dla których przewidziane jest w projekcie FEP 2021-2027 wsparcie finansowe realizowane będą zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony wód z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik i technologii ograniczających do minimum potencjalne niekorzystne oddziaływanie na środowisko, w tym na środowisko wodne. Szczegółowa ocena oddziaływania realizacji poszczególnych przedsięwzięć możliwa będzie dopiero na etapie wyboru konkretnych projektów i dopiero wtedy znana będzie lokalizacja, zakres inwestycji i stosowane rozwiązania techniczne.

Należy zaznaczyć, że podczas realizacji wszelkich działań inwestycyjnych określonych w projekcie FEP 2021-2027 należy uwzględnić stan wód podziemnych i stosować takie rozwiązania, aby w wyniku prowadzonych prac nie doszło do pogorszenia jakości wód podziemnych.

VIII. Ocena oddziaływania realizacji projektu FEP 2021-2027 na stan jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych

1. Identyfikacja i ocena oddziaływania projektu FEP 2021-2027 na cele środowiskowe jednolitych części wód

Cele środowiskowe dla wód powierzchniowych i podziemnych zostały określone na podstawie art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej obowiązującej we wszystkich krajach Unii Europejskiej oraz na podstawie ustawy Prawo wodne, do której zostały przetransponowane zapisy wspomnianej dyrektywy.

Celem środowiskowym dla wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona, poprawa oraz przywracanie stanu JCWP tak, aby osiągnąć co najmniej dobry stan chemiczny wód oraz co najmniej dobry stan ekologiczny, a dla części wód silnie zmienionych oraz sztucznych – co najmniej dobry potencjał ekologiczny. Przy określaniu celów środowiskowych przyjmuje się również warunek nie pogorszenia obecnego stanu wód.

Dla jednolitych części wód podziemnych celem środowiskowym jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód. Służy temu zapobieganie dopływowi lub ograniczanie wprowadzania zanieczyszczeń do wód podziemnych, zapobieganie pogarszaniu oraz poprawa ich stanu, ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód tak, aby osiągnąć ich dobry stan. Dobry stan ilościowy oznacza, że dostępne do zagospodarowania zasoby są wyższe niż średni wieloletni pobór rzeczywisty z ujęć wód podziemnych. Należy również wykluczyć działalność człowieka powodującą wahania zwierciadła wód podziemnych. Dobry stan chemiczny wód podziemnych oznacza uzyskanie I, II lub III klasy jakości wód.

W ocenie oddziaływania skutków realizacji projektu FEP 2021-2027 na stan jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych przeanalizowano działania przypisane celom szczegółowym w ramach wyznaczonych priorytetów. Największy wpływ na cele środowiskowe będą mieć działania wynikające z priorytetu 2 Energia i środowisko, celu szczegółowego 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, takie jak:

- Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w ramach Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach 2-15 tys. RLM, które nie spełniają wymogów Dyrektywy Ściekowej, w tym przygotowanie osadów ściekowych do ostatecznego zagospodarowania;
- Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, m.in. działania dotyczące poprawy jakości systemów zaopatrzenia w wodę oraz likwidowania strat wody, poprawy efektywności wykorzystania wody, w tym w sytuacji zmniejszenia dostępnej ilości wody lub obniżenia jakości wody, w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach.

Działania te będą wzmacniać osiągnięcie celów środowiskowych wód w sposób bezpośredni, pozytywny i długotrwały, zapewniając zrównoważone gospodarowanie wodami w zakresie dostępu do czystej wody, redukcji zużycia i poprawy jakości wód, w tym efektywności zagospodarowania ścieków komunalnych, redukcji biogenów w ściekach oczyszczonych. Na etapie prowadzenia prac budowlanych, takich jak budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno-ściekową, przewiduje się negatywny wpływ na wody powierzchniowe i podziemne (gruntowe), krótkotrwały, ograniczony do czasu trwania robót.

Podobny wpływ na cele środowiskowe wód będą mieć również działania priorytetu 2 wynikające z celu szczegółowego 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, zwłaszcza:

- Projekty dotyczące retencjonowania wód w naturalnych lub seminaturalnych w ekosystemach (tereny podmokłe, naturalne zbiorniki wodne zagrożone dużymi wahaniami poziomu zwierciadła wody z powodu wadliwie działających systemów melioracyjnych oraz zjawiska suszy);
- Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu /zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, takich jak zbiorniki suche, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, jeśli naturalne mechanizmy ekosystemowe są niewystarczające, a podjęcie tych działań nie zwiększy zagrożenia w sytuacjach nadzwyczajnych;
- Rozwój małej retencji przede wszystkim w ekosystemach oraz zlewniach elementarnych, w tym naturalnych ekosystemach na obszarach cennych przyrodniczo oraz ekosystemach przekształconych, wykorzystywanych na potrzeby produkcji rolnej;
- Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego,
- Rozwijanie systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu oraz pojazdów do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych).

W sposób pośredni na stan jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych będą oddziaływać pozostałe działania wynikające z celów szczegółowych priorytetu 2, tj.:

- 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- 2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;
- 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

Poprawa efektywności energetycznej budynków, budowa lub modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych, budowa i rozbudowa instalacji do produkcji energii z OZE itp. działania, w istotny sposób będą wpływać na zmniejszenie się emisji zanieczyszczeń do powietrza, a pośrednio również do wód powierzchniowych i podziemnych. Realizacja projektów mających na celu zmniejszenie zużycia wody w procesach produkcyjnych, stosowanie obiegu zamkniętego i powtórne jej wykorzystanie będzie pozytywnie wpływać na ochronę ilościową i jakościową wód.

Wdrażanie systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, rozwijanie recyklingu będzie zapobiegać powstawaniu odpadów, prowadzić do zasobooszczędnej gospodarki i tym samym przyczyniać się do ochrony jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Ponadto ochrona bioróżnorodności i trwałe zachowanie jej wszystkich elementów będzie również wspierać cel środowiskowy wyznaczony dla wód.

Pośrednie pozytywne oddziaływanie na wody powierzchniowe i podziemne związane będzie z realizacją działań wskazanych w priorytecie 1 *Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka*, w którym kładzie się nacisk na działalność badawczo-rozwojową, innowacyjność, cyberbezpieczeństwo, szkolenia itp. Spodziewanym efektem tych działań będzie wzrost produktywności polskiej gospodarki, a także prowadzenie monitoringu poziomu zanieczyszczenia powietrza, wód, gromadzenie danych, diagnozowanie problemów i planowanie działań ograniczających katastrofy naturalne, zmiany klimatu, itp.

Efektem działań zawartych w priorytecie 3 *Mobilność miejska*, cel szczegółowy 2(viii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*) będzie zintegrowany, czysty i bezpieczny transport publiczny, niskoemisyjny, ograniczający indywidualny transport samochodowy na obszarach miejskich. Przyczyni się to do spadku emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń pochodzących z transportu oraz poprawy środowiska przyrodniczego, w tym środowiska wodnego w obrębie miast.

Podobny pośredni, pozytywny wpływ na wody powierzchniowe i podziemne związany będzie z realizacją działań zawartych w priorytecie 4 *Mobilności i łączności* (cel szczegółowy 3(ii) *Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej*). Efektem realizacji i funkcjonowania zaplanowanych działań będzie zmniejszenie emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń pochodzących z transportu do powietrza, pośrednio również do wód. Zakłada się, że będzie wzrastać udział samochodów hybrydowych zasilanych energią elektryczną, które w znacznie mniejszym stopniu obciążają zanieczyszczeniami środowisko przyrodnicze.

Natomiast prowadzone prace w zakresie budowy, rozbudowy, modernizacji dróg i linii kolejowych, infrastruktury lotniczej, sieci rowerowych będą oddziaływać negatywnie na wody powierzchniowe i podziemne (a także glebę), niemniej wpływ ten będzie ograniczony do terenu wykonywanych robót oraz czasu ich trwania. Potencjalne oddziaływanie na stan wód związane będzie z funkcjonowaniem całego systemu transportowego województwa, niemniej zasięg oddziaływania ograniczy się głównie do tras komunikacyjnych i będzie miał charakter liniowy.

Priorytet 5 Infrastruktura bliżej ludzi zawiera m.in. działania związane z infrastrukturą społeczną, z oświatą i szkolnictwem wyższym, infrastrukturą ochrony zdrowia, mieszkalnictwem o charakterze wspomagającym (w ramach najmu socjalnego), infrastrukturą kultury, turystyki (szlaki turystyczne). Przewiduje się, że na etapie prac budowlanych związanych z budową, np. klinicznego szpitala uniwersyteckiego czy Podkarpackiego Centrum Zdrowia Dziecka, a także budową, rozbudową, modernizacją szkół, przedszkoli i innych obiektów użyteczności publicznej, dostosowaniem obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, może dochodzić do krótkotrwałego, negatywnego oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne. W długotrwałym ujęciu czasowym, na etapie funkcjonowania obiektów, nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na środowisko wodne.

Realizacja działań określonych w Priorytecie 6 Rozwój zrównoważony terytorialnie, a także w priorytecie 9 Pomoc techniczna i priorytecie 10 Pomoc techniczna (EFS+) nie powinna znacząco wpływać na środowisko przyrodnicze, w tym na wody. W zakresie planowanych działań przewiduje się neutralny ich charakter na stan wód powierzchniowych i podziemnych. Większość działań zawartych w priorytecie 7 Kapitał ludzki gotowy do zmian oraz w priorytecie 8 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność będzie miało również neutralny wpływ na środowisko wodne, przy czym wyjątek mogą stanowić działania związane:

- z poprawą dostępności do usług świadczonych w ośrodkach wychowania przedszkolnego poprzez dostosowanie istniejącej bazy lokalowej (priorytet 7, cel szczegółowy 4(f): Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami);
- ze wsparciem w zakresie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomagającym lub rozwoju mieszkalnictwa adoptowalnego, poprawy warunków mieszkaniowych (priorytet 7, cel szczegółowy 4(k) oraz priorytet 8, cel szczegółowy 4(k) (EFS+): Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej).

Potencjalnie negatywny wpływ realizacji tych działań na wody powierzchniowe i podziemne może wystąpić na etapie budowy nowych przedsięwzięć bądź modernizacji istniejących obiektów, ale będzie krótkotrwały, ograniczony do czasu trwania robót budowlanych, a przy zastosowaniu odpowiednich środków minimalizujących może zostać znacznie ograniczony, a nawet wyeliminowany.

2. Określenie czy realizacja projektu FEP 2021-2027 przyczyni się do zmniejszenia lub zwiększenia poziomu ochrony wód

W projekcie FEP 2021-2027 zostały określone priorytety, cele szczegółowe i działania, których realizacja z pewnością przyczyni się do zwiększenia poziomu ochrony wód. Należą do nich przede wszystkim przedsięwzięcia określone w ramach priorytetu 2 Energia i środowisko, celu szczegółowego 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej oraz 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

Zwiększeniu poziomu ochrony wód będą służyć przede wszystkim inwestycje związane z budową, modernizacją infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, infrastruktury wodociągowej, poprawy jakości systemów zaopatrzenia w wodę oraz likwidowania strat wody, a także projekty dotyczące retencjonowania wód, w tym małej retencji, budowy, przebudowy lub remontów urządzeń wodnych i infrastruktury przeciwpowodziowej itp. Ponadto realizacja pozostałych działań wyszczególnionych w ramach priorytetu 2, a dotyczących wspierania energii odnawialnej, poprawy efektywności energetycznej budynków, a także realizacja działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w procesach produkcyjnych, np. poprzez stosowanie obiegu zamkniętego, będzie pozytywnie wpływać na ochronę wód.

Realizacja przedsięwzięć określonych w priorytecie 3 Mobilność miejska czy priorytecie 4 Mobilności i łączność, prowadzących do usprawnienia systemu komunikacyjnego, uczynienia go nowoczesnym i bezpiecznym może w sposób pośredni oddziaływać na jakość wód powierzchniowych i podziemnych, zarówno pozytywnie jak i negatywnie.

Zwiększeniu poziomu ochrony wód będą służyć inwestycje związane z rozwojem transportu kolejowego. Ponadto wzmocnienie roli transportu publicznego w obrębie miejskich ośrodków funkcjonalnych, budowa obwodnic miast, nowych dróg, węzłów łączących z autostradą i drogami ekspresowymi, służyć będzie odciążeniu ruchu komunikacyjnego w obszarach zurbanizowanych, a tym samym przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczeń na terenach mieszkaniowych. Mniejsza emisja wytworzonych zanieczyszczeń przedostających się do powietrza atmosferycznego, to mniejsza ich emisja do wód i gleby. Rozwój sieci tras rowerowych również wzmocni działania służące poprawie jakości wód. Dobrze zaprojektowane trasy rowerowe prowadzące do atrakcyjnych miejsc mogą zachęcać mieszkańców województwa i turystów do korzystania z ekologicznego środka transportu, jakim jest rower. Podróże turystyczne rowerem zamiast samochodem przyczynią się do ograniczania emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych, a tym samym do zwiększenia poziomu ochrony wód.

Poziom ochrony wód powierzchniowych oraz podziemnych może zostać zakłócony na etapie prowadzenia prac budowlanych związanych z realizacją poszczególnych projektów inwestycyjnych np.: z budową, rozbudową, modernizacją obiektów infrastruktury wodno-ściekowej, przeciwpowodziowej, transportowej. Prognozuje się, że oddziaływanie niekorzystne będzie obejmować okres trwania budowy lub modernizacji i ustąpi po zakończeniu prac.

Oslabienie poziomu ochrony wód może powodować nie tylko realizacja projektów infrastrukturalnych, ale także funkcjonowanie szlaków transportowych, szczególnie tych o dużym natężeniu ruchu. Należy zaznaczyć, że drogi krajowe czy wojewódzkie wykorzystywane są do transportu substancji niebezpiecznych. Zwiększenie bezpieczeństwa przejazdów samochodów to

również ograniczenie prawdopodobieństwa wystąpienia poważnych awarii z udziałem substancji niebezpiecznych, a co za tym idzie zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia wód.

3. Wskazanie środków minimalizujących negatywne oddziaływanie realizacji projektu FEP 2021-2027 na cele środowiskowe określone dla jednolitych części wód

Projekt FEP 2021-2027 jest z założenia zgodny z polityką Unii Europejskiej i zawiera tylko te działania, których realizacja nie może być sprzeczna z zasadą DNSH „nie czyn poważnych szkód”. Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że nie będą wspierane te przedsięwzięcia, których realizacja będzie w sposób znacząco negatywny wpływać na cele środowiskowe określone dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych.

Realizacja wielu działań zawartych w projekcie FEP 2021-2027 będzie wymagać uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Do takich działań należy zaliczyć m.in.: budowę, modernizację dróg oraz linii kolejowych, budowę, rozbudowę sieci i obiektów infrastrukturalnych, w tym z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, przeciwpowodziowej, energetycznej, przygotowanie terenów pod inwestycje budowlane, itp. Na etapie przygotowania dokumentacji dla konkretnych przedsięwzięć, po stwierdzeniu możliwości wystąpienia negatywnych skutków m.in. dla osiągnięcia celów środowiskowych określonych dla jednolitych części wód, należy przedstawić takie rozwiązania planistyczne i technologiczne, które będą je minimalizować, niemniej wszelkie prace budowlane należy prowadzić w sposób zapewniający utrzymanie stosunków wodnych i wykluczający przenikanie ewentualnych zanieczyszczeń do wód gruntowych.

Do innych środków minimalizujących negatywne oddziaływanie należy stosowanie najnowocześniejszych rozwiązań technicznych i technologicznych, zapewnienie wstępnego oczyszczania wód opadowych i roztopowych z terenów dróg, odprowadzanie wód opadowych z terenów dróg, parkingów do kanalizacji deszczowej lub odbiornika dopiero po wstępnym podczyszczeniu, prowadzenie robót budowlanych w taki sposób, aby maksymalnie ograniczyć niekorzystny wpływ na jakość wód. Należy również sprawdzać stan techniczny sprzętów i urządzeń, dokonywać przeglądów i potrzebnych napraw, tak by uniknąć nieprzewidzianych usterek, awarii sprzętu, które mogłyby spowodować wypływ substancji niebezpiecznych do środowiska.

Pełna lista środków minimalizujących niekorzystne oddziaływanie powinna być wskazana w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia.

IX. Określenie, analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych oraz pozytywnych i negatywnych

1. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko

Cele szczegółowe wraz działaniami określonymi w ramach projektu FEP 2021-2027 odpowiadają na wyzwania jakie stoją przed województwem podkarpackim w najbliższych latach. W szczególności są one związane z adaptacją do zmian klimatu, wypełnienia wymogów wynikających z Dyrektywy Ściekowej, dotyczą również zintensyfikowania działań w zakresie zapobiegania powstawaniu oraz zagospodarowania jak największej ilości odpadów komunalnych poprzez recykling, zapewnienia dostępu do właściwej ilości i odpowiedniej jakości wody do spożycia, zachowania pełnej różnorodności biologicznej i krajobrazu województwa jako elementu budowania marki regionu, prowadzą do poprawy stan taboru miejskiego oraz zintegrowania systemów komunikacji zbiorowej w miastach i obszarach funkcjonalnych, podejmowania działań mających na celu usuwanie luk w systemie transportu, które są, lub w przewidywalnej perspektywie mogą być, przyczynami narastających dysproporcji w rozwoju województwa oraz powiększania się obszarów zagrożonych wykluczeniem transportowym, poszukiwaniu nowych rozwiązań dążących do efektywnego wykorzystania potencjału kulturalnego regionu, przyczynią się do podejmowania przedsięwzięć aktywizacyjnych na rzecz wsparcia osób w trudnej sytuacji na rynku pracy, prowadzą do poprawy jakości i dostępności edukacji, w tym m.in. poprzez dostosowanie jej do regionalnego rynku pracy, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, zwiększanie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych, wspierających rozwój obszarów funkcjonalnych i wspólnego rozwiązywania problemów.

W projekcie FEP 2021-2027 określono rodzaje działań jakie będą wspierane finansowo, w obrębie przyjętych priorytetów i celów szczegółowych, bez szczegółowego opisu realizujących je przedsięwzięć. Z tego względu możliwe jest określenie jedynie potencjalnego oddziaływania, bez szczegółowego określania poziomów oddziaływań, tj.: wielkości emisji zanieczyszczeń, wielkości emitowanego hałasu, ilości i jakości zajmowanych czy przekształcanych siedlisk przyrodniczych. Ponadto wskazano, że przy realizacji projektów „twardych” preferowane będą projekty proekologiczne. Pozytywne oddziaływanie będzie związane z realizacją przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 działań „miękkich” o charakterze społecznym.

W Prognozie, w obrębie poszczególnych priorytetów wskazane zostały rodzaje działań, których realizacja może mieć wpływ na następujące elementy środowiska: różnorodność biologiczna, powietrze, wody powierzchniowe i podziemne, klimat akustyczny, powierzchnię ziemi łącznie z glebą, krajobraz, zabytki, zdrowie ludzi oraz na obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Ocenie oddziaływania na środowisko poddane zostały wszystkie rodzaje działań określone w projekcie FEP 2021-2027 (Tabela 10), a poniżej dokonano ogólnej charakterystyki poszczególnych priorytetów oraz ich oddziaływania na środowisko.

Priorytet 1- KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA

W ramach Priorytetu 1 przewiduje się działania ukierunkowane w szczególności na pobudzanie rozwoju innowacyjności w regionie, wsparcie działalności badawczo-rozwojowej i dalsze zacieśnianie współpracy między środowiskiem nauki i biznesu, tworzenie wysokowartościowych proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorstw oraz wsparcie działalności B+R i innowacyjności skoncentrowanej na inteligentnych specjalizacjach (określonych na poziomie regionalnym), budowę potencjału ośrodków innowacji, zwiększenie zaawansowania cyfrowego oraz rozszerzenia zakresu i poprawy jakości e-usług publicznych, promocję gospodarki regionalnej i internacjonalizację MŚP (doradztwa jako elementu projektu), rozwój infrastruktury adekwatnej do oczekiwań podmiotów chcących prowadzić, bądź prowadzących, działalność gospodarczą w województwie podkarpackim, w tym uzbrajanie terenów inwestycyjnych, a także identyfikację nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych oraz budowę potencjału regionalnych systemów innowacji w ramach PPO (RIS), rozwijanie potencjału regionalnych klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) i budowę potencjału ośrodków innowacji. Większość działań o „miękkim” charakterze „będzie miało pozytywny lub neutralny wpływ na ludzi i środowisko, zwłaszcza działania realizowane w ramach **Celu szczegółowego 1i Wzrost konkurencyjności gospodarki regionu oparty na innowacyjności i wdrażaniu zaawansowanych technologii** oraz **Celu szczegółowym 1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne**, które pozwolą na rozwój nowoczesnych technologii, dzięki którym możliwe będzie zmniejszenie wodochłonności, odpadowości i emisji zanieczyszczeń powietrza.

Działania określone w ramach **Celu szczegółowym 1(iii)** wspierające i promujące rozwój regionu, zwłaszcza promocja gospodarki regionalnej w efekcie doprowadzi do powstawania nowych przedsiębiorstw, których oddziaływanie na środowisko może mieć różny zasięg, skalę czy intensywność.

PRIORYTET 2 – ENERGIA I ŚRODOWISKO

Działania wspierane w ramach Priorytetu 2 generalnie będą miały pozytywny wpływ na środowisko. W ramach **Celu szczegółowego 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych** realizowane będą przedsięwzięcia w zakresie kompleksowej modernizacji budynków w kierunku budownictwa energooszczędnego z jednoczesnym ograniczeniem niskiej emisji, oszczędności zużycia energii oraz zmniejszenia niskiej emisji (np. poprzez działania termomodernizacyjne połączone z eliminacją przestarzałych indywidualnych źródeł ogrzewania), wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii (jako elementu projektów w obszarze efektywności energetycznej budynków/przedsiębiorstw), będą wpływać na poprawę jakości powietrza oraz zmniejszenie zjawiska ubóstwa energetycznego.

Pozytywne oddziaływanie będą miały również działania adaptacyjne do zmian klimatu określone w **Celu szczegółowym 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego**, polegające na budowie niezbędnej infrastruktury przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji (tam, gdzie to uzasadnione ekonomicznie, ekologicznie oraz społecznie), na rozwoju zielonej i niebieskiej infrastruktury i likwidacji miejskich wysp ciepła. Działania ukierunkowane będą również na zarządzanie wodami opadowymi poprzez m.in. różne formy retencji i rozwój infrastruktury zieleni. Zmiany klimatu, w wyniku których w ostatnich latach

w regionie nasiliło się zjawisko suszy, uwidoczniły pilne potrzeby dotyczące budowy i modernizacji infrastruktury służącej zaopatrzeniu w wodę oraz zapewnieniu odpowiedniej jakości dostarczanej wody (**Cel szczegółowy 2(v) Wsparcie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej**).

Na zmniejszenie wodochłonności wpływ będzie miała realizacja działań dążących do wzmocnienia gospodarki w obiegu zamkniętym (GOZ) określonych w ramach **Celu szczegółowego 2(vi) Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej**. W ramach tego celu wspierane będą:

- Projekty przedsiębiorstw mające na celu zwiększenie ponownego wykorzystania surowców, recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami w kierunku priorytetowych procesów określonych w hierarchii sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie, minimalizacja, sortowanie, ponowne użycie, recykling), w tym m.in. zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny, gospodarowanie wodą w zakładach przemysłowych (projekty mające na celu zmniejszenie zużycia wody, zamknięcie jej w obiegu zamkniętym, a także powtórne jej wykorzystanie);
- Projekty mające na celu rozwijanie recyklingu odpadów, w szczególności odpadów komunalnych (projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej) – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii;
- Projekty rozwijające systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK);
- Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych.

Pozytywny wpływ na środowisko mieć będą dotowane przedsięwzięcia realizowane w ramach **Celu szczegółowego 2(vii) Wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia** związane głównie z zachowaniem różnorodności biologicznej oraz projekty dotyczące ochrony in-situ lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, zgodnie z zasadą horyzontalną DNSH (do-no-significant-harm - nie czynić poważnych szkód) - art.17 rozporządzenia (UE) 2020/852. Projekty realizowane w ramach cs 2(vii) powinny być zgodne z dyrektywą „ptasią” 2009/147/WE i „siedliskową” 92/43/EWG oraz działaniami ochronnymi wynikającymi z opracowanych dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych. Ponadto wspierane będą m.in. działania takie jak:

- Poszerzanie i dbałość o obszary i obiekty objęte/obejmowane prawnymi formami ochrony przyrody, w tym projekty służące ochronie tych obszarów poprzez dywersyfikację ruchu turystycznego;
- Projekty w zakresie tworzenia miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime podlegające ochronie (m.in. banki genowe, parki, ogrody botaniczne, projekty z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury);
- Rekultywacja, w tym remediacja terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą (w tym składowisk odpadów) oraz przywrócenie ich funkcjonalności środowiskowej i nadanie funkcji przyrodniczych lub społecznych;
- Realizacja indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę na obszarach cennych przyrodniczo;
- Edukacja w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA

Wpływ na poprawę stanu środowiska w miastach, w szczególności dotyczące zmniejszenia emisji hałasu oraz zanieczyszczeń powietrza, będzie mieć realizacja **Celu szczegółowego 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.**

Preferencje w dostępie do finansowania otrzymają ośrodki miejskie, w których stosowane będzie zintegrowane podejście do działań związanych z kształtowaniem systemu transportowego poprzez tworzenie i realizację dokumentów spełniających ideę planów zrównoważonej mobilności miejskiej (SUMP). Pozytywny wpływ na środowisko będzie mieć realizacja inwestycji infrastrukturalnych dążących do **rozwoju mobilności miejskiej w kierunku neutralnym klimatycznie** w zakresie uzupełnienia luk infrastrukturalnych. Natomiast poprawa stanu technicznego i wzrost dostępności do transportu publicznego w miejskich obszarach funkcjonalnych oraz działania związane ze zmniejszeniem zagęszczenia ruchu w miastach np. inteligentne systemy transportowe oraz przedsięwzięcia towarzyszące, takie jak np. nasadzenia zieleni, wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne, wpłyną na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza i hałasu.

PRIORYTET 4 – MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ

- Działania przewidziane w ramach Priorytetu 4 i **Celu szczegółowego 3(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmiany klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej** będą mieć potencjalnie negatywny wpływ na środowisko, ale dzięki nim znacząco poprawi się dostępność transportowa województwa do miejsc pracy oraz usług, zwłaszcza usług zdrowia, kultury, oświaty i wzrostu bezpieczeństwa w ruchu drogowym na szczeblu regionalnym. Inwestycje w infrastrukturę dróg wojewódzkich (kluczowe i niezbędne powiązania transportowe na poziomie regionalnym), tabor kolejowy dla połączeń regionalnych, nisko i zeroemisyjny publiczny transport pozamiejski, działania w zakresie bezpieczeństwa ruchu, integracji różnych form transportu i rozwiązania cyfrowe, infrastruktura typu P&R, B&R i K&R oraz rozwój
- Infrastruktury dedykowanej mikromobilności i aktywnym formom mobilności, co również przełoży się na poprawę klimatu akustycznego, zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz wzrostu bezpieczeństwa w ruchu drogowym na szczeblu regionalnym. Wdrażane rozwiązania mogą jednak negatywnie oddziaływać na takie komponenty środowiska jak różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny, woda, krajobraz, klimat, surowce mineralne, czy na ograniczenie drożności korytarzy ekologicznych. Planowane inwestycje są jednak kluczowe i niezbędne do utworzenia powiązań transportowych na poziomie regionalnym.

PRIORYTET 5 – INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI

W ramach Priorytetu 5 wszystkie działania będą mieć pozytywne oddziaływanie na ludzi, a ich zdecydowana większość nie będzie miała wpływu lub wpływ mało znaczący na pozostałe elementy środowiska. Wspierane działania mają duży wymiar społeczny, gdyż finansowane będą przedsięwzięcia konieczne do stworzenia kompleksowej i konkurencyjnej oferty edukacyjnej, dostosowanej do potrzeb nowoczesnej gospodarki regionu, a także zapewniające dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych. Przewidywane są również prace budowlane mające na celu poprawę stanu technicznego infrastruktury budynków opieki zdrowotnej oraz zakup niezbędnego wyposażenia,

a także likwidacja przeszkód w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i przewlekle chorych. Przewidziane jest wsparcie finansowe budowy klinicznego szpitala uniwersyteckiego i budowy Podkarpackiego Centrum Zdrowia, ale uzależnione jest od otrzymania pozytywnej opinii o celowości inwestycji oraz przyjęcia interwencji na forum Komitetu Sterującego. Realizacja obiektów budowlanych może mieć negatywne oddziaływanie na niektóre elementy środowiska, będą to oddziaływania o zasięgu lokalnym, ale o zróżnicowanej skali i intensywności, w zależności od skali prowadzenia robót budowlanych. W wyniku realizacji projektu FEP 2021-2027 uwzględnione zostaną potrzeby w zakresie dostępności, rozumianych w kontekście potrzeb OzN, jak również wyrównanie szans w dostępie do edukacji osobom mającym, z różnych przyczyn (np. terytorialnych), ograniczony dostęp do placówek edukacji.

Głównym założeniem wsparcia w obszarze włączenia społecznego jest odejście od instytucjonalnego systemu opieki na rzecz usług świadczonych w społeczności lokalnej, uwzględniających potrzeby korzystających z niej osób. Wspierane będą inwestycje w infrastrukturę społeczną powiązaną z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji.

W ramach **Celu szczegółowego (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych** przewiduje się wsparcie finansowe inwestycji dotyczących infrastruktury zabytków i instytucji kultury (budowa i modernizacja) oraz infrastruktury szlaków turystycznych, zwłaszcza o strategicznym znaczeniu dla rozwoju turystyki w regionie, takich jak:

- Utworzenie szlaku rowerowego na Roztoczu stanowiącego kontynuację działań w zakresie budowy i promocji Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo,
- Rozwój podkarpackiej części Głównego Szlaku Beskidzkiego (szlak pieszy), opartego na ich potencjale przyrodniczym i kulturowym podkarpackiego i małopolskiego,
- Utworzenie szlaków wodnych na podkarpackich rzekach.

Nadmierny rozwój turystyki w województwie może mieć wpływ na zwiększenie presji na środowisko na terenach objętych ochroną przyrody, zwłaszcza na krajobraz, ale będą to oddziaływania głównie o charakterze lokalnym, które mogą się kumulować.

PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE

Większość działań realizowanych w ramach Priorytetu 6 będzie pozytywnie oddziaływać na środowisko, lub oddziaływanie to będzie mało znaczące. Wsparcie finansowe w ramach **Celu szczegółowego 5 (i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich** będzie skierowana na realizację przedsięwzięć wynikających ze strategii terytorialnych, kluczowych przedsięwzięć, istotnych z punktu widzenia rozwoju obszarów funkcjonalnych. W ramach realizacji projektów zintegrowanych, zapewniona będzie ochrona istniejących terenów zieleni, w szczególności drzew, zwłaszcza na terenach miejskich. Szczególne mechanizmy wsparcia zostaną zaproponowane dla obszarów wiejskich, o kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych zagrożonych trwałą marginalizacją.

Wspierane będą działania obejmujące ochronę, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000, a także fizyczną odnowę

i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. Niezrealizowany w województwie podkarpackim potencjał turystyczny, wymaga ukierunkowania działań na publiczne walory turystyczne. Wspierane będą działania na rzecz obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, posiadających walory kulturowe zwiększające atrakcyjność turystyczną. Inwestycje w obiekty/miejsca tworzące turystyczne szlaki tematyczne, miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych, w połączeniu z inwestycjami w kapitał ludzki i społeczny (przewidywanymi w zakresie interwencji z EFS+), zastosowaniem nowych technologii stworzą szansę na rozwój.

PRIORYTET 7 – KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN

Przewidziane jest wsparcie finansowe działań, projektów „miękkich”, których realizacja nie będzie miała wpływu na środowisko. Wskazane w projekcie FEP 2021-2027 działania są kontynuacją wsparcia na rzecz aktywizacji różnych grup społecznych m.in. osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, osób młodych w szczególnie trudnej sytuacji lub pozostających bez pracy, osób ubogich, pracujących, zatrudnionych na umowach krótkoterminowych i cywilno-prawnych oraz odchodzących z rolnictwa, a także dotyczą integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów. Ponadto wspierany będzie rozwój umiejętności i kwalifikacji pracowników instytucji rynku prac, usługi społeczne i zdrowotne świadczone w społeczności lokalnej oraz m.in. programy aktywizacji zdrowotnej pracowników, adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, w tym np. upowszechnianie zachowań proekologicznych.

PRIORYTET 8 – ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Działania wspierane w ramach Priorytetu 8 mają charakter „miękki” i ich realizacja nie będzie oddziaływać na środowisko przyrodnicze. Dotyczą one bezpośredniego lub pośredniego wsparcia ludzi. Wsparcie finansowe skierowane będzie na działania polegające m.in. na zwiększeniu udziału uczniów w zajęciach poza edukacją formalną i rozwój kompetencji społecznych, uzdolnień, umiejętności, zainteresowań uczniów oraz na poprawę jakości kształcenia ogólnego w małych szkołach na terenach wiejskich, a także na wsparcie osób dorosłych poprzez wsparcie różnych form rozwijających kompetencje. Interwencją finansową objęte zostaną również działania ukierunkowane na zwiększenie dostępu do usług społecznych na obszarach wiejskich dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zgodnie z ideą DI w oparciu o ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności, a także działania prowadzące do integracji społecznej na obszarach wiejskich.

PRIORYTET 9- POMOC TECHNICZNA (EFRR)

Realizacja działań w ramach Priorytetu 9 nie ma wpływu na środowisko przyrodnicze. Wsparcie finansowe skierowane jest na osiągnięcie skutecznego i efektywnego wdrażania programów współfinansowanych z Funduszy Europejskich m.in. poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału organizacyjnego, instytucjonalnego i kadrowego wszystkich jednostek zaangażowanych w realizację projektu FEP 2021-2027 oraz na prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do społeczeństwa, w celu utrzymania wysokiego poziomu świadomości na temat roli i znaczenia środków unijnych.

PRIORYTET 10 - POMOC TECHNICZNA (EFS+)

Działania realizowane w ramach Priorytetu 10 nie mają wpływu na środowisko przyrodnicze. W ramach tego priorytetu realizowane będzie wsparcie finansowe działań koniecznych do osiągnięcia skutecznego i efektywnego systemu zarządzania projektem FEP 2021-2027, mających na celu

zapewnienie odpowiedniego potencjału organizacyjnego, instytucjonalnego i kadrowego wszystkich jednostek zaangażowanych w jego realizację (Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej) oraz prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do społeczeństwa w celu utrzymania wysokiego poziomu świadomości na temat roli i znaczenia środków unijnych, np. poprzez wsparcie eksperckie i prawne, poprzez zakup specjalistycznych usług eksperckich, w tym: koszty ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych w obszarze prowadzonych polityk regionalnych, w tym również związanych z działalnością Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.

Wyniki analiz przedstawiono w Tabeli 10, w której w wierszach poziomych określone zostały priorytety, cele szczegółowe, oraz rodzaje działań przyjętych w projekcie FEP 2021-2027, a w kolumnach rodzaje oddziaływań.

W pierwszej kolejności dokonano analizy w aspekcie występowania oddziaływania na środowisko (oddziaływanie występuje, jest mało znaczące lub nie występuje). W przypadku stwierdzenia oddziaływania określony został jego charakter, czyli oddziaływanie pozytywne lub oddziaływanie negatywne (również oddziaływanie potencjalnie negatywne), przy czym brano pod uwagę rodzaj oddziaływania: bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- czy długoterminowe, stałe czy chwilowe.

Objaśnienia do Tabeli 10:

- litera **P** – oddziaływanie pozytywne;
- litera **N** – oddziaływanie negatywne;
- literami **Pn** – oddziaływanie potencjalnie negatywne;
- cyfra **0** – brak oddziaływania na środowisko lub oddziaływanie mało znaczące;
- litera **B** – oddziaływanie bezpośrednie.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Tabela 10. Potencjalne oddziaływania realizacji przykładowych typów działań jakie mogą być realizowane w ramach poszczególnych priorytetów wyszczególnionych w projekcie FEP 2021-2027 na środowisko

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Priorytet 1 - KONKURENCYJNA I CYFROWA GOSPODARKA															
Cel szczegółowy 1(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii															
Cel:															
Wzrost konkurencyjności gospodarki regionu oparty na innowacyjności i wdrażaniu zaawansowanych technologii															
Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi.	P	P	P	0	0	P	0	0	0	0	0	0	P	P	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, pozytywne, pośrednie, jak i bezpośrednie, wtórne skumulowane, (wdrażanie innowacji w przedsiębiorstwach), długookresowe.
Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw (w tym dla MŚP inkubowanych w ramach ESA BIC Poland). Usługi dla przedsiębiorstw świadczone przez OI akredytowane na poziomie kraju lub IOB, w tym OI, na poziomie regionalnym (w uproszczonej formie wsparcia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Oddziaływanie mało znaczące o różnym zasięgu i intensywności, wtórne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
z zachowaniem formuły popytowej np. w formie bonów).															
Rozwój infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej oraz spoza Sieci Badawczej Łukasiewicz (o wysokim potencjale badawczym) niezbędnej do prowadzenia prac badawczo- rozwojowych. Kompetencje jako możliwy element projektu. Projekty z tego zakresu powinny mieć charakter kompleksowy i stanowić uzupełnienie posiadanych zasobów.	P	P	P	P	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, pozytywne, pośrednie, wtórne.
Budowa potencjału ośrodków innowacji.	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P	0	Oddziaływanie pozytywne dla ludzi. Oddziaływanie pośrednie, wtórne o różnej skali i intensywności, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, odwracalne dla pozostałych elementów środowiska.
Cel szczegółowy 1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych															
Cel:															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Zapewnienia świadczenia e-usług publicznych o wysokim poziomie jakości i dostępności															
Platformy e-usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego (wsparcie obejmować będzie cyfryzację procesów administracji publicznej i rozwój e-usług na terenie województwa podkarpackiego, poprzez tworzenie i rozwój e-usług, zakup narzędzi informatycznych niezbędnych do skutecznego funkcjonowania administracji i świadczenia usług publicznych).	P	P	0	P	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Oddziaływanie pośrednie, na ludzi bezpośrednie, długookresowe, o zróżnicowanej skali i intensywności.
Cyberbezpieczeństwo (projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Oddziaływanie mało znaczące o różnym zasięgu i intensywności, pośrednie. Oddziaływanie na ludzi bezpośrednie.
Rozwój infrastruktury danych przestrzennych.	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, różnej skali i intensywności, długookresowe, stałe.
Usługi w zakresie e-zdrowia. Warunkiem wsparcia będzie posiadanie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Oddziaływanie na ludzi bezpośrednie, o różnej

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
przez wnioskodawcę pozytywnej opinii ministra właściwego ds. zdrowia.															skali i intensywności, długookresowe.
Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Oddziaływanie na ludzi pozytywne, bezpośrednie, o różnej skali i intensywności, długookresowe, odwracalne.
Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych (działania digitalizacyjne).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Oddziaływanie na ludzi pozytywne, bezpośrednie, o różnej skali i intensywności, długookresowe, odwracalne.
Cel szczegółowy 1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne Cel: Wzrost konkurencyjności i innowacyjności MŚP															
Wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie o różnej skali i intensywności, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, odwracalne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Promocja gospodarki regionalnej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie o różnej skali i intensywności, potencjalnie negatywne lub mało znaczące.
Internacjonalizacja MŚP (doradztwo jako element projektu).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Oddziaływanie na ludzi bezpośrednie, o różnej skali i intensywności. Dla pozostałych elementów środowiska nie stwierdzono.
Wdrożenia prac B+R, innowacji przez MŚP (w tym jako możliwy element kompleksowego projektu: doradztwo, wdrożenie technologii TIK w przedsiębiorstwach, rozwiązania z zakresu GOZ oraz Przemysłu 4.0 komplementarne do interwencji w ramach FEPW 2021-2027).	P	P	P	P	P	P	P	0	0	0	0	0	P, B	P	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, pozytywne, pośrednie, jak i bezpośrednie, wtórne skumulowane, (wdrażanie innowacji w MŚP), długookresowe, odwracalne.
Uzbrajanie terenów inwestycyjnych.	P,0	P,0	Pn,0	N	0	Pn,0	Pn	0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P, B	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie, wtórne o różnej skali i intensywności, potencjalnie negatywne lub o małym oddziaływaniu,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
															lokalne, długookresowe. Pozytywne, bezpośrednie, dla ludzi.
Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MSP.	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie, wtórne o różnej skali i intensywności, potencjalnie negatywne lub o małym oddziaływaniu.
Cel szczegółowy 1(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości															
Cel:															
Wzrost umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości															
Identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych oraz budowa potencjału regionalnych systemów innowacji w ramach PPO (RIS).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie o różnej skali i intensywności, odwracalne.
Wsparcie potencjału regionalnych klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) i wzrostowych w związku z nową usługą.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie o różnej skali i intensywności, odwracalne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw poprzez usługi świadczone przez klastry (w uproszczonej formie, np. bonów).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie o różnej skali i intensywności.
Priorytet 2. - ENERGIA I ŚRODOWISKO															
Cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Cel: Efektywne wykorzystanie energii Ograniczona energochłonność gospodarki Zwiększona efektywność energetyczna oraz energooszczędność															
Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej.	P	P	P	0	P	P	P	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe, długookresowe.
Poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej.	P	P	P	0	P	P	P	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe, długookresowe.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach - poprzez odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, modernizację energetyczną budynków, wraz z instalacją urządzeń OZE.	P	P	P	0	P	P	P	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe, długookresowe.
Budowa/modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła.	P	P	P	0	P	P	P	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe, długookresowe.
Wsparcie Gmin przy realizacji Programu STOP SMOG.	P	P	P	0	P	P	P	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe, długookresowe.
Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne.	P	0	0	0	0	P/0	Pn	Pn,0	0	0	P/0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie, wtórne o różnej skali i intensywności, lokalne, odwracalne.
Cel szczegółowy 2(ii) Wsparcie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju Cel: Zwiększony udział energetyki opartej na OZE w ogólnym bilansie energetycznym województwa															
Budowa i rozbudowa instalacji do produkcji energii z OZE wraz z przyłączami do sieci lub inwestycje	P	P	P	N,B	P	P	N,B	P	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie bezpośrednie, stałe, długookresowe na krajobraz, surowce

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
w magazyny energii działające na potrzeby OZE, w zakresie wytwarzania: <ul style="list-style-type: none"> – energii elektrycznej, – energii cieplnej, – wodoru niskoemisyjnego. 															mineralne oraz powierzchnię ziemi. Na pozostałe elementy środowiska oddziaływanie pośrednie i wtórne, stałe i długookresowe.
Cel szczegółowy 2(iv) Wsparcie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego Cel: Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi															
Kompleksowe działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu niebieskiej lub zielonej infrastruktury, takich jak np. zastosowanie elementów zieleni w kształtowaniu miejskich przestrzeni publicznych, m.in. parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, parklety, ogrody wertykalne, wykorzystanie i powiększanie istniejących systemów naturalnego odprowadzania wód	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	Odziaływanie skumulowane, długookresowe, stałe, wtórne, pośrednie na surowce mineralne, zabytki i powietrze. Na pozostałe elementy środowiska działanie bezpośrednie.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
deszczowych i roztopowych (np. rowy i niecki infiltracyjne, muldy trawiaste, studnie chłonne, zbiorniki infiltracyjne) oraz naturalnego retencjonowania wody opadowej poprzez np. muldy chłonne, zielone ściany, zielone przystanki, ogrody deszczowe.															
Projekty dotyczące retencjonowania wód naturalnych lub seminaturalnych ekosystemach (tereny podmokłe, naturalne zbiorniki wodne zagrożone dużymi wahaniami poziomu zwierciadła wody z powodu wadliwie działających systemów melioracyjnych oraz zjawiska suszy).	0	P, B	0	P, B	P	0	P	P	P	P	P	0	0	P	Oddziaływanie bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe, długoterminowe.
Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu /zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, takich jak zbiorniki suche, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, jeśli naturalne mechanizmy ekosystemowe są niewystarczające, a podjęcie tych działań nie zwiększy zagrożenia	0	P, B	0	Pn, B	0	0	Pn	Pn	Pn, B	Pn, B	Pn, B	P	P	Pn	Oddziaływanie bezpośrednie lub pośrednie, możliwe oddziaływania skumulowane, długookresowe, odwracalne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
w sytuacjach nadzwyczajnych.															
Rozwój małej retencji przede wszystkim w ekosystemach oraz zlewniach elementarnych, w tym naturalnych ekosystemach na obszarach cennych przyrodniczo oraz ekosystemach przekształconych, wykorzystywanych na potrzeby produkcji rolnej.	0	Pn/B	0	Pn/B	P	0	P	P	P	P	P	0	P	P	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie, wtórne, odwracalne, długookresowe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	P	0	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, odwracalne.
Rozwijanie systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych).	0	P	0	P	0	0	0	0	0	P	P	0	P	P	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, odwracalne.
Edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.	P	P	0	P	P	0	P	P	P	P	P	0	P	P	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, odwracalne.
Cel szczegółowy 2(v) Wsparcie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej															
Cel:															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej w województwie podkarpackim															
Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w ramach Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach 2-15 tys. RLM, które nie spełniają wymogów Dyrektywy Ściekowej, w tym przygotowanie osadów ściekowych do ostatecznego zagospodarowania.	0	P	0	P	0	0	P	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe.
Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, m.in. działania dotyczące poprawy jakości systemów zaopatrzenia w wodę oraz likwidowania strat wody, poprawy efektywności wykorzystania wody, w tym w sytuacji zmniejszenia dostępnej ilości wody lub obniżenia jakości wody, w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach.	P	P	0	P	P	0	0	0	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane.
Cel szczegółowy 2(vi) Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Cel: Zapewnienie zrównoważonej gospodarki zasobami w województwie podkarpackim															
Projekty przedsiębiorstw mające na celu zwiększenie ponownego wykorzystania surowców, recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami w kierunku priorytetowych procesów określonych w hierarchii sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie, minimalizacja, sortowanie, ponowne użycie, recykling), w tym m.in. zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny, gospodarowanie wodą w zakładach przemysłowych (projekty mające na celu zmniejszenie zużycia wody, zamknięcie jej w obieg zamknięty, a także powtórne jej wykorzystanie).	P	P	0	P, B	P	P	P, B	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane.
Rozwijanie recyklingu odpadów, w szczególności odpadów komunalnych (projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej) – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania	P	P	0	P, B	P	P	P, B	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
technologii.															
Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK).	P	P	0	P, B	P	P	P, B	P	0	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane.
Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych.	P	P	0	P, B	P	P	P	P	0	P	P	0	P	P	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane.
Cel szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia Cel: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu w województwie podkarpackim															
Poszerzanie i dbałość o obszary i obiekty objęte/objęte prawnymi formami ochrony przyrody, w tym projekty służące ochronie tych obszarów poprzez dywersyfikację ruchu turystycznego.	P	P	P	P	P, B	P	P	P, B	P, B	P, B	P, B	P, B	P	P, B	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane.
Opracowanie i aktualizacja dokumentów planistycznych i waloryzujących dla	0	0	0	0	P	0	0	P	P	P	P	P	0	P	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
obszarów chronionych.															pośrednie, odwracalne.
Projekty dotyczące ochrony czynnej, m.in.: ograniczaniu gatunków inwazyjnych, ochrony zagrożonych gatunków (ex-situ i in-situ) i siedlisk, restytucji gatunków ginących, zachowaniu i odnowie różnorodności biologicznej.	0	P	0	P	P, B	0	P	P, B	P, B	P, B	P, B	0	P	P, B	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, długookresowe, odwracalne.
Projekty w zakresie tworzenia miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime podlegające ochronie (m.in. banki genowe, parki, ogrody botaniczne, projekty z zakresu zielonej lub niebieskiej infrastruktury).	P, B	P, B	P, B	P	P, B	0	P, B	P, B	P, B	P, B	P, B	P, B	P, B	P, B	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, wtórne, długookresowe, skumulowane, stałe.
Rekultywacja, w tym remediacja terenów zdegradowanych (w tym składowisk odpadów) oraz przywrócenie ich funkcjonalności środowiskowej i nadanie funkcji przyrodniczych lub społecznych.	0	P, B	0	P, B	P, B	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, wtórne, długookresowe, skumulowane, stałe.
Wsparcie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia	0	P, B	0	0	0	0	0	P	0	P	P	P, B	P, B	P	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
w wodę na obszarach cennych przyrodniczo.															bezpośrednie i pośrednie, wtórne, długookresowe, skumulowane, stałe.
Edukacja w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P, B	P	Oddziaływania o różnym zasięgu i intensywności, bezpośrednie i pośrednie, wtórne, długookresowe, skumulowane, stałe.
Priorytet 3. - MOBILNOŚĆ MIEJSKA															
Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej															
Cel: Rozwój mobilności miejskiej w kierunku neutralnym klimatycznie															
Budowa/rozwój zintegrowanego i efektywnego systemu publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym:	P, 0, B	P, 0, B	P, 0, B	P, 0, B	0	0	0	P,0	P,0	P,0	P,0	P,0	B	P, 0, B	Oddziaływanie pozytywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, pośrednie lub bezpośrednie, skumulowane, stałe, długookresowe.
— infrastruktura transportu publicznego, w tym ograniczająca	P, B	P, B	P, B	P, B	0	0	0	P,0	P,0	P,0	P,0	P,0	B	P, B	Oddziaływanie pozytywne i potencjalnie negatywne lub mało znaczące,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
zmotoryzowany ruch indywidualny lub integrująca różne formy transportu oraz działania towarzyszące rozwojowi transportu publicznego (rozwiązania z zakresu organizacji ruchu, ułatwiające płynne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej, np. pętle, zatoki, dworce lub wydzielanie pasów ruchu dla autobusów komunikacji zbiorowej; parkingi P&R zlokalizowane poza centrami miast, w miejscach zapewniających integrację z publicznym transportem zbiorowym, obiekty typu B&R, węzły przesiadkowe, infrastruktura paliw alternatywnych, systemy i urządzenia do liczenia rowerów w ruchu mieszanym),															o różnej skali i intensywności, bezpośrednie, skumulowane, odwracalne, długookresowe.
– bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor autobusowy, spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu	P, B	P, B	P, B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Oddziaływanie pozytywne lub mało znaczące, o różnej skali i intensywności, bezpośrednie,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej Dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego (z priorytetem dla pojazdów zeroemisyjnych),															skumulowane, odwracalne, długookresowe.
— mikromobilność i aktywne formy mobilności (drogi/pasy/ścieżki/trasy rowerowe z infrastrukturą towarzyszącą, systemy roweru miejskiego, systemy i urządzenia do zliczania rowerzystów, bike-sharing, hulajnogi, urządzenia transportu osobistego itp.),	P	P	P	P	0	0	0	P	P	P	P	0	P	P	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, skumulowane, odwracalne.
— infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego (np. strefowe uspokojenie ruchu, likwidacja utrudnień i zagrożeń w ruchu pieszym i rowerowym, tworzenie bezkolizyjnych, ciągłych i bezpośrednich tras pieszych oraz rowerowych),	P	P	P	P	0	0	0	P	P	P	P	0	P	P	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, odwracalne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
— rozwój nowych rodzajów transportu zbiorowego (systemów współdzielenia środków transportu lub innowacyjnych środków transportu, np. transport na żądanie),	P,0	P,0	P,0	P,0	0	0	0	P,0	P,0	P,0	P,0	P,0	P	0 P,0	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, skumulowane, odwracalne.
— inne środki transportu publicznego – autobusy i samochody w systemie car-sharing spełniające wymogi Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej Dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego,	P	P	P	P	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, skumulowane, odwracalne.
— infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania / ładowania dla pojazdów o zerowej emisji, w tym dla pojazdów indywidualnych), spełniająca wymogi Dyrektywy 2014/94/UE oraz zapewniająca niedyskryminacyjny dostęp dla wszystkich użytkowników – jeżeli nie ma możliwości finansowania	P	P	0	0	P	P	0	0	0	0	0	0		0	Oddziaływanie pośrednie, długookresowe, odwracalne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
inwestycji ze źródeł prywatnych lub z pomocy zwrotnej, a inwestycja uzasadniona jest odpowiednią analizą popytu,															
— rozwiązania cyfrowe w transporcie miejskim (ITS, systemy organizacji przewozów, systemy informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, zakupu biletów, rozwiązania cyfrowe wykorzystywane dla aktywnych form mobilności i mikromobilności, itp.),	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie na ludzi pośrednie, długookresowe, odwracalne. Dla pozostałych elementów środowiska nie stwierdzono oddziaływania.
— działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”),	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie na ludzi pośrednie, długookresowe, odwracalne. Dla pozostałych elementów środowiska nie stwierdzono oddziaływania.
— działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie na ludzi pośrednie, długookresowe, odwracalne. Dla pozostałych elementów środowiska nie stwierdzono

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi,															oddziaływania.
— inwestycje drogowe służące poprawie bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych lub zmniejszeniu ruchu samochodowego w centrach miast.	P	P	P	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P	Pn,0	Oddziaływanie pozytywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, pośrednie, wtórne, skumulowane, długookresowe, stałe.
Priorytet 4. - MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ															
Cel szczegółowy 3(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej Cel: Poprawa dostępności transportowej województwa i wzrost bezpieczeństwa w ruchu drogowym Wzrost dostępności województwa w transporcie kolejowym Wzrost dostępności publicznego transportu pozamiejskiego i alternatywnych form transportu															
Inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich															
Bezpośrednie lub pośrednie połączenia do autostrady / drogi ekspresowej.	N, B	P	N, B	N, B	Pn, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	Pn,0	Pn,0	N, B	Oddziaływanie negatywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, bezpośrednie lub

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
															pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Bezpośrednie połączenia do dróg krajowych, przejść granicznych, portów lotniczych.	N, B	N, B	N, B	N, B	Pn, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	Pn,0	Pn,0	N, B	Oddziaływanie negatywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
istniejących lub nowych terenów inwestycyjnych i miejsc koncentracji działalności gospodarczej.	N, B	N	N, B	N, B	Pn, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	0	0	B, N	Oddziaływanie negatywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
terminali intermodalnych / centrów lub platform logistycznych / stacji kolejowych.	N, B	N	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	Pn,0	Pn,0	N, B	Oddziaływanie negatywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
															stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Bezpośrednie połączenia do innych węzłów transportowych / gałęzi transportu, obwodnice na drogach wojewódzkich.	N, B	N	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	Pn,0	Pn,0	N, B	Oddziaływanie negatywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Obwodnice.	P	Pn	P,0	N, B	Pn,0	Pn,0	N	Pn,0	Pn,0	N, B	Pn,0	P	P, B	Pn,0	Oddziaływanie pozytywne lub negatywne, oraz potencjalnie negatywne, albo mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Mosty.	P	Pn	P,0	N, B	Pn,0	Pn,0	N	Pn,0	Pn,0	N, B	Pn,0	P	P, B	Pn,0	Oddziaływanie pozytywne dla korytarzy ekologicznych i zwierząt. Oddziaływania na pozostałe elementy środowiska nie stwierdzono

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
															lub oddziaływanie jest mało znaczące.
Inwestycje niezbędne do zapewnienia / wykonywania usług publicznego transportu zbiorowego na zasadach użyteczności publicznej, inwestycje ukierunkowane na poprawę dostępności obszarów o utrudnionej dostępności (obszary o najniższej dostępności lub najbardziej oddalone) oraz obszarów atrakcyjnych turystycznie z ośrodkami koncentracji funkcji gospodarczych.	N, B	N	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	P	P	N, B	Oddziaływanie bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, o różnej skali, zasięgu i intensywności, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Brakujące połączenia w sieci dróg pomiędzy miastami subregionalnymi lub ośrodkiem wojewódzkim	N	N	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	P	P	N, B	Oddziaływanie bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, o różnej skali, zasięgu i intensywności, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Inwestycje ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego (np. likwidacja miejsc niebezpiecznych).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Inwestycje ukierunkowane na zmniejszenie ruchu samochodowego	P, B	Pn	P, B	B	Pn	Pn	Pn	Pn	Pn	B	Pn	P, B	P, B	B	Oddziaływanie bezpośrednie lub

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
(tranzytowego) w miastach (np. obwodnice).															pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, o różnej skali, zasięgu i intensywności.
Systemy / narzędzia cyfrowe (np. ITS), infrastrukturę wykorzystującą alternatywne źródła energii (np. oświetlenie dróg, podświetlane znaki drogowe, urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego wykorzystujące OZE).	P	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	P	0	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, długookresowe, odwracalne, pozytywne, mało znaczące lub nie stwierdzono oddziaływania.
Bezpośrednie lub pośrednie połączenia do autostrady / drogi ekspresowej.	N, B	P	N, B	N, B	Pn, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N, B	N	Pn,0	Pn,0	N, B	Oddziaływanie negatywne, potencjalnie negatywne lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływanie skumulowane.
Inwestycje kolejowe															
Bezemisijny tabor kolejowy wyposażony w odpowiednie urządzenia ERTMS - wykorzystywany w przewozach pasażerskich o charakterze regionalnym (elektryczny	P,0	0	Pn	Pn,0	Pn,0	0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N	Pn,0	0	P,	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie, jak i bezpośrednie, długookresowe, odwracalne, możliwe oddziaływanie

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
lub wodorowy), z możliwością obsługi połączeń wychodzących poza obszar województwa.															skumulowane.
Baza utrzymaniowa – naprawcza taboru kolejowego.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów, biletomaty, systemy informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów, systemy dla transportu intermodalnego).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Budowa i rozwój spójnego i efektywnego publicznego systemu pozamiejskich (subregionalnych - powiat-powiat, miasto-wieś) przewozów pasażerskich															
Infrastruktura liniowa i punktowa publicznego transportu zbiorowego (m.in. węzły / miejsca przesiadkowe, parkingi, dworce, przystanki, zajezdnie i pętle autobusowe, stacje obsługi, infrastruktura ładowania / tankowania paliw alternatywnych, inna infrastruktura towarzysząca), w tym dostosowanie do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i z niepełnosprawnościami.	Pn	Pn	Pn	N	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N	Pn,0	P	P	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie, jak i bezpośrednie, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływania skumulowane.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Tabor autobusowy wykorzystywany w publicznym transporcie zbiorowym (na zasadzie użyteczności publicznej), spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu Dyrektywy 2019/1161 zmieniającej Dyrektywę 2009/33/WE, przy czym zakup taboru innego niż bezemisyjny będzie możliwy tylko w przypadku, gdy zakup taboru bezemisyjnego nie będzie uzasadniony z przyczyn eksploatacyjnych lub technicznych.	Pn,0	Pn,0	Pn,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Oddziaływanie pozytywne dla ludzi, pośrednie, długookresowe, odwracalne na powietrze, wodę, klimat akustyczny.
Połączenia pierwszej / ostatniej mili (infrastruktura dla niezmotoryzowanych – drogi / pasy / ścieżki / trasy rowerowe oraz promocja ruchu pieszego i rowerowego zarówno w celach przejazdów i dojazdów codziennych, jak i turystycznych, systemy bike-sharing, parkingi P&R, ciągi pieszo-rowerowe, urządzenia transportu osobistego, innowacyjne formy transportu, np. transport na żądanie itp.).	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pozytywne pośrednie, długookresowe, odwracalne.
Sieci tras rowerowych o ustalonych standardach technicznych zgodnie z założeniami Regionalnej Polityki	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pozytywne pośrednie, długookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Rowerowej Województwa Podkarpackiego.															odwracalne.
Rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów / połączeń, informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów, bazy rozkładów jazdy, rozwiązania cyfrowe wykorzystywane dla aktywnych form mobilności i mikromobilności, itp.).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Priorytet 5 - INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI															
<p>Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p> <p>Cel:</p> <p>Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji z wykorzystaniem nowoczesnej i dobrze wyposażonej infrastruktury na wszystkich szczeblach, z uwzględnieniem dostępności dla OZN</p>															
Infrastruktura przedszkoli															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Inwestycje w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem gwarantującym wysoką jakość edukacji przedszkolnej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszczalna będzie budowa nowego obiektu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Nie stwierdzono oddziaływania lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, stałe, lokalne.
Infrastruktura szkolnictwa ogólnego															
Inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną istniejących budynków szkolnych wraz z wyposażeniem w nowoczesny sprzęt ICT i materiały dydaktyczne oraz obiektów służących wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów. Budowa wielofunkcyjnych obiektów sportowych.	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N, B	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N, B	Pn,0	0	P, B	Pn,0	Dla ludzi pozytywne. Oddziaływanie pośrednie, jak i bezpośrednie, długookresowe, stałe, możliwe oddziaływania skumulowane.
Infrastruktura szkolnictwa zawodowego															
Inwestycje w istniejącą bazę dydaktyczną szkół zawodowych, wyposażenie pracowni/warsztatów w urządzenia i sprzęt niezbędny do kształcenia a także ukierunkowane	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N,0	Pn,0	0	P, B	Pn,0	Dla ludzi pozytywne. Oddziaływanie pośrednie, wtórne, lokalne, długookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
wyposażenie/doposażenie na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS oraz obiektów służących wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów.															odwracalne.
Sieci tras rowerowych o ustalonych standardach technicznych zgodnie z założeniami Regionalnej Polityki Rowerowej Województwa Podkarpackiego.	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pozytywne pośrednie, długookresowe, odwracalne.
Rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów / połączeń, informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów, bazy rozkładów jazdy, rozwiązania cyfrowe wykorzystywane dla aktywnych form mobilności i mikromobilności, itp.).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Priorytet 5 - INFRASTRUKTURA BLIŻEJ LUDZI															
<p>Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p> <p>Cel:</p> <p>Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji z wykorzystaniem nowoczesnej i dobrze wyposażonej infrastruktury na wszystkich szczeblach, z uwzględnieniem dostępności dla OzN</p>															
Infrastruktura przedszkoli															
Inwestycje w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej) wraz z niezbędnym wyposażeniem gwarantującym wysoką jakość edukacji przedszkolnej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszczalna będzie budowa nowego obiektu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Nie stwierdzono oddziaływania lub mało znaczące, bezpośrednie lub pośrednie, wtórne, stałe, lokalne.
Infrastruktura szkolnictwa ogólnego															
Inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną istniejących budynków szkolnych wraz z wyposażeniem w nowoczesny sprzęt ICT i materiały dydaktyczne oraz	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N, B	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N, B	Pn,0	0	P, B	Pn,0	Dla ludzi pozytywne. Oddziaływanie pośrednie, jak i bezpośrednie, długookresowe, stałe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
obiektów służących wzmacnianiu sprawności fizycznej uczniów. Budowa wielofunkcyjnych obiektów sportowych.															możliwe oddziaływania skumulowane.
Infrastruktura szkolnictwa zawodowego															
Inwestycje w istniejącą bazę dydaktyczną szkół zawodowych, wyposażenie pracowni/warsztatów w urządzenia i sprzęt niezbędny do kształcenia a także ukierunkowane wyposażenie/doposażenie na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS oraz obiektów służących wzmacnianiu sprawności fizycznej uczniów.	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	N,0	Pn,0	0	P, B	Pn,0	Dla ludzi pozytywne. Oddziaływanie pośrednie, wtórne, lokalne, długookresowe, odwracalne.
Inwestycje w istniejącą infrastrukturę uczelni wyższych (obejmujących sale dydaktyczne/ wykładowe oraz obiekty służące wzmacnianiu sprawności fizycznej studentów/słuchaczy) wraz z zakupem wyposażenia do zajęć oraz dostosowaniem stanu technicznego istniejącej infrastruktury do wymogów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pozytywne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
nowego wyposażenia.															
Inwestycje w infrastrukturę placówek realizujących kształcenie specjalne wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia															
Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia ²⁸ (jako element projektu). Dotyczy wszystkich typów projektów.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pozytywne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne															
Cel:															
Zapewnienie dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych z wykorzystaniem nowoczesnej i szeroko dostępnej infrastruktury pomocy społecznej															
W zakresie infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług															
Wzmacnianie integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną powiązaną z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi pozytywne, długookresowe, wtórne, możliwe skumulowane. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe

²⁸ Zgodnie z załącznikiem nr 2 do Wytucznych w zakresie realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>i deinstytucjonalizacji usług m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ośrodków wsparcia, — rodzinnych domów pomocy, — placówek wsparcia dziennego, — placówek reintegracyjnych, realizujących usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (CIS, ZAZ, KIS, WTZ), w przypadku CIS, ZAZ, KIS, WTZ np. zakup dzierżawionych/wynajmowanych nieruchomości oraz remont, rozbudowa budynków, do których organy prowadzące CIS, ZAZ, KIS, WTZ posiadają tytuł prawny, — związanych ze wsparciem pieczy zastępczej, rodzinnej (rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka), w tym przyjmujących dzieci z niepełnosprawnościami jak i liczne rodzeństwa i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze, 															elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjny ośrodek preadopcyjny), — noclegowni i domów dla osób w kryzysie bezdomności, w tym tworzenie mieszkań zgodnie z modelem „Najpierw Mieszkanie”.															
W zakresie zapewniania zintegrowanego wsparcia obejmującego mieszkanie i usługi społeczne															
Iwestycje w celu adaptacji, najmu lub dzierżawy budynków lub lokalu do wykorzystania jako mieszkania chronione treningowe, chronione wspierane i realizowane w oparciu o istniejącą infrastrukturę i/lub wyposażenia powiązane z procesem integracji społecznej i aktywizacji społeczno – zawodowej, mieszkania w ramach najmu społecznego, w tym wynajmowane przez społeczne agencje najmu skierowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społeczno - zawodowej, w tym osób opuszczających instytucjonalne, a także rodzinne formy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi pozytywne, długookresowe, wtórne, możliwe skumulowane. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
pieczy zastępczej.															
Wsparcie działań w zakresie tworzenia mieszkań na wynajem, szczególnie dla migrantów, rodzin i osób w kryzysie bezdomności.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi pozytywne, długookresowe, wtórne, możliwe skumulowane. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Inwestycje w mieszkania adaptowalne.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi pozytywne, długookresowe, wtórne, możliwe skumulowane. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Cel szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej Cel: Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych															
Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia, w szczególności świadczących usługi medyczne a także służących opiece długoterminowej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pozytywne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
paliatywnej i hospicyjnej.															elementy środowiska.
Zakup nowoczesnego/ innowacyjnego sprzętu medycznego oraz wyposażenia niezbędnego do świadczenia usług medycznych, a także służących opiece długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej w zakresie zgodności z zasadami deinstytucjonalizacji.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pozytywne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Rozwiązania w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt) – wyłącznie, jako element szerszego projektu wymienionego w tiret 1 i 2.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pozytywne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Budowa klinicznego szpitala uniwersyteckiego (uzależnione od otrzymania pozytywnej opinii o celowości inwestycji oraz przyjęcia interwencji na forum Komitetu Sterującego).	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn	0	0	Pn,0	0	0	Pn,	0	0	P	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, stałe, lokalne.
Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu).	0	0	0	Pn	0	0	0	0	0	Pn	0	0	P	0	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, stałe lokalne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych Cel: Podniesienie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej regionu Poprawa dostępności do infrastruktury publicznej															
Infrastruktura kultury															
Inwestycje w infrastrukturę zabytków i instytucji kultury.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	P	0	Oddziaływanie na ludzi i zabytki pośrednie i bezpośrednie, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	P, B	0	Oddziaływanie na ludzi i zabytki pośrednie i bezpośrednie, lokalne, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Infrastruktura szlaków turystycznych															
Przedsięwzięcia dotyczące istniejących i nowoprojektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym	0	0	0	0	Pn,0	0	0	0	0	Pn,0	Pn,0	0	P	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, długookresowe, lokalne,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
(w tym szlaków rowerowych, pieszych, wodnych/kajakowych/pontonowych) wraz z budową/rozbudową lub modernizacją infrastruktury towarzyszącej ²⁹ .															możliwe oddziaływanie skumulowane, odwracalne.
Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane, w tym zakup niezbędnego wyposażenia (jako element projektu).	0	0	0	Pn,0	0	0	0	0	0	Pn,0	0	P	P	0	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, odwracalne, lokalne.
Podkarpackie bez barier															
Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania obiektów użyteczności publicznej, do potrzeb OzN - poprzez budowę, przebudowę i modernizację obiektów i urządzeń służących OzN, w tym także zakup niezbędnego wyposażenia i oprogramowania - zgodnie ze standardami dostępności (załącznikiem nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasad równościowych w ramach funduszy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P,0	P, B	0	Oddziaływanie bezpośrednie, wtórne, długookresowe, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

²⁹ Rozumianej jako np.: miejsca postojowe, sanitariaty, wiaty, stanowiska widokowe, pola biwakowe, ogrodzenia, drogi dojazdowe itp.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
unijnych na lata 2021-2027).															
Priorytet 6. - ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE															
Cel szczegółowy 5 (i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich Cel: Zrównoważony rozwój terytorialny obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych, w tym, ochrona walorów i dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz rozwój powiązanych usług turystycznych															
Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych.	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P	Pn,0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P	P, B	Pn,0	Oddziaływanie pośrednie lub bezpośrednie, wtórne, o różnej skali, intensywności i zasięgu, odwracalne. Potencjalnie negatywne w przypadku nadmiernego rozwoju ruchu turystycznego.
Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury.	0	0	0	0	P,0	0	P	0	P,0	P,0	P,0	P, B	P	P,0	Oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe i stałe na zabytki i dobra kultury współczesnej, pośrednie dla ludzi.
Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	Oddziaływanie pośrednie, wtórne, długookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
poza obszarami Natura 2000.															odwracalne, o różnej skali, intensywności i zasięgu.
Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych.	0	Pn,0	0	P	0	0	P	0	Pn,0	Pn,0	Pn,0	P,0	P	Pn,0	Oddziaływanie mało znaczące lub potencjalnie negatywne pośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, możliwe skumulowane, o różnej skali, intensywności i zasięgu.
Priorytet 7. - KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN															
<p>Cel szczegółowy 4(a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p> <p>Cel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kompleksowa aktywizacja osób bezrobotnych w tym długotrwale bezrobotnych mająca na celu zwiększenie ich szans na znalezienie zatrudnienia oraz zapewnienie większego dostępu do stabilnych miejsc pracy, w tym dotacje na samozatrudnienie realizowane w projektach powiatowych urzędów pracy 2. Kompleksowa aktywizacja młodych bezrobotnych mająca na celu zwiększenie ich szans na znalezienie zatrudnienia oraz zapewnienie większego dostępu do stabilnej pracy 3. Kompleksowa aktywizacja młodych bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych z wykorzystaniem dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej <p>Przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy poprzez pełniejszy dostęp do stabilnego zatrudnienia i lepsze wykorzystanie potencjału kapitału ludzkiego, głównie osób ubogich pracujących</p>															
Aktywizacja zawodowa osób	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
pozostających bez pracy –projekty Powiatowych Urzędów Pracy: — instrumenty i usługi aktywnej polityki rynku pracy, wymienione w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizowane przez PUP.															wtórne, skumulowane, średniookresowe, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Aktywizacja młodzieży w szczególnie trudnej sytuacji – projekty Ochotniczych Hufców Pracy: — instrumenty i usługi aktywnej polityki rynku pracy, wymienione w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizowane przez OHP.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Aktywizacja zawodowa osób młodych pozostających bez pracy/ wsparcie rozwoju przedsiębiorczości – projekt Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie: — kompleksowe wsparcie dotacyjne dla osób młodych bezrobotnych do 30 r.ż., realizowane zgodnie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe, skumulowane. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy co do formy i zasad świadczenia.															
<p>Poprawa sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących, zatrudnionych na umowach krótkoterminowych i cywilnoprawnych oraz odchodzących z rolnictwa:</p> <p>— instrumenty i usługi aktywnej polityki rynku pracy, z wyłączeniem dotacji na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej.</p>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla bezpośrednie i pośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe, skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>
<p>Cel szczegółowy 4(b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy</p> <p>Cel:</p> <p>Wzmacnianie potencjału Publicznych Służb Zatrudnienia i Instytucji rynku pracy</p>															
<p>Wsparcie Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ) oraz innych Instytucji rynku pracy</p> <p>— rozwój kompetencji pracowników</p>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	<p>Dla ludzi pośrednie, wtórne, krótkookresowe i średniookresowe, odwracalne.</p> <p>Nie stwierdzono</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>PSZ oraz innych Instytucji rynku pracy wynikających z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy, w zakresie m.in. dostosowania usług do zmieniającego się rynku pracy, w tym do potrzeb OzN i specjalnymi potrzebami,</p> <p>— doskonalenie mechanizmów i instrumentów umożliwiających szybkie dostosowanie podaży do zmian popytu na rynku pracy w zakresie kwalifikacji, umiejętności i terytorialnej mobilności.</p>															oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
<p>Cel szczegółowy 4(d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia;</p> <p>Cel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja regionalnych programów zdrowotnych 2. Adaptacja i wsparcie rozwiązań poprawiających warunki pracy oraz upowszechnianie zachowań proekologicznych 3. Outplacement dla osób zagrożonych zwolnieniem, zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia <p>Wsparcie usług rozwojowych w ramach systemu popytowego realizowanego w BUR</p>															
Aktywizacja zdrowotna pracowników	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<ul style="list-style-type: none"> — regionalne programy zdrowotne (RPZ), obejmujące m.in. profilaktykę chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu lub rehabilitację medyczną ułatwiającą powroty do pracy, w tym również kształcenie / przekwalifikowanie / szkolenia specjalistyczne kadry, niezbędne do realizacji RPZ, — eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, poprzez m.in.: wdrażanie w zakładach pracy programów przyczyniających się do minimalizowania negatywnych czynników narażających pracowników na utratę zdrowia, w tym działania ukierunkowane na wdrożenie rozwiązań organizacyjnych w pracy, przyczyniających się do eliminowania zidentyfikowanych czynników wpływających negatywnie na zdrowie 															<p>wtórne, średniokresowe, stałe, skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
pracowników.															
<p>Usługi rozwojowe w PSF dla pracodawców i ich pracowników, w zakresie rozwoju kwalifikacji i kompetencji zawodowych pracowników zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami, w tym m. in. poprzez:</p> <p>— ogólne i specjalistyczne szkolenia i/lub doradztwo związane ze szkoleniami m.in. dla kadr zarządzających i pracowników, podmiotów w zakresie zgodnym ze zdiagnozowanymi potrzebami i formie odpowiadającej możliwościom organizacyjno – technicznym podmiotu.</p>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, odwracalne.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>
Wsparcie projektów tworzących lub odtwarzających miejsca pracy o najwyższej jakości, w tym również wymagające zaktualizowania kompetencji i uwzględniające transformację ekologiczną i cyfrową, m.in. poprzez: przekwalifikowania pracowników, stworzenie możliwości	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe, skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
uczenia się w miejscu pracy celem przyuczenia do zawodu.															
Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych pracowników oraz przedsiębiorców															
<p>Adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, w tym upowszechnianie zachowań proekologicznych np. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> — audyt pracodawcy pod kątem wdrożenia elastycznego systemu pracy (w tym pracy zdalnej) oraz wsparcie we wdrażaniu wyników audytu, — rozwój i adaptację środowiska pracy w tym miejsc pracy chronionej, — wsparcie pracodawców w obszarze zarządzania wiekiem i kompetencjami pracowników z uwzględnieniem preferencji w rozwoju talentów przywódczych kobiet, — dostosowanie miejsc pracy do potrzeb osób starszych, 	0	0	0	0	0	0)	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, długookresowe, stałe, skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<ul style="list-style-type: none"> wsparcie wszystkich pracodawców i pracowników we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, wsparcie i zaangażowanie partnerów społecznych i przedsiębiorstw w rozwiązywanie problemów związanych z segregacją płci i niwelowaniem różnic w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn, wsparcie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. 															
Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa, w tym poprzez m.in. współpracę z firmami poszukującymi pracowników ze spersonalizowanymi umiejętnościami lub możliwością przebranżowienia.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, odwracalne.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Tworzenie elastycznych ścieżek kariery, miejsc office sharing ze szczególnymi preferencjami dla kobiet, osób młodych i starszych, z możliwością zaangażowania w tych obszarach organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów lokalnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Rozwój kwalifikacji i kompetencji kadr															
Usługi rozwojowe w PSF dla pracodawców i ich pracowników, pracowników oraz przedsiębiorstw społecznych za pośrednictwem BUR, w zakresie rozwoju kwalifikacji i kompetencji zawodowych pracowników zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami, w tym m. in. poprzez ogólne i specjalistyczne szkolenia i/lub doradztwo związane ze szkoleniami m.in. dla kadr zarządzających i pracowników, podmiotów w zakresie zgodnym ze zdiagnozowanymi potrzebami i formie odpowiadającej możliwościom organizacyjno – technicznym podmiotu, w tym również wymagające zaktualizowania kompetencji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
i uwzględniające transformację ekologiczną i cyfrową.															
<p>Cel szczegółowy 4(e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego</p> <p>Cel:</p> <p>Rozwój u uczniów szkół podstawowych ważnych na rynku pracy kompetencji w zakresie robotyki, programowania oraz myślenia twórczego poprzez wdrożenie innowacji technologicznej w postaci pracowni robotyki i programowania</p>															
<p>Kształtowanie kompetencji w zakresie robotyki, programowania oraz myślenia twórczego u uczniów szkół podstawowych</p> <ul style="list-style-type: none"> — szkolenie nauczycieli z zakresu nauczania robotyki i programowania, — zajęcia dla uczniów (również w formie zajęć dodatkowych realizowanych w szkole) a także warsztaty, obozy kształtujące umiejętności uczniów w zakresie robotyki i programowania, — wyposażenie pracowni robotyki 	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe, skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>w zestawie robotów, niezbędny sprzęt komputerowy oraz potrzebne oprogramowanie</p> <ul style="list-style-type: none"> — merytoryczne i techniczne wsparcie nauczycieli i uczniów, — powołanie sieci wsparcia i współpracy nauczycieli zajmujących się robotyką, — organizacja wydarzeń promujących naukę programowania, pikników naukowych, konkursów dla uczniów z programowania i robotyki. 															
<p>Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Cel:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Upowszechnianie i podnoszenie jakości edukacji przedszkolnej — Poprawa jakości kształcenia ogólnego — Poprawa jakości kształcenia zawodowego <p>Poprawa dostępności i jakości kształcenia w Ośrodkach Rewalidacyjno-Wychowawczych</p>															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>Poprawa dostępności i jakości usług świadczonych w ośrodkach wychowania przedszkolnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> — tworzenie nowych miejsc przedszkolnych i dostosowywanie istniejącej bazy lokalowej tylko tam, gdzie występują rzeczywiste deficyty i potrzeby, wydłużenie pracy OWP, — rozszerzenie oferty OWP o dodatkowe zajęcia, — wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności dzieci, — podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych kadry OWP, — zakup pomocy dydaktycznych, wyposażenia, — preorientacja zawodowa dla dzieci. 	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe i skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>
Wsparcie szkół prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe w zakresie dostosowania do wymagań rynku pracy.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	<p>Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe, skumulowane.</p> <p>Nie stwierdzono</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>Kompleksowe programy rozwojowe, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> — przygotowanie założeń systemu nauczania i programów nauczania w zakresie dostosowania ich do wymagań rynku pracy poprzez m.in.: współpracę z pracodawcami i otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły, szkolenia i kursy dla uczniów prowadzące m.in. do nabywania, potwierdzania kompetencji i kwalifikacji, staże i praktyki uczniowskie, — wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej (z wykorzystaniem Modelu dostępnej szkoły), — wsparcie uczniów w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych, społecznych i społeczno-emocjonalnych, — podnoszenie kwalifikacji/kompetencji 															oddziaływania na pozostałe elementy środowiska

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>zawodowych nauczycieli, pracowników dydaktycznych i kadry zarządzającej szkół,</p> <ul style="list-style-type: none"> — innowacyjne rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne oraz eksperymenty pedagogiczne, — wizyty studyjne, — wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów i nauczycieli, — upowszechnienie korzystania z doradztwa zawodowego i edukacyjnego, profesjonalizacja doradztwa m.in. poprzez współpracę z PSZ (projekt w trybie niekonkurencyjnym – WUP), — utworzenie systemu wyszukiwania i wspierania uczniów zdolnych oraz wsparcie m.in. uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, osiągających wysokie wyniki w nauce i/lub 															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
współzawodnictwie sportowym np. poprzez programy stypendialne - projekty w trybie niekonkurencyjnym – UMWP, — włączenie rodziców w działalność szkoły, — wdrażanie programów dotyczących przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w szkole.															
Poprawa jakości i dostępności kształcenia w ORW: — tworzenie nowych miejsc i dostosowanie istniejącej bazy lokalowej, — rozszerzenie oferty o dodatkowe zajęcia, — wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności dzieci i młodzieży, — podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych kadry, — zakup pomocy dydaktycznych, wyposażenia.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe, skumulowane. Nie stwierdzono znaczącego oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Cel szczegółowy 4(g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy,															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <p>Cel:</p> <p>Upowszechnianie kształcenia ustawicznego osób dorosłych</p>															
Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu i uzupełnianiu kwalifikacji i kompetencji.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>
<p>Usługi rozwojowe, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych, w ramach PSF dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy chcą podnieść swoje umiejętności kompetencje lub nabyć kwalifikacje (w tym włączone do ZRK), w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych za pośrednictwem BUR) poprzez m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kwalifikacyjne kursy zawodowe, — kursy umiejętności zawodowych, — inne kursy niż ww., umożliwiające 	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, w tym ich odnawianie, jeżeli jest to wymagane właściwymi przepisami, — walidację i certyfikację kwalifikacji i kompetencji, w tym ich odnawianie, jeżeli jest to wymagane właściwymi przepisami, — promowanie form kształcenia ustawicznego.															
Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE), np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach i kompetencjach w tym cyfrowych (realizowane poza systemem BUR i PSF umożliwiające	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
wdrażanie Upskilling pathways – ścieżki poprawy umiejętności), w tym poprzez docieranie do grup docelowych.															
Cel szczegółowy 4(h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji Cel: Aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, społeczności marginalizowanych takich jak Romowie oraz osób biernych zawodowo zwiększająca ich szanse na zatrudnienie Zwiększenie dostępności do usług dla PES oraz wzrost zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym															
Aktywna integracja															
Kompleksowe programy aktywizacji społeczno-zawodowej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym m.in. osób z niepełnosprawnościami, (z wyłączeniem osób odbywających karę pozbawienia wolności) realizowane w nowoutworzonych i istniejących jednostkach reintegracyjnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Kompleksowe programy aktywnej integracji dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej, w szczególności usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych ³⁰ oraz kompetencji spędzania czasu wolnego i udziału w kulturze (dzieci lub dzieci z rodzinami / opiekunami).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe, skumulowane. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Aktywizacja osób biernych zawodowo.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

³⁰ Działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych **wyłącznie jako element uzupełniający** wsparcia głównego realizowanego w projektach i finansowane wyłącznie przez samego beneficjenta (nie przez uczestnika projektu), który odpowiadałby za organizację takiego wsparcia, np. remont, zakup sprzętu (należy pamiętać, że część działań będzie finansowana w ramach cross-financingu).

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Kompleksowa aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna i zdrowotna społeczności romskiej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Ekonomia społeczna															
Wsparcie na utrzymanie istniejących miejsc pracy w PS oraz utworzenie nowych miejsc pracy w PS oferujących stabilne zatrudnienie m.in. poprzez bezzwrotne wsparcie finansowe, usługi animacyjne i inkubacyjne i animacyjne, które będą realizowane w systemie popytowym wykonanej usługi.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Usługi wsparcia dla rozwoju ekonomii społecznej dla PES i PS, w tym wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji w PS.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Usługi wspierające rozwój PES/PS poprzez podnoszenie potencjału, kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników PES/ PS w ramach procesów biznesowych i/lub reintegracyjnych realizowane w szczególności za pośrednictwem BUR.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Cel szczegółowy 4(i) (EFS+) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów															
Cel:															
Integracja społeczno – zawodowa obywateli państw trzecich oraz ich otoczenia zwiększająca szanse na zatrudnienie															
Aktywna integracja migracyjna: – wsparcie dotyczące doradztwa dla obywateli państw trzecich poprzez działania zmierzające do lepszego wykorzystania struktur publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji i organizacji z regionu działających na rzecz cudzoziemców, – wsparcie wzmacniające pozycję	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie i pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>obywateli państw trzecich w ich relacji z pracodawcami i pośrednikami, zwiększające ich bezpieczeństwo, chroniące przed nadużyciami związanymi z pracą i pozwalające na znalezienie wsparcia w przypadku doświadczenia nadużycia lub wyzysku ze strony pracodawcy lub pośredników,</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania szkoleniowe oraz działania ukierunkowane na kształcenie obywateli państw trzecich, – działania szkoleniowe i doradcze dla osób pracujących z cudzoziemcami w celu wzmocnienia procesu integracji na rynku pracy oraz pracodawców zainteresowanych zatrudnieniem obywateli państw trzecich, – badania, ekspertyzy oraz 															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>opracowanie strategii identyfikacji potrzeb zgłaszanych przez pracodawców, z uwzględnieniem uwarunkowań regionalnych rynków pracy w kontekście problemów migracyjnych,</p> <p>– budowanie potencjału instytucjonalnego i wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji obywateli państw trzecich, np. poprzez tworzenie Centrów Integracji Cudzoziemców.</p>															
<p>Cel szczegółowy 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p> <p>Cel:</p> <p>Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji</p>															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>Usługi społeczne i zdrowotne świadczone w społeczności lokalnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> kompleksowe działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami, w tym wsparcie działań zapobiegających umieszczaniu w placówkach całodobowych poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym w szczególności rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, rozwój usług asystenckich, wsparcie, w tym wytechnieniowe, opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu 	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>w zakresie niezbędnym do opieki nad w/w osobą itp.,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie procesu deinstytucjonalizacji placówek całodobowych, polegające na realizowaniu (w oparciu o posiadane zasoby) działań poza dotychczasowymi zadaniami, – wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomaganym lub rozwój mieszkalnictwa adoptowalnego, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych³¹ oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe, – wsparcie, procesu 															

³¹ Działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych **wyłącznie jako element uzupełniający** wsparcia głównego realizowanego w projektach i finansowane wyłącznie przez samego beneficjenta (nie przez uczestnika projektu), który odpowiadałby za organizację takiego wsparcia, np. remont, zakup sprzętu (należy pamiętać, że część działań będzie finansowana w ramach cross-financingu) (należy pamiętać, że część działań będzie finansowana w ramach cross-financingu).

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>usamodzielniania osób przebywających i opuszczających placówki całodobowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie w zakresie finansowania (tworzenie/funkcjonowanie) wypożyczalni sprzętu wspomagającego, pielęgnacyjnego i rehabilitacyjnego wraz z doradztwem i treningami w zakresie obsługi w warunkach domowych, – wsparcie osób starszych poprzez działania na rzecz zwiększenia ich zaangażowania w życie społeczności lokalnych, – inne działania wspierające proces deinstytucjonalizacji usług w obszarze włączenia społecznego, – tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług, – podnoszenie kompetencji 															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<p>i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym³²,</p> <ul style="list-style-type: none"> – regionalne programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu kierowane do grup docelowych innych niż w RPZ w celu (d), w tym również kształcenie / przekwalifikowanie / szkolenia specjalistyczne kadry niezbędne do realizacji RPZ, – wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym m.in. 															

³² Szkolenia oraz podnoszenie kompetencji kadr niezbędnej do realizacji projektu na potrzeby świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej będą co do zasady realizowane na poziomie regionalnym, na podstawie analizy potrzeb przeprowadzonej przez instytucje regionalne oraz **wyłącznie jako element uzupełniający wsparcia realizowanego w projektach** z zakresu rozwoju usług w społeczności lokalnej. Z poziomu krajowego, w ramach projektów koordynacyjnych oraz projektu parasolowego z zakresu usług społecznych, realizowane będzie natomiast wsparcie doradcze i szkoleniowe m.in. w zakresie budowania potencjału instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego do organizacji usług.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<ul style="list-style-type: none"> – upowszechnienie modelu wsparcia na rzecz poprawy stanu zdrowia psychicznego dorosłych, – Dzielne Domy Opieki Medycznej (DDOM), opieka długoterminowa, hospicyjna i paliatywna, w tym zakup sprzętu, poradnictwo dla opiekunów faktycznych nad osobami starszymi, potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, – z niepełnosprawnościami oraz chorobami przewlekłymi, – wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych, w tym przede wszystkim w POZ i szpitalach, – wdrażania rozwiązań w zakresie koordynacji opieki zdrowotnej, – rozwój rozwiązań regionalnych z zakresu 															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
telemedycyny, które otrzymały pozytywną opinię w procesie oceny MZ.															
Cel szczegółowy 4(l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci Cel: Integracja społeczna oraz zwiększenie dostępności do usług dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym najbardziej potrzebujących i dzieci służących aktywizacji społecznej i zwiększeniu samodzielności															
Działania mające na celu aktywizację społeczną osób najbardziej zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Usługi dla dzieci i młodzieży wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych np. ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych itp.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu oraz otoczenia ww. osób/rodzin (w zakresie jaki jest niezbędny dla udzielanego wsparcia).															stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz innych instytucji opieki całodobowych, m.in. poprzez promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych oraz kandydatów, tworzenie rodzinnych form opieki zastępcze.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Upowszechnienie idei rodzicielstwa adopcyjnego, wsparcie preadopcyjne i postadopcyjne oraz wsparcie kandydatów na rodziców adopcyjnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą lub inne instytucje opieki całodobowej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
															oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe (wsparcie na rzecz osób usamodzielnianych i rodzin).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednio, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie dla osób w sytuacjach kryzysowych poprzez dostęp do usług interwencji kryzysowej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednio, wtórne, średniookresowe, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy domowej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Stworzenie i wsparcie punktów poradnictwa specjalistycznego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
dotyczących m.in. diagnostyki i terapii dzieci i młodzieży dot. m.in. FAS/FASD ³³ , spektrum autyzmu.															odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Usługi w zakresie profilaktyki uzależnień, w tym przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym, od alkoholu i od substancji psychoaktywnych oraz działania na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, odwracalne. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Kompleksowe usługi dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym usługi środowiskowe i wsparcie mieszkaniowe (m.in. przez wdrażanie modelu Najpierw mieszkanie).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr ³⁴ niezbędnej do	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe,

³³ FAS - Featal Alchohole Syndrome- Płodowy Zespół Alkoholowy, FASD - Fetal Alcohol Spectrum Disorder- spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych (źródło: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/ciaza-alkohol-dzieci-apel-rpo-dwoch-resortow>).

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych na poziomie lokalnym, w tym szkolenia kadr na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz pieczy zastępczej.															skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Priorytet 8. - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ															
<p>Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Cel:</p> <p>Upowszechnienie udziału uczniów w zajęciach poza edukacją formalną. Rozwój kompetencji społecznych uczniów</p> <p>Poprawa jakości kształcenia ogólnego w małych szkołach na terenach wiejskich</p>															
Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną															

³⁴ Szkolenia oraz podnoszenie kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej, w tym szkolenia kadr systemu wsparcia dzieci, młodzieży, rodziny oraz pieczy zastępczej i instytucji/placówek, będą co do zasady realizowane na poziomie regionalnym na podstawie analizy potrzeb przeprowadzonej przez instytucje regionalne oraz **wyłącznie jako element uzupełniający wsparcia realizowanego w projektach** z zakresu rozwoju usług w społeczności lokalnej. Z poziomu krajowego, w ramach projektów koordynacyjnych oraz projektu parasolowego z zakresu usług społecznych, realizowane będzie natomiast wsparcie doradcze i szkoleniowe m.in. w zakresie budowania potencjału instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego do organizacji usług.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rosliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Wsparcie różnych form rozwijających kompetencje, uzdolnienia, umiejętności, wiedzę oraz zainteresowania uczniów (np. poprzez zajęcia realizowane w obszarze bezpośrednio związanym z tematem rozwijanych kompetencji umiejętności, uzdolnień i wiedzy; korepetycje, szkolenia, warsztaty, wyjazdy studyjne i szkoleniowe, półkolonie tematyczne).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi pośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie działań służących pomocy uczniom w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach, rozwiązywaniu problemów (np. związanych z pandemią COVID-19; stresem, wymaganiami i obowiązkami, presją społeczną i medialną).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze skierowane do uczniów z trudnościami edukacyjnymi.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Wsparcie szkół na terenach wiejskich															
<p>Kompleksowe programy rozwojowe, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie założeń systemu nauczania i programów nauczania w zakresie dostosowania ich do wymagań rynku pracy poprzez m.in.: współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły szkolenia i kursy dla uczniów prowadzące m.in. do nabywania, potwierdzania kompetencji i kwalifikacji, – wsparcie uczniów w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych, – wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej (z wykorzystaniem modeli wypracowanych w projekcie Przestrzeń dostępnej szkoły), 	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P,0	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie i pośrednie wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na środowisko.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
<ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie kwalifikacji/kompetencji zawodowych nauczycieli, pracowników dydaktycznych i kadry zarządzającej szkół, – wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów i nauczycieli, – włączenie rodziców w działalność szkoły, – wdrażanie programów dotyczących przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w szkole. 															
<p>Cel szczegółowy 4(g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <p>Cel:</p> <p>Upowszechnianie kształcenia ustawicznego osób dorosłych o niskich umiejętnościach lub kompetencjach</p>															
Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu kompetencji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe,

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
– wsparcie dla osób dorosłych o niskich umiejętnościach lub kompetencjach, (w tym cyfrowych) (realizowane poza systemem BUR i PSF umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways – ścieżki poprawy umiejętności), w tym poprzez docieranie do grup docelowych.															skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
<p>Cel szczegółowy 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p> <p>Cel:</p> <p>Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji na obszarach objętych realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR)</p>															
Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej															
Wsparcie skierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększenie dostępu do usług	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	<p>Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe.</p> <p>Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym w szczególności rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystenckich, wsparcie, w tym wytchnieniowe, opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zakresie niezbędnym do opieki nad w/w osobą itp.,															elementy środowiska.
Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomagany lub rozwój mieszkalnictwa adoptowalnego, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych ³⁵ oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie skierowane do osób starszych poprzez działania na rzecz zwiększenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe,

³⁵ Działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych **wyłącznie jako element uzupełniający** wsparcia głównego realizowanego w projektach i finansowane wyłącznie przez samego beneficjenta (nie przez uczestnika projektu), który odpowiadałby za organizację takiego wsparcia, np. remont, zakup sprzętu (należy pamiętać, że część działań będzie finansowana w ramach cross-financingu).

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
ich zaangażowania w życie społeczności lokalnych, w tym w szczególności działania na rzecz samopomocy, tworzenie lub wsparcie już istniejących placówek wsparcia seniorów.															skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie w zakresie finansowania (tworzenie/funkcjonowanie) wypożyczalni sprzętu wspomagającego, pielęgnacyjnego i rehabilitacyjnego wraz z doradztwem i treningami w zakresie obsługi w warunkach domowych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym ³⁶ w tym szczególnie pracowników pomocy społecznej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.

³⁶ Szkolenia oraz podnoszenie kompetencji zatrudnionych kadr niezbędnej do realizacji projektu na potrzeby świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej będą co do zasady realizowane na poziomie regionalnym, na podstawie analizy potrzeb przeprowadzonej przez instytucje regionalne oraz **wyłącznie jako element uzupełniający wsparcia realizowanego w projektach** z zakresu rozwoju usług w społeczności lokalnej. Z poziomu krajowego, w ramach projektów koordynacyjnych oraz projektu parasolowego z zakresu usług społecznych, realizowane będzie natomiast wsparcie doradcze i szkoleniowe m.in. w zakresie budowania potencjału instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego do organizacji usług.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Cel szczegółowy 4(l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci Cel: Integracja społeczna oraz zwiększenie dostępności do usług dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym najbardziej potrzebujących i dzieci służących aktywizacji społecznej i zwiększeniu samodzielności na obszarach objętych realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR)															
Działania skierowane do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Działania skierowane do rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu oraz otoczenia ww. osób / rodzin (w zakresie jaki jest niezbędny dla udzielanego wsparcia).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych na poziomie lokalnym, w tym szkolenia kadr na	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
rzecz dzieci, młodzieży i rodziny.															elementy środowiska.
Priorytet 9. - POMOC TECHNICZNA (EFRR)															
Cel główny zapewnienie skutecznej i efektywnej realizacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027 (FEP)															
Cel szczegółowy 1: Zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego i administracyjnego oraz warunków dla sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania FEP															
Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie kompetencji beneficjentów m.in. poprzez działania szkoleniowe i przygotowanie dokumentacji															
Cel szczegółowy 3: Zagwarantowanie właściwej informacji i promocji FEP															
Zapewnienie i utrzymanie wykwalifikowanej kadry poprzez finansowanie kosztów wynagrodzeń oraz wsparcie działań pozapłacowych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Organizowanie i finansowanie udziału w szkoleniach, kursach językowych, warsztatach, konferencjach, studiach podyplomowych, wizytach studyjnych i innych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w realizację Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Finansowanie kosztów organizacyjnych,	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
technicznych i administracyjnych umożliwiających prawidłowe i sprawne wykonywanie powierzonych zadań.															oddziaływania.
Finansowanie kosztów dotyczących procesu kontroli realizacji projektów wspieranych z Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Finansowanie systemów informatycznych dla celów realizacji Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wsparcie eksperckie i prawne poprzez zakup specjalistycznych usług eksperckich, w tym koszty ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych w obszarze prowadzonych polityk regionalnych, w tym również związanych z działalnością Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Zapewnienie właściwej obsługi procesu oceny projektu, rozpatrywania wniesionych środków odwoławczych, w tym kosztów oceny eksperckiej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Finansowanie usług zleconych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
w ramach zadań IZ/IP.															oddziaływania.
Finansowanie wydatków ponoszonych na odzyskiwanie od beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, naruszeniem procedur, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wsparcie funkcjonowania prac komitetów, komisji oceny projektów, grup roboczych, partnerów oraz innych ciał opiniotwórczych uczestniczących w systemie wdrażania Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Rozwój kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu poprzez organizowanie szkoleń, spotkań informacyjnych, warsztatów, konferencji, seminariów i innych działań edukacyjno – informacyjnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
w zakresie przygotowania i wdrażania projektów.															
Wsparcie przygotowania i realizacji projektów (formuła project pipeline).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Informacja, promocja, komunikacja.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wydatki związane z zamknięciem programów realizowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wydatki związane z opracowaniem oraz przygotowaniem do realizacji nowych projektów i programów przewidzianych na kolejną perspektywę finansową.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Inne wydatki zgodne z katalogiem wydatków kwalifikowalnych w pomocy technicznej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Priorytet 10. - POMOC TECHNICZNA (EFS+)															
Cel główny zapewnienie skutecznej i efektywnej realizacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027 (FEP)															
Cel szczegółowy 1: Zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego i administracyjnego oraz warunków dla sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i wdrażania FEP															
Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie kompetencji beneficjentów m.in. poprzez działania szkoleniowe i przygotowanie dokumentacji															

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Cel szczegółowy 3: Zagwarantowanie właściwej informacji i promocji FEP															
Zapewnienie i utrzymanie wykwalifikowanej kadry poprzez finansowanie kosztów wynagrodzeń oraz wsparcie działań pozapłacowych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Organizowanie i finansowanie udziału w szkoleniach, kursach językowych, warsztatach, konferencjach, studiach podyplomowych, wizytach studyjnych i innych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w realizację Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P, B	0	Dla ludzi bezpośrednie, wtórne, średniookresowe, skumulowane, stałe. Nie stwierdzono oddziaływania na pozostałe elementy środowiska.
Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych umożliwiających prawidłowe i sprawne wykonywanie powierzonych zadań.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Finansowanie kosztów dotyczących procesu kontroli realizacji projektów wspieranych z Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Finansowanie systemów informatycznych dla celów realizacji Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wsparcie eksperckie i prawne poprzez zakup specjalistycznych usług eksperckich, w tym koszty ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych w obszarze prowadzonych polityk regionalnych, w tym również związanych z działalnością Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Zapewnienie właściwej obsługi procesu oceny projektu, rozpatrywania wniesionych środków odwoławczych, w tym kosztów oceny eksperckiej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Finansowanie usług zleconych w ramach zadań IZ/IP.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Finansowanie wydatków ponoszonych na odzyskiwanie od beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, naruszeniem procedur, pobranych nienależnie lub	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.															
Wsparcie funkcjonowania prac komitetów, komisji oceny projektów, grup roboczych, partnerów oraz innych ciał opiniotwórczych uczestniczących w systemie wdrażania Programu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Rozwój kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu poprzez organizowanie szkoleń, spotkań informacyjnych, warsztatów, konferencji, seminariów i innych działań edukacyjno – informacyjnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wsparcie procesu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów,	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wsparcie przygotowania i realizacji projektów (formuła project pipeline).	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rodzaje działań	Powietrze	Wody	Klimat akustyczny	Powierzchnia ziemi łącznie z głębą i grunty rolne	Lasy	Surowce mineralne	Krajobraz	Obszary chronione w tym Natura 2000	Korytarze ekologiczne	Rośliny	Zwierzęta	Zabytki i dobra kultury współczesnej	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Charakterystyka możliwych oddziaływań
Informacja, promocja, komunikacja.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wydatki związane z zamknięciem programów realizowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Wydatki związane z opracowaniem oraz przygotowaniem do realizacji nowych projektów i programów przewidzianych na kolejną perspektywę finansową.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.
Inne wydatki zgodne z katalogiem wydatków kwalifikowalnych w pomocy technicznej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nie stwierdzono oddziaływania.

2. Identyfikacja, analiza i ocena oddziaływań generowanych ustaleniami projektu FEP 2021-2027 na zasoby, twory, składniki przyrody i cele ochrony przyrody wymienione w art. 2 ustawy o ochronie przyrody oraz zapewnienie utrzymania właściwego stanu ochrony zasobów przyrodniczych

Ochrona przyrody, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- Dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów;
- Roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- Zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia;
- Siedlisk przyrodniczych;
- Siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- Tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
- Krajobrazu;
- Zieleni w miastach i wsiach;
- Zadrzewień.

Zgodnie z art. 2, ust. 2 ww. ustawy o celem ochrony przyrody jest:

- Utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
- Zachowanie różnorodności biologicznej;
- Zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
- Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
- Ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;
- Utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
- Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Potencjalne negatywne oddziaływanie związane z realizacją projektu FEP 2021-2027 na zasoby, twory, składniki przyrody i cele ochrony przyrody dotyczyć może realizacji działań związanych z budową, przebudową lub modernizacją różnego rodzaju infrastruktury ingerującej w powierzchnię ziemi, która będzie również oddziaływać na przestrzeń, krajobraz. W szczególności dotyczyć to może inwestycji obejmujących: suche zbiorniki, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, retencje wód, infrastrukturę kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, infrastrukturę niezbędną do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, systemy ciepłownicze (Priorytet 2 Energia i Środowisko), inwestycje drogowe (Priorytet 3 Mobilność miejska, Priorytet 4 Mobilność i Łączność), oraz budowę innych obiektów budowlanych. Realizacja pozostałych działań przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 powinna mieć mniejsze oddziaływanie lub żadne.

W wyniku realizacji działań przewidzianych w projekcie FEP 2021-2027 (w szczególności wymienionych powyżej) może dojść do:

- Przerwania bądź ograniczenia drożności korytarzy ekologicznych;
- Likwidacji siedlisk przyrodniczych;
- Powstania bariery ekologicznej niekorzystnie wpływającej na zachowanie;
- Ciągłości więzi przyrodniczej;
- Zmiany obecnego krajobrazu;
- Może dojść do fragmentacji siedlisk przyrodniczych;
- Likwidacji zadrzewień i zieleni w miastach i wsiach.

Nie przewiduje się, aby realizacja działań określonych w projekcie FEP 2021-2027 spowodowała takie zmiany w środowisku przyrodniczym, aby nie była zapewniona ciągłość istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, oraz aby nie zostały utrzymane procesy ekologiczne i stabilność ekosystemów, a także nie została zachowana różnorodność biologiczna, dziedzictwo geologiczne i paleontologiczne.

Jednym z celów szczegółowych określonych w projekcie FEP 2021-2027 jest: Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

Celem zachowania pełnej różnorodności biologicznej i krajobrazu województwa podkarpackiego, niezbędne jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej, do których należą w szczególności: przekształcenia i degradacja siedlisk, zmiany użytkowania terenu, nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, zanieczyszczenia środowiska czy rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych.

Zachowaniu i ochronie różnorodności biologicznej będzie sprzyjać realizacja następujących typów działań/projektów:

- Poszerzanie i dbałość o obszary i obiekty objęte/obejmowane prawnymi formami ochrony przyrody, w tym projekty służące ochronie tych obszarów poprzez dywersyfikację ruchu turystycznego;
- Opracowanie i aktualizacja dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych;
- Projekty dotyczące ochrony czynnej, m.in.: ograniczaniu gatunków inwazyjnych, ochrony zagrożonych gatunków (ex-situ i in-situ) i siedlisk, restytucji gatunków ginących, zachowaniu i odnowie różnorodności biologicznej;
- Projekty w zakresie tworzenia miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime podlegające ochronie (m.in. banki genowe, parki, ogrody botaniczne, projekty z zakresu zielonej lub niebieskiej infrastruktury);
- Rekultywacja, w tym remediacja terenów zdegradowanych (w tym składowisk odpadów) oraz przywrócenie ich funkcjonalności środowiskowej i nadanie funkcji przyrodniczych lub społecznych;
- Wsparcie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę na obszarach cennych przyrodniczo;
- Edukacja w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

Realizacja wyszczególnionych wyżej rodzajów działań/projektów będzie miała pozytywny i bezpośredni wpływ na utrzymanie stanu ochrony zasobów przyrodniczych, zwłaszcza, że działania będą mogły być realizowane na terenie całego województwa.

Zakłada się, że wszelkie działania inwestycyjne prowadzone będą zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony środowiska oraz z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik i technologii ograniczających do minimum potencjalne niekorzystne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.

3. Analiza i ocena oddziaływań generowanych ustaleniami projektu FEP 2021-2027 na cele ochrony przyrody obszarów chronionych, parków krajobrazowych oraz cele i przedmiot ochrony rezerwatów przyrody

Obszary o szczególnych walorach, objęte prawną ochroną przyrody, są ważnym elementem województwa podkarpackiego, zajmują one bowiem prawie połowę jego obszaru (44,9%). Najważniejszymi formami ochrony przyrody na terenie województwa są 2 parki narodowe, 97 rezerwatów przyrody, 10 parków krajobrazowych oraz 13 obszarów chronionego krajobrazu. Uzupełniają je, wartościowe przyrodniczo, stanowiska dokumentacyjne, pomniki przyrody, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Szczególnie cenne obszary zostały włączone do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Rezerwat przyrody, w myśl ustawy o ochronie przyrody³⁷, jest to obszar obejmujący zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Cele ochrony parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu zawierają uchwały powołujące ww. formy ochrony przyrody. Zostały one sformułowane przy uwzględnieniu lokalnych wartości przyrodniczych i krajobrazowych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody. Cele te dotyczą przede wszystkim ochrony przyrody nieożywionej, krajobrazu, dóbr kultury oraz przyrody żywej. Ochrona przyrody w obrębie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu polega przede wszystkim na zapewnieniu trwałości lokalnych populacji gatunków roślin i zwierząt, zachowaniu bioróżnorodności i korytarzy ekologicznych oraz na utrzymaniu procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów.

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Na terenach parków krajobrazowych preferowany jest rozwój szeroko pojmowanej turystyki, szczególnie kwalifikowanej. Wysokie walory przyrodnicze

³⁷Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 84).

i krajobrazowe oraz stosunkowo niska emisji zanieczyszczeń sprzyjają rozwojowi rolnictwa ekologicznego, uprawie ziół i hodowli zwierząt.

Ochrona przyrody parków krajobrazowych polega na:

- Zachowaniu charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej; stanowiących świadectwo przeszłości geologicznej regionu, w tym także zjawisk i obiektów o charakterze antropogenicznym;
- Podtrzymaniu naturalnych procesów kształtujących powierzchnię ziemi, zachowanie warunków siedliskowych do funkcjonowania ekosystemów oraz zachowanie reliktowych zabytków przyrody nieożywionej;
- Ograniczaniu antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi;
- Udostępnianiu dla celów naukowych, edukacyjnych i krajoznawczych cennych obiektów przyrody nieożywionej;
- Poprawie stanu czystości wód powierzchniowych oraz ochronie wód powierzchniowych i podziemnych;
- Zachowaniu naturalnych zbiorników wodnych;
- Zachowaniu ciągów rzecznych, przełomów, mokradeł i torfowisk;
- Zapewnieniu trwałości lokalnych populacji gatunków roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- Zachowaniu pełnej różnorodności florystycznej w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- Ograniczaniu procesu neofityzacji flory;
- Zachowaniu pełnego inwentarza zbiorowisk roślinnych, w szczególności naturalnych i półnaturalnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami zagospodarowania (fitocenozy segetalne);
- Zachowaniu wszystkich istotnych i charakterystycznych dla środowiska przyrodniczego typów ekosystemów;
- Zachowaniu pełnego inwentarza naturalnej fauny w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- Zapewnieniu trwałości lokalnych populacji gatunków zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- Zachowaniu korytarzy ekologicznych;
- Utrzymaniu procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów.

Obszar chronionego krajobrazu zgodnie z art. 23 ustawy o ochronie przyrody jest terenem chronionym ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Ochrona przyrody w obrębie obszarów chronionego krajobrazu polega na czynnej ochronie ekosystemów, realizowanej w ramach racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej, polegającej na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych oraz na czynnej ochronie półnaturalnych łąki kośnych oraz półnaturalnych pastwisk, przy czym ochrona czynna powinna być realizowana poprzez ekstensywne użytkowanie.

Projekt FEP 2021-2027 zakłada szereg działań na rzecz ochrony środowiska. Część z nich będzie w sposób bezpośredni odnosić się do form systemu przyrodniczego województwa. Oddziaływanie innych, na przykład z zakresu wdrażania nowoczesnych zasobooszczędnych

technologii, ograniczenia emisji zanieczyszczeń czy szeroko pojętej proekologicznej edukacji mieszkańców regionu, będzie miało charakter pośredni.

W projekcie FEP 2021-2027 określono kierunki wsparcia w dużej mierze skierowane na ochronę zasobów przyrodniczych, jak również poprawę jakości życia i zdrowia mieszkańców poprzez działania na rzecz ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód oraz gleb, jak również hałasu.

Wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia stanowi jeden z celów szczegółowych cs 2(vii), projektu FEP 2021-2027, określony w priorytecie 2.

W odniesieniu do obecnego systemu rezerwatów, parków krajobrazowych czy obszarów chronionego krajobrazu możliwy będzie szereg działań związanych z aktywną ochroną przyrody. Realizacja działań związanych z aktywną ochroną przyrody ma na celu zahamowanie spadku różnorodności biologicznej oraz ochronę siedlisk i gatunków, jak również cennych krajobrazów, zachowanie różnorodności biologicznej, a projekty dotyczące ochrony in-situ lub ex-situ, zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych. Kluczową grupę wspieranych działań będą stanowić projekty dotyczące ochrony czynnej cennych gatunków i siedlisk, w tym odpowiedniej dywersyfikacji ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo, jak również inne formy ograniczania presji na zasoby przyrody. Projekt FEP 2021-2027 będzie koncentrować się na realizacji działań ochronnych wynikających z opracowanych dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych. Ponadto wspierane będą działania na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej. Możliwe będzie podnoszenie świadomości mieszkańców i turystów w zakresie dziedzictwa przyrodniczego, ale nie prowadzące do wspierania infrastruktury turystycznej jako takiej czy też zwiększające presję człowieka na przyrodę. Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, które będą służyły wyłącznie ochronie środowiska naturalnego, poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz zapewnią ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających. Do wsparcia finansowego nie będą kwalifikowalne inwestycje, które nie przyczyniają się do ochrony, odnowy oraz zrównoważonego użytkowania obszarów chronionych. Wspierane będą projekty infrastrukturalne nie związane bezpośrednio z ochroną siedlisk i gatunków chronionych, takie jak ośrodki, centra ochrony bioróżnorodności, parki, banki genowe, ogrody botaniczne, oraz infrastruktura związana z dywersyfikacją ruchu turystycznego.

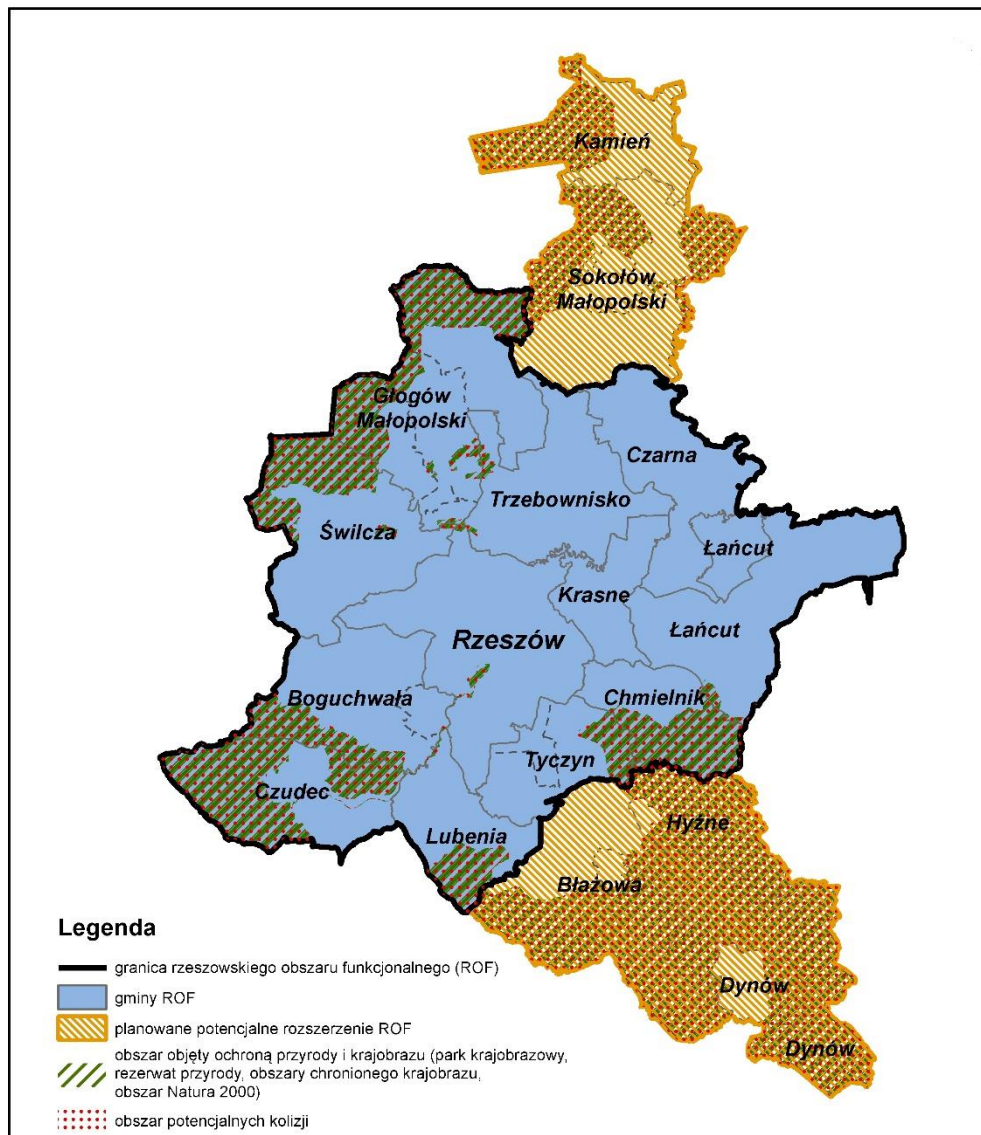
Inwestycje na rzecz różnorodności biologicznej to nie tylko inwestycje powiązane z cs 2(vii), ale również inwestycje realizowane w ramach kompleksowych projektów w zakresie adaptacji do zmian klimatu. W cs 2(vii) cel i zakres projektów będzie służyć wyłącznie ochronie różnorodności biologicznej, natomiast w cs 2(iv) projekty z zakresu zielonej lub niebieskiej infrastruktury będą realizowane jako element kompleksowych projektów adaptacji do zmian klimatu.

W priorytecie 6 w celu szczegółowych cs (i), w opisie działań, aby zapobiec degradacji społecznej i gospodarczej obszarów peryferyjnych z dużym udziałem terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, wskazano potrzebę wsparcia programów mających na celu ochronę zasobów przyrodniczych oraz stymulowanie wzrostu gospodarczego poza obszarami Natura 2000. Natomiast w ramach celu szczegółowego cs 5(ii) wspierane będą działania na rzecz obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też, posiadających walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Ponadto w projekcie FEP 2021-2027 przewidziane jest wsparcie dla inwestycji takich jak: obiekty i miejsca tworzące turystyczne szlaki tematyczne, miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych czy przyrodniczych.

Analizując projekt FEP 2021-2027 nie zidentyfikowano działań, które w sposób negatywny ingerowałyby w ochronę przyrody. Projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem ogólnym, strategicznym, deklaracyjnym i nie definiuje dokładnej lokalizacji poszczególnych rodzajów działań, nie można więc precyzyjnie określić oddziaływania na przyrodę rezerwatów, parków krajobrazowych czy obszarów chronionego krajobrazu. Jest to dokument o długim horyzoncie czasowym (2021-2027), brak jest listy projektów, które będą objęte wsparciem finansowym, trudno jest więc wskazać, które inwestycje mogą ingerować w przestrzeń form ochrony przyrody województwa podkarpackiego. Niemniej kierunki wsparcia wskazywane w projekcie FEP 2021-2027 dają możliwość realizacji inwestycji z zakresu infrastruktury, w tym infrastruktury drogowej. Stanowi ona cel publiczny i z tego powodu zakazy ustanowione na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu jej nie dotyczą. Przy modernizacji i budowie nowych ciągów komunikacyjnych może dojść do kolizji z ochroną przyrody prowadzącej m.in. do zmniejszenia powierzchni niektórych zbiorowisk roślinnych, w tym naturalnych i półnaturalnych, zmniejszenia drożności korytarzy ekologicznych czy antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi (Rysunki 23 – 29). W związku z powyższym wszystkie inwestycje, a zwłaszcza te, dla których realizacja na obszarach chronionych jest dopuszczana (inwestycje celu publicznego), a brakuje innych alternatywnych rozwiązań, powinny być realizowane z maksymalnym poszanowaniem walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historyczno-kulturowych.

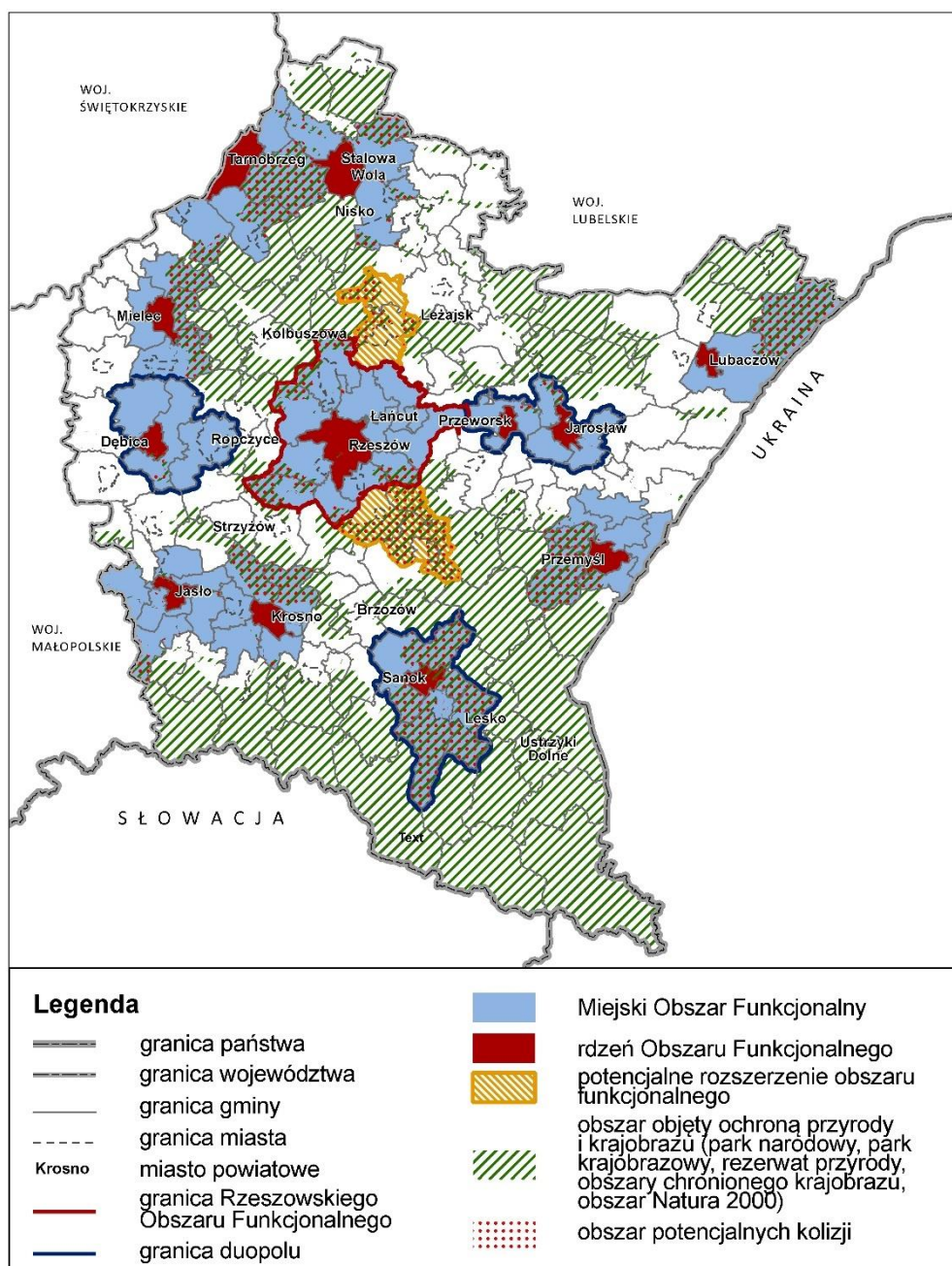
Warto również zwrócić uwagę, że dla każdego wspieranego przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym, które może być zaliczone do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, przeprowadzona zostanie ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, której zadaniem będzie zaproponowanie wariantu najmniej ingerującego w środowisko.

Rysunek 23. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

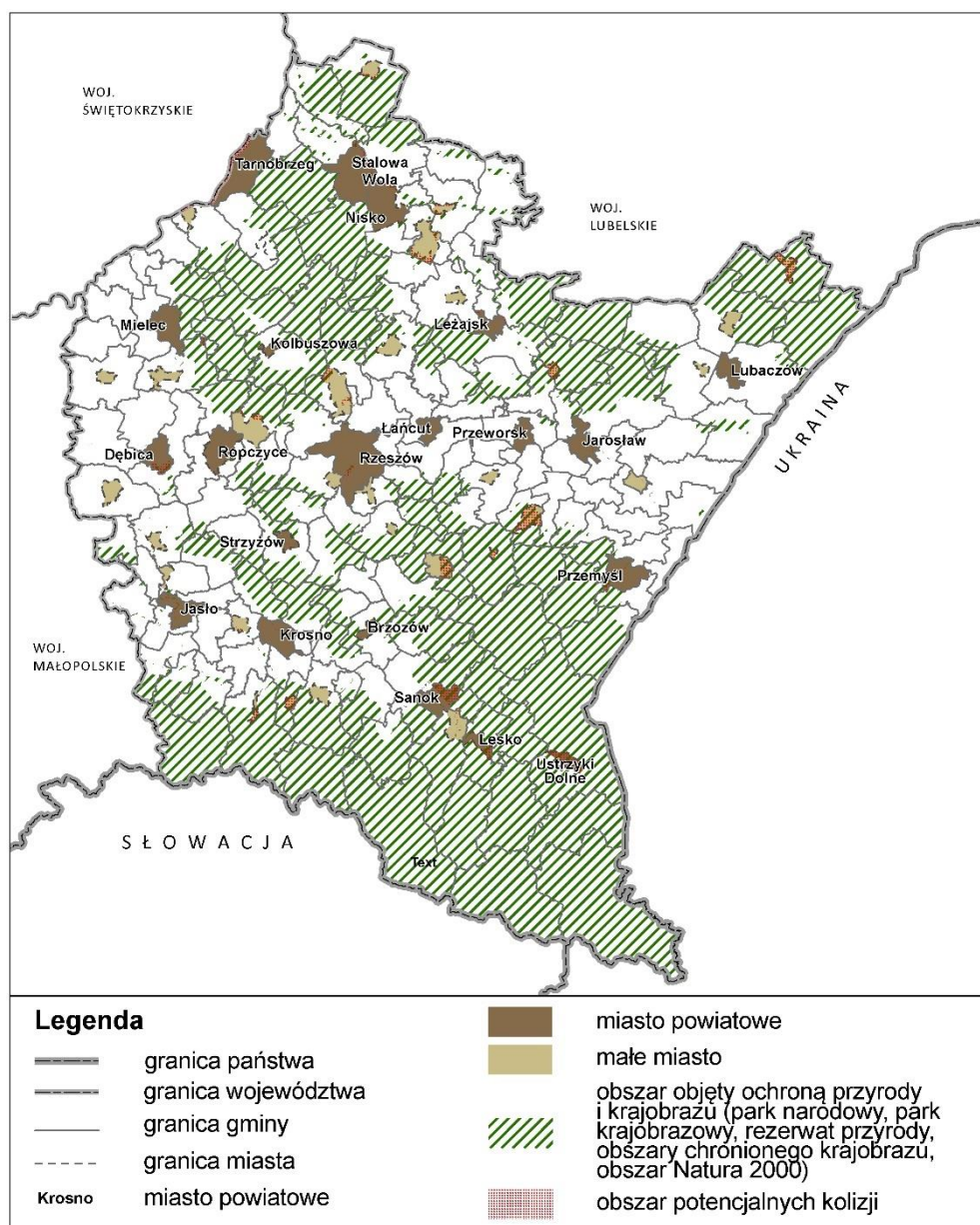
Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

Rysunek 24. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie regionalnych biegunów wzrostu

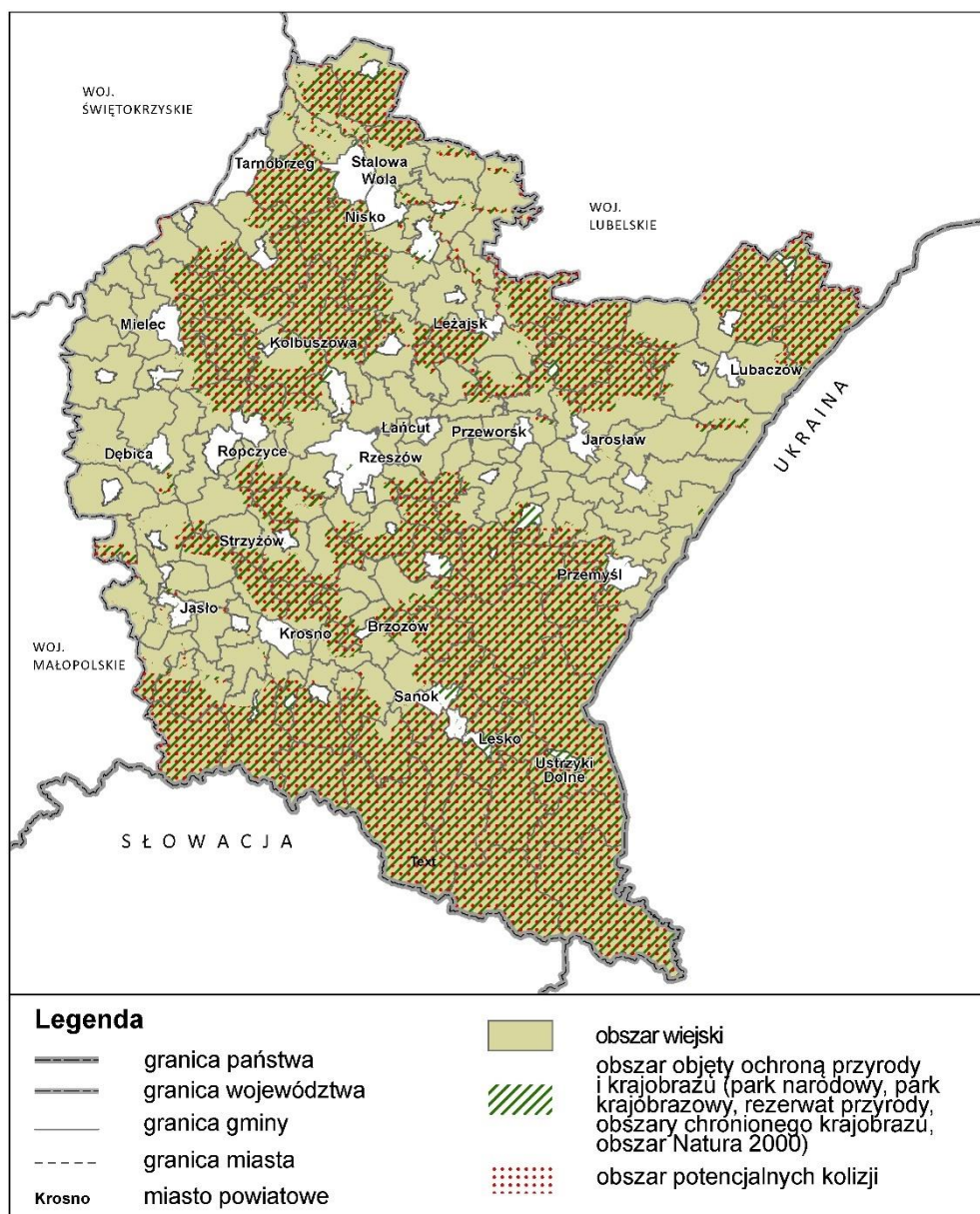
Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

Rysunek 25. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie miast powiatowych i miast małych

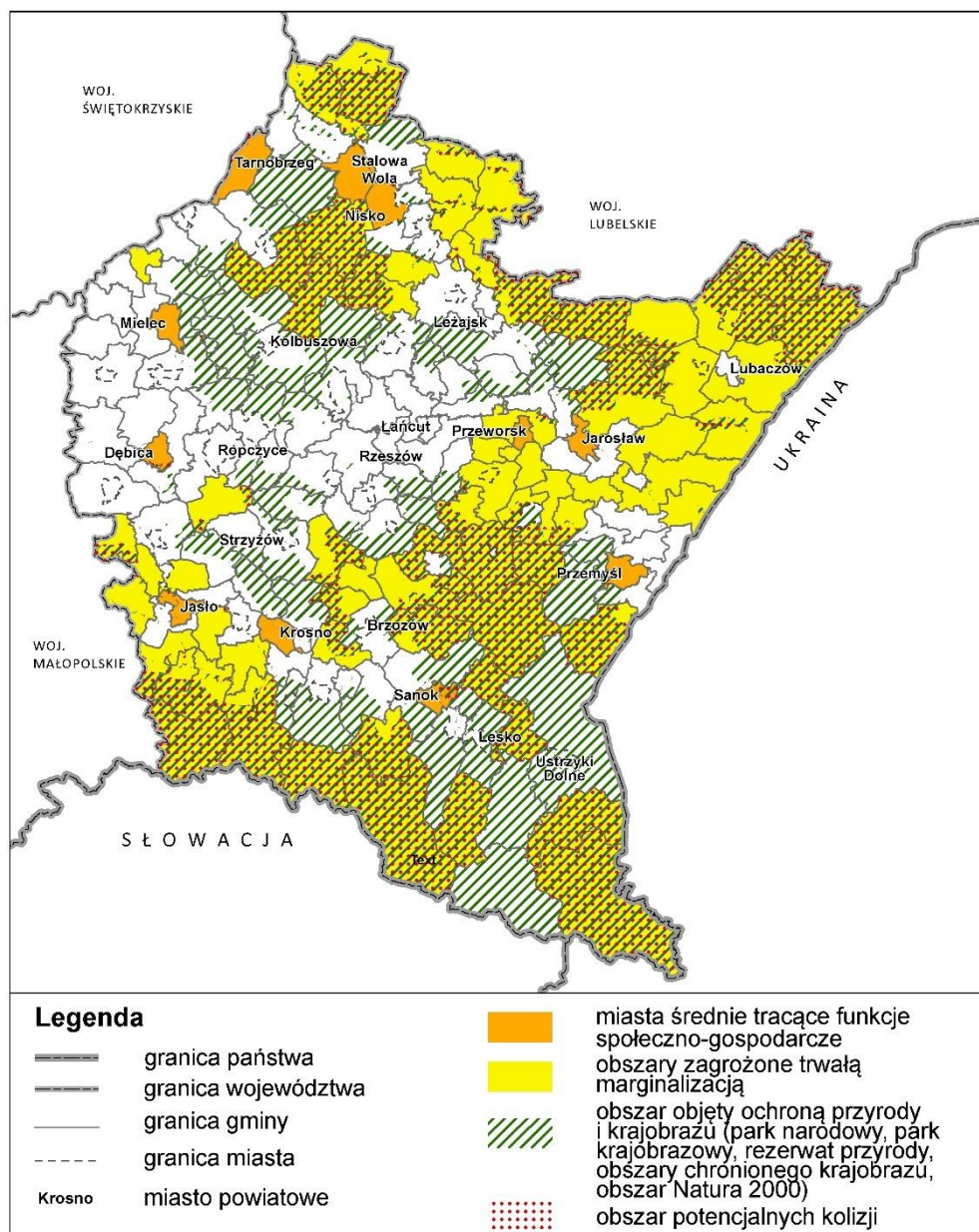
Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

Rysunek 26. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie obszarów wiejskich

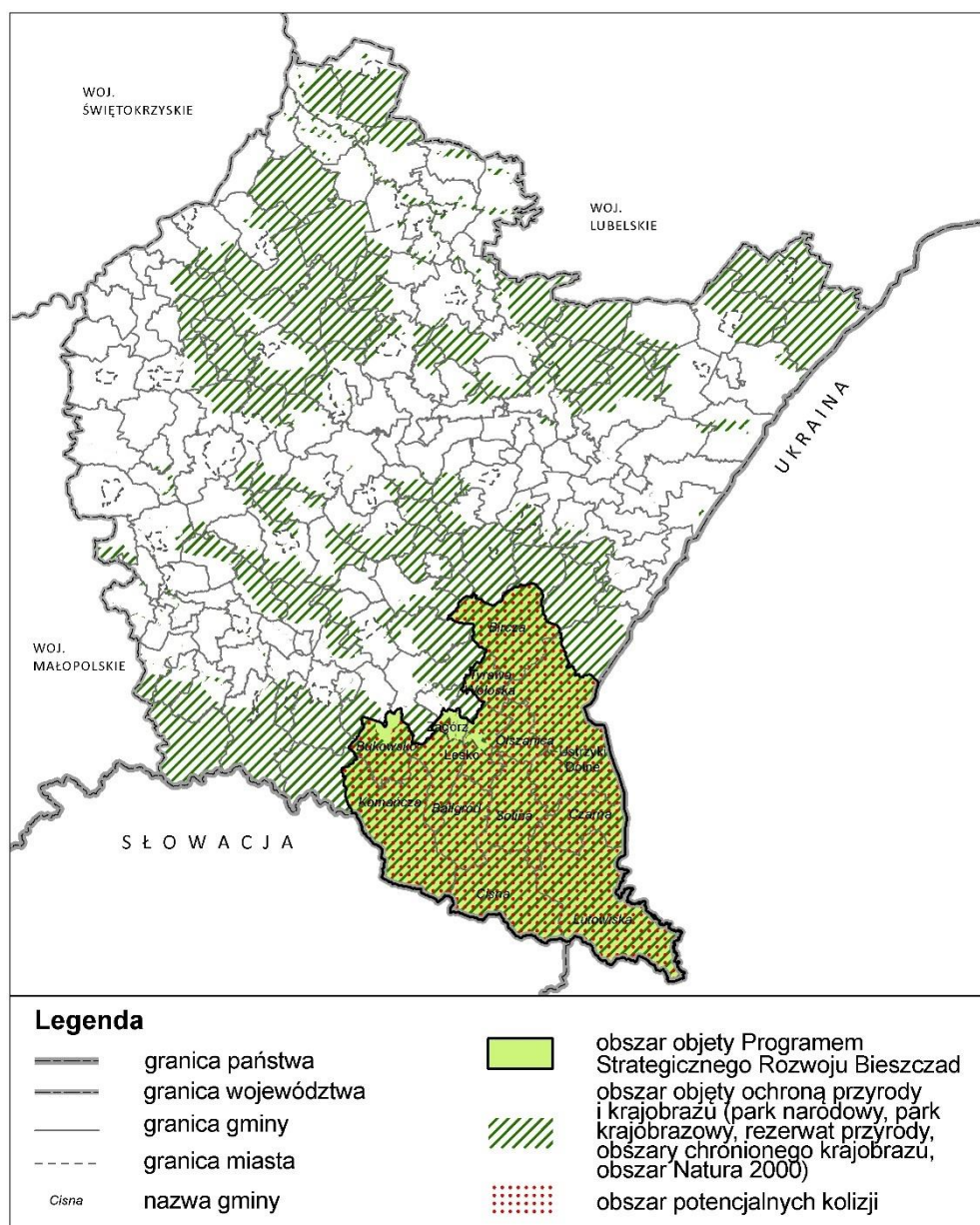
Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

Rysunek 27. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją

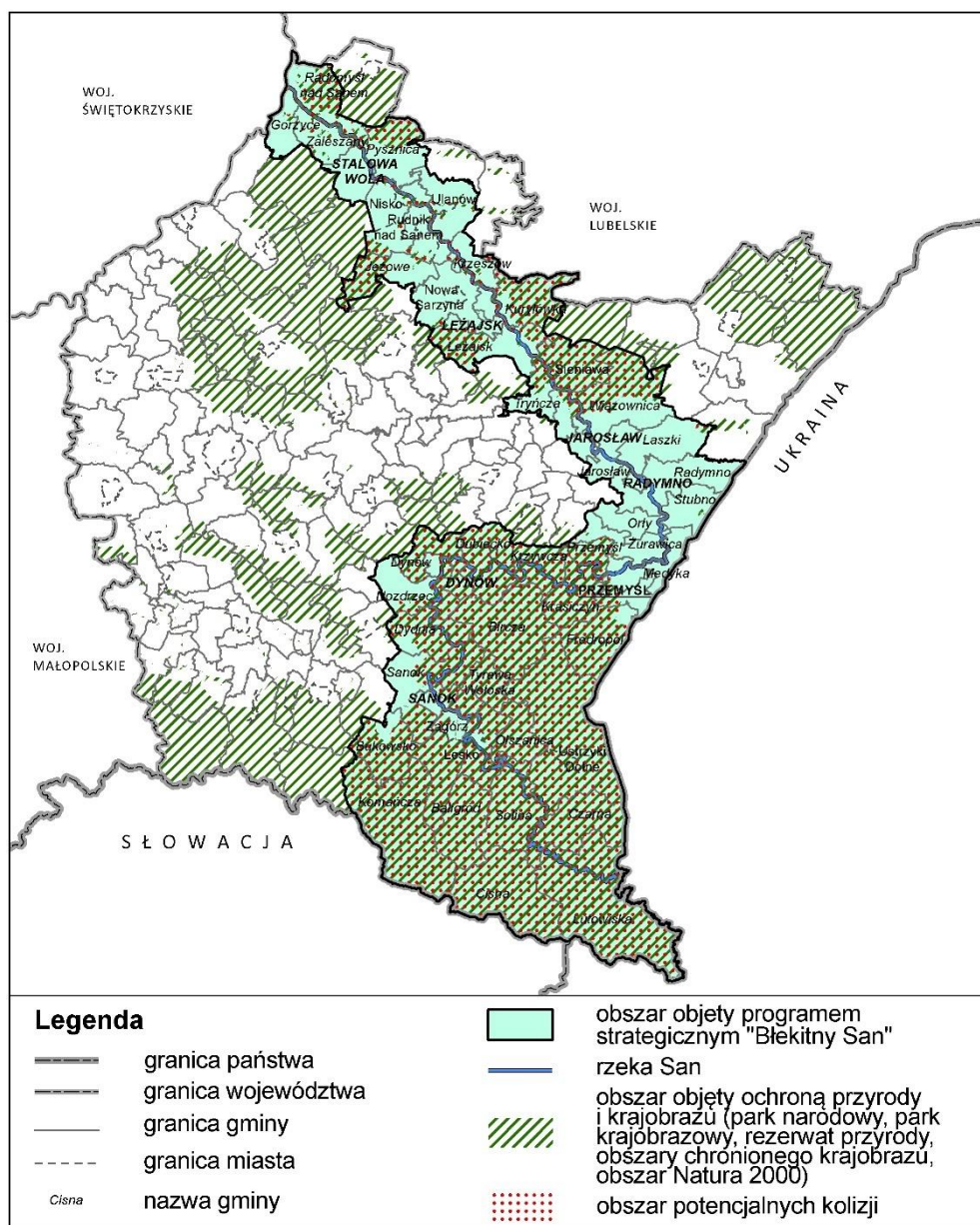
Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

Rysunek 28. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie Obszaru Bieszczad

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

Rysunek 29. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie Obszaru gmin „Błękitnego Sanu”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

4. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów

Zakres przestrzenny projektu FEP 2021-2027 obejmuje obszar całego województwa, cechującego się występowaniem wielu cennych walorów środowiska przyrodniczego, co potwierdza ilość obszarów objętych ochroną na podstawie „Dyrektywy Ptasiej” i „Dyrektywy Siedliskowej”, w formie obszarów Natura 2000. Obszary Natura 2000 zostały wyznaczone w północnej, północno – wschodniej części województwa, a ich koncentracja dotyczy części południowej. Obszary ochrony ptaków zajmują ok. 28% powierzchni województwa, a obszary ochrony siedlisk ok. 20% i często obejmują te same powierzchnie.

Kwestie ochrony obszarów Natura 2000 regulują przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Analizie i ocenie poddano realizację wszystkich celów szczegółowych wraz z rodzajami działań wyszczególnionych w poszczególnych priorytetach określonych w projekcie FEP 2021-2027, a nie konkretnych przedsięwzięć, ponieważ w analizowanym projekcie nie są wskazane szczegółowe lokalizacje przedsięwzięć (nie są także znane dokładne przebiegi projektowanych dróg), nie jest też znany zasięg przestrzenny realizacji projektów przewidzianych do wsparcia finansowego. Podkreślenia wymaga fakt, że projekty inwestycyjne realizowane w ramach projektu FEP 2021-2027 będą przechodziły procedury konkursowe.

Projekt FEP 2021-2027 nie jest dokumentem decyzyjnym, tylko deklaratywnym, w którym wyszczególnione są m.in. rodzaje działań, które mają szansę realizacji, jeżeli przejdą pozytywnie procedurę konkursową. Jest to dokument o długim horyzoncie czasowym (2021-2027). Biorąc powyższe pod uwagę nie jest możliwe na tym etapie jednoznaczne wskazanie znaczących oddziaływań na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów. Możliwe jest wskazanie potencjalnych zagrożeń, jakie może powodować realizacja projektu FEP 2021-2027.

W wyniku realizacji projektu FEP 2021-2027 w obrębie obszarów Natura 2000 może dochodzić do niekorzystnych oddziaływań takich jak:

- Fragmentacja siedlisk przyrodniczych i niszczenie cennych gatunków flory;
- Zmniejszenie powierzchni siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków chronionych;
- Jakościowych zmian siedlisk zwłaszcza hydrogenicznych, w wyniku zmian warunków hydrogeologicznych – w przypadku osuszania i odwadniania terenu, spływów oraz przenikania zanieczyszczeń do wód;
- Powstawanie nowych barier dla funkcjonowania układów przyrodniczych;
- Jakościowych zmian siedlisk w wyniku emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych - gazów i pyłów;
- Płoszenie zwierząt i opuszczanie lęgów spowodowanych nadmierną emisją hałasu;
- Zakłócenie funkcjonowania korytarzy ekologicznych na odcinkach przejść inwestycji liniowych przez kompleksy leśne czy doliny cieków, które są trasami migracji zwierząt;
- Wyłączenie z systemu przyrodniczego terenów rolnych, a w niektórych przypadkach może zdarzyć się, że nastąpi wyłączenie terenów leśnych, fragmentów dolin rzecznych;

- Zmniejszenie liczebności gatunków chronionych, ograniczenie zasięgu ich występowania oraz brak zapewnienia wystarczająco dużej powierzchni siedlisk dla ich bytowania.

W takich przypadkach, na etapie rozwiązań planistycznych dotyczących konkretnych przedsięwzięć, należy przedstawić alternatywne rozwiązania dotyczące np. przebiegu tras komunikacyjnych, czy rozwiązań technicznych, a do realizacji wybrać te, które są najbardziej korzystne dla środowiska.

Należy zwracać szczególną uwagę na rozmieszczenie siedlisk naturalnych i tak lokalizować przedsięwzięcia, aby nie dochodziło do zmian jakościowych siedlisk, ich fragmentacji czy nieodwracalnego zniszczenia. Jeżeli okaże się niemożliwym ominięcie obszarów Natura 2000, należy przewidzieć takie rozwiązania, które ograniczą potencjalny niekorzystny wpływ na obszar Natura 2000 np. poprzez zaprojektowanie bezkolizyjnych przejść dla zwierząt w przypadku realizacji nowych dróg wojewódzkich.

Prognozuje się, że oddziaływania na obszary Natura 2000 będą nasilone na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych, ich oddziaływanie będzie bezpośrednie w przypadku, gdy przedsięwzięcie będzie realizowane na terenie obszaru Natura 2000. Na tym etapie nie można określić, jakie będą to oddziaływania, ponieważ nie są znane przedsięwzięcia, ani ich dokładne lokalizacje.

Wymienione oddziaływania mogą mieć charakter oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, długoterminowych, trwałych w przewadze potencjalnie negatywnych.

W przypadku wskazanych inwestycji dotyczących budowy nowych dróg czy odcinków dróg, projekt FEP 2021-2027 nie wskazuje ich lokalizacji ani szczegółowego przebiegu. W przypadku dróg, które mogą być poddane modernizacji nie precyzuje szczegółów technicznych ani technologicznych. Podobną sytuację mamy w przypadku lokalizacji inwestycji punktowych/powierzchniowych, które w większości przypadków realizowane będą na terenach już zainwestowanych lub w ich bliskim sąsiedztwie. W odniesieniu do linii kolejowych projekt FEP 2021-2027 zakłada głównie zakup bezemisyjnego taboru kolejowego. Z powyższego wynika, iż na etapie oceny dokumentu o charakterze strategicznym, deklaracyjnym trudno jednoznacznie i precyzyjnie ocenić wpływ na obszary Natura 2000 bez sprecyzowanych informacji o lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć w przestrzeni, w której będą realizowane, w tym informacji o strukturze i funkcji poszczególnych terenów, walorach przyrodniczych oraz o występowaniu i stanie zachowania gatunków i siedlisk przyrodniczych, będących przedmiotem ochrony danego obszaru Natura 2000.

Istotne oddziaływania na obszary Natura 2000 mogą potencjalnie wystąpić w częściach województwa cechujących się wysokimi wartościami przyrodniczymi, gdzie występuje ich koncentracja. W takim przypadku może dochodzić do kolizji pomiędzy celami ochrony obszarów Natura 2000, a realizowanymi przedsięwzięciami (Rysunek 23 – 29). Należy podkreślić, że projekt FEP 2021-2027 nie jest dokumentem decyzyjnym, tylko bardzo ogólnym, w związku z tym nie jest możliwa jednoznaczna ocena, z ostrzegawczym wskazaniem ewentualnych, znaczących oddziaływań na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów. Ocena taka winna być bezwzględnie powtórzona i uszczegółowiona na etapie opracowywania dokumentów wykonawczych, w tym decyzji administracyjnych dla konkretnych rozwiązań inwestycyjnych, realizujących założenia projektu FEP 2021-2027. Oceny takie winny być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem warunków przyrodniczych, poprzez opracowanie szczegółowych inwentaryzacji przyrodniczych obejmujących, co najmniej teren przeznaczony pod dane przedsięwzięcie liniowe.

Celem przeciwdziałania potencjalnym negatywnym skutkom oddziaływania na obszary Natura 2000 dla niektórych działań określonych w ramach poszczególnych celów szczegółowych projektu FEP 2021-2027, zawarto odpowiednie wskazania:

– PRIORYTET 2 – ENERGIA I ŚRODOWISKO:

- Cel szczegółowy: Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju – Inwestycje w elektrownie wodne ograniczone będą do działań dotyczących istniejących obiektów. Nie mogą one powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000. Wykorzystanie biomasy do celów energetycznych powinno odbywać się z poszanowaniem zasady DNSH „nie czynić poważnych szkód, w szczególności w odniesieniu do zanieczyszczenia powietrza i różnorodności biologicznej.
- Cel szczegółowy: Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego – Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą musiały być zgodne z Dyrektywą Siedliskową 92/43/EWG, Dyrektywą w sprawie ochrony dzikiego ptactwa 2009/147/WE. Wspierane inwestycje, nie mogą co do zasady powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000.
- Cel szczegółowy: Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia – Działania dotyczyć będą m.in.: Opracowania i aktualizacji dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych; Projektów dotyczących ochrony czynnej, m.in. ograniczania gatunków inwazyjnych, ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk, restytucji gatunków ginących, zachowaniu i odnowie różnorodności biologicznej; Rekultywacji, w tym remediacji terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą oraz przywrócenia ich funkcjonalności środowiskowej i nadanie funkcji przyrodniczych lub społecznych; Wsparcia indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę na obszarach cennych przyrodniczo.

– PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE

- Cel szczegółowy: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich – Wskazuje się, że aby zapobiec degradacji społecznej i gospodarczej obszarów peryferyjnych z dużym udziałem terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, wspierane będą programy mające na celu ochronę zasobów przyrodniczych oraz stymulowanie wzrostu gospodarczego poza obszarami Natura 2000.
- Cel szczegółowy: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie – W ramach wymienionych działań wskazuje się m.in.:

ochronę, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000.

Mając na uwadze powyższe można stwierdzić, iż na etapie oceny strategicznej nie przewiduje się oddziaływań znacząco negatywnych ani zmian w środowisku skutkujących zagrożeniami dla celów i przedmiotów ochrony oraz integralności obszarów Natura 2000, rozumianej, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, jako „spójność czynników strukturalnych i funkcjonalnych warunkujących zrównoważone trwanie populacji gatunków i siedlisk przyrodniczych, będących celami ochrony obszarów Natura 2000”. Przy skutecznej realizacji zaleceń dotyczących przeprowadzenia precyzyjnego rozpoznania warunków przyrodniczych, zastosowania, w miarę potrzeb, alternatywnych przebiegów i rozwiązań minimalizujących potencjalny negatywny wpływ na etapie opracowywania dokumentów wykonawczych, nie przewiduje się:

- Fragmentacji ani izolacji siedlisk chronionych;
- Znaczącego wpływu na kluczowe procesy i związki kształtujące strukturę obszarów Natura 2000;
- Negatywnych zmian w zakresie zachowania w stanie naturalnym populacji gatunków;
- Zmniejszenia liczebności gatunków kluczowych powodowanych bezpośrednią śmiertelnością związaną z realizacją działań określonych w projekcie FEP 2021-2027;
- Takiego zagrożenia spowodowanego realizacją działań określonych w projekcie FEP 2021-2027, aby nie był utrzymany właściwy stan ochrony gatunków i siedlisk w granicach obszarów Natura 2000.

Reasumując, należy stwierdzić, iż na etapie niniejszej, strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, projekt FEP 2021-2027 nie formułuje takich działań celów i kierunków rozwoju regionalnego systemu transportowego, których realizacja w sposób znaczący będzie oddziaływać na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów.

5. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na zachowanie korytarzy ekologicznych

W ramach projektu FEP 2021-2027 większość proponowanych do realizacji działań będzie pozytywnie, bezpośrednio lub pośrednio, wpływać będzie na środowisko przyrodnicze, w tym korytarze ekologiczne, które są nieodłącznym elementem różnorodności biologicznej.

Projekt FEP 2021-2027 uwzględnia i dostrzega wpływ niektórych inwestycji na zmniejszenie bogactwa przyrodniczego województwa, ale jednocześnie proponowane są działania, zwłaszcza w Priorytecie 2, w ramach **Celu szczegółowego 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia**, w szczególności:

- Projekty dotyczące ochrony czynnej, m.in. ochrony zagrożonych gatunków (ex-situ i in-situ) i siedlisk, restytucji gatunków ginących, zachowaniu i odnowie różnorodności biologicznej czy ograniczaniu gatunków inwazyjnych;

- Projekty w zakresie tworzenia miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime podlegające ochronie (m.in. banki genowe, parki, ogrody botaniczne, projekty z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury);
- Poszerzanie i dbałość o obszary i obiekty objęte/obejmowane prawnymi formami ochrony przyrody, w tym projekty służące ochronie tych obszarów poprzez dywersyfikację ruchu turystycznego.

Bezpośredni wpływ na korytarze ekologiczne będzie miał rozwój infrastruktury komunikacyjnej województwa (Priorytet 4), kluczowej na rozwoju regionu i likwidacji wykluczenia dostępności komunikacyjnej na niektórych obszarów województwa. Najbardziej negatywny wpływ na korytarze ekologiczne będą mieć inwestycje liniowe realizowane w obrębie **Celu szczegółowego 3(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej** tj. inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich. Wspierane działania dotyczące budowy i rozwój spójnego i efektywnego publicznego systemu pozamiejskich (subregionalnych - powiat-powiat, miasto-wieś) przewozów pasażerskich może mieć potencjalnie negatywny wpływ na drożność korytarze ekologicznych. Obiekty budowlane realizowane w ramach projektu FEP 2021-2027 mogą mieć wpływ na lokalne korytarze ekologiczne, ale z uwagi na ogólny charakter działań zapisanych w projekcie FEP 2021-2027 ich dokładna ocena nie jest możliwa.

Oddziaływania dróg na korytarze ekologiczne uzależnione jest od klasy drogi oraz natężenia ruchu, jaki się po niej odbywa. W ostatnim latach najwięcej wypadków z udziałem zwierząt odnotowanych zostało na drogach wojewódzkich oraz na drogach krajowych, przy czym znaczna ich część pozbawiona jest przejść dla zwierząt. Wypadki z udziałem zwierząt najczęściej kończą się śmiercią zwierzęcia i uszkodzeniem samochodu. Najwięcej kolizji ma miejsce w maju (okres rozrodu wielu zwierząt) oraz w październiku i listopadzie (migracje zwierząt na zimowiska i gorsze warunki atmosferyczne), najmniej w lutym (mniejsza aktywność ruchowa zwierząt).

Przy realizacji kluczowych dla województwach nowych inwestycji drogowych brane są jednak pod uwagę aspekty środowiskowe i ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko m.in. poprzez budowę przejść dla zwierząt, które są systematycznie monitorowane.

Przez obszar województwa przebiegają korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadregionalnym, które wymagają szczególnej ochrony. Ich przebieg określono w poniższej Tabeli 11.

Tabela 11. Przebieg głównych korytarzy ekologicznych w województwie podkarpackim

Nazwa korytarza ekologicznego	Przebieg korytarza ekologicznego
Korytarz Karpacki (KK)	Biegnie przez: Bieszczady, Beskid Niski (biegnie aż do Tatr i na całej długości łączy się z częściami Karpat leżącymi po stronie słowackiej i ukraińskiej).
Korytarz Południowy (KPd)	Biegnie od Bieszczad przez: Góry Słonne, Pogórze Przemyskie, Pogórze Dynowskie, parki krajobrazowe: Czarnorzecko-Strzyżowski, Pasma Brzanki (dalej biegnie na zachód dochodząc aż do Lasów Rudzkich).
Korytarz Południowo-Centralny (KPd-C)	Łączy Rostocze, Puszcę Solską z Lasami Janowskimi, następnie przechodzi lasami wzdłuż doliny Wisły (skręca na zachód w kierunku Puszczy Świętokrzyskiej i kończy się na Borach Dolnośląskich).

Miejsca potencjalnych kolizji o zróżnicowanej intensywności na drogach wojewódzkich zostały pokazane na Rysunku 30.

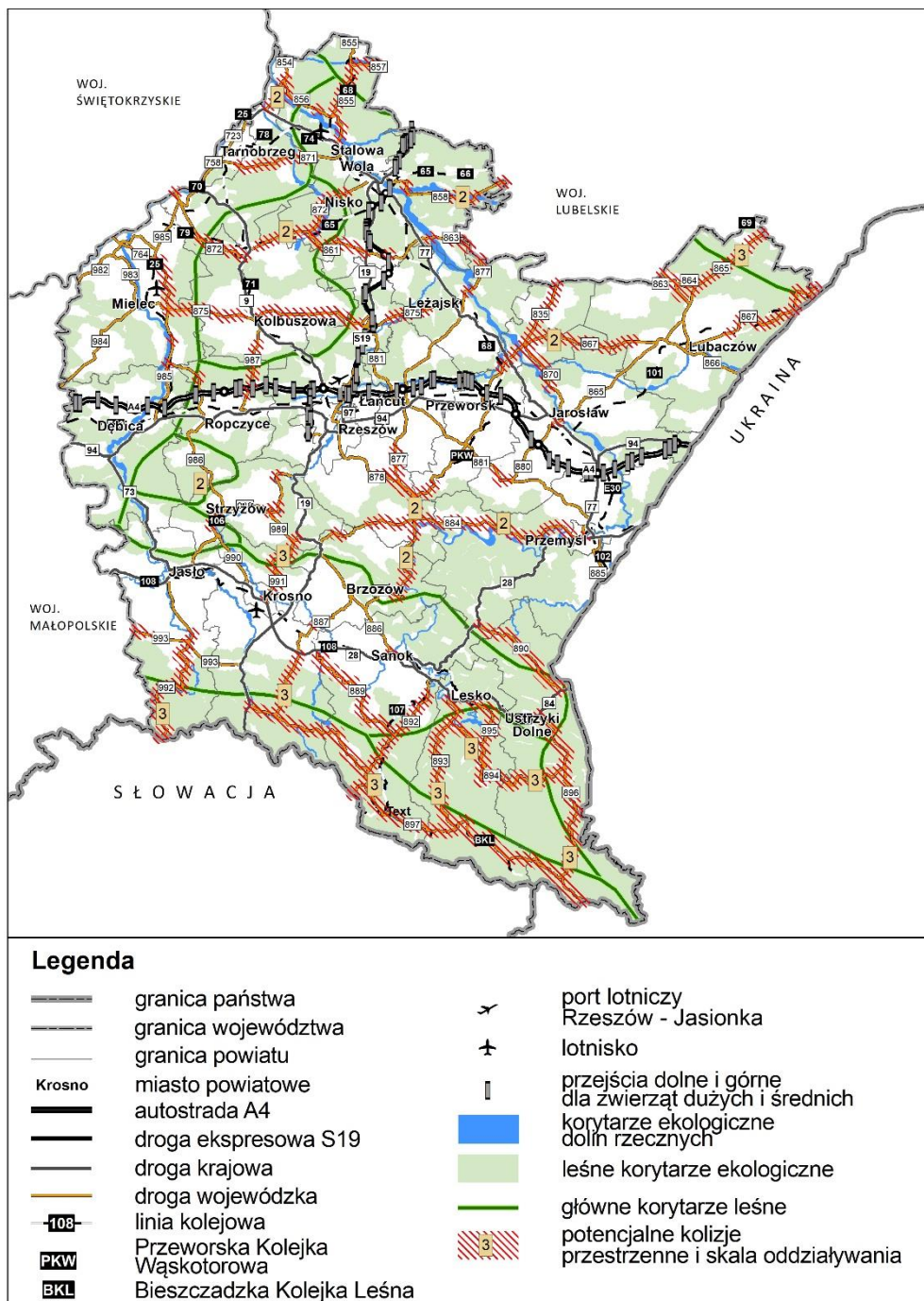
Podczas analiz uwzględniono skalę potencjalnego oddziaływania wykorzystaną w Prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030:

- **0** - brak oddziaływania (w przypadku braku kolizji inwestycji z korytarzem ekologicznym oraz występowaniem takich gatunków ssaków jak: jeleń, daniel, sarna i dzik);
- **1** - słabe oddziaływanie (w przypadku kolizji z korytarzem ekologicznym oraz występowaniem takich gatunków jak: jeleń, daniel, sarna, dzik, a sporadycznie wilk lub łoś);
- **2** - średnie oddziaływanie (w przypadku kolizji z korytarzem ekologicznym lub bez kolizji, ale występują wilk lub łoś, albo obydwa gatunki razem);
- **3** - silne oddziaływanie (w przypadku kolizji z korytarzem ekologicznym lub bez kolizji, gdy występują następujące gatunki: niedźwiedź, ryś i żubr- pojedynczo lub razem).

Realizacja inwestycji wspieranych w ramach projektu FEP poprzedzona będzie procedurą oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym wyboru lokalizacji wraz ze wskazaniem działań ograniczającym lub kompensującym negatywny wpływ przedsięwzięcia na środowisko, w tym na korytarze ekologiczne.

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Rysunek 30. Potencjalne kolizje realizacji FEP 2021-2027z korytarzami ekologicznymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu FEP 2021-2027

6. Określenie zasięgu znaczących oddziaływań generowanych ustaleniami projektu FEP 2021-2027

Zgodnie z treścią i zakresem projektu FEP 2021-2027 poddanego ocenie w niniejszej Prognozie, obszarem objętym przewidywanym znaczącym oddziaływaniem wynikającym z ustaleń dokumentu będzie cały obszar województwa podkarpackiego.

Projekt FEP 2021-2027 nie jest dokumentem decyzyjnym, jest to dokument deklaracyjny, konkursowy o długim horyzoncie czasowym (2021-2027). Biorąc powyższe pod uwagę nie jest możliwe jednoznaczne wskazanie znaczących oddziaływań generowanych jego ustaleniami. Dopiero formułowane, w drodze konkursu, listy inwestycji i projektów, które zostaną objęte wsparciem finansowym, mogą w przyszłości stanowić podstawę wskazywania konkretnych obszarów.

Wśród wyszczególnionych w projekcie FEP 2021-2027 priorytetów, celów szczegółowych i działań, należy wskazać te z nich, których realizacja może stanowić przyczynę potencjalnych znaczących oddziaływań na środowisko w pewnych obszarach województwa. Oddziaływania te mogą mieć charakter zarówno pozytywny, jak też negatywny, a w przypadku tych ostatnich mogą one wystąpić w różnych fazach realizacji działań jako uboczny, najczęściej chwilowy efekt realizacji działania/projektu. Zgodnie z powyższym wskazuje się planowane działania i inwestycje, których realizacja może potencjalnie generować znaczące oddziaływania na środowisko:

Priorytet 2 Energia I Środowisko

- CS 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju, w tym działania: Budowa i rozbudowa instalacji do produkcji energii z OZE wraz z przyłączami do sieci oraz inwestycje w magazyny energii działające na potrzeby OZE, w zakresie wytwarzania: energii elektrycznej, energii cieplnej, wodoru niskoemisyjnego;
- CS 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego w tym działania: Kompleksowe działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu, Rozwój małej retencji przede wszystkim w ekosystemach oraz zlewniach elementarnych, w tym naturalnych ekosystemach na obszarach cennych przyrodniczo oraz ekosystemach przekształconych, wykorzystywanych na potrzeby produkcji rolnej;
- CS 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej w tym działania: Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia;
- CS 2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej w tym działania: Projekty przedsiębiorstw mające na celu zwiększenie ponownego wykorzystania surowców, Rozwijanie recyklingu odpadów, w szczególności odpadów komunalnych (projekty w kierunku gospodarki, Rozwijanie recyklingu odpadów).

Priorytet 3 Mobilność Miejska

- CS 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej w tym działania: Budowa/rozwój

zintegrowanego i efektywnego systemu publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych;

Priorytet 4 Mobilność i Łączność

- CS 3(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej, zwłaszcza działania: Inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich, Inwestycje kolejowe;
- CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej w tym działania: Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia, Budowa Podkarpackiego Centrum Zdrowia Dziecka, Inwestycje w infrastrukturę w zakresie dostosowania do potrzeb OzN poprzez roboty budowlane;
- CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, w tym działania: Infrastruktura kultury, Infrastruktura szlaków turystycznych.

Planowana realizacja ww. działań może spowodować wystąpienie istotnych oddziaływań na poszczególne elementy środowiska naturalnego, jednak najbardziej znaczące mogą być oddziaływania dla różnorodności biologicznej, flory i fauny, obszarów chronionych, zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, powierzchni ziemi i gleby.

Etapem właściwym do określenia zakresu i zasięgu negatywnych oddziaływań będą oceny oddziaływania na środowisko dokumentów wykonawczych poszczególnych przedsięwzięć, gdzie znana będzie lokalizacja inwestycji wraz z lokalnymi uwarunkowaniami fizjograficznymi i przyrodniczymi, określonymi w opracowaniu ekofizjograficznym i inwentaryzacji przyrodniczej.

7. Wnioskowanie czy ustalenia projektu FEP 2021-2027 nie spowodują działań wymienionych w art. 33, ust 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody oraz czy nie zachodzą przesłanki zawarte w art. 34 ww. ustawy

Art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody mówi, że: „1. zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla ochrony których wyznaczono obszar Natura 2000 lub,
 - 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000, lub,
 - 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

3. Projekty polityk, strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub obszarów, o których mowa w ust. 2, lub nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko”. Natomiast art. 34 tejże ustawy mówi: „1. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

2. W przypadku, gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- 1) ochrony zdrowia i życia ludzi;
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
- 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- 4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej”.

Powyższy przepis stosuje się do wszystkich obszarów Natura 2000, zarówno do obszarów specjalnej ochrony ptaków jak i specjalnych obszarów ochrony siedlisk.

Prognozuje się, że oddziaływania na obszary Natura 2000 będą nasilone na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych, ich oddziaływanie będzie bezpośrednie w przypadku, gdy przedsięwzięcie będzie realizowane na terenie obszaru Natura 2000. Na tym etapie nie można określić, jakie będą to oddziaływania, ponieważ nie są znane ani przedsięwzięcia ani ich dokładne lokalizacje.

W projekcie FEP 2021-2027 zostały przedstawione priorytety, w ramach każdego z priorytetów wskazane zostały cele szczegółowe. Osiągnięcie celów będzie możliwe będzie poprzez realizację szeregu nowych działań/przedsięwzięć, do których należy m.in. budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej, rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich, inwestycje kolejowe, a więc wiązać się będą z pewną ingerencją w środowisko.

Projekt FEP 2021-2027 nie wyznacza konkretnych przedsięwzięć, jest dokumentem ogólnym, deklaracyjnym i wskazuje na rodzaje działań, które mogą uzyskać wsparcie z funduszy UE. Dla dokumentu o takim charakterze ogólności nie ma możliwości przeprowadzenia jednoznacznej i ilościowej oceny wpływu na obszary Natura 2000 ze wskazaniem oddziaływania na chronione siedliska czy gatunki, niemniej nieuniknione mogą być kolizje przestrzenne z obszarami Natura 2000. W przypadkach przebiegu nowych inwestycji przez obszary Natura 2000 lub w ich sąsiedztwie, czy ich lokalizowania w obrębie obszaru dochodzić może do oddziaływań negatywnych, a skala tych oddziaływań zależna będzie od skali realizowanego przedsięwzięcia. Realizacja przedsięwzięć dotyczących m.in. budowy urządzeń wodnych, inwestycji dróg wojewódzkich oraz inwestycji

kolejowych wiąże się z zajęciem terenu, niszczeniem siedlisk przyrodniczych na trasie ich przebiegu, czasowym zajęciem terenu czy czasowym zniszczeniem siedlisk w ich najbliższym sąsiedztwie.

Prawdopodobne negatywne oddziaływanie nie oznacza jednoznacznie stwierdzonych znaczących oddziaływań na obszary Natura 2000, niemniej w przypadku realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych w obrębie obszarów Natura 2000 lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie może dochodzić m.in. do:

- Zajęcia i zniszczenia siedlisk przyrodniczych i siedlisk cennych gatunków flory i fauny w wyniku realizacji przedsięwzięć z zakresu infrastruktury przeciwpowodziowej;
- Fragmentacji siedlisk przyrodniczych i niszczenia cennych gatunków flory;
- Niszczenia i uszkodzenia siedlisk flory i fauny przy realizacji nowych i modernizacji istniejących wałów przeciwpowodziowych;
- Zmniejszenia powierzchni siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków chronionych;
- Jakościowych zmian siedlisk zwłaszcza hydrogenicznych, w wyniku zmian warunków hydrogeologicznych – osuszanie i odwadnianie terenu, spływy i przenikanie zanieczyszczonych wód z pasów drogowych;
- Powstawania nowych barier dla funkcjonowania układów przyrodniczych;
- Jakościowych zmian siedlisk w wyniku emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych;
- Płoszenia się niektórych gatunków fauny, co może prowadzić do opuszczania lęgów np. w wyniku nadmiernej emisji hałasu komunikacyjnego;
- Zakłócenia funkcjonowania korytarzy ekologicznych na odcinkach przejść komunikacyjnych inwestycji liniowych przez kompleksy leśne i doliny cieków, które są trasami migracji zwierząt;
- Ograniczenia zasięgu występowania gatunków chronionych oraz braku zapewnienia wystarczająco dużej powierzchni siedlisk dla ich bytowania;
- Negatywnego oddziaływania powodowanego bezpośrednią śmiertelnością gatunków ptaków i nietoperzy w przypadku realizacji OZE (elektrownie wiatrowe).

Wymienione oddziaływania mogą mieć charakter oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, długoterminowych, w przewadze potencjalnie negatywnych, przy czym należy podkreślić, że przedsięwzięcia budowlane będą poddane ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz na obszar Natura 2000. Wtedy też będą przeprowadzane inwentaryzacje przyrodnicze, co umożliwi sprecyzowanie jednoznacznej oceny oddziaływania na siedliska i gatunki chronione w obszarach Natura 2000.

Potencjalnie negatywne oddziaływania na obszary Natura 2000 mogą ewentualnie wystąpić w częściach województwa cechujących się wysokimi wartościami przyrodniczymi, gdzie występuje ich koncentracja, szczególnie na południu województwa.

Projekt FEP 2021-2027 nie wprowadza takich działań, dla których w sposób jednoznaczny można wykazać, że znacząco mogą pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na obszary Natura 2000.

Reasumując, należy stwierdzić, iż na etapie niniejszej, strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projekt FEP 2021-2027 nie formułuje takich celów i rodzajów działań, które kwalifikowałyby się do działań wymienionych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody oraz nie zachodzą przesłanki zawarte w art. 34 ww. ustawy.

X. Analiza, czy i w jaki sposób wskazane założenia projektu FEP 2021-2027 wpłyną na dotrzymanie norm akustycznych

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie oraz na zmniejszaniu poziomu hałasu, co najmniej do poziomu dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany (art. 112 ustawy Prawo ochrony środowiska).

W projekcie FEP 2021-2027 wskazano działania, których realizacja ma na celu poprawę klimatu akustycznego w województwie. Działania te realizowane będą głównie w ramach następujących celów szczegółowych:

- Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej w priorytecie 3 Mobilność Miejska;
- Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmiany klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej w priorytecie 4 Mobilność i Łączność.

Ograniczenie emisji hałasu nastąpi również poprzez wspieranie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury transportu publicznego. Ograniczeniu emisji hałasu sprzyjać będzie zwiększanie wykorzystania transportu zbiorowego, taryfowa integracja transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”), mikromobilność i aktywne formy mobilności, infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego.

Realizacja działań związanych z infrastrukturą drogową (np. bezpośrednie połączenia do dróg krajowych, przejść granicznych, portów lotniczych, inwestycje drogowe służące poprawie bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych lub zmniejszenie ruchu samochodowego w centrach miast) przyczyni się do ograniczania emisji hałasu komunikacyjnego w miastach i w sąsiedztwie dróg lokalnych, a tym samym zmniejszy się liczba osób narażonych na oddziaływanie hałasu.

Prognozuje się, że dotrzymanie norm akustycznych będzie utrudnione na etapie budowy poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych (oddziaływanie krótkoterminowe związane z wykorzystywaniem sprzętu budowlanego), a także na etapie eksploatacji inwestycji drogowych oraz kolejowych. Uciążliwość hałasu emitowanego przez pojazdy poruszające się po drogach można ograniczyć stosując np. ciche nawierzchnie, zieleń izolacyjną, ekrany akustyczne. W przypadku projektowania/realizacji nowych dróg należy rozpatrywać alternatywne trasy, a do realizacji wybrać taką, która w najmniejszym stopniu będzie oddziaływać na środowisko i ludzi, w tym pod względem akustycznym.

Biorąc powyższe pod uwagę, możemy stwierdzić, że realizacja wskazanych w projekcie FEP 2021-2027 działań, przyczyni się do poprawy stanu akustycznego województwa, a co za tym idzie, pozytywnie wpłynie na dotrzymanie norm akustycznych w miastach, poprzez wyprowadzenie ruchu pojazdów poza tereny zamieszkane, upłynnienie ruchu czy zwiększenie wykorzystania transportu zbiorowego.

XI. Analiza, czy i jaki sposób wskazane założenia projektu FEP 2021-2027 będą wpływać na zmianę klimatu oraz strukturę krajobrazu

Projekt FEP 2021-2027 wyszczególnia szereg rodzajów działań, które mają charakter proekologiczny i jest ukierunkowany na zapobieganie negatywnym zmianom klimatycznym i środowiskowym, co wynika z polityki Unii Europejskiej (UE) kładącej nacisk na neutralność klimatyczną. Zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem, efektywność energetyczna musi stać się priorytetem, a wyzwaniem jest stworzenie sektora energetycznego bazującego w dużej mierze na źródłach odnawialnych, jednocześnie rezygnując z surowca energetycznego jakim jest węgiel. Powyższe wyzwania określone zostały jako wysoce priorytetowe mające na celu zwiększenie udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii oraz zmniejszenie jej zużycia.

Zawarte w projekcie FEP 2021-2027 priorytety i cele szczegółowe mają źródło w Umowie Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce i powinny wpisywać się założenia polityki wspólnotowej UE, w związku z tym działania, które otrzymają wsparcie finansowe, będą wywierać korzystny bądź neutralny wpływ na klimat.

Pozytywne oddziaływanie na klimat w największym stopniu będą związane z realizacją projektów inwestycyjnych przedstawionych głównie w ramach: priorytetu 2 – Energia i Środowisko, priorytetu 3 – Mobilność Miejska oraz priorytetu 4 – Mobilność i Łączność.

Realizacja celów priorytetu 2 – Energia i Środowisko znacząco przyczyni się do ograniczania niskiej emisji. Kompleksowa modernizacja budynków, zarówno użyteczności publicznej jak i mieszkalnych, w kierunku budownictwa energooszczędnego z jednoczesnym ograniczeniem niskiej emisji, pozwoli zredukować ilość zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, jak również w sposób efektywny wykorzystywać energię. Podobne, pozytywne oddziaływanie związane będzie z realizacją przebudowy i modernizacji systemów ciepłowniczych, chłodniczych oraz zastępowanie źródeł konwencjonalnych Odnawialnymi Źródłami Energii (OZE).

Stan środowiska naturalnego jest nie bez znaczenia dla ograniczania zmian klimatycznych. Realizacja zaproponowanych w priorytecie 2 – Energia i Środowisko działań będzie skutkować polepszeniem jakości środowiska poprzez minimalizację zanieczyszczeń wynikającą m.in. ze wspierania gospodarki odpadami i wodno-ściekowej oraz ich transformacji w gospodarkę o obiegu zamkniętym (GOZ). W priorytecie tym zawartych jest szereg działań, których realizacja będzie sprzyjać zachowaniu i ochronie różnorodności biologicznej.

Działania na rzecz klimatu wymagają także zmian w dziedzinie mobilności. W projekcie FEP 2021-2027 w priorytetach 3 – Mobilność Miejska oraz 4 – Mobilność i Łączność przedstawione zostały działania dotyczące rozwoju transportu. Dotyczą one m.in. redukcji zanieczyszczeń do powietrza poprzez minimalizację transportu indywidualnego osób i towarów na rzecz transportu multi- i intermodalnego wykorzystującego tabor nisko- lub zeroemisyjny, alternatywnie zasilany paliwami gazowymi, podejmowane będą również działania mające na celu przeciwdziałanie zagęszczeniu ruchu w obszarach zurbanizowanych poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej np. obwodnice miast czy promowanie aktywnych form mobilności – komunikacja piesza i rowerowa.

Realizacja powyższych działań korzystnie wpłynie na klimat województwa przy jednoczesnym wzroście jego bezpieczeństwa energetycznego. Zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu przyczyni się do obniżenia niskiej emisji i zahamowania negatywnych

zmian klimatycznych. Wpływ zamierzonych inwestycji na stan klimatu nie zawsze będzie bezpośredni i natychmiastowy, ale w dłuższym okresie czasu przyniesie pozytywne efekty.

Promowanie ochrony, gospodarki i zarządzania krajobrazem jest głównym celem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej będącej międzynarodowym aktem w całości odnoszącym się do tematyki krajobrazu. Zachodzące w krajobrazie zmiany mogą być zarówno negatywne, będące wynikiem ingerencji człowieka w krajobraz dotychczas nienaruszony, jak i pozytywne, czyli te które poprawiają jego estetykę. Realizacja niektórych działań zawartych w ramach priorytetów i ich celów szczegółowych, może oddziaływać na krajobraz.

Niektóre działania przewidziane w ramach priorytetu 1 – Konkurencyjna i Cyfrowa Gospodarka oraz priorytetu 5 – Infrastruktura Bliżej Ludzi, będą związane z realizacją inwestycji wielkokubaturowych i wielkopowierzchniowych, które mogą zmienić ukształtowanie terenu i trwale przekształcić krajobraz. W związku z tym, że jest to dokument ogólny, konkursowy nie jest znana lokalizacja takich obiektów, niemniej podczas prac planistycznych należy brać pod uwagę wpływ obiektu na krajobraz. Każdy realizowany obiekt wielkopowierzchniowy powinien być wkomponowany w krajobraz.

W priorytecie 2 – Energia i Środowisko także zawarte są cele, których zrealizowanie będzie się wiązało z ingerencją w krajobraz. Wprowadzanie do krajobrazu nowych obiektów z zakresu OZE nie przyczyni się do poprawy jego walorów, należy jednak rozróżnić, że negatywne oddziaływanie na krajobraz instalacji rozproszonych (np. mikroinstalacje OZE w budynkach mieszkalnych, użyteczności publicznej czy przedsiębiorstwach), będzie mniejsze niż wielkopowierzchniowych farm fotowoltaicznych czy wiatrowych. Realizacja inwestycji dotyczących retencjonowania wód opadowych może spowodować rozwój terenów zielonych i korzystnie wpłynąć na stan przestrzeni miast. Racjonalnie prowadzona gospodarka odpadami ukierunkowana na GOZ, prowadzi do redukcji masy odpadów kierowanych do składowania, a przez to do zmniejszania powierzchni składowisk odpadów. Rekultywacja zamkniętych składowisk, przełoży się na wzrost walorów użytkowych i estetycznych terenu, na którym deponowano odpady. Działania z zakresu ochrony środowiska na obszarach cennych przyrodniczo, pomogą chronić krajobraz przed niekorzystnymi zmianami.

Realizacja infrastruktury komunikacyjnej na obszarach zurbanizowanych i poza nimi określona w ramach priorytetów 3 – Mobilność Miejska oraz 4 – Mobilność i Łączność także będzie miała wpływ na strukturę krajobrazu. Zrealizowane m.in. obiekty inżynierskie (np. mosty, konstrukcje oporowe), nasypy, ekrany akustyczne będą generowały długotrwałe niekorzystne zmiany w krajobrazie. Powyższe inwestycje drogowe jak również kolejowe powinny być lokalizowane w odpowiedniej odległości od obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo. Realizacja przedsięwzięć kładących nacisk na rozwój niskoemisyjnych form transportu oraz promowanie aktywnych form mobilności spowoduje ograniczenie ruchu drogowego w centrach miejskich, zmniejszeniu może także ulec popyt na infrastrukturę drogową, parkingi itp., co korzystnie wpłynie na jakość krajobrazów miejskich.

Realizacja działań w ramach priorytetu 6 – Rozwój Zrównoważony Terytorialnie, wspierających rozwój kultury, turystyki oraz ochronę dziedzictwa naturalnego przyczyni się do lepszego wyeksponowania walorów kulturowych i krajobrazowych.

Realizacja projektu FEP 2021-2027 nie spowoduje daleko idących, negatywnych zmian w krajobrazie województwa, a realizacja części działań doprowadzi do poprawy walorów krajobrazowych. Należy podkreślić, że przedsięwzięcia trwałe takie jak m.in. infrastruktura komunikacyjna, obiekty wielkokubaturowe powinny powstawać zgodnie z zasadami formowania ładu

przestrzennego oraz z poszanowaniem dla krajobrazów obszarów chronionych i cennych przyrodniczo, co pozwoli na ograniczenie ewentualnego niekorzystnego oddziaływania na krajobraz.

XII. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu FEP 2021-2027, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów

Projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem realizującym politykę i działania Unii Europejskiej, w którym określona została planowana alokacja środków z podziałem na poszczególne osie priorytetowe, z uwzględnieniem celów szczegółowych. Środki dostępne w ramach projektu FEP 2021-2027 mają wspierać działania, które przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju województwa, a w efekcie wpływają na poprawę jakości środowiska, jakości życia mieszkańców i rozwój konkurencyjnej gospodarki.

Projekt FEP 2021-2027 jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+) obejmującym dziesięć osi priorytetowych w ramach, których zostały wyszczególnione cele szczegółowe. Cele szczegółowe będą osiągnięte poprzez realizację różnego rodzaju działań, przewidzianych do wsparcia ze środków UE w ramach perspektywy finansowej 2021-2027, w tym inwestycji infrastrukturalnych łagodzących zmiany klimatyczne (również działań opartych o OZE) i poprawiających dostępność komunikacyjną województwa, zwiększających poziom przedsiębiorczości oraz wykorzystanie technologii cyfrowych i rozwój Gospodarki 4.0.

Analizowany projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem o dużym stopniu ogólności, nie wskazuje konkretnych przedsięwzięć do realizacji, ani ich lokalizacji, określa jedynie rodzaje działań, które mogą zostać dofinansowane i zrealizowane w ramach celów szczegółowych. Stąd stosunkowo trudne jest określenie potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko bez wiedzy o skali i rodzaju działania/projektu oraz jego umiejscowieniu w przestrzeni, tym samym utrudnione jest przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.

Większość zawartych w projekcie FEP 2021-2027 działań oraz spodziewanych efektów oceniono jako pozytywne bądź neutralne w odniesieniu do środowiska, w tym w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Priorytet 2 Energia i Środowisko, priorytet 3 Mobilność Miejska i priorytet 4 Mobilność i Łączność dotyczą również kwestii ochrony oraz poprawy stanu środowiska, a realizacja działań będzie miała pozytywny wpływ na jakość środowiska.

W myśl przepisów wspólnotowych wspierane przedsięwzięcia muszą być zrównoważone środowiskowo, jednak nie wszystkie działania służące ochronie środowiska można zrealizować bez wpływu na nie, zwłaszcza te o charakterze zamierzeń inwestycyjnych związanych z realizacją różnego rodzaju obiektów budowlanych. Rozwiązań zapobiegających i ograniczających negatywny wpływ na środowisko wymagają te działania, którym w przeprowadzonej analizie i ocenie przypisano potencjalnie negatywne skutki środowiskowe. Jeszcze przed przystąpieniem do realizacji zamierzeń inwestycyjnych, które mogą potencjalnie negatywnie wpływać na obszary Natura 2000 i zakłócać ich integralność, zaleca się przeprowadzenie oceny przydatności terenu dla planowanych funkcji oraz

dokonać oceny odporności na degradację. Dla przedsięwzięcia należy sporządzić dokumentację przedstawiającą elementy przyrodnicze oraz ich powiązania, by móc racjonalnie kształtować przestrzeń i gospodarować zasobami środowiska na etapie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia.

W ramach wymienionych priorytetów mogą zostać wybrane do realizacji, poprzez alokację środków, projekty inwestycyjne wiążące się z potencjalną ingerencją w środowisko. Do takich projektów należą m.in.:

- Budowa i rozbudowa instalacji do produkcji energii z OZE wraz z przyłączami do sieci lub inwestycjami w magazyny energii działające na potrzeby OZE;
- Wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu niebieskiej i zielonej infrastruktury, takich jak np. zastosowanie elementów zieleni w kształtowaniu miejskich przestrzeni publicznych, m.in. parki kieszonkowe, ogrody deszczowe, zielone dachy i ściany, parklety, ogrody wertykalne, wykorzystanie i powiększanie istniejących systemów naturalnego odprowadzania wód deszczowych i roztopowych (np. rowy i niecki infiltracyjne, muldy trawiaste, studnie chłonne, zbiorniki infiltracyjne) oraz naturalnym retencjonowaniem wody opadowej poprzez np. muldy chłonne, zielone ściany, zielone przystanki, ogrody deszczowe;
- Retencjonowanie wód w naturalnych lub seminaturalnych w ekosystemach (tereny podmokłe, naturalne zbiorniki wodne zagrożone dużymi wahaniami poziomu zwierciadła wody z powodu wadliwie działających systemów melioracyjnych oraz zjawiska suszy);
- Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, takich jak zbiorniki suche, poldery przeciwpowodziowe, wały przeciwpowodziowe, jeśli naturalne mechanizmy ekosystemowe są niewystarczające, a podjęcie tych działań nie zwiększy zagrożenia w sytuacjach nadzwyczajnych;
- Rozwój małej retencji przede wszystkim w ekosystemach oraz zlewniach elementarnych, w tym naturalnych ekosystemach na obszarach cennych przyrodniczo oraz ekosystemach przekształconych, wykorzystywanych na potrzeby produkcji rolnej;
- Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych;
- Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, m.in. działania dotyczące poprawy jakości systemów zaopatrzenia w wodę oraz likwidowania strat wody, poprawy efektywności wykorzystania wody;
- Rekultywacja, w tym remediacja terenów zdegradowanych (w tym składowisk odpadów) oraz przywrócenie ich funkcjonalności środowiskowej i nadanie funkcji przyrodniczych lub społecznych;
- Wsparcie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę na obszarach cennych przyrodniczo;
- Budow/rozwój zintegrowanego i efektywnego systemu publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- Inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich (zgodnie z regionalnym planem transportowym);
- Inwestycjami kolejowymi (zgodnie z regionalnym planem transportowym),
- Budowa i rozwój spójnego i efektywnego publicznego systemu pozamiejskich (subregionalnych - powiat-powiat, miasto-wieś) przewozów pasażerskich.

Do podstawowych, potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko, jakie mogą wynikać z realizacji powyższych inwestycji należą:

- Zmniejszanie przestrzeni otwartych i powierzchni biologicznie czynnych, w tym: na terenach wiejskich, miejskich i w obrębie terenów podmiejskich;
- Fragmentacja przestrzeni, w tym tworzenie barier dla migracji gatunków oraz barier w odniesieniu do zachowania i tworzenia ciągłości korytarzy ekologicznych, skutkujących fragmentacją i ubożeniem biotopów;
- Presja na tereny cenne przyrodniczo i ważne dla zachowania bioróżnorodności.

Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem realizacji powyższych zamierzeń winny polegać na:

- Zastosowaniu narzędzi o charakterze administracyjno-organizacyjnym (odnoszących się do planowania) i technicznym, w tym prawidłowym podejściu do planowania przestrzennego, zwłaszcza w kwestiach dotyczących ochrony środowiska;
- Przygotowywaniu projektów inwestycji w myśl zasad zrównoważonego rozwoju, racjonalnie wykorzystując zasoby naturalne przy uwzględnieniu zasad ładu przestrzennego;
- Przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w przypadku inwestycji zawsze lub potencjalnie zawsze negatywnie oddziałującej na środowisko;
- Stosowaniu zasady wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego przy realizacji wszystkich zamierzeń inwestycyjnych, pozwalającej na wybór wariantu optymalnego z punktu widzenia ochrony środowiska;
- Unikaniu kolizyjnych przebiegów liniowych elementów infrastrukturalnych z obszarami cennymi przyrodniczo, tj. obszarami prawnej ochrony przyrody, w tym obszarami Natura 2000, obszarami cennych krajobrazów oraz z obszarami o predyspozycjach do rozwoju turystyki, powinny w jak najmniejszym stopniu ingerować w ciągłość korytarzy ekologicznych zarówno leśnych jak i rzecznych (zwłaszcza inwestycje transportowe), oraz w jak najmniejszym stopniu powodować straty w obrębie struktur przyrodniczych położonych poza obszarami prawnie chronionymi;
- Uwzględnieniu innych inwestycji lokalizowanych w sąsiedztwie;
- Realizacji rozwoju i modernizacji inwestycji drogowych, w tym obejść drogowych, oraz inwestycji związanych z rozwojem sieci elektroenergetycznej służącej dystrybucji energii z OZE, z uwzględnieniem ochrony ludzi przed negatywnym oddziaływaniem zanieczyszczeń komunikacyjnych i hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego;
- Stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie infrastruktury komunikacyjnej na ludzi i pozwalających na dotrzymanie standardów środowiskowych (m.in. ekrany akustyczne, zieleń izolacyjna, ciche nawierzchnie); stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko wodne (separatory związków ropopochodnych dla spływów zanieczyszczonych wód z pasów drogowych) oraz na stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko biotyczne (m.in. przejścia dla migrujących zwierząt, okratowania urządzeń odwadniających pasy drogowe);
- Unikaniu realizacji zamierzeń inwestycyjnych technicznej ochrony przed zagrożeniami powodziowymi (zbiorniki retencyjne), na terenach cennych przyrodniczo i ważnych dla zachowania bioróżnorodności, bądź realizacji ich ze szczególnym uwzględnieniem ochrony

siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, siedlisk gatunków o niekorzystnym statusie w Europie oraz zagrożonych w Polsce;

- Prowadzeniu prac budowlanych w sposób służący ochronie różnorodności biologicznej i potrzebie adaptacji do zmian klimatu;
- Prowadzeniu konsultacji społecznych;
- Stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie OZE (energetyki wodnej) na faunę wodną, m.in.: stosowanie przepławek dla ryb;
- Dbłości o najmniejszą kolizyjność rozwoju infrastruktury dla turystyki i rekreacji z obszarami cennymi pod względem przyrodniczym i wrażliwymi dla zachowania bioróżnorodności.

Wszystkie proponowane rozwiązania zapobiegające i ograniczające potencjalnie negatywne oddziaływania na środowisko winny być uwzględniane w procedurze kwalifikacji projektów do wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych. Istotnym jest by decyzję o alokacji środków dla projektów, które wiązać się mogą z potencjalną ingerencją w środowisko, poprzedzała ich szczegółowa analiza pod kątem zastosowanych rozwiązań ograniczających potencjalne, negatywne skutki środowiskowe. W kryteriach oceny projektów za zastosowanie takich rozwiązań winny być przyznawane dodatkowe punkty.

W odniesieniu do dokumentu o tak dużym stopniu ogólności, jakim jest projekt FEP 2021-2027, utrudnione jest zaproponowanie rozwiązań mających na celu kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko. Taka możliwość i potrzeba może powstać jako wynik oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia, przy realizacji konkretnych zamierzeń inwestycyjnych. Będzie to miało miejsce na etapie procesów decyzyjnych (plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje administracyjne).

W przypadkach braku możliwości całkowitego uniknięcia negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i pojawienia się niebezpieczeństwa nieodwracalnego zniszczenia bioróżnorodności (dotyczy przede wszystkim realizacji nowych inwestycji), poprzez zajmowanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt w obrębie obszarów Natura 2000, konieczne może okazać się podjęcie działań kompensacyjnych. Działania kompensacyjne dotyczyć mogą zapewnienia odtworzenia zniszczonych siedlisk, wyznaczenia siedlisk zastępczych, sztucznego zasilania osłabionych populacji czy tworzenia alternatywnych połączeń przyrodniczych.

XIII. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie FEP 2021-2027

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 3 lit. b ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, prognoza oddziaływania na środowisko powinna przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie, w szczególności w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Przepis cytowanej ustawy zezwala również na przedstawienie wyjaśnienia braku rozwiązań alternatywnych. Propozycje rozwiązań alternatywnych winny odnosić się do tych koncepcji ujętych w dokumencie, których realizacja może spowodować znaczące skutki środowiskowe, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów Natura 2000.

Projekt FEP 2021-2027, jako program regionalny swoim zasięgiem obejmuje całe województwo podkarpackie. Jego celem jest rozdzielenie środków finansowych zgodnie z polityką wspólnotową Unii Europejskiej i przyjętymi, w jej ramach, założeniami w zakresie kierunków wsparcia wyrażonymi w Umowie Partnerstwa.

Rozwiązania alternatywne, proponowane w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko mogą dotyczyć alternatywnych lokalizacji przedsięwzięć oraz alternatywnych przebiegów tras komunikacyjnych, kanalizacyjnych, wodociągowych, sieci gazowych. W przypadku inwestycji liniowych, mogą odnosić się do skali przedsięwzięcia oraz rozwiązań technologicznych, mogą dotyczyć również propozycji alternatywnych rozwiązań technicznych.

Ze względu na specyfikę projektu FEP 2021-2027, określenie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań w nim zawartych jest w znacznym stopniu utrudnione.

Biorąc pod uwagę strategiczny, ogólny, deklaracyjny charakter projektu FEP 2021-2027 oraz fakt, że przedstawia on wyłącznie cele i rodzaje działań, dla których przewiduje się wsparcie finansowe, a projekty do realizacji będą wyłaniane w procedurze konkursowej, nie ma konieczności wskazywania rozwiązań alternatywnych dla poszczególnych działań. W projekcie FEP 2021-2027 nie ma szczegółowych informacji dotyczących miejsc realizacji poszczególnych działań np. umiejscowienia w przestrzeni, ich zasięgu, przebiegu inwestycji liniowych, a także technologii, w jakich zostaną zrealizowane.

Jednocześnie należy uznać, że jednoznacznie niekorzystne dla środowiska byłoby przyjęcie wariantu „zerowego”, tj. braku realizacji projektu FEP 2021-2027. Wynika to zarówno z analizy jego zapisów, ale również z analizy stanu środowiska i problemów środowiskowych na obszarze województwa.

Ponadto należy zaznaczyć, że wszystkie planowane przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach projektu FEP 2021-2027, zaliczane do mogących znacząco oddziaływać na środowisko, będą obowiązkowo podlegały procedurze ocen oddziaływania na środowisko. Dopiero wówczas powinny być rozważane rozwiązania alternatywne i wybór lokalizacji najbardziej sprzyjających ochronie środowiska.

XIV. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektu FEP 2021-2027 oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Projekt FEP 2021-2027 podlega stałemu monitoringowi w zakresie wdrażania określonych przedsięwzięć i osiągania w ich wyniku zakładanych celów. Analiza postępów prowadzona jest na poziomie Beneficjenta, Instytucji Zarządzającej i Komitetu Monitorującego.

Jednostką odpowiadającą za realizację założeń zawartych w projekcie FEP 2021-2027 jest Instytucja Zarządzająca. Odpowiada ona za wytyczne związane z kwestiami realizacji zadań, oprócz tego prowadzi akcje informacyjno-promocyjne. Instytucja Zarządzająca, w ramach swoich kompetencji, opracowuje projekt FEP 2021-2027, dokonuje wyboru działań do dofinansowania, przekazuje środki finansowe na rzecz beneficjentów oraz prowadzi kontrolę prawidłowości w ich wydatkowaniu, a także monitoruje realizację projektów i osiąganych efektów.

Organem opiniodawczo-doradczym, powoływanym przez Instytucję Zarządzającą, jest Komitet Monitorujący. W jego skład wchodzi przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz ludzie świata nauki. Komitet Monitorujący m.in. weryfikuje kryteria wyboru projektów, kontroluje postęp realizacji założonych celów, analizuje efekty wprowadzanych założeń, zatwierdza sprawozdania z prowadzonych działań, sugeruje Instytucji Zarządzającej modyfikację lub analizę założeń projektu FEP 2021-2027 mogącą ułatwić realizację celów Polityki Spójności

1. Instrumenty realizacji projektu FEP 2021-2027

Realizacja projektu FEP 2021-2027, w wymiarze terytorialnym, odnosi się do Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) wyznaczonych na poziomie wojewódzkim w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030:

- Rzeszowski Obszar Funkcjonalny (ROF);
- Regionalne bieguny wzrostu;
- Miasta powiatowe i miasta małe;
- Obszary wiejskie;
- Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju:
 - obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny;
 - obszar Bieszczad;
 - obszar gmin „Błękitnego Sanu”,

oraz na poziomie krajowym w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. (SOR) i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

- Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- Obszary zagrożone trwałą marginalizacją;
- Wschodnia Polska.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) należą do instrumentów rozwoju terytorialnego, służących wspieraniu rozwoju miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie. Mają za zadanie promować kompleksowe podejście do rozwiązywania problemów oraz partnerski model współpracy między samorządami. Należy do nich m.in. przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskiego obszaru funkcjonalnego. Doświadczenia perspektywy 2014-2020 pokazują, że instrument ZIT wykazuje wysoki potencjał do realizacji polityki publicznej przez Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST), dlatego w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 poprzez ZIT, w ramach zawiązanych partnerstw JST oraz miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, realizowane będą wspólne przedsięwzięcia łączące działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Spójności (EFS). W perspektywie 2021-2027 kontynuowane będzie wsparcie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOF) w taki sposób, aby wykorzystać już osiągnięte efekty i dać szansę na zawiązanie trwałej, wymiernej współpracy w kolejnych obszarach. Zaangażowanie wszystkich jednostek MOF i zapewnienie im pewnego poziomu autonomii zwiększy jakość projektów

zintegrowanych i poziom zaangażowania JST w realizację projektów, co z kolei przełoży się na tempo i sprawność realizacji działań wskazanych w projekcie FEP 2021-2027.

Realizacja działań/projektów wspierających rozwój obszarów funkcjonalnych realizowana będzie także przez Inne Instrumenty Terytorialne (IIT). Instrumenty te wymagają współpracy JST zgodnie ze wspólnie opracowaną strategią IIT.

2. Monitoring i ocena realizacji projektu FEP 2021-2027

Projekt FEP 2021-2027 jest narzędziem niezbędnym, służącym zarządzaniu funduszami przewidzianymi na realizację działań/projektów/inwestycji w nim uwzględnionych. Okres realizacji obejmuje lata 2021-2027. Realizacja projektu FEP 2021-2027 musi podlegać monitorowaniu oraz ocenie i weryfikacji zawartych w nim celów i priorytetów. System monitorowania będzie obejmował realizację założonych celów, jak również wypełniania warunków koncentracji tematycznej oraz zachowania minimalnego poziomu alokacji na zatrudnienie, wykluczenie społeczne i edukację, a także kwot alokowanych na realizację działań dotyczących przystosowania się do zmian klimatu.

Przyjętemu systemowi monitorowania i oceny realizacji osi priorytetowych podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania w tym m.in.:

- Odsetek respondentów dostrzegających wpływ Funduszy Europejskich na rozwój województwa podkarpackiego;
- Znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczone są Fundusze Europejskie w województwie podkarpackim;
- Odsetek mieszkańców województwa podkarpackiego uważających, że osobiście korzystają z Funduszy Europejskich.

XV. Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Wschodnia i południowa granica województwa podkarpackiego jest częścią granicy państwowej, oddzielającej Polskę na wschodzie od Ukrainy, a na południu od Słowacji. Położenie województwa wskazuje na prawdopodobieństwo transgranicznego oddziaływania. Analizy przeprowadzone w Prognozie wykazują, iż proponowane do wsparcia finansowego typy projektów określone w projekcie FEP 2021-2027 będą miały charakter regionalny, a potencjalne oddziaływanie negatywne zasięg miejscowy, ewentualnie lokalny. Potencjalne transgraniczne oddziaływanie realizacji poszczególnych typów projektów, które mogą oddziaływać na środowisko, uzależnione będzie od ich rodzaju, skali i lokalizacji.

Deklaratywny charakter projektu FEP 2021-2027, jego stopień ogólności, zwłaszcza brak jednoznacznej lokalizacji realizacji poszczególnych działań/typów projektu oraz ich skali, stwierdzony lokalny zasięg ewentualnych negatywnych oddziaływań pozwala na stwierdzenie braku znaczącego oddziaływania transgranicznego.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz analizy przeprowadzone w Prognozie należy stwierdzić, że nie zachodzi potrzeba uruchamiania procedury oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.

XVI. Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

W trakcie opracowywania prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczałyby możliwość wykonania prognozy. Pewne utrudnienia miały charakter trudności metodycznych i wynikały ze specyfiki dokumentu charakteryzującego się dużym stopniem ogólności jego zapisów. Dotyczyły one głównie braku możliwości odniesienia się do oddziaływań na środowisko ogólnych zapisów projektu FEP 2021-2027, braku dokładnego umiejscowienia realizacji poszczególnych działań w przestrzeni oraz braku informacji, co do rodzaju i skali prawdopodobnych zamierzeń inwestycyjnych.

Utrudnieniem w pracach nad Prognozą był również brak wypracowanych metod stosowanych w tego typu dokumentach oraz brak określonych kryteriów przeprowadzania oceny.

XVII. Wnioski

- Prognoza oddziaływania na środowisko jest dokumentem wspierającym proces decyzyjny i procedurę konsultacji społecznych projektu FEP 2021-2027 i została opracowana w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
- Prognoza nie jest dokumentem rozstrzygającym o słuszności realizacji projektu FEP 2021-2027, a jedynie przedstawia prawdopodobne skutki, jakie jego realizacja może powodować w środowisku.
- Ocena potencjalnych oddziaływań ma charakter hipotetyczny, ze względu na bardzo ogólny, deklaracyjny i konkursowy charakter projektu FEP 2021-2027.
- Projekt FEP 2021-2027 zakłada szereg działań na rzecz ochrony środowiska. Część z nich będzie w sposób bezpośredni odnosić się do form systemu przyrodniczego województwa, oddziaływanie innych (np. wdrażane nowoczesnych zasobooszczędnych technologii, ograniczenie emisji zanieczyszczeń, edukacja proekologiczna mieszkańców regionu) będzie miało charakter pośredni.
- Wzmocnienie ochrony i zachowanie przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, jak również ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, stanowi jeden z celów szczegółowych cs 2(vii), projektu dokumentu, określony w priorytecie 2.
- W odniesieniu do obecnego systemu obszarów chronionych (rezerwatów, parków krajobrazowych czy obszarów chronionego krajobrazu), możliwy będzie szereg działań związanych z aktywną ochroną przyrody (np. zahamowanie spadku różnorodności biologicznej, ochrona siedlisk, gatunków i cennych krajobrazów, zachowanie różnorodności biologicznej, realizowane będą projekty dotyczące ochrony in-situ lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, prowadzona będzie czynna ochrona cennych gatunków

i siedlisk, w tym odpowiednia dywersyfikacja ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo m.in. poprzez działania ochronne wynikające z opracowanych dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych, realizowane będą również działania na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej oraz działania mające na celu podnoszenie świadomości mieszkańców i turystów w zakresie dziedzictwa przyrodniczego.

- Aby zapobiec degradacji społecznej i gospodarczej obszarów peryferyjnych z dużym udziałem terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, w priorytecie 6 projektu FEP 2021-2027 wskazano potrzebę wsparcia programów mających na celu ochronę zasobów przyrodniczych oraz stymulowanie wzrostu gospodarczego poza obszarami Natura 2000. Ponadto wspierane będą działania na rzecz obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też, posiadających walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Dodatkowo projekt FEP 2021-2027 przewiduje wsparcie inwestycji w obiekty i miejsca tworzące turystyczne szlaki tematyczne, miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych czy przyrodniczych.
- Projekt FEP 2021-2027 jest dokumentem ogólnym, strategicznym, deklaratywnym i nie definiuje dokładnej lokalizacji projektowanych przedsięwzięć, nie można więc precyzyjnie określić oddziaływania na przyrodę rezerwatów, parków krajobrazowych czy obszarów chronionego krajobrazu. Jest to dokument o długim horyzoncie czasowym (2021-2027), brak jest listy projektów, które będą objęte wsparciem finansowym, trudno jest więc jednoznacznie wskazać, które inwestycje mogą ingerować w przestrzeń form ochrony przyrody województwa podkarpackiego.
- Prognoza oddziaływania na środowisko opracowywana dla dokumentów strategicznych, które są niezbędne do ubiegania się o dofinansowanie ze środków unijnych, nie określa szczegółowych oddziaływań na środowisko poszczególnych przedsięwzięć, niemniej wskazuje na prawdopodobne oddziaływania oraz wskazuje potencjalne obszary kolizyjne, które mogą wynikać z realizacji projektu FEP 2021-2027 w obrębie obszarów podlegających ochronie na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody, a celami ochrony przyrody realizowanymi w tych obszarach.
- Projekt FEP 2021-2027 nie jest dokumentem decyzyjnym, tylko bardzo ogólnym, w związku z tym nie jest możliwa jednoznaczna ocena, z ostrzegawczym wskazaniem ewentualnych, znaczących oddziaływań na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na integralność tych obszarów.
- Nie można w sposób jednoznaczny wykluczyć negatywnego wpływu realizacji niektórych przedsięwzięć na obszary Natura 2000, ale wpływ negatywny nie oznacza wpływu znaczącego. Należy zaznaczyć, że obowiązujące prawo wyklucza realizację przedsięwzięć mogących w sposób znaczący oddziaływać na obszary Natura 2000, ale dopuszcza odstępstwa od tej reguły (art. 34. Ustawy o ochronie przyrody), a dla przedsięwzięć ustawodawca przewidział odpowiednie procedury ocen, które przeprowadza się na etapie wydawania decyzji o ich realizacji.
- Potencjalne, negatywne oddziaływania na środowisko, a w szczególności na obszary cenne przyrodniczo, w tym na obszary Natura 2000, mogą zostać istotnie zminimalizowane lub wyeliminowane poprzez zastosowanie odpowiednich procedur, technologii i rozwiązań projektowych, które wykonuje się na etapie opracowywania dokumentów wykonawczych.
- Biorąc pod uwagę analizy przeprowadzone w Prognozie należy stwierdzić, że projekt FEP 2021-2027 nie wyznacza celów i rodzajów działań kwalifikujących się do działań wymienionych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody.

- Ze względu na bardzo ogólny i deklaratorywny charakter projektu FEP, nie można jednoznacznie wskazać, na które elementy środowiska wodnego oraz w jakim stopniu realizacja działań określonych w analizowanym dokumencie może oddziaływać. Należy założyć, że wszystkie wody powierzchniowe i podziemne, oraz związane z nimi zbiorniki wód podziemnych mogą być narażane na potencjalne negatywne oddziaływanie, niemniej należy założyć, że wszystkie inwestycje prowadzone będą zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony wód oraz z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik i technologii ograniczających do minimum potencjalne negatywne oddziaływanie. Szczegółowa ocena oddziaływania na jakość wód możliwa będzie jednak, dopiero na etapie wyboru konkretnych projektów, kiedy znana będzie lokalizacja przedsięwzięcia, zakres inwestycji i stosowane rozwiązania techniczne.
- Cześć działań ujętych w projekcie FEP 2021-2027, z racji swojej charakterystyki, będzie realizowanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, niemniej powinny one uzyskać wymagane prawem pozwolenia i dopiero wtedy będą mogły być realizowane.
- Przyjęte działania w zakresie priorytetu 2 Energia i środowisko oddziałują na osiągnięcie celów środowiskowych wód powierzchniowych i podziemnych w sposób najbardziej oczekiwany, czyli pozytywny i długotrwały.
- W czasie realizacji przedsięwzięć dotyczących budowy, przebudowy, modernizacji różnego rodzaju obiektów (budynków, infrastruktury drogowej, kolejowej, przesyłowej, przemysłowej itp.) może dochodzić do czasowego, krótkotrwałego negatywnego oddziaływania na środowisko, co związane będzie z prowadzonymi pracami budowlanymi. Pełna lista środków minimalizujących ewentualne niekorzystne oddziaływanie powinna być wskazana w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia.
- Proponuje się, aby rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem niektórych zamierzeń zawartych w projekcie FEP 2021-2027 polegały m.in. na:
 - zastosowaniu narzędzi o charakterze administracyjno-organizacyjnym (odnoszących się do planowania) i technicznym,
 - przygotowywaniu projektów inwestycji w myśl zasad zrównoważonego rozwoju,
 - przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w przypadku inwestycji zawsze lub potencjalnie zawsze negatywnie oddziałującej na środowisko,
 - stosowaniu zasady wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego przy realizacji wszystkich zamierzeń inwestycyjnych,
 - unikaniu kolizyjnych przebiegów liniowych elementów infrastrukturalnych z obszarami cennymi przyrodniczo,
 - uwzględnieniu innych inwestycji lokalizowanych w sąsiedztwie,
 - realizacji inwestycji drogowych i związanych z siecią elektroenergetyczną z uwzględnieniem ochrony ludzi przed negatywnym oddziaływaniem zanieczyszczeń komunikacyjnych i hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego,
 - stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie infrastruktury komunikacyjnej na ludzi i pozwalających na dotrzymanie standardów środowiskowych,
 - unikaniu realizacji zamierzeń inwestycyjnych technicznej ochrony przed zagrożeniami powodziowymi (zbiorniki retencyjne), na terenach cennych przyrodniczo i ważnych dla zachowania bioróżnorodności,

- prowadzeniu prac budowlanych w sposób służący ochronie różnorodności biologicznej i potrzebie adaptacji do zmian klimatu,
 - prowadzeniu konsultacji społecznych,
 - stosowaniu rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie OZE energetyki wodnej) na faunę wodną,
 - dbałości o najmniejszą kolizyjność rozwoju infrastruktury dla turystyki i rekreacji z obszarami cennymi przyrodniczo.
- Ogólny charakter dokumentu, zwłaszcza brak jednoznacznej lokalizacji dla poszczególnych działań oraz ich skali, nie daje podstaw do stwierdzenia wystąpienia znaczącego oddziaływania transgranicznego. Zatem nie zachodzi potrzeba uruchamiania procedury oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.
 - Biorąc pod uwagę analizy przeprowadzone w Prognozie należy stwierdzić, że realizacja projektu FEP 2021-2027 przyczyni się poprawy stanu środowiska, w tym przyrodniczego, do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, a także do adaptacji do zmian klimatu.
 - W czasie opracowania Prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które uniemożliwiłyby wykonania wykonanie analiz i ocen.
 - Brak realizacji projektu FEP 2021-2027 przyniesie przede wszystkim negatywne zmiany w odniesieniu do aktualnego stanu środowiska, natomiast potencjalne negatywne oddziaływania, jakie mogą wynikać z realizacji zamierzeń inwestycyjnych w ramach działań mogą zostać wyeliminowane na etapie wyboru projektów do wsparcia finansowego, gdzie o wyborze projektu do realizacji winny decydować aspekty środowiskowe.

Wykaz Tabel

Tabela 1. Cele szczegółowe wskazane w ramach priorytetów oraz rodzaje działań określone w projekcie FEP 2021-2027	22
Tabela 2. Strefy ochronne ujęć wód powierzchniowych z ustanowionymi terenami ochrony bezpośredniej i pośredniej	70
Tabela 3. Strefy ochronne ujęć wód podziemnych z ustanowionymi terenami ochrony bezpośredniej i pośredniej	70
Tabela 4. Gatunki roślin chronionych na mocy Dyrektywy Siedliskowej oraz siedliska przyrodnicze, z jakimi są one związane.....	84
Tabela 5. Leśne siedliska przyrodnicze występujące w województwie podkarpackim chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej.....	86
Tabela 6. Murawy, łąki, ziołorośla, wrzosowiska, zarośla występujące w województwie podkarpackim chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej.....	87
Tabela 7. Wody słodkie, torfowiska oraz ściany, piargi, rumowiska skalne i jaskinie występujące w województwie podkarpackim chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej.....	88
Tabela 8. Wyniki pomiarów hałasu drogowego przeprowadzonego w województwie podkarpackim w 2020 r. (długookresowy poziom hałasu)	103
Tabela 9. Problemy ochrony środowiska występujące na terenie województwa podkarpackiego, w tym istotne z punktu widzenia projektu FEP 20-21-2027	126
Tabela 10. Potencjalne oddziaływania realizacji przykładowych typów działań jakie mogą być realizowane w ramach poszczególnych priorytetów wyszczególnionych w projekcie FEP 2021-2027 na środowisko	154

Spis Rysunków

Rysunek 1. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	47
Rysunek 2. Regionalne bieguny wzrostu	48
Rysunek 3. Miasta powiatowe i miasta małe	49
Rysunek 4. Obszary wiejskie	50
Rysunek 5. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	51
Rysunek 6. Obszar Bieszczad	52
Rysunek 7. Obszar gmin „Błękitnego Sanu”	53
Rysunek 8. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom krajowy	54
Rysunek 9. Porozumienie terytorialne /kontrakt sektorowy/kontrakt programowy	55
Rysunek 10. Rozmieszczenie zbiorników wód podziemnych	73
Rysunek 11. Typy gleb	75
Rysunek 12. Rolnicza przydatność gleb	76
Rysunek 13. Udokumentowane złoża kopalin	80
Rysunek 14. Waloryzacja przyrodnicza	92
Rysunek 15. Stan jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podkarpackim w roku 2019	96
Rysunek 16. Jakość wód podziemnych w województwie podkarpackim w roku 2021	97
Rysunek 17. Poziom zakwaszenia gleb wg powiatów w roku 2020	99
Rysunek 18. Rozmieszczenie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych	104
Rysunek 19. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią	106
Rysunek 20. Zagrożenie poszczególnymi typami suszy w skali kraju	108
Rysunek 21. Obszary chronione w województwie podkarpackim na podstawie ustawy o ochronie przyrody	125
Rysunek 22. Ujęcia wód z ustanowionymi strefami ochronnymi obejmujące tereny ochrony pośredniej	136
Rysunek 23. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	248
Rysunek 24. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie regionalnych biegunów wzrostu	249
Rysunek 25. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie miast powiatowych i miast małych	250
Rysunek 26. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie obszarów wiejskich	251
Rysunek 27. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją	252
Rysunek 28. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie Obszaru Bieszczad	253
Rysunek 29. Obszary potencjalnych kolizji przestrzennych realizacji projektu FEP 2021-2027 z obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarami Natura 2000 w obrębie Obszaru gmin „Błękitnego Sanu”	254
Rysunek 30. Potencjalne kolizje realizacji FEP 2021-2027 z korytarzami ekologicznymi	261

Wykaz skrótów:

B&R – system parkingów dla rowerów (ang. Bike&Ride)

B(a)P – Benzo(a)Piren

B+R – działalność badawcza i rozwojowa

BGP – blok gazowo-parowy

BUR – Baza Usług Rozwojowych

CIS – Centrum Integracji Społecznej

COVID-19 – (ang. coronavirus disease 2019) – ostra choroba zakaźna układu oddechowego wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV-2.

DDOM – Dzielne Domy Opieki Medycznej

EFMRA – Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Spójności

EFS+ – Europejski Fundusz Społeczny Plus

ERTMS – system kierowania pociągami (ang. European Rail Traffic Management System)

ESA BIC – (ang. European Space Agency Business Incubation Centers) sieć centrów inkubacji biznesowej, koordynowana i współfinansowana przez Europejską Agencję Kosmiczną

FAS/FASD – Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (ang. Fetal Alcohol Spectrum Disorder)

FEP – Fundusze Europejskie dla Podkarpacia

FEPW – Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej

FS – Fundusz Spójności

FST – Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

GOZ – Gospodarka o obiegu zamkniętym

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GZWP – główne zbiorniki wód podziemnych

ICT – Technologie informacyjno-komunikacyjne

IIT – Inne Instrumenty Terytorialne

IJHARS – Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

IOB – Instytut Otoczenia Biznesu

ISP – Informacja Sektora Publicznego

ITPOE – instalacja termiczna przetwarzania z odzyskiem energii

ITS – Inteligentny System Transportu

IUNG-PIB - Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy

IZ/IP – Instytucja Zarządzająca/Instytucja Pośrednicząca

JCWP – jednolite części wód powierzchniowych

JCWpd – jednolite części wód podziemnych

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

K&R – system pocałuj i jedź (ang. Kiss&Ride)

KIS – Klub Integracji Społecznej

KPO – Krajowy Plan Odbudowy

KPR – Krajowy Program Reformy

L_{AeN} – Wskaźnik poziomu równoważny dla pory nocnej (godz. 22:00 – 6:00),

L_{AeqD} – Wskaźnik poziomu równoważny dla pory dziennej (godz. 6:00 – 22:00)

LOWE – Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju

LZWP – lokalne zbiorniki wód podziemnych

MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny

MŚP – Małe Średnie Przedsiębiorstwa

MZ – Ministerstwo Zdrowia

OHP – Ochotniczy Hufiec Pracy

ORW – Ośrodek rewalidacyjno- wychowawczy

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

OSZP – obszary szczególnego zagrożenia powodzią

OWP – Ośrodek Wychowania Przedszkolnego

OZE – Odnawialne Źródła Energii

OzN – osoby z niepełnosprawnością

P&R – „parkuj i jedź” parking zlokalizowany w pobliżu peryferyjnych przystanków przeznaczony dla osób korzystających z publicznego transportu zbiorowego (ang. Park&Ride)

PES/PS – Podmioty Ekonomii Społecznej

PKB – Punkt Krajowy Brutto

PM₁₀ – mieszanina zawieszonych w powietrzu cząsteczek o średnicy nie większej niż 10 µm, w skład której wchodzi substancje toksyczne, takie jak benzopireny, dioksyny i furany.

PM_{2,5} – mieszanina zawieszonych w powietrzu cząsteczek o średnicy nie większej niż 2,5 µm, w skład której wchodzi przede wszystkim sadza oraz inne produkty powstałe w procesach spalania.

PMŚ – Państwowy Monitoring Środowiska

POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna

PPO – Proces Przedsiębiorczego Odkrywania

PS Przedsiębiorstwa Społeczne

PSF – Podmiotowy System Finansowania

PSZ – Publiczne Służby Zatrudnienia

PSZOK – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców

ROF – Rzeszowski Obszar Funkcjonalny

RPZ – Regionalne Programy Zdrowotne

RSI/RIS – Regionalne Strategie Innowacji (ang. RIS – Regional Innovation Strategy).

RZC – rezerwowe źródło ciepła

SOR – Strategia na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)

SRP – stacja redukcyjno – pomiarowa

STEAM – ang. Science, Technology, Engineering, Arts & Maths czyli nauka, technologia, inżynieria, sztuka, matematyka

TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa (ang. Trans-European Transport Networks)

TIK – Technologie informacyjno- komunikacyjne.

UE – Unia Europejska

UMWP – Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

URD – Urząd Regulacji Energetyki

WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

WWA – Wielopierścieniowe Węglowodory Aromatyczne

WZT – Warsztaty Terapii Zajęciowej

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

ZDR – zakład dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

ZRK – Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji

ZZR – zakład zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

Wykaz aktów prawnych:

- Ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 176).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. z 2021 r. poz. 1098 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2021 r. poz. 1100 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz.U. z 2021 r. poz. 2233 ze zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1973 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2022 r. poz. 503).
- Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. 2021 r. poz. 1984).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2021 r. poz. 2373 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2021 r. poz. 1420 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. z 2020 r. poz. 2279).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U. z 2021 r. poz. 1615).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. z 2016 r. poz. 1911).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Dniestru (Dz.U. z 2016 r. poz. 1917).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz.U. UE. L. z 2021 r. Nr 231, str. 60 ze zm.).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U. UE. L. z 2020 r. Nr 198, str. 13).
- Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz.U. UE. L. z 2001 r. Nr 197, str. 30).
- Dyrektywa 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku (Dz.U. UE. L. z 2002 r. Nr 189, str. 12 ze zm.).

- Dyrektywa 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. przewidującej udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWG i 96/61/WE (Dz.U. UE. L. z 2003 r. Nr 156, str. 17 ze zm.).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. UE. L. z 2010 r. Nr 20, str. 7 ze zm.).
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. UE. L. z 1992 r. Nr 206, str. 7 ze zm.).
- Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz.U. UE. L. z 1991 r. Nr 135, str. 40 ze zm.).

Wykaz stron internetowych:

- <https://bdl.stat.gov.pl> GUS BDL (data dostępu: 16.02.2022 r.)
- <http://crfop.gdos.gov.pl> (data dostępu 16.02.2022 r.)

Wykaz wykorzystanych materiałów:

- „Europejski Zielony Ład”.
- Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej.
- Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030
- Agenda terytorialna 2030.
- Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce - wg stanu na 31.XII.2020 r. - Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2021 r.
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody – GDOŚ.
- Diagnoza obszaru zdrowia w województwie podkarpackim - edycja 2020.
- Europejska agenda cyfrowa.
- Europejski Filar Praw Socjalnych.
- Europejski program na rzecz umiejętności służących zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności.
- Instalacje odnawialnych źródeł energii - stan na dzień 30 czerwca 2021 r. Urząd Regulacji Energetyki.
- J. Kondracki, Geografia regionalna Polski, Warszawa 2000 r.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022.
- Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030.
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej.
- Mapa drogowa transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.
- Narodowy Atlas Polski, 1973–1978 r.
- Nowy europejski program na rzecz kultury.
- Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy.
- Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy.
- Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym.
- Podkarpacki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej 2021-2024.
- Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podkarpackim. Stan na koniec 2021 r.
- Polityka ekologiczna państwa 2030.
- Polityka energetyczna Polski do 2040 r.
- Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność.

- Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.
- Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, 2004 r.
- Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy.
- Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.
- Prognoza oddziaływania na środowisko Polityki ekologicznej państwa 2030.
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023, z perspektywą do 2027 r.
- Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).
- Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do roku 2030.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027 r.
- Rejestr rezerwatów przyrody województwa podkarpackiego – stan na 10 listopada 2021 (data dostępu 17.02.2022 r.).
- Rejestr rezerwatów przyrody województwa podkarpackiego – stan na 10 listopada 2021.
- Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 i Polska 2020.
- Strategia „Europa 2020”.
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku.
- Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu Polityki energetycznej Polski do 2040 r.
- Strategiczne ramy UE dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2021–2027 Bezpieczeństwo i higiena pracy w zmieniającym się świecie pracy.
- Umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce
- Unijna Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030.
- Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie podkarpackim na lata 2018-2021 Rzeszów 2018.
- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023.
- Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2020 r.
- Zalecenie Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych.
- Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem.
- Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030.
- Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa).

Rzeszów, dnia 10.03.2022 r.

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisana, Lucyna Zymyn, zatrudniona w Podkarpackim Biurze Planowania Przestrzennego w Rzeszowie na stanowisku głównego projektanta; jako kierownik Zespołu Projektowego opracowującego Prognozę oddziaływania na środowisko projektu Europejskie Fundusze dla Podkarpacia 2021-2027,

niniejszym oświadczam, że spełniam wymogi

o których mowa w art. 74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 ze zm.).

Jednocześnie oświadczam, że jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

